

બગર કે દીગર ?

અરદેશર બ. દેશાઇ.

સેંટનો રાજ.

ઑટો દીલબહાર.

ઑટોના બજારમાં વહાણ ફાટ્યાંછ છતાં આ સર્વથી પુરાણું
ઑટો હજી પોતાની કીર્તિ ખોડ્યા વગરનું ખીન હરીફ
ઑસતવાર ખડું છે. તે દીલને આનંદ આપનારૂં, મનને
પ્રપુલ્લીત કરનારૂં અને અસંખ્ય કુલોની સુગંધીઓથી ભરેલું
કંઈખી નુકસાનકારક લેલ વગરનું એ વન સેંટ છે.

કીંમત નાની બાટલીના ૮ આના

મોટી „ ૧૨ આના

નમુનાની બાટલી બે આના

સુગંધી કાર્ડનો એક આનો.

સોલ એંજટ,

ધી એંગલો ઈન્ડીયન ટ્રગ એન્ડ કેમીકલ કું.

જુમા મસીદ—મુંબઈ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૦૦૭ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ જી. ૧૨ કે. ૧૭૧૨

વિષય ૨૩૩૩: ૩

કામીનીઆ ઑઈલ.

બાલને ખરી પડતા અટકાવી વધારે છે, માથાને ઠંડક આપે છે. અને બીલકુલ ખોરા થતો નથી.

કામીનીઆ ઑઈલ સુગંધમાં તેમજ
વપરાસમાં સર્વોત્તમ છે.

અનેક સોનાના ચાંદો તથા સટીફીકેટો એ
ઑઈલને મલેલ છે.

કીંમત--૧ બાટલીનો રૂ. ૧--૦-૦

,, ૩ બાટલીનો રૂ. ૨-૧૦-૦

સોલ એજન્ટસ—

ધી એંગલો ઇન્ડિયન ટ્રગ એન્ડ કેમીકલ કું.

૧૧૫, જુમા મશીદ નીચે, મુંબઈ.

જગર કે દીગર ?

(પારસી સંસારની એક વારતા)

ઇંગ્રેજ ઉપરથી

અનાવનાર:—અરદેશર ખરશેદજી દેશાધ

તે

‘ નવરંગ ’ માસિકના માલેક અને અધીપતી,
‘ આપનો ભોગ ’; ‘ બહોના બસમાં ’;
‘ કરણીનો ફેજ ’; ‘ શેરદીલ શૂરવીર ’
છત્યાદીના કર્તા.

આવૃત્તી પેહલી.

ઇ. સ. ૧૯૧૭.

કીંમત રૂ. ૧૧.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી સાહિત્ય-સંગ્રહ

૭૦૦ ૬૦

આ પુસ્તક ‘જીગર કે દીગર?’ નંબર ૭૫, બજારગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ,
મુંબઈ મધે આવેલા “નવરંગ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ”માં તેના માલિક મી.
અરદેશર ખરશેદજી દેશાઈએ છાપ્યું છે, અને ત્યાંથીજ
પોતાને માટે પ્રગટ કર્યું છે.

સર્વ હક સ્વાધીન છે.

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ માં એક્ટ મુજબ રજીસ્ટર કર્યું છે.

પ્રસ્તાવના.

વાંચનારાં સજ્જનોની અમારે પ્રથમમાં ઘણી ઘણી દરગુજર ચાહવી જોઈએ છે કેમકે આ વારતાની ચોપડી ઘણી મોટી ડેરી પછી તેઓના હાથમાં આજે મુકવામાં આવે છે. મહીનાઓની વાત ઉપર એ ચોપડી બહાર પાડવાની જાહેરાત અમો આપી ચુકા હતા, પણ પછી કંઈ ને કંઈ સબબો સર માસો ગબડી જવા છતાં અમો તે બહાર પાડી શક્યા નથી, અને એ એટલો બધો વખત ધીરજ ધરવા માટે અમારાં કદરદાન ગ્રહાકોની દરગુજર અમારે અમોએ ઉપર કહ્યું તેમ પ્રથમમાં ચાહવી ઘણી સજ્જવાર છે.

પણ માહું થાય છે તે સારાંનેજ કાજે હોય છે એમ અસલ વારેની એક કહેતી છે, અને તે ખરીજ છે એમ અમારા આ કેસમાં અમોએ અનુભવ્યું છે. આ વારતાનું પુસ્તક અમારી 'નવરંગ' માહેલી વારતાઓ 'કરણીનો ફેજ' અને 'બાપના ભોગ'ને મળેલી અસાધારણ ફતેહ, અને તેની પ્રસંશામાં ખીન માગવે મલેલાં સેહેંકડો સીફારસપત્રોથી ઉતેજન પામી બહાર પાડવાનું બીકું અમોએ ઝડક્યું હતું, અને અમને જણાયતાં બેહદ ખુશહાલી ઉપજે છે કે સારાં અને સંગીન વાંચણ ઉપર શીદા એવા અમારા 'નવરંગ'ના બોહલા વાંચક વર્ગે તેને ઘણો મોટો ટેકો ને આવકાર આપ્યો છે, એટલે સુધી કે એવા ધરખમ ટેકાની સંગીન મદદ સાથે દર વર્ષે એકકું વારતાનું પુસ્તક અમારી કલમનું લખાયલું બહાર પાડવાનું અત્રેથી જાહેર કરવાની અમને હિંમત છુટી છે.

પણ સબર! દર વર્ષે એકકું નીચમીત પુસ્તક પ્રવરતાવવાની અમારી આ નોટીસ ઉપરથી કોઈ એમ ધારશો મા કે અમો કાંઈ એકાદ પારસી વીલાયતી પબ્લીશરમાં ખપી જવાનો વકુફ વગરનો ધખારો અમારે મસ્તકે પવન ઉપર ઉડતાં છલાં મીસાલ વસાવી ફર્યે છીએ. બલા, એવું કંઈજ નથી. અમારા માનવંત વડીલ લેખક બંધુઓ શેડો જાહાંગીર અને શીરોઝશાહ મરઝખાન, બમનજી કાબરાજી, રશીક આદીની કાંતી અમારી કલમથી લખાયેલી વારતાઓનો એક સટ ગુજરાતી વાંચનારી આલમ હજુર રજુ કરવાની અમને હોંશ છે. બસ એજ.

• આ વારતા એક ઇંગ્લેન્ડ ચોપડી ઉપરથી બનાવવામાં આવી છે, અને અસલ ઇંગ્લેન્ડ ચોપડી અમને સન્નેસ્ટ કરવા માટે અમારા દીલશોઝ રશીક મી૦ એદલજ હોરમસજ દેશાધિના અમો ધણાં આભારી છીએ. તેમજ એ ભલા ભાઈએ આ ચોપડી બહાર પાડવામાં અમને અનેક મદદો કરી છે તે કાજ પણ અમો એ ભાઈના ઉપકારી છીએ.

અમારી એકક સાદી લખાવતને માન આપી પોતાનું મુખ્યારક નામ આ ચોપડીના ગ્રહાક તરીકે નોંધાવવા માટે અમારાં દીલશોઝ વખાણનારાઓનો પણ આભાર આ ટકે એકત્ર માનવાની અમો રજા લઈએ છીએ; અને અમારાં હવે પછીના બહાર પડનારાં પુસ્તકોને એવોજ ધરખમ ટેકો મળવાની આશા રાખતા આ ટુંક પ્રસ્તાવના અત્રે ખતમ કર્યે છીએ.

નવરંગ પ્રેસ,
૧ લી જુલાઈ ૧૯૧૭.

} અરદેશર ખરશેદજ દેશાધ.

દુન્યામાં વધુ ઝગઝગીત પ્રકાશ શાંનો?

ઇલેક્ટ્રીક લાઈટ અને ઝવેરાતનો.

અમો ઇલેક્ટ્રીક ફીટીંગ, નવું અને જુનું રીપેરીંગ
તેમજ વીજળીને લગતું દરેક કામ કરી આપીશું. તેમજ
ઝવેરાત, સોના, ચાંદીનો ઇત્યાદી માલ ધણી વેચવા
માંગે ત્યારે તુરતજ આપેલા કીમતે વેચી શકે એવો
ખાત્રીનો આપીશું

વધુ વિગત માટે લખો તેમજ મળો.

ધી ઓરીજનલ ઈસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ

ઇલેક્ટ્રીક કંપની.

કેર ઑફ-રજીસ્ટ્રેડાસની કંપની

ઝવેરીઓ.

નં. ૫, મોરારજી ખીલડીંગ,

સેન્ટ્રલરસ્ટ રોડ

નં. ૪ મુખર્ષી.

શા. આણંદજી

પોપટલાલની કું.

મહેરબાન વાંચનારાઓ કૃપા કરી યાદ રાખજો કે ઘર સંસારી કોઈખી સામાન ખરીદવો તો જાણીતી અને લોક માનીતી પ્રસિદ્ધ દુકાનેથીજ! કેમકે ત્યાં દરેક માલ ચોખ્ખા, દગાફટકા વગરનો સોજજો અને વળી તાજો ગળે છે.

અમારી દુકાને ન્હાનાં ખચ્ચાંનેખી છેતરાવાની ધાસ્તી નથી. ઘી, ખાંડ, સુખડ, લોખાન, અગર, સુકો મેવો, ઘરનો હાથનો દળેલો સોજો મસાલો, દરેક જાતનું કરીયાણું, ચાક, કોફી, પ્રોવીજન, પેટેન્ટ મેડશીન પરફ્યુમરી, તથા દરેક ઘરમા વપરાતી ચીજો—

છુટક તથા જથાખધ કીફાયતે મળશે.

ઓરડરથી ઘર બેઠાં માલ મોકલીશું. એકવાર
પધારી ખાતરી કરો.

દુકાન નાં. ૯૩-૯૫.

ગનબાવા સ્ટીટ. કોટ, મુંબઈ.

વીસમી સદીની અદ્ભુત શોધ કહી ?

બાલ કાળા કરવાનો સરવોત્તમ કલ્પ કયો ?

હેરડાઇઓનો સરદાર કોણ ??

ગવર્નમેન્ટ કેમીકલ લેબોરેટરીની બાલથી બારીક

પરોક્ષામાં નુકશાનકારક તત્વોથી તમામ નીરાલો

પુરવાર થયલો હેરડાઇ કયો ?

પરશયન હેર ડાઇ

દરેક બાણીતા કેમીસ્ટો પાસથી મળે છે.

કીંમત ફરસ્ટ કવોલીટીના રૂ. ૨

" સેકન્ડ " રૂ. ૧

પોષ્ટેજ જુદું.

હોરમસજી ડોસાભાઈની કું.

પોષ્ટ નં. ૪, મુંબઈ.

ટેલીફોન નં. ૫૧૧.

→→ અર્પણ ←←

માહરા
ભોલા, ભલા
અને
દર્યાવ દિલના
મુરખીજી મામાજી સાહેબ
શેઠ બેહેરામજી ફરામજી મોદીને
આ માહરું સર્વથી પેહેલું પુસ્તક
તેઓની
માહરા પ્રત્યેની અથાગ પ્રીતી,
હબરો હેશાંનો, અને સેહેંકડો ભલાઈઓની
અદના યાદમાં
માન સહીત
અર્પણ
કરું
છું.

કર્તા.

૧-૭-૧૭.

શેઠ બેહરામજી કરામજી મોદી.

નવરંગ

આ વારતાના લેખકના અધીપતીપણા અને માલિકી હેઠલ પ્રગટ થતું માસીક. બે ચાલુ વારતાઓ, ટૂંકી વારતાઓ, કવીતાઓ, શ્લોકો, ટાલુકા-ટુચકાઓ. નીબંધો છત્યાદી રસીલાં અને નીતીબોધક વાંચણોથી ભરપુર ૭૦ સફાના ખીચોખીચ વાંચણ સાથે દર માસે બહાર પડે છે.

વારષીક ગ્રાહકોને એક સુંદર

વારતાનું પુસ્તક ભેટ.

વારષીક લવાજમ રૂ. ૩૦.

લખો—મેનેજર,

નવરંગ

બજારગેટ, કોટ, મુંબઈ.

હારવરનોજ મસાલો ખસ લેજે હરરોજ.

સાંભલી લે વાત માહુરી અઝીઝ અય દોસ્ત.
ને ગંભીરાઈથી આપી લે એ પર તું ધ્યાન.
કે ભલે ખાય ઘરમાં તું દાલની સાથ ગોસ્ત,
યા મધમધતી ડીશો થાય ઘર તે દરમ્યાન.
રાંધતી હોય બઈરી યા મેહેસ્તો અગર,
જે લેહેજતદાર ખાણાની જાણુવી હોય મોજ.
તો લેશો ના હરગીઝ આય જાણીયા વગર.
ખસ હારવરનોજ મસાલો લેજે હરરોજ.

ધાનાજીરૂ મરી ને મરયાં ને રાઈ,
કરી પાવડર મદરાસ સાથ હલદ.
હવે હારવરનું એ જે વપડાય નહિ ભાઈ,
તો રાંધેલું ખાણું છે ખીલકુલ ખસ રદ.
છે હારવરનોજ મસાલો ખાણાનો સવાદ,
છે મસાલો હારવરનો ખાણાની મોજ.
છે હારવરના મસાલા વીન ખાણું ખરખાદ.
ખસ હારવરનોજ મસાલો લેજે હરરોજ.

છે હારવરના સામાનથી, સઘળું સરલ,
છે હારવરનો મસાલો સવાદની ખાણુ.
નથી હારવરના સરકારમાં તાનસાનું જલ,
કે હારવરના અચાર ભઈ નથી રેંચ કાણુ.
છે હારવરની ચાહેની સઘલે વખાણુ,
છે હારવરની કાંઈ એક પીણું ગુલઝાર.
છે હારવરની જાણીતી ત્રણ ત્રણ દુકાન.
ધોખીતલાવ, ખબરગેટ અને કોટની ખબર.

હારવરનો મસાલો ઉપરાંત કંઈખી જોઈતી દરેક ચીજો
દેશાવર વી. પી. થી. મોકલવામાં આવશે.

ધોખીતલાવ—મુંબઈ.

ગુમાવેલું પુરૂષાતન પ્રાપ્ત કરવા માટે

બાદશાહી

ટૉનીક પીલ્સ

(ગોળીયો.)

લોહી નબળું પડી જવાથી જે સધળાં દરદો જેવાં કે વીર્યનું પતવું પડવું, નબળું દાસ્તાન, દમની કમતાકાત, શીકકો ચહેરો, નબળાઈથી થતો માથાનો દુખાવો, શરીરની સાધારણ નબળાઈ, ભુખનું જતું રહેવું, (અજીર્ણ) ચકકર આવવી વીગેરે ઉપર આ દવા વ્રણીજ એજમતી છે.

જવાન બાનુઓ:—નબળી અને માંદી બાનુઓને બાદશાહી ટૉનીક પીલ્સ (ગોળીયો) વાપરવાથી નવી તનદોરસ્તી અને નવું કૌવત આવે છે. શીકકા ગાલો, તેજ વગરની આંખો, ચાલવાની નબળાઈ. વીગેરે માટે આ બાદશાહી ટૉનીક પીલ્સ લેવાથી જીવાનીનું જોર ગુલામી ગાલો અને નવું યોવન પાછું આવે છે.

મરદો માટે:—આ બાદશાહી ટૉનીક પીલ્સ (ગોળીયો) માટે કંઈ પણ કહેવાનું નથી આ બાદશાહી ટૉનીક પીલ્સનો કોઈ હરીફ નથી. તમે હજારો શક્તીની ગોળીયો વાપરી હશે પણ કાયમનું પુરૂષાતન મેળવી ન શક્યા હો તો જરૂર બાદશાહી ટૉનીક પીલ્સ વાપરી ખાત્રી કરી જોશો, બાદશાહી ટૉનીક પીલ્સ અતીષ્ય વાંચ્ય ભોગ, અગર કોઈ પણ દર્દથી તુટી ગયેલું તન પાછું પીલતન બને છે. લોહીમાં જીવન શક્તી વીઝળીની ઝડપે લાવે છે અને નવીજ તનદોરસ્તી અને ચંચળાઈ તેનામાં પાછી આવે છે.

કીંમત	ફક્ત ગોળી ૮ ની ટયુબના	રૂ. ૦-૮-૦	} પો. જી. ૬૦.
”	” ગોળી ૪૦ ની ટયુબના	રૂ. ૨-૦-૦	

દરેક દવા વેચનારા પાસેથી ખરીદતી વખતે ખરું નામ બાદશાહી ટૉનીક પીલ્સ વાંચી ખરીદવું.

સોલ એજન્ટ—

સી. સી. મહાજન એન્ડ કો.,
શેખમેન સ્ટ્રીટ.

વખત પૈસા છે.

જો તમેને વખતની ખરબાદી કરવી
ન હોય તો સારાં સુંદર અને રેગ્યુલર
ઘડીઆલો તથા કલૌકો વાપરો.

લડાઈ છતાં ભાવો અમારે ત્યાં મધ્યમ છે.

એકવાર દુકાનની મુલાકાત લેવે
ખાત્રી થશે.

કશનજ દયાલજ

દેસાઈ.

નાનાં મોટાં ઘડીઆલના વેપારી

૧૪૪ અબ્દુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ મુંબઈ.

જગર કે દીગર ?

(પારસી સંસારની એક વારતા.)

પ્રકરણ ૧ લું.

મોહોખતમાં મસ્ત.

પ્રભાત પડી ચુકી હતી. સુર્યનારાયણનાં તેજસ્વી કીરણો પોતાનો પનોતો પ્રકાશ દુનીયા પર ફેંકી ચુક્યાં હતાં; રાતનો સીદા અંધકાર તે ખોરેહમંદ કીરણોના ચક્કાત આગળ જંખવાણો પડી ધીરેધીરે નાબુદ થઈ જતો હતો. લુચ્છા, ચોદાઓ અને ગળાંદાસુ ડાકુઓને પોતાનો આશરો ને ઉત્તેજન આપતી રાતની સીદાઈ ફરેસ્તાઈ નુરાણીવાળી રેશની આગળ દગમગી જઈ ગાયેય થઈ જતી હતી, અને પોતા પાછળ ખસકત ઉપર આનંદ અને ખુશહાલીથી પુર આસાઓના કુલોનો શાંતિભર્યો મીઠો પમરાત લેતી આવી હતી.

મક્કાદમાં આવેલા મેહેતા માહાલના મેહેલ જેવાં ભવ્ય આલીશાન મકાનના એક સુંદર રીતે આરાસ્તા કરેલા ન્હાના ઔડ-રૂમમાં તે માહાલ અને તેને લગતી જામરી વીશાળ ઍસ્ટેટોનો ભવીખતો એકસો વારસ અદી મેહેતા પોતાનાં નરમ હુફાળાં સુખવાસી બીજાંના ઉપર- આંખો ચોળતો, અને પોતાના હાથ-પગોને તાણીતોડીને આજસ પખોડતો પડ્યો હતો.

સુર્યના તેજસ્વી કીરણો બારીને કરી લીધેલા પરદાની ફાટમાંથી તે રૂમમાં ડોક્યાં કરી રહ્યાં હતાં; અને તેમાંથી આવતી ઠંડા પવનની ધીમી લેહેકી અદીને વધારે અધવાસી બનાવતી હતી.

બાહાર બાગમાં પક્ષીઓ કલાબદોર કરી રહ્યાં હતાં, અને તેઓની ચીંચીની અવાજ પવનની નરમ લેહેકી ઉપર ધસડાઈ આવી તુરતના જગૃત બનેલા અદીને ગાયનના ખુશ ગણુગણુટ જેવો લાગતો હતો.

મધ્યમ કિંચાદિતો, ભરાવદાર સંગીત બાંધાતો, અને દેખાવજ્ઞા ઘાટ-
ઘટમનો; કરચત્રીવાળા કાળા ભમ્મર બાળ અને માંગરો ડોળાવાલો તે એક
હિન્ડસમ જીવાંત હતો.

તે પોતાની આંખો મશળતો ખીજાનામાં તડો થઈ બેઠો, અને ખ્યા-
લમાં પડ્યો. આજના દિવસનો અને તે સાથના પોતાના સંબંધનો વિચાર
થતાંજ તે ખીજાના પરથી કુદકો મારી ઉતર્યો, અને ખારી આગળ જઈ
પરદો ખીસાડી, પવનની ફાંકડી લેહેડી, સુર્યનારાયણના નુરમંદ પ્રકાશ,
આજની પ્રભાત-અને પોતાની કંમરમાં આવવાની સહવારને, તે કંઈક
ખુશહાલ જીગરે ભેટ્યો.

આજે તે એકવીસ વરસનો થયો હતો.

તે દાહાડો કે જે દાહાડાની તે ઘણીજ આતુરનાથી ટગર કરતો
હતો તે અને આજે કિયો હતો. તેના વિચારવા અને બોલવા મુજબ
આજનો દાહાડો તેના છુટાંપણનો હતો; વધુ કાર તે હવે કોઈની જાંજ
રમાં જકડાયલો કે સપડાયલો નહીં હતો ! આજે તે છોકરવન વયને સદા
સુધી માટે જીવંતની સલામ ભરી કિમરમાં આવ્યો હતો-એક મરદ બન્યો
હતો; અને પોતાને મન ચાહે તેમ વર્તવા તે રહેવા તે આજ પછીથી
છુટો હતો.

જીંદગી ! તેની હમણા સુધીની હાલતે તેને અનુભવાવ્યું હતું કે
જીંદગી-જેઠાએ એટલી-અલગતાં તે સ્વપ્નું રાખતો હતો તેટલી-સુંદર ન
હતી, મગર તેમ છતાં ખી તે, બેશક, સારી હતી. તે શરીરે તંદરેસ્ત
હતો; ખીમારી સાથ તેને જમર ખીઆંખાર હતું; સીકનેશ જી ચીજ છે
ને તે જાણતો ન હતો, અને પોતાના પ્રગ પાસ અરડાઈ પડેલી જીંદગીમાં
ક્યાં પણ દુઃખનો સેહેજ માત્ર પણ ખતરો તેને જાણતો નહીં હતો. મોહો-
તનો તો તે જવાંતને આંખો ખ્યાલ વટીક ન હતો.

આજનો કિમરો દિન અદીને કંઈ અજબ જેવી હદ સુધીનો રીપી-
કલ ભાસ્યો. તેણે ખારીની બાહાર ડોહાવતાં જોયું કે આકાશ તમામ સ્વચ્છ
હતું, વાંદલાંઓથી ખીલકલ નીરાળ હતું, અને તેણે વમાસ્યું કે તેની
જીંદગી પણ એજ રીતે દુઃખ વગરની હતી. સુર્યના બગવાન કીરણોના
જોરેમંદ પ્રકાશને પૂર્વથી પશ્ચિમ તરફ પોતાની રોશની ફેલાવતાં જેમ
કોઈ અટકાવનાર વાદળ તે પહે ગગનમાં નહીં હતું તેમ તેણે ધાર્યું કે
પોતાની જીંદગી ભરના ધાર્યાં સુખોની આડે આવનાર પણ કોઈ નહીં હતું.

તે એમ વિચારનાં હર્યો. તંદરેસ્ત અને સાથ વળી ઉમરે પોહોચેલા થવાનું કેટલું આનંદ ભર્યું-કેટલું ખુશહાલીથી પુર હતું. દુનીયા તેના પગ આગલ પછડાઇ પડી હતી, તે તમામ ચહેલમેહેલથી ભરપુર, લલ વિનાની સુખકારક, ખુશકારક અને ખુદીપૂલ હતી, અને તેને કાઠ તેની ખુશ મજાદમા મહાલતો અટકાવનાર આજથી હવે નહીં હતું. તે જીવ ચાહે તેમ મોજ મારવા આજથી જીવ ચાહે તેમ છુટો હતો.

તે આજથી એક મરદ બન્યો હતો. હવે વધુવાર એક હુલ્લડ નહાનો નાદાન પોર્ષો રહેલો ન હતો. તે પોતાની જાંઘીને દુઃખી યા સુખી કરવા મુખત્યાર હતો, અને તે સુખી થવા માંગતો હતો. તે જાંઘીને મોહોબતથી નવાજવા યા તુચ્છકારથી ધીકકારી કાઢવા સામર્થ્યવાન થયો હતો, અને તે તેને મોહોબતથી નવાજવાજ મન્તેજર ને તલખગાર હતો.

મોહોબત! એ ખ્યાલે તેને પુરતો સમગૃત કરી મેળ્યો તેની આંખ માંની થોડી ઘણી ઘેરાઈ રહેલી ઉંઘ પણ તે ખુશ ખ્યાલનો સ્પર્શ થતાં તાપડતોપ ઊડી ગઈ. તેની રંગોમાંનું લોહી જ્વેશમાં ઉછાલા મારવા લાગું પોતાનો ખ્યાર જાહેર કરવાની, જાપોકાર ખુલ્લો કરવાની હવે આજ પછીથી તે જવાંનને આટલી શીકર કે ચીંતા ન હતી. તે હવે ઉંમરે પુગ્યો હતો. એટલે પોતાના સુખદુઃખની ભવિષ્યની ભાગ્યણ પોતાની ચોક્કસ મુજબ, સીલેકટ કરવા મુખત્યાર હતો.

ઉપલે ખ્યાલ થતાંજ તે પાછો હર્યો; અને પછી જારી આગલથી ખસી ડ્રેસ કરવામાં મશગુલ થયો.

થોડાવારમાં તે તૈયાર થયો, ને ઍડ-રૂમમાંથી બાહર પડ્યો. માયાલમાં હજી બધાં સુતેલાંજ હતાં; તે ધીમેથી ચાલતો ચાલ પસાર કરી દાદર આગળ આવ્યો ને એક ફાંડયું ઉતરી થોભ્યો, અને પોતાની બેહેનનો ઍડ-રૂમ ને દાદરની નજદીકમાંજ હતો તે તરફ તેણે નજર ફીધી. આરાણ અત્રયું બંધ હતું, તે નીલાલી તે પાછો ઉપર ચડ્યો, અને નજદીક જઈ ધીમેથી તે ઠોકયું.

“અંદર આવો!” અંદરથી કોઇનો નાનુક મધુર અવાજ આવ્યો.

તે દાખલ થયો. તેની જોડયણ બેહેન અત્યાર આગમચની ઊડી, તૈયાર થઈ, પાછી બીજાંનામાં બેઠાઈ કીસમે અલેટાઈ પડેલી હતી. જારીમાંથી સુરજના કીરણોનો પ્રકાશ તેણીના મોર ઘટમાર મનમોહક ચહેરા ઉપર પડતો હતો, તેથી તેણીએ પોતાની નરંગીસ સમ ચશ્મો અર્ધી વીચેલી

હતી. તેણીના સુંદર કાળા કુલકાઓ તેણીની સંગેમરમરમાંથી ડોરી કાઢેલી નાજુક ગોરી ગરદનની આસપાસ ગેઝ કરતા પડેલા હતા, અને કેટલાક તો પવનની શેહેરીમાં ઉડી તેણીના ગેઝાખના ટુલ મીસાલ ખીસી રહેલા ગાંભો સાથે ગમત કરતા હતા.

“એ તું છે કે, અદી?” તેણીએ ખીજાંનાપરજ જેમને તેમ અરડાધ રહી સવાલ કર્યો, “કેટલા વાગ્યા? આજે તું કાંઈ બહુ જલદી ઉઠ્યો?”

અદીએ કશો જવાબ કર્યો નહીં. તે તો અંધેટાધ પડેલી પોતાની જોડયણ બેહેન ફેનીને ટીકતો હતો; તેણીના સીમેટ્રીકલ શરીરનું જાણે બારીકાઈથી અવલોકન કરતો હતો. આજે પેહેલીજ વાર તેની માન્યતેને એટલી બધી મોહ પમાડનારી હદ સુધીની ખુશ્નુરત દીસતી હતી.

“બાધ જોવ! ફેની, આખજ હાલતમાં જો તને પેલો સોહલી દલાલ હમણા જોય તો હું કસમ પર કહું છ કે-કે—” તે આગલ મોલતાં ઘણીજ કંઠગી કીસમે અટકી ગયો. તેના શબ્દોએ ફેનીની રંગોમાંના લોહીને જ્વેશમાં દોડતું કર્યું. તેણી રાતી ભુંદ બની ગઈ.

“અદી,” તેણી વાત ફેરવી બોલી, “નાસ્તાનો વખત થયો કે?”

“નહીં! હજી તો ઘણા ઘણા સાત વાગ્યા હશે! પણ ફેની, હું તો તને સાલ મુઆરક ઈચ્છતાં ભુલીજ ગયો. જ્હાલી બેહેન, આજે આપરી એકવીસમી વર્ષગાંઠ છે, જે તુને ને મને હું મુઆરક ઈચ્છું છ,” અદી હસીને બોલ્યો.

તેણી ખીજાનામાંથી ઉડી ઉભી થઈ; અને તે એક બાધ-બેહેન બારીએ જઈ ઉભાં.

“આહા! કેવી દીલખુશ પ્રભાત છે? બધી કુદરત કેવી લગ્લી લાગે છે?” ફેની આહારનો સુંદર દેખાવ નીહાળી બોલી.

“ને તું બી કેટલી લગ્લી છે? તું બી આટલી બધી મનહરણ છે એ તો મેં આજેજ જોયું ને જાણ્યું,” અદી બોલ્યો, “બેહેન, આપરી અત-રાત્રમાં બધુંજ દીલખુશ ને દીલપત્રીર છે,” તેણે ગમખાર અવાજે જારી રાખ્યું, “અરે! હું કેવું ઈચ્છું છ કે આપણી પાસ તો બધું ભોગવવા પૈસા હોતે!”

“હટ! એ વાત તું આજે ના કર! અદી, જ્હાલા બાધ, આજે આપણી જીંદગીનો એક નવો તખકકો શરૂ થાય છે તે કેવો નીકલશે તેનો ખ્યાલ અત્યારે ના કર! આજે આજનોજ વિચાર કર! ખુદાના શુગરાખ કર કે આજનો ભાઅશાળી દિન જોવા તું હૈયાત છે.”

અદીએ ડોકું ધુણાવી હા પાડી. તેઓ વચ્ચે જરાવાર ચુપકાદી ફેલાઈ.

“ફેની,” અંતમાં અદીએજ તે ચુપકાદી પાછી તોડી, “માહરો એક છુપો ભેદ છે તે અત્યાર વેરમાં મેં જેમ તેમ છુપાવ્યો છે, મગર હવે મને લાગેછ કે તે જે વધુ વાર હું હવે છુપાવા જવશ તો જરૂર આ જરૂર ગુંગલાઈને મરી જવશ. આજે હું ઉંમરે પુગ્યોછ, એટલે આજથી હું ઇન્ડિ-પેન્ડન્ટ છું, તેથી તે માહરો એકપુરો ભેદ સર્વથા પેહેલો તું માહરી બહાલી માગાઈને કહુંછ?”

ફેની હસી, અને પોતાના બાઈની ગોદમાં બહાલથી દબાઈ ઉભી. “અદી, યુ રદુ પીડ ઓલ્ડ ઑય, એ તાહરો છુપો ભેદ મને રોશન છે!” તેણીએ હસીને કહયું.

અગ્નયપ્રીને મારે અદીએ ભવાં જમાવ્યાં.

“તું જાણેછ? કાંઈથી જાણેછ?? કેમ જાણેછ???”

“તું ખ્યારમાં છે? ખરું કેની? હાઈઓ લુચ્છા,” પોતાના બાઈની છાતી પર માથું નાંખી, હસીને તે ધીમેથી બોલી, “મેં કેમ જાણ્યું? બોલ જોડ? એ તો અધાનો હાલ એવોજ રહેછ?”

“તાહરો શું, ત્યારે, અવતાર છે!”

“માહરી વાત દીગર છે-હું તો છોકરી છેડ,” ફેની ગંજેતાઈને બોલી.

“પણ તું કોઈને ચાહતી તો હશેજ? હાઈઓ લુચ્છી, નાના કહે? સોહલીને તું ચાહેછ કે નહી તે તો મને ખબર નથી, મગર તે તો તુને ચાહેછ એટલું હું ખાત્રીથી જાણુંછ.”

પોતાના બાઈને બોલતો બંધ કરવાની તેણીએ ઘણી બી તજવીજ કરી, પણ તે અટક્યો નહી. ગુલામને બી જાંખવાણા પાડે એટલી અધી, હદ સુધીના તેણીના મુશ્કેલેર રૂખસારાઓ ગુલામી બની ગયા.

“હા! તે તુને ચાહેછ! પ્રથમમાં તો હું બી એમ માની લેવા લજ-ચાયલો કે તે પેલી તાહરી સહી આજ્ઞાં બામજી પર મરી શીટીછ. પણ નહીં, મેં તજાશ કરી જોઈછ તે તે પરથી મને જણાયુંછ કે તેમ નથી. ફેની તું તેની જીમર છે, આજ્ઞાં નથી.”

“પણ સૌની પેહેલો તો તું ખુદ પોતેજ એ માહરી સહી આજ્ઞાં પછવાડે ધકેલા ખાતોતો,” ફેની વાત ફેરવતાં બોલી, “ચાત્ર વરી ના શાંતું રહેછ? પુનામાં તું કંઈ, તેની પુડે ચોડો લાગેલો કે? જ્યાં હોય ત્યાં તેની ખાજીજી દમકમા કરતોતો, તે યાદ નથી કે? પણ ડીયર બંધર, એમાં

હું તાહરો વાંક નથી કાઢતી. એ આલાં છેજ એટલી ખુશસુરત કે કોઈ રસ્તે ચાલતો પણ એનાપર લોભાયા વગર રહેજ નહીં,” ફેનીએ આલીં એક નીસાંસો નાખ્યો, ને પછી જરા સીરીઆંકસ બની બોલી “હું તો ચાહું છું કે તું જરા મોટો હતો અથવા એ નહાની હતો!”

અદીએ તે સમજી ખભાં ચઢાવ્યાં.

“હા! કે પપા માહરં એની સાથે સાદું નકકી કરી નાંખતે! ખરં કહું તો એની સાથે નહીં ને એના ચીચોડા સાથે મને પરનાવી આપતે! એ આલાંના આચાર વિચારો મને આટલા થઈને ગમતા નથી, ને તુને એટલું બધું સહીઆરં એની સાથે પડયું છે તે ખી, બેહેન. મને તો મુતલગ પસંદ નથી.”

“જા બા, તું માહરી એ સહીને વારતે કંઈ આકુઅનાકું બોલતો ના જો? એને છે શું? આવી મજાંહની ખુશસુરત બોલકની સહી વરી કોણને નહીં ગમે? ખરો લકી તો, અદી, આપરો સોહરાય દલાલ! એ લોક પરણીને ખરેજ સુખી થશે!”

અદી પોતાની બેહેન તરફ ફર્યો, અને તેણીનું નાજુક સર પોતાના હાથોમાં પકડી, તેણીની મનોહર ચશ્મો પોતા સાથે ફરજયાત મેળવતાં બોલ્યો, “ફેની, એ ગાંડી ઘેલી વાત છોડી દે, ને હું કહું છું તે માન! સોહરાય આલાં પર નહીં પણ તાહરી પર મરી શીટે છે. તે તનેજ પુજે છે, ને થોડા વખતમાં બલકે ચંદ રોજમાં તાહરા હાથની માંગણી પણ મને લાગે છે કે એ કરશે!”

ફેની જોર કરી પોતાના બાઈના હાથમાંથી છુટી આઈના આગલ જઈ પોતાના બોબાયલા બાલ સરખા કરવા પડી.

“તાહરી મોહોબતનો વાર શું હાલ છે, અદી” તેણીએ વાત ટાલી. અદી પોતાની બેહેનની નજદીક ગયો.

“લુક હીયર, ફેની! એ માહરો ભરમ હાજતુરત તો તુંને છુપોજ રાખવો પડશે? શું, સમજે છે કે? કોઈ મને ધડીયત ધારે યા બીલકુલ બેવકુફ ખુબખ માને અથવા જો ગમે તે સમજે, આઈ કેર એ પીન ફેર ઘેટ. હું પરનસ તો બસ એ શેહેરાનેજ. હું પોતે મુશ્કીસ છેઉં, ને સાથે વળી આંખે હાડકેનો ને કામ ધંધા વગરનો છું, ને તેણી આપણાં કારભારીની છોકરી છે તો શું થયું?”

“એ તો એની કરી લીધેલી છોકરી છે,” ફેનીએ પોતાના બાઈની લુલ ભાંગી.

“હા!” અત્રી તુરતજ બોલ્યો, “એ પોતે પણ જાણતી નથી કે ખરેખર એ કાણની છોકરી છે. અરુ નેવર માઇન્ડ! એના માય આપ ગમે તેવા હિંચા ખાનદાનના હોય या नीच, પણ એ છોકરીને સારી તરખીયત ને કેળવણી મળેલી છે એજ મને યસ છે. ફેની, તાહરા થાંને પણ એ વધુ ઍકા માણીશડ છે, એટલે પછી વાંધો શું? શહેરાં વધુમાં ખુબસુરતીનો એક નાદર નકશ છે, નહીં બેહેન?”

ફેની મુંગી ઉભી.

“ફેની, બોલ, કહે કે તે ઘણીજ દીવ્યકશ છે !”

ફેનીએ પોતાના હાથમાંનો ખસ ટેબલ ઉપર મેળી પોતાના બાઈ તરફ ધીમેથી ફરી જોયું.

“અત્રી, શું તાહરી આશા નાપાયદાર નથી? શું તમામ મદાર વગરની અને કુખુત્ર નથી? તાહરી પાસ ઝેર ખાવા વડીક જેટલી કુટ્ટી બદામ નથી, ને તેમાં તું કાઢ્યા કારબારીની મુફલીસ શહેરાંને વરવા તૈયાર થયોજ એ જે પપા જાણશે તો રનના જણ પાડશે; તેના જેવી એક બીખારડી સાથ શાદીના ગાંઠથી જોડાવા તું તલબગાર છે એમ જોતાંજ તેવણ હદ વગરના અરખેલાક અનશે. અત્રી, એમાં શાદી નહીં મગર અરખાદી સમાયલી છે તાહરે માટે, એમ હું માનુંજ. એવી એક ગરીબની છોકરીને પરણવાથી ઓર એક વધુ બોજો તાહરા પર પડશે. પેહેલાં તો તાહરાંજ યુજરાનનું તાહરી પાસ કશું સાંધણ નથી ને તેમાં એ ખીજ બજાગાત કિમેરાનાં તું કેમ ખેંચશે? ને વળી પાછો તું પોતે કરજદાર છે, ખરેની!”

અત્રી, નીચી મુંડીએ ખ્યાસોમાં ચકચુર ચુપ ઉભો. થોડોજ વખત અગાઉ પોતાના બિપ્પના સુખના ગગનમાં તે દુઃખની એક ન્હાની વાદલી યા તેનો પડછાયો પણ જોઈ કે જાણી શક્યો ન હતો, પણ આ માત્ર થોડીક મીનીટનીજ કુંક રમતમાં તેને તે સાફ સ્વચ્છ ગગન દુઃખના સીલા વાદલાંઓથી છતાછતા છવાયતું નજરે આવ્યું.

“હા,” તે કડવાસથી બોલ્યો, “તું જ્યારે માહરો હાલ જાણેજ તો હું તને તેથી પુરતી વાકેફગાર કાંય નહીં કરું? બેહેન, મને જુગારનો ખદખખત લખ લાગેલો છે, પણ તેમાં માહરો અપરાધ નથી. ગવરનર મને માસીક પોકેટ અલ્લવન્સ એટલું તો નજીવું આપેજ કે આવા આડકત્રા ઉપાયોથી મને તે પુરતું ઉપજાવવાની જેહેમત વેડવી ને ખેંચવીજ પડેજ!”

“પપાનો એમાં કમુર નથી. પપા પોતેજ ખિચારા એટલા બારી કરજદાર બની ગયલા છે કે બોલ્યો વાત નહીં. સઘળી ઍસ્ટેટને ખી એકક

પછી મારગેજ મુકીછ ને જે વખત જયછ તેમાં આય માહાલ જે હવે એક પુરીજ બાકી રહેલી મારગેજ મુકાયા વિનાની આપણી મીલકત છે તે પણ મુકારો,' ફેનીએ પોતાના પીદરનો બચાવ કર્યો, "એમ તો મને પણ પુરતો પાંકેટ ખર્ચ મળતો નથી, તે છતાં તે માટે હું તો નથી તે સાંમે બમડતી?"

"તેનું બી એક કારણ છે! તું સીવવા સાંધવા ને બરવા ગુંથવામાં એટલી 'કલેવર' છે કે જે થોડું થણું તને મળેછ તેમાંથી તું તાહરં મન-આહયું કાપડ ખરીદી તાહરેજ હાથે સીવી સાંધીને પેહેડેછ ને જ્યારે જોઇએ ત્યારે ટાઇટની ટાઇટ ફરેછ. તાહરો સીલાઇનો જબરો ખર્ચ એમ બચી જાયછ એટલે તુંને ભારી લાગતું નથી. પેલો સોહલીયા દલાલ બી એક દાહાડો મને એમજ કહેતો'તો!" અદી હસીને બોલ્યો. સોહલીનું નામ સમજી ફેની પાછી લાલ બની ગઇ.

"નોનસન્સ! તે વરી માહરે માટે કેમ જાણે? તે માહરી તરફ તો કોઇ વખત પણ ધુકારીને જોતો બી નથી. કદાચ તુંને એમ તેને આલુ ખામજીને વરે કહયું હશે. આણાંના ફેસો તો તું એકકા જો! કેવા કાંમતી ને ફાંકડા છે? ખરું કહુંછ, ભાઈ, એ આણાં માટે કોઈ કોઈવાર મને થણી અદેખાઈ એના એ ફેસો ખાતર લાગી આવેછ. પૈસા-પૈસો-પૈસા! કોઈ વખત અદેખાઈના અવેશમાં એવું શીલીંગ મને થઈ આવેછ કે જાણે પૈસા ખાતર માહરં જીગર બી પેલા ફાસ્ટની કાંની શયતાનને વેચી નાંખું."

અદીએ દીલગીરીથી ડોકું ધુનાવ્યું.

"તાહરં જીગર વેચવા બદલ જો માહરં માને તો તાહરા પેલા બાવા આદમને વખતના કદરખીદામણા થોડાક દાગીના વેચી નાંખ કે કંઈ પૈસા તેમાંથી ઉપજે, ને જરાક બી તાહરં દબલ્લર ફીટ." તે બોલ્યો, "એ તાહરી સહી થતીની વાત તો તું માહરી આમલ કાઢતીજ ના. એની ચેહેલમેહેલ જોઇ મને બી અવારનવાર ખુબ અબરમચી આવેછ. એનો એકલો પેલો કાંમતી નેકલેશ જોઇનેજ મને એવું થઇ આવેછ કે જાણે તેને રમાડી નાંખું."

ફેની બાળ ફેસ કરવામાં એટલી મશગુલ બની ગઈ હતી કે તેણીએ પોતાના ભાઇના છેલ્લા શબ્દો ભાગ્યેજ સમજ્યા.

"અદી, પાછો રાતે તું જુમાર રમેલો કે?" તેણીએ પુછ્યું.

"હા!"

"કંઈ જીત્યો?"

અદીએ ડોકું હીલાવી ના પાડી.

“શું કાર્યો?”

“સો રૂપ્યા!”

“માંઈ જોડો! અહી, તું શું કહેવા કરવા માગેછ? એ તુને શું સુઝ પડેછ?”

“મને પૈસાની બહુ તંગી છે, ને સોહરાય દલાલ તથા બેન્કુ બેંક-રને ગઈ રાતે ફક્ત રમતાં મોટી મોટી સ્ટોકો લેતાં બેંક મને પણ રમવાનું મન થયું ને ખાત્ર સો રૂપ્યા મેં લોપ પ્રાપ્ત. એટલું ફીડ છે કે એકલા સોહરાયનોજ હું કરજદાર છું.”

“પણ એ તાહરીપર અગાડનું બી કંઈ માંગેછની?”

“હા! ચારસો રૂપ્યા!”

“એટલે બધા મળી પાંચસો?”

“વસહ”

“એ બધા તું કાંલાંથી બરશે?”

“ચુલાહમાંથી!” ને ખીજવાયો, “કંઈ સમજ નથી પડતું કે શું કરું?”

“પપા કંઈ તાહર કરજ આપી શકે એવી લાક્ષણમાં લાક્ષ નથી.” ફેની બોલી. “તેવણ બિચારા એવા નસ્યાઝાટક થઈ ગયાછ કે બોલ્યો વાત નહી. લાક્ષની ખર્ચાળ પાર્ટીમાં જીવ ઉપર જોરાવરી કરીને આપણા લાભ અર્થે એવણે ખર્ચ કાઢેછ!”

“આમ નો ઘેટ! એવણના ઇરાદો તુને યા મને કોઈ ચીકાસદાર ઠેકાણે જોડવાવી દેવાનો છે.”

“હા! ને તું તો પેલી શેહરો પાછલ દીવાનો બન્યાછ. પપાજીની તને કંઈજ પરવાહ નથી!” ફેનીએ ગુસ્સો કર્યો.

“બેહેન માહરી, મને નથી પણ તને તો છેના! તું સારે ઠેકાણે જોડવાઈ જાની. વાદ બોલ, જેકંઈ તો ફેની, માહરી ડાહી દોકરી બનાવે હું ને પુછુંજ તેનો સામ્રાજ જવાબ આપ. સોહરાય અમર તાહરા લાયની માંગણી કરશે તો તું તે કમુલ રાખશે કે?”

વળી પાછી. ફેની નીમ્યા જરસ સાથે ફાંફાં મારવા પડી.

“એવા ગાંડાથેલા સવાલ પુછવાથી બાઝ આવ અહી, એ સોહરાય તો આજ્ઞાના—”

“ચુપ! એ આજ્ઞાનું નામ માહરી આગળ ફરીથી કાઢતી ના. મને એ નામ સમજીને ધીકાર છટેછ,” અહી ઉશ્કેરાઈ બોલ્યો.

“શ-શ! ચુપ-આસ્તે બોલ! શું તું જાણતો નથી કે આણાંના રમ માહરી જોડમાંજ છે ને અમારા રમો વચ્ચેનું દે કનેક્શન ડાર પણ ખુલ્લુંજ રહેલું. એ જો જાગતી હશે તો આપણી વાનચીત, તેણી બધી પરગરી સમજતી હશે!”

“સમજવા દે સમજે તો! મને તેનો ડર નથી. સોદરાય એ ગરાનદર જેવી આણાંના પ્યારમાં! હેં!! તૌબ-તૌબ!! હું માનુંજ નહીં તો!”

“ચુપ, એવકુદ ના બન. જરા શરમા! શું માનુંજ નહીં તો?” ફેનીએ ખીંચ પાડી, “તું ત્યારે શેહેરાં જેવી એકના પ્યારમાં છે એમ કોણ અટકલશે કે માનશે?”

અદીએ પોતાના હોઠો કરડ્યા.

“ઓલ રાઇટ! હું દીલગીર છું. એ વાતને ગોલી માર. વાહ, હું માહરા કરજનું શું કરે?”

“શું કરે વરી? કંઈ ખી કરીને ભર!”

“કયા ચુલાહમાંથી? આજે જો વરી નશીબ કંઈ પાસો બદલે તો ઠીક ને—”

“એ એમાં નશીબનો પાસો બદલાવાની વાત તો તું માંડીજ વાલજે. ભાઈ,” ફેનીએ તેને બોલતો અટકાવી કહ્યું, “ને હાલ તો તું સીધાર. આપણે ખીજી વખત ધીરજથી વાત કરી એનો કંઈ તોડ મનમાનતો કાઢશું. કરજ તો તાહરે કંઈ ખી કરીને ભરવુંજ જોઈએ. એમાં તાહરાં સ્વમાનનો સવાલ સમાયલો છે તે તું વીસરી ના જા. ને જો અદી, તને ગુસ્સો યા રીસ લાગે તો બસે, પણ હું તો તાહરા ક્ષાયદા માટે આય શીખામણના એ બોલ સંવેલાએ આપું છું કે તું શેહેરાંને વરવાનો વિચાર પડતો મુક. તેણીને પાછો તું મળે ત્યારે ખુલ્લાં દીલથી સંવદી ખરી આપણી હાલતથી તેણીને વાકેફ કરી દેજે, ને તેને છેલ્લી સલામ કરજે. તું આંધ અવતારે તેણીને પરણી સકનાર નથીજ, તેમજ તું તવંગર થાય ત્યાં મુધી તે થોભે એમ બનવાકાલ ખી નથી. તે જવાંન છે, ખુશસુરત છે, કેળવાયલી છે એટલે તુરતજ ઉચકાઈ જશે; બાકી તો તું જો તેણીને વરશે તો જનમોજનમ મુધી ગરીબાઈમાં અવત્યાં મારતો નાહક દુઃખીજ રહી જશે. ભોંપે પડ્યો ભોંપે કંઈ તું માહરો વ્હાલો ભાઈ રહેવાનો તો નથીજ એમ મને ખાત્રી છે, મગર તેથી કંઈ એમ હરતું નથી કે બવીબની આશા પર આધાર રાખી તું આત્મારથીજ જન્મ-લીયતમાં ઉતરી જાય, ને જીંદગી વેર તેમાં સંબડતો થાય!”

અડીએ ધ્યાનથી ફેનીનું કહેતું સમજ્યું, મગર તે તેો કશું તો નહીં.

“હું હમણાંજ સેહેરા આગળ જઈશ,” તે જોડ્યો, “તે આપણી સાથેની તેણીને વાકેફ કરું. પણ ખાત્રી રાખજે, ફેની, કે હું તેને જન-દાર તથા દેનાર નથી-હું તેને છેલ્લી સલામ કરનાર નથી.”

પ્રકરણ ૨ જી.

નસીબનાં નખરાં.

નસીબનાં નખરાંનો ઢંગધડો ક્યાં છે? તેની હીલચાલો કેટલી અધી હદ વિનાની વિચિત્ર અને અચોક્કસ છે? તકદીરની તાસીરો કેટલી અધી દોરંગી હોય તે થઈ શકે છે, તેથી, કોણ અંગત છે? એક વખતનું લાખો રૂપ્યાનું માલીક તંવગર મેહેતા કુટુંબ આજે જમાનાની ગીરદેશીનાં ફરતાં લોખંડી ચક્રકરમાં ફસાઈ મુશ્કેલી ને મોહતાજગીની ઘણીજ ખરાબમાં ખરાબ અવદશાએ તકદીરનાં તૌરથી પોંદોંચયા પામ્યું હતું. તે માતપર કુટુંબના અસલ સ્થાપક નવરોજ મેહેતા કંઈ જન્મથીજ દોહતમાં રોજના ને રૂપેરી ચમચો મોઢાંમાં લઈ ઉછેર્યા ન હતા; પણ લક્ષ્મી દેવીજ તેવણ ઉપર પાછલથી મેહેરમાં ને કુરમાં બની હતી. તેવણ પોતાની ખંત, ચંચલાઈ, ચખરાડી, અને આપખળથી આગળ વંચા હતા.

એક નહાના ઓંધા ઉપર ગવર્નમેન્ટ પોસ્ટમાં જોડાઈ પોતાની કામેલ્યત, કુનેહ અને પ્રમાણીકપણાના ઉમદા ગુણોની ભેગી અક્ષેશથી તેવણ ધીરે ધીરે ભારે ખંત અને જોહેમતથી વધી ગયા હતા. ટાયફા-વાલાઓ સાથના યુધ્ધ વખતે તેવણે કૉમેસરીયટ ડીપાર્ટમેન્ટમાં એક ઘણો જોખમખર્ચો ને મોટા ઓંધા ઘણીજ વખાણવાલાયક રીતે ભાગવ્યો હતો; અને મોટા સરકારી ઑફીસરોની ભારે પ્રશંસા મેળવ્યા બાજ્યવાન થયા હતા.

ત્યાર પછીથી, ચીનની ચહડાઈ વેલાએ અને ખેચર વાર વખતે તેવણ પોતાના યુક્ત એકમાલને જોરે પણ મોટાં કૉન્ટ્રેક્ટસો કૉમેસરીયટ ડીપાર્ટમેન્ટના મેગવવામાં ફાવ્યા હતા, અને તેની અરકતથી ઘણો જ અરદસ્ત ટાકો તેવણને પડ્યો હતો. તે પછીથી વરસો વેર સરહદપરના હિન્દી

લેન્ડરોને રાશન પુર પાડવાનું કામ તેવણના અનુભવી હાથોમાં સોંપવામાં આવ્યું હતું; અને તે ઉપરાંત મુંબઈ તથા કરાંચીમાં સ્ટ્રીમરોને ખોરાકી પુર પાડવાનું દુભાસ્યાનું કામ પણ તેવણે બહુ મોઢોલા પાયા ઉપર મચાવ્યું હતું, અને એ રીતે નશીબદેવીના એ લાડકવાયા ને માનીતા પુત્રીએ પોણા કરોડ રૂપ્યા જેટલું ધન પોતાની ચાલીમથી ઉપર વરસતી કતેલમંદ 'ખીઝનેસ' કારકીદી દરમ્યાન મેળવ્યું હતું.

ક્રોમેસરીએ ડીપાર્ટમેન્ટમાં તેવણે વર્ષોવેર અર્જવેલી લાંબી અમુલ્ય અને વફાદારીભરી સેવાઓની પીઠાતમાં દખનના પેહેલા વર્ગના વંશ-પરમપરાના સરદારના માનભર્યા એક્કામથી નામદાર સરકારે તેવણને નવાબ્યા હતા. તેવણે મુંબઈ, કરાંચી, પુના, મદ્રાસ વિગેરે સ્થલોએ મોટી મોટી જગીરો પોતાની હેયારી દરમ્યાન ખરીદી હતી, અને છેક મરાઠાની ઘડી સુધી પોતાનો ધીકનો ધંધો ધગીજ ખડોજગાલીથી ચલાવ્યો હતો. મગર તેવણના અકાળ મૃત્યુ પછી તેવણના ગાદીવારસ ચેરાંગ અરદેશરે તે બાદશાહી ધંધાને વધુવાર ચાલુ રાખ્યો નહીં. મોજમજાલમાં અધ્યાસી અને ગયલા, ને રેસ સટાની તકલીદી મોહીનીમાં તક્લીન અને ગયલા તે બેટાએ તે ચાલુ રાખવા જેટલી પુરસદ પોતાને મળતી, પોતાની મોજ-શોખને વીસારી મેળવા સિવાય, જોઈ નહીં. ખાખી, દારૂ, જુગાર, રેસ, સટો, ઈત્યાદી અવિચારી બદીઓમાં પાપરી પેરે પૈસો વેરી નાંખવામાંજ તેણે, પોતાની જીંદગીનું સાર્થક વક્તી ગયલું માન્યું; અને પરીણામમાં, ગ્યારે તે આ જ્ઞાનથી વાસો સદા માટે ક્ષાત્રી ચાલતો થયો ત્યારે, મેહેસ્ટી સરદાર નવરોજજીની સકમામથી અને બારે શ્રમથી સંઘરાયલું અર્ધોઅર્ધ ધન સમૃદ્ધ થઈ ગયું હતું.

અને યડતી પર પચાસ ! એ અરદેશર થાંને પણ તેનો બેટો નવજ આપ થાંને ચાર ચાસણી વધે એવો જખરો ક્લાઈ ને ખર્ચાલું નીકલ્યો. કક્ષમ, ખીલ્ડ ને જીલ્ડો, એજ તેનું તો રોજીદું કામ હતું. અને એ સત્વારનાશીના પેશામાં કોણ સુખી આજ સુધી થયુંજ કે એ થાય ? મરનાર સરદાર નવરોજજીની થોડીઘણી આડી રહેલી કાગજ પુરાંતનો પણ રસ્તો તેવણ કરી નાંખ્યો; તે એટલી બધી હદ સુધી કે અતિ તેને થોડીક એસ્ટેટ નીશાળે પણ મુકવી પડી, અને એકુ એ તો માંગનારાંઓને બરવા વેચી પણ નાખવી પડી.

આપણી વારતા ઉંઘડે છે તે ટાપમે સરદાર નવરોજજી મેહેતાની નાણું સંબંધી સ્થિતિ બહુજ ખારીક થઈ પડી હતી. હવે તેવણ પોતાની પ્રથ-

મની કુચાલ માટે મમ ખાતા અને પસ્તાતા થયા હતા. મગર એ પાછળનો સર્વ પ્રજ્ઞાતાપ શો અપનો?

તેવણ એટલા સુધી તો તંગ હાલતમાં આવી પડ્યા હતા કે છેલ્લે છેલ્લે તો પોતાને રહેવાનો મકાનમાં આવેલો મેહેતા માલાલ ખી તેવણે મારગેજ મુક્યો હતો; મગર તે સર્વ છતાં તેવણની એક કમાળ એમ એ હતી કે તેવણ પોતાનો ખર્ચ જરાએ એસારના ન હતા. નોકર નફરોનો મેહદ મોટો જંગી રસાલો પેહેલા મેહેશની નવરોજજીના સમયનો હતો ખી ખીન જરૂરી હતો. એવા ન્હાના મોટા ખેડા ખર્ચો નામની નોકરે ખાતર ચાકુ રાખી આવો દીવાલ્યા સહીત કામચુટ કારોબાર પોતાની ગુંગણ ખાલકુલ ન હોવા છતાં તેવણ જરૂરી રાખી મેદા હતા.

પોતાની તંગ હાલત કોઈ રવેશે ફેરવવાની તેવણના દીલમાં આશ હતી; અને ફેનીને મોંઢથી આપણે સમજી ને જાણી આવ્યા છીએ તેમ, પોતાના જોડ્યા ખેડા-ખેડી, અદી ફેનીની એકવીસી વર્ષગાંઠની ખુશાહલીમાં એક મોટી પાર્ટી પોતાના એકાખીતાં પાલખીતાંએને આપવાનું કારણ તે આશામાંજ આવી અટકેલું હતું. આ પાર્ટીમાં નોતરેલાં દોઢ દળન ઉપર પડેલાંએમાંના ખે ઉપર તેવણનો ડોળો હતો. તેઓ પોતાના દીકરા દીકરી સાથે ગોઠવાઈ જાય એવી ઉમેદ તેવણે પોતાના દીલમાં વસાવી હતી, કારણ તેઓ અને ગમ્મર હતાં; અને તેઓની સહાયતાથી પોતાની તંગ અવસ્થા ઉગતાવવાની તેવણને ઉમીદ હતી.

મીં સોલંકામ માણેકજી દલાલ, એમ. એ., એલ. એલ. ખી., આરીસ્ટર-એટ-લૉ., એક સારાં ખાનદાનનો ધનવાન એકપુરો નખીરો હતો. મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં તે એક કુશલ ધારાશાસ્ત્રી ગણાતો હતો, અને તેની પ્રેક્ષીસ ઘણી ફતેહમંદ અને મોહોલી હતી. એક કુશળ વક્તા તરીકે તેની તેની વિખ્યાતી ઝાઝી હતી; અને રાજદારી અને સંસાર સંબંધી સવાલોની ચારવગીમાં તે ઘણો ઉલટભર્યો ને આગેવાન ભાગ લઈ જાહેર પ્રજાની ઘણી જાણમાં આવેલો ને તેઓનો માનીતો હતો. તેને નોંવવામાં સરદાર નવરોજજી મેહેતાની મનઝમ તે પોતાની ખેડી ફેનીનો દામાદ અને એ જોવાની હતી, કેમકે તે હજી કુંવારો હતો, અને તેની ઉંમર પણ બાળ્યેજ પાંત્રીસની હતી.

ખીજી ચાલી ચીતીને તેડેલી પહોરણી મીસ આઝાં ખામજી હતી. એક અતીશય ખુબસુરત, કંચી, બરેલા ખાંધાની, રોખદાર તોરવંત. દેખાવની, જત્રીસેક વરસની આસરે, અને 'કવીન-લાઈક' સ્ટેચરની તે એક દીલકશ

નાજનીન હતી. તેણી મુંઘડની ધપધપી સોસાયટીમાં થોડાં વરસની વાન ઉપર એક બાંધુના પીઠાની માફક ઓચીંતી ઉગી નીકળી હતી. તેણી અસલ કોણ હતી, કેવા ખાંદાનની હતી, તેણીના માતપીતા કોણ અને કેવાં હતાં તે કંઈ જણાયતું નહીં હતું. પુનાના એક માતખર વીધવા સાથે જરબાઈ બામણની પાંચ વરસ વેર એક નર્મ તરીકે તેણીએ લેવણની જીવલેણ બીમારી દરમ્યાન ઘણી જીવતોડ સારવાર મોટી રંજ ને જોહમત ઉઠાવી કરી હતી; તેણી તે ડોહાંએ ખુશખુશ બની જઈ તેણીને પેતાની દીકરી સમ ગણી ત્યાર પછીથી સાથેજ રાખી હતી; અને પોતાના મરણ વખતે પોતાની તમામ એશકયામત-લગભગ એક લાખની-એ આલાંના નામ પર એક નજીવી શતે કરી હતી. જે શર્ત તદ્દનજ નીરજીવ, સેહેલી અને સાદી હતી. તે એ હતી કે આલાંએ જરબાઈની ઓખર ધારણ કરવી; અને અલ્પતાં, કહેવાની કંઈજ જરૂર નથી કે તે ઓખર આલાંએ તુરત કમુલ ફરમાવી.

અને એ રીતે ઢંગધડા વગરના નશીબના ઘણાંજ ફાંટાખાઝ નખરાંએ તેણીને એરીસ્ટોક્રેટીક સોસાયટીમાં ધકેલી આપી હતી; અને આપણી નામની ધપધપ્યા અને માતખરમાં ઓળખાતી ને બોલાતી કહેવાતી સોસાયટીએ તેણીના ચીચોડાની ચલકચી અંગ્ગ ઝઈ તેણીની આગલી પાછલીની કશી પણ તહેકીક કે ગુસ્તેજો કર્યા વગર તેણીને ખુલ્લે હાથે આવકાર આપ્યો હતો.

આલાં બામણની મેહેતાવાલાંઓ સાથની દોસ્તી પુનામાંજ પડી હતી. એક બડે ખાંચરેની ડીનરપાર્ટીમાં બસ જોતાં સાથજ મનહરણ આલાં કંઈ ફેનીને અજ્ઞમ હદ સુધીની ભાવી ગઈ હતી, અને ત્યાંથીજ તેઓ વચ્ચે ઘણી ઘાડો મિત્રચારી ખડુ ટુંક વખતમાં બાઝી ગઈ હતી પેહેલાં તો અદી પણ આલાંની, કેઝર્લીંગ ખ્યુટીનો ભોગ થઈ પડ્યો હતો. તે, તે વાર, અંગ્રીકલચરીંગ કોલેજમાં અભ્યાસ કરતો હતો, તેથી તેણીના સમાગમમાં પુનામાં ઝાંઝો આપતો રહ્યો હતો, અને અવ્યવમાં તો તે પોર્થો તેણી ઉપર એક જાકટ કીસમના હદ વગરના ખ્યારમાં આંધળા મીસાલ પડ્યો હતો. મેહોખતની ધુમમાં મસ્ત બની ગયલ તે ભાનજી જુવાને તેણી અને તેની પોતાની વચ્ચેના મસ મોટા હિંમરના અંતરનો પણ ખ્યાલ થયો ન હતો. તેઓ એકાદ ખ્યાલ કરવાની તે ખ્યારવેલ જવાંનને ગોયા તે વાર અવકાશ, દરકાર યા પરવાહજ નહતી.

પણ અદીથી અંગ્રીકલચરીંગ કોલેજમાં પાટલા પર બરાબર ધુળ જટાંઈ નહી; એ વાર તે સાધારણ એકઝામોમાં ફેલ થયો, અને તેમાં કંઈ

અન્યથા છે? શીખવા બાંધવાનું આળી મુકીને તે સારો! ક્ષીવસ તે ખાઈ પીને આલાં બામજનીજ પાછળ દમક્યા કરતો હતો, એટલે તે કાલેજની અધરી પડીક્ષાઓ તે કેમ અને ક્યાંથી પસાર કરી શકે? આથી, તેના પીતા સરદાર નવરોજજીએ છેડાઈને તેને ત્યાંથી ઉડાડી મેલ્યો, અને પોતાની આગલ મલાદમાં બોલાવી લીધો.

તેવણની મુળ મતલબ તેને અંગ્રીકલચરીગનું શીક્ષણ આપવાની એ હતી કે અદીને તે સંબંધીનું જ્ઞાન તેની આપીકી ગર્ગીરેત્રી મંનેજમેંટમાં ઉપ્યોગી નીવડે; બાકી એ લાઈનમાં તેને પાસ કરાવી યા ડીગ્રી અપાવી તેવણ કંઈ પોતાનો એટો રળતો કમાતો અને એવી તો ઇન્જાજ ધરાવતા યા રાખતા ન હતા.

ખાનદાંનની ગરરી તેવણની રગેરગમાં એટલી તો મોજુદ હતી કે પોતાનાં ખાનદાનનો એક નખીરો કોઈની નોકરી કરે એ આસમાન ને જમીન એક થઈ જવા જેટલુંજ બચંકર તેવણને મનસે હતું. કોઈની ચાકરી કરવામાં મેહેતા ખાનદાનની આખરની ધુળધાણી અને વાપાણી થઈ જવાનો તેવણને વાહીયાત ધખારો હતો. અને કમનસીમે એવા કમસમંજ ધખારાઓ ઘણાં માતખર પારસી કુટુંબોમાં હજી જાયજ છે, એ એક અફસોસકારક ખીના છે. ઘણાં તવંગર માખાપો પોતાના દીકરાઓને શીખવે છે, બાણુવે છે, તેઓને મોટી મોટી પરીક્ષાઓમાંથી પસાર કરે છે, અને પછી તેની રરજી હોવા છતાં પણ કોઈકિંઈ વાર તો તેને ધંધે નોકરીએ લાગવા દેતા નથી. તેમ થવે તેઓ પોતાની કુટુંબી કીર્તીનો નાશ થઈ ગયલો માને છે; તેની ઉપર એક કાલો કલંક લાગતો સમજે છે; અને એવા વાહીયાત ખ્યાલોમાં અંજનઈ તેઓ ખરેખર તો પોતાની કુટુંબની બવીખની ખાણખરાખી અને પાયામાડીનું ખી રોપે છે. કેમ અચાનક આવી પડતી આફતો વેળાએ તેવા કેળવાયેલા મગર પ્રેક્ટીકલી કશી પણ લાયકાત કે અનુભવ ન ધરાવતા તેઓનાં એટાઓ તદ્દન લોઈલાજ યની જાય છે; અને આફતથી અકળાઈ જાય છે, અને તેવે આઈન વખતે પોતાના કુટુંબની મદદે પોતાની છેલ્લી આંગળી પણ ઉંચકી શકવા જેટલી તાકાત તેઓ ધરાવી શકતા નથી.

એ ખાનદાંની ખોટી ગરરીનો આયંદા નતીજે છે, કે જે માટે ખરે કહીએ તો તવંગર માખાપો, આઈની દોલત ઉપર એશઆરામમાં જીંદગી બસર કરનારાઓ, પોતેજ આભારી છે. પણ આપણે આપણી વાર્તાથી ઘણાં વેગળા ગયા.

ઉપર જાણાવ્યું તેમ અદીને તેના બાપે પુનેથી તેડાવી લીધો; અને પોતાની આગળ મલાદમાં રાખ્યો. અંદી અદીનો નજર તેના પીતાની

એસ્ટેટના મેનેજર કાઉચા કારભારીની કરી લીધેલી ખેડી શેહેરાં ઉપર પડી. અને તે છોકરીની દીલગીર મોહકતાએ તેને આંત્રીક નાખ્યો. શેહેરાંને નીહાલતાં સમેતજ પુનાવાલી આજ્ઞાં આમજી તેના મગજમાંથી ગાયેજ ઘઈ ગઈ. તે સદંતર તેણીને વીસરી ગયો. તેણીનાંમાં હવે એક હજારને એક ખોડ તેને વગર શોધવે દીસવા લાગી, કે જ્યારે અગાઉ એજ આજ્ઞાં આમજીમાં એક ખામી તે કેમે કરી જોઈ કે જાણી શક્યોજ ન હતો.

આજ્ઞાં થોડાજ અરસામાં તેના મનમગજ ને દીલમાંથી દુર ઘઈ ગઈ, અને તેની જગા કંઈક વધારે જોસ સમેત શેહેરાંએ લીધી. શેહેરાં પર અદી કેટલો જનથી ખી જીયાદા કુરખાંન હતો તે વાંચનારાં સજ્જનો અદીનેજ મોંઢે પોતેજ પેહેલા પ્રકરણમાં સમજી આવ્યાં છે, એટલે તેનું કથન અતરે કરી કરવાની લેશ માત્ર પણ અગત અમો વિચારતા નહી.

પણ હવે એ પ્યારના ટાહેલાંને જરા અતરેજ દબ પાડી, પાછાં ખીજન પહેરાણાઓની થોડીક લીટીમાં ખચર લખએ.

મેહેતા માહાલમાં આ વખતે એ સોહરાજ દલાલ અને આજ્ઞાં આમજી ઉપરાંત ખીજન લગભગ દોઢ દજન વીઝીટરો સરદાર નવરોજજીએ નોતર્યાં હતાં; અને તે કીસમસ વીક હોવાથી ઘણાંઓને આવવાને ફાવ્યું હતું.

વાળું બધુંજ ધપધપ્યું હતું. મોટા બેંકરો, વેપારીઓ, લોયરો, અને ચીકાસદાર સદમહરથો અને તેમના કુટુંબોનો તે એક વગવાલો જમોલો બન્યો હતો. પણ તેઓને આપણી વાર્તા સાથે ઝાઝી નીસખત ન હોવાને લીધે તેઓની ઓળખ વાંચનારાં મેહેરખાંનો સાથ કરાવવાની અમો જરૂર જોતા નથી.

* * * *

અદીના ગયા પંજી ફેની પોતાના રૂમમાંથી પોતાની સહી આજ્ઞાંના આરડામાં તે બંને રૂમો વચ્ચે આવેલાં કનેક્શન ડોરમાંથી ગઈ. અત્રે કહી દેવાની જરૂર છે કે એ આજ્ઞાંવાળા રૂમનું 'મેન ડોર' તો ફેનીની મુઆફિકજ આજ્ઞાંમાં હતું, અને આ કનેક્શન ડોર તે બે રૂમના જોડાણનું એક વચ્ચું સાંધણ હતું.

આજ્ઞાં હજી બર ઉંઘમાં હતી. તેણીએ ગઈ રાતરે પેહેડેલો કાંમતી ફેસ બેદાદ કીસમે વેરવીખેર કોચ તથા ખુરશી ઉપર પડેલો હતો. તેણી એટલી બધી બેદરકાર હતી કે રાતના પેહેડેલાં જુવેલ્સો વીક ટેબલ ઉપર ખુલ્લાંજ્યાં પડેલાં હતાં, જે હાલ સુર્યના કીરણોમાં જમજમી રહ્યાં હતાં.

ફેની પોતાની માનીની સહીના આ નબરવસપણાં ને ખેરીકરખી માટે મનમાં ઘણી અજબ થતી પોતાના શુની ડો પર ધીમેથી ચાલતી તે ટેબલ

નજદીક ગઈ, અને તે પર પડેલા એક કાંમતી હીરાના નેકલેસને પોતાના હાથમાં લઈ વખાણથી જોવા લાગી.

આ, આલાંની, એક ઘણીજ કાંમતી મત્તા હતી. આખદાર મોટા હીરાઓનો તે એક એમુલ નેકલેસ હતો. તે ઓછામાં ઓછો દશ હજારનો હશે એમ દરેક માનતાં હતાં. આજ તે નેકલેસ હતો કે જે માટે આલાંની અદેખાઈ ફેની વારંવાર કરતી હતી. એક વાર આલાંએ મુખ્યની મોટે ખાંચરેની એક મોટી મેહુરીલમાં બોંદશાબોંદશીથી તે નેકલેસ ફેનીને પેહેડાવ્યો હતો, અને તે ટાઇમિની પોતાને ઉપજેલી અનુપમ ખુશહાલી ફેની હજી તક વીસરી ન હતી.

ઘણાંજ વડાલથી તેણીએ તે નેકલેસ પોતાના હાથોમાં લઈ ફેરવી ફેરવીને બારીકીથી જોયો, અને આલાં તે બાદશાહી ઝવેરાત કેમ અને ક્યાંથી મેળવવા પામી હતી તે માટે મનમાં અચરત થતાં, તે પોતાને ગળે ઓળવ્યો અને આરસીમાં જોવા પડી.

આ વખતે આલાં જાગી.

“એરે!” આલાંએ હસી, ટાલી પાડી, મધુર હલકે ધીમી ખુમ પાડી. ફેની ચમકી. તેણીના મુખમાંથી ગભરાટની એક તીણી ચીસ બહાર પડી; અને તેણીના હાથમાંથી તે કાંમતી નેકલેસ છટકી ટેબલ ઉપર પડ્યો.

“ઓ! તેં મને કેવી ખાહીધરાવી, આલાં ડીયર!” તે તેણી નજદીક દોડી જતાં બોલી.

પ્રકરણ ૩ જી.

માહોબતનાં મન્દીરમાં.

ધર્યો! ફેનીથી છુટા પડતાંની સાથે અદી પોતાની મસ્તાપાઅંદાજ માથુક શેહેરાં કાસ્બારીને ભેટવા આંધળા બીતની પેઠે ધર્યો!!

માહાલના આગલા હોલમાં કચરો કાઢતાં પારસી નોકરે તેને આવતાં જોઈ ઝાડુ, ખીંક પાછળ કરી તેને જવાની જગો કરી આપતાં તેને અદ-બથી સાલ મુખ્યારક ઇચ્છી. તેનો જવાબ એક ટુંકા ને ટચ ડોકાંના લેહે-

કાથી આપી તે ઝપાટામાં માહાલમાંથી બહાર પડ્યો. માહાલની આસપાસનો વીસાળ બગીચો વટાવી એક ન્હાના પ્રાઇવેટ ગેટમાંથી તે ખેતરોમાં ઉત્તર્યો, અને આસરે પાએક માઇલને છેટે દેખાતી એક ન્હાની રમણીય બંગલી તરફ તે પુર જોશથી ધસ્યો. તેજ તેની મોહોબતનું મન્દીર હતું, તેની જાનથી ખી જીયાદનું મથક હતું.

ઘોડી વારમાં તે તે ન્હાની સુશોભીત બંગલી નજદીક જઈ પોહ્યો, અને તે બંગલી આસપાસના તેવાજ ન્હાના મગર સારી રીતે આરાસ્તા અને જતન કરેલા, તે ફળદ્રુપથી ખીલી રહેલા બાગના સમકલા દરવાજામાં દાખલ થવા ગયો, કે તેજ વખત ઠંડા પવનની મધુર ધીમી લેહેરી સાથે તેની દીલરબાનો મીઠો રૂપેરી નાદ ગાતો તેને કાને પડ્યો.

“પ્યારની કસોટી છે દુઃખનો દીલદાર,
ભુલે નહી કદી ખી જો સાચો હોય પ્યાર.”

શેહેરાંના શીરીન હલકે ગવાયલી ઉપલા પ્રખ્યાત ગાયલુનો પેહેલી બે લીટીઓ સાંભળનાંજ તેનું દીલ બાગબાગ બની ગયું; તેણીના ચાહમાં તે વધતો બમીત ને મોહીત થઈ ગયો.

તે બાગના દરવાજાપરજ તે સુંદર ગાયલુની મોજ ચાખતો ઉભો રહી ગયો, એવા ધરાદારથી કે રખે તેનાં મનની મુરતી તેને જોઈ શરમાઈ જઈ ગાતી બંધ થઈ જાય, અને થયું ખી તેમજ. બંગલીના આગલા દીવાન-ખાનામાંજ, તે પણ વળી બારણાંની બરાબર સાંમેજ મુકેલા એક કોચ ઉપર તેની પ્રાણપ્રીય શેહેરાં કંઈ સીવતી અને ગાતી બેઠી હતી, તેણીની નજર અદી પર પડી, કે તરતજ તેણી. ગાતી બંધ થઈ ગઈ. તેણીના મોંહના લગાર શીફા ચુલાએ તેજ પકડી, અને સીવવાનું મેલી દઈ બારે હપીત જીગરે અદીને ભેટવાને બાહાર દોડી આવી.

“સાલ મુઆરક, અદી,” શેહેરાંએ તેની નજદીક આવી ધણાંજ મીઠા હલકે કહ્યું, “વીસ યુ મેની હોખી રીટર્નસ ઓફ ધ ડે! આજનો સખકતો દીવસ તું પાછો ને પાછો અસંખ્ય વારે જોય ને હમેશાં શાદ અને આબાદ રહે!!”

“થેંકયુ, ડાર્લીંગ, તાહરી ભલી દુવાઓ માટે તાહરો આભાર માનું છું,” અદી તેણીનો હાથ પકડી બાગનાં એક ખુણામાં મુકેલા એક ન્હાના આર્ટી-સ્ટીક બાઝત તરફ તેણીને દોરવી જતાં બેઠી.

શેહેરાં, ખરેજ અદીના કહેવા મુજબ એક દીલજીત રૂપસુંદરી હતી; ખુબસુરતીનો એક નાદર નકશ હતી. મન્યમ ઉચાઈથી સેહેજ વધુ ઉંચી, સાધારણ બાંધાની, દરેક રીતે મનપસંદ અને વખાણવાળોગ હઈ મુધીના

કાંકડા કાટકટમની, અદારથી ઓગણીશ વર્ષની વયની, તે એક ધણીજ એસપુલ મર્ક હતી. તેણીની કાજલ સમાન કાળી આંખો, કે જેમાં સ્વચ્છતા ને નીરોંધવાનો અમકાત ઝગમગી રહ્યો હતો, તે ને તેણીનાં નરમ સુવાળા સુંદર કાળા બાળોનો મોટો ભાથરો તેણીની મનમોહક સુંદરતામાં ઓર ખી છયાદા દીક્ષવચ્ચ વધારો ખતાવતા હતા.

“તું એખલીજ છે?” અદીએ પુછ્યું.

“હા! પપા ખેતરોમાં રાખેતાની રોન લેવા ગીયાજ,” તેણીએ પ્રતી-
કતાર આપ્યો, “હું ધારતી’તીજ કે તું આજે કંઈ ઘણો જલદી આવશે,
માહરં જીગર એમ મને સુચવતું’તું.”

અદી તેણીને બાઝડ ઉપર ખેસાડી તેના પાસામાં દબાઈ ખેડો, અને તેણીને પોતાની છાતી સરખી કેટલો વખત સુધી જોશથી ચાંપી. એ સઘળો વખત તેઓ વચ્ચે ચુપકાદી ફેલાઈ હતી, બોલ બોલાયો નહી હતો; અને ખરેખર તેનું કામજ શું હતું? તેઓ મોંઢેથી મુંગાં મગર જીગરે બોલતાં હતાં; એકમેકના જીગરમાં ઉઝાળા મારી રહેલા પ્યારના જોરાવર જીસાઓને તેઓ સારી રવેશે, ન બોલવા છતાં, સમજી શકતાં હતાં. તેઓની આંખો તેમના બીતરમાં સળગેલા પ્યારના પ્રબળ શોલાને એકમેકમાં પ્રગટ જોતી હતી.

“તું હવે માહરીજ છે, શેહેરાં,” તેણીને પોતાની ગોદમાંથી છુટી કરતાં અદી બોલ્યો. શેહેરાં હતી. તેણીના ચુલાખી ગાંધો તેને લીધેલી બકીઓથી ધગધગી ગયા હતા. તેણી જરા ખીસ્તી ખેડી, ને બોલી, “ખચ્ચીતજ અદી, હું તાહરીજ હતી ને તાહરીજ છું.”

“હવે માહરાં કામની આડે આવવાનો કોઇને હક નથી!” તે બોલ્યો,
“હું આજથી છુટો છું; અને માહરાં છુટાંપણાનો સર્વથી પેહેલો ઉપયોગ તું બહાલીને માહરી મોહોરદાર ખતાવવા માટે હું કરનાર છું.”

“હસ! આસ્તે ડીયર, કોઈ સમજશે,” શેહેરાં આજીબાજી ચોકસા-
ઈથી જોઈ બોલી. તેણી અદીનું બોલવું સાંભળી જરા રીકકી મારી મર્ક. તેણીના રખસારાઓ ઉપરની લાડી ગાયેખ અને મર્ક, “તું એકવીસ વરસનો થયો-ઉંમરમાં આવ્યો તો શું થયું? સર્વે છતાં પણ તું હજી નાદાનજ કહેવાય!”

“વી સૈલ સી!” અદી નારાજથી બખાલ્યો, “હવે કોઈ સમજે તેની મને પરવાહ કે તુંબા નથી. માહરી ખેહેન ફેનીને તો એ આવહની વાકેશી આજે મેં કરી દીધીજ ખી, ને ચંદરોજમાં તે હું બંધાને જાહેર કરશ.

પણ હા! આંચ શું જો? હું તને જો બાબદસર આજે મળવા ખાખસુસ આવ્યો છ તેજ જણાવતાં વીસરી ગયો.”

“વરી કંઈ તેરા કુતા મેરી કુહાડી જેવી સુફયાણી વાત હોશે, ને તે માટે ખાખસુસ ને એવું બધું લાંબુ લાંબુ શાંતું ટાહેલું કરેછ,” શેહેરાંએ હસીને પહરચારો કર્યો.

“નહી, શેહેરાં, તું ધારેછ તેવી કંઈ એ નજીવી કે નીરજીવ વાત નથી. પુર ગંભીરાઈથી દર્યાફત કરવા જેટલી અગતની એ બાબદ છે,” અદી બોલ્યો.

શેહેરાં એઅખત્યાર હસી પડી.

“શેહેરાં, તું ખુદા વાસ્તે હમણા એ વાતને ફોકટ મશકેરી સમજ ના. જરા સીરીયસ બની પુરતું લક્ષ તેની પર આપ. મને નારાજ ના કર!” અદીએ ઘણીજ ગંભીરાઈથી માંગી લીધું. અને તેના બોલવાના ટોનનું સીરીયસપણું જોઈ શેહેરાં હસ્તી બંધ થઈ ગઈ.

“શેહેરાં, માહરાં કુદુંબની હાલત તદન ખાખાવરખી થઈ ગયલી છે. પૈએ પૈના મોહતાજ માહરા ગવરનર બનેલા છે. આય ગંજવર એસ્ટેટા ખાલી નામનીજ માહરા પપાના નામ પર છે, જ્યારે ખરેખર તો તે તમામે તમામ મારગેજ મુકાયલી છે,” અદીએ કહ્યું.

“અદી, છેલ્લા માસમાં એ બાબદ કંઈ દજન ત્રણેક વખત તું મને કહી સમજાવી ચુકોછ. તું કહેવા શું માંગેછ એ બધું મને કહીને?” શેહેરાંએ સવાલ નાંખ્યો.

“એજ, શેહેરાં ડાલીંગ, કે માહરા પપાના ખાલી ખેતાબના ખોખાં, અને કરજોના ચોડાનો હું વારસ છેઉં. માહરા કુદુંબમાં પૈસા જેવું કંઈજ રહ્યું નથી. આય બધી એહેલમેહલો બધો બાહારનોજ મેટો ને ખોટો દેખાવ છે!” અદીએ સમજાવ્યું.

“વાર, તેતું તું શું કહેવા માંગેછ?”

“તું નહી સમજી હજી બી?”

“બીલકુલ નહી!” શેહેરાં બોલી.

“તો સમજ. એ બધું તને કહી હું તને એજ કહી દેવા માંગુંછ કે માહરી આવી કંગાલ મોહતાજ હાલત જણ્યા પીછાણ્યા પછી પણ તું માહરી સાથ શાદીના પવીત્ર માંકથી જોડાવા રાજી છે કે? માહરા જેવા એક બીખારડાને પરણી તેની સાથ મુફલેસીમાં અવત્યાં મારતી થવા ખુશી છે કે? કારણ તું સારી રવેસે જાણેછ કે કંઈ પણ કામ બંધા માટે હું તદન નાલાયક છું,” અદીએ ઉપડું ધણું દયા ઉપજાવે એવા રડમશ સાદે પુછ્યું.

શેહેરાંની આંખમાં પાણી આવી ગયાં.

“અદી-અદી-તું મને શું સમજેછ?” તેણીએ ડચકાંઓ વચ્ચે પ્રશ્ન કર્યો.

“માહરો જન, માહરં જીગર?” અદીએ ગુસ્સાથી જણાવ્યું.

“ઓ! ત્યારે તું માહરે માટે એમ કેમ સેહેજ વાર પણ વિચારી શકેછ? કે તાહરી ગરીબાઈમાં હું તને તજ દેવશ,” તેણીએ ગુસ્સાથી કહ્યું. “મને અપમાન થાય એવો એક આવો નખોળો સવાલ કરવાની પણ ત્યારે તને કેમ હીંમત થઈ?”

“માફ કર, શેહેરાં, તાહરં દીલ મેં દુઃખવ્યું હોય તો મને દરગુજર કર. ફેનીએ એ સવાલ તને આજે નકકી પુછી લેવાની મને સખત તાકીદ કરેલી હતી, કેમકે તેણીએ મને કહ્યું હતું કે તું ખુબસુરત છે, કેળવાયલી છે, દરેક દીતે ગુણ સંપુર્ણ છે, એટલે તુંને કિયકાઈ જતાં વાર લાગશે નહીં; માટે માહરી આવી મોટી ગરીબાઈમાં તને પરણીને અને તેમ કરી મને અને સાથોસાથ તું વ્હાલીને પણ દુઃખી કરવાનો મને કંઈજ લક નથી. આ તેણીની તકરારમાં મેં વાસ્તવીકપણાનું તત્વ જોયું, અને તેથીજ મેં તુંને એવો એહુડો પ્રશ્ન કીધો. માહરે વાસ્તે કહી દેવા દે મને શેહેરાં વ્હાલી, કે હું તને જીગરથી પણ અધીક ચાહુંછ. તું ચાલેછ તે જમીનને પણ હું પુજુંછ, અને તું જો માહરી સાથે પરણશે તો તુંને સુખ દેખાડવા થકી હું આસમાન ને જમીન બી એક કરવા ચુકશ નહીં! હું તું વ્હાલીને જીનહાર પણ દુઃખી તો જોઈ શકશજ નહી. હું ભુખો મરશ, પણ તને એકવેર વટીક ભુખી રહેવા દેવશ નહીં. બોલ, શેહેરાં, તાહરો શું ધરાદો છે? શું ઇચ્છા છે? તાહરી માહરી તરફની મોહોત્ત પણ તેવીજ અખંડ છે કે?”

“અદી!” શેહેરાંએ ગુસ્સાનુંજ રીસણું જરી રાખી કહ્યું, “તું મને સમજેછ શું? શું માહરા પાકીએલ પ્યારને તું કોઈ આઝારી ઓરતના પ્યાર જેટલો તકલીદી ને તુચ્છ માનેછ કે એમ મને તું સવાલ કરેછ? અદી, ડીયર, તાહરા પૈસા યા ખેતાબના ખોખાંની હું પુજારી નથી, તાહરા પ્યારની હું પુજારી છું!”

“બસ-બસ! તો મને કોઈની શીફર નથી-દરકાર નથી!” અદી ખુશહાલીથી તે સમજી પુકારી ઉઠ્યો, “તું વ્હાલીનો માહરા પ્રત્યેનો પ્યાર પણ માહરાજ જોવો ખુલ્લંદ અને અખંડ છે, તો હું આજેજ માહરાં પપાને એ વાતથી વાકેફ કરશ, ને તાહરા કાઠિયાને પણ-”

“એવણુ તો એ વાતથી માહેર છે,” શહેરાં વચમાં બોલી.

“વાકેશ છે? કેમ?” અદી તાનુમ બની બોલ્યો.

“ખુદા માનુમ તે તો!” શહેરાંએ જવાબમાં કહ્યું, “પણ ગઈ સતેજ ખાણાપર એ વીશે માહરી આગત્ર બોલ્યા; ને તે વાસ્તે પોતાની સખત નાપસંદગી પણ જાહેર કીધી. મને તો ખીલીક છે, તેથી, અદી કે એવણુ આપણા લગ્ન વાસ્તે ખી મંજૂરીયાત આપશે નહીં.”

“મને કોઈની મંજૂરીયાતની જરૂર નથી—દરકાર નથી,” અદી ઉશ્કેરાઈ બોલ્યો, “હું આજથી છુટો છું, તે માહરી મુરાદને આડે અવનવારોએએ ચોકાશીથી જાણવું જોઈએ. મને કંઈ પણ કામ ધંધો મળતાંજ, હું તને મહસાડી જવશ; જો તાહરો એ કહેવાતો આપ થતો આપણાં લગનની મંજૂરી નહીં આપશે તો!”

શહેરાંએ નીશાશો નાંખ્યો. તેણીની આંખમાં દીપ્તિ રહેલો પ્યારનો પ્રકાશ કંઈ છુપી ધાત્તીને ચારે ઝાંખો મારી ગયો.

“કાકિયા નાજ કહેશે—જરૂરજ ના કહેશે,” તેણી ગમગીન બોલી, “આપણે જરા ધીરજ અખત્યાર કરી જવી જોઈએ. હું ઉંમરમાં આડે ત્યાં સુધી થોભવું જોઈએ.”

“હવે તો ધીરજ રાખનાં ને થોખતાં પણ હું કંટરમ ગયોછ. છેલ્લી એક વરસ થયાં તો હું બડી મુશ્કેલીએજ માહર મન મારીને થોભ્યોછ, ને હજી તું મને ક્યાં તુલીક થોભાવા ચાહેછ!”

“ફક્ત ખીજાં એ વરસ!”

“એ વરસ! માઈ ગોડ! તેટલાં તો હું દીવાનો બની જવશ. શહેરાં, બસ હવે વધુ થોખનાર હું નથી. તુંને માહરી—સદા માટે, હમેશ માટે,—કરવાથી હવે હું અટકનાર નથી, એક મહીનો ખી નહી,” અદી ધણો ઉશ્કેરાઈને બોલ્યો, “કાકિયાને આપણી વચ્ચે આવવાનો કંઈજ હક નથી. તે કંઈ તાહરો આપ નથી.”

“તું ઉશ્કેરા ના, શાંત પડ. ધીરજથી ખ્યાલ કર, કે માહરા માતપીતા કોણ છે, તે ખી હું તો જાણતી નથી. તે માહરી જીંદગીનો એક મોટો ભરમ છે. તે ઉક્તાવવા હું ગમે તેટલું કહું પણ હજી તક હું ફાવી નથી. કાકિયા ખી કંઈ ખુલાશો આપના નથી. હું એ વીશે તેવણુને પુંછું ત્યારે મને એવણુ સરયામ ઉડાવેછ.”

“મને તેનો કંઈ વાંધો નથી. તું ગમે તેની છોકરી હોય તેની મને તુંબા નથી. તું મને પ્યારી છે—જનથી અધીક જ્ઞાતી છે એટલું બસ છે.”

અહીં જુસ્સાથી બોલ્યો, અને પછી પોતાના હાથપરના રીસ્ટ વાંચ ઉપર નજર કરી, “બાઈ જોવ! પોણા નવ બી ઈર્ષ ગયા! કેમ વખત બચ્યો! શેહેરાં, હુ, જાડંજી; નાસ્તાને વરે માહરે ખાતર સડી ખોટી થતાં હોશે,” તેણે કહ્યું, અને પછી તુરંત એક ફેલાઈ ગયેલી કીસ ખોતાની મોહોબતની મુરતીને લઈ તે ત્યાંથી ઝટ ચાલ્યો થઈ ગયો.”

બંગલીના બાગમાંથી બાહરે પડીને ઝડપમાં માહાલ તરફ જતો હતો તેટલાં જમની બાજુનાં ખેતરના એક વજાન આમલો આવેલી કેળાની વાડમાંથી કાઢિયા કારભારીજ તેની સાંમે ઓચાંતા આવી ઉભો.

પ્રકરણ ૪ થું.

તરીઆપાવ.

કાઢિયા કારભારી, તે નામનાંજ કારભારી હતા, બાકી તોર અને રાંખમાં તે મેહેતા માહાલના માલિકને પણ વીસરાવે એવા હતા. પચાસ ફરસની ભરતીમાં ભરાયેલા હોવા છતાં તેવણુ હજી રાત્રીમાંતા ને બાઈજીની ગાંઠ જોવા ટટણખાર હતા. પોશાક પેહેરવેસ ઉપરથી તેવણુની દીસ્તું હતું કે તેવણુ સુપ્રરેલા આઘડીયક્ષસ વાલા હતા, અને નામ જેમ સુંચવેછ તેમ કોઈ ગામડયા બોચ નહી, પણ દેશ ખાઈ દરવાજા બાંધે મારી ચુકેલા એક ઘણાંજ બધી રીતે પાલવરદાં પ્રહર્ય હતા.

ઐહ વરસની વાત ઉપર તેવણુ સરદાર નવરોજજીની મોટી એસ્ટેટના મેનેજર તરીકે પોતા સાથે એક ન્હાની છોકરીને લઈ મલાડમાં આવી રહ્યા હતા; અને પોતાના એકાંત ને લગરા કરડા સ્વભાવને લીધે ત્યાં તેવણુ ઝાગ પક્ષોટાયલા ન હતા. જાહેરમાં કશો પણ ભાગ તેવણુ ખીલકુલ લેતાજ નહી હતા. ફરવા હરવાનું, કોઈને મળવા ભેટવાનું કે કોઈની સંગત સાંધવાનું જાણે તેવણુને રૂચતુંજ નહી હતું. પોતાનું મેનેજર તરીકેનું સરેસ્તાનું કામ આટોપવામાં અને તે પછી પોતાની બેટીને ઇંગ્લીશનું શીક્ષણ આપવામાંજ તેવણુ પોતાની જીંદગીનું કાર્ય સફળ થયતું ગોચા માનતા હતા. પોતે તો કોઈ સાથે બેલાતા નહી હતા તે તો બરજીહનમ, મગર પોતાની દીકરીને પણ કોઈના સમાગમમાં ઝાઝી આવવા નહી દેતા હતા.

તેવણુ રહેતા હતા તે રમણીય બંગલી અને તેની અતરાફમાં આવેલા ન્હાંના બાગમાંજ તે બિચારીની દુન્યા ગોચા સમાજ રહેલી હતી, મગર ઇન્સાફને ખાતર એટલું તો અમારે કહેવું જોઈએ કે એ કાઢ્યા કારભારીએ તેણીને દરેક સુખ સગવડ અને લાડમાં ઉધારી હતી; અને એક નવાબઝાદીને છાજતીજ સર્વે ટેનીંગ તેણીને આપી હતી. તેવણુ જ્યારત્યાર તેણીને સરદાર નવરોજજીને ત્યાં પોતાની સાથે મુલાકાતે લઈ જતા હતા, જ્યાં તેણીને ફેની સાથ થોડી ઘણી બોલાચાલનો વેહેવાર હતો. અહીં તો અબ્બાસ અર્થે મુંબઈ રહેલો હોવાથી તેણીને મળવા પામ્યોજ ન હતો. તે દેવલાલીની બોર્ડીંગ સ્કુલમાં શીખ્યો હતો, અને ત્યાર પછી કોલેજમાં મુંબઈ અને પુના કેળવાયો હતો, એટલે વર્ષો તક તે મલાડમાં તો ઝાઝો-ફક્ત વેકેશનના થોડાક દિવસો સિવાય આવ્યો ન હતો, અને, તેથી, એ બેની-શેહેરાં અહીંની મુલાકાત તે ટાઢમે થવા પામી ન હતી. તે જાથુકનો પુનાથી મલાડમાં આવી દર પડયા પછીથીજ શેહેરાં સાથ તેની પ્રથમ ઓળખ થઈ હતી, અને તે ઓળખે આગળ જતાં કેવુ રૂપ પકડયું, તેથી અમારાં વાંચકો જાણુકાર છે.

અમો ઉપર કહી ગયાછ તેમ એક નવાબઝાદીને લાયકનીજ કુલ તરીખીયત કાઢ્યા કારભારીએ પોતાની દીકરી શેહેરાંને આપી હતી. ભરવા ગુથવાનું, સીવવા સાંધવાનું, વેતરવાનું, મ્યુઝીક, રાંધણકળા દત્યાદી તેણીને શીખવવા માટે એક ખાસ મડમ તેવણે તેણી માટે રોકેલી હતી. અને તેના કુશળ હાથમાં એક મોટે ખાંચરેની નખીરી હોય તેવી બધી લાયકા-તોથી ભરપુર શેહેરાં ઉધરી હતી.

લોકોમાં છુટથી બોલવાનું હતું કે તેણી કંઈ તેની દીકરી નહી હતી, અને લોકના એ બોલવાને તેણે કશો પણ રદ્યો કદી ન આપેલો હોવાથી, જાહેરમાં એ એક ખરી મનાઈને ઠરી ચુકેલીજ વાત હતી કે શેહેરાં કાઢ્યા કારભારીની જનેતી બેટી ન હતી. પણ ત્યારે હતી કોણુની?

તરેહવાર ચાવાચીવીઓ અનેક પ્રકારની પ્રથમમાં તો તે માટે થઈ હતી. મન બાવતું બોલાયું હતું; પણ કાઢ્યા કારભારીએ તે માટે એક વરાળ પણ કાઠી ન હતી. ગમે તેવી નીચ અને નજીસ નીંદાઓના વટીક જવાબ કરવાનું તેવણે દરસ્ત વિચાર્યું નહી હતું; અને અંતે જાત જાતનું બોલી બોલીને લોકજ ઠાકું; અને તે વાતની વધતી ચાવાચીવી થતી અટકી હતી.

પણ તે કાંઈ એકદમજ અટકી નહી. કાઢ્યાનું ખુલાસા માટે પાંપણ બી નહી ફરકતું જોઈ નીંદાખોર લોકોએ તે જાણુવા સરદાર નવરોજજી

કિપર ધુમ્મરો ચઢાવ્યો. પણ સરદાર સાહેબ કોણ જાણે ખરી વાતથી અજાન હોય या मनजन એકેરા મન્યા હોય, તે તેવણે એ વીશેની પોતાને જરાક ખી માહીની નજ હોવાનું જાહેર કીધું. તેવણ તરફથી જાણસુ કોકોએ એટલેજ માત્ર ખુલાસો મેળવ્યો કે એ કાકિયા તેવણનો સ્કુલ ચમ થતો હતો, અને એ સિવાય વધુ તેવણ તેને માટે કંઈ પણ જાણતા નહી હતા.

આટલો ખુલાસો હાલ તુરત કરેલો આપણા એ કાકિયા કારભારીને માટે ખસ થશે.

અદીને શેહેરાંની હાજરીમાંથી કાકિયાને નામે ફફડી ચટકીને નીકળતો આપણે જોઈ આવ્યા છીએ. કાકિયા તેઓની શાદીની મંજુરીયાત આપવા સાફ નાજ પાડશે; એવું શેહેરાંનું ખાત્રીપૂર્વક મત જાણીને તે તેના પર બહુ કોધે ભરાયો હતો; તેટલાં પોતાના ગુસ્સાના મુળનેજ પોતા સાંમે ઝોંચીતો નીકળી આવેલો જોઈ તે વધતો કોધે ચઢ્યો.

કાકિયા પર નજર ફરતાંજ અદીનું કોહી ગુસ્સાથી ડિઝળી આવ્યું. જમાને ખાધેલ કાકિયાએ અદીના મોંદા પર ચઢેલો થોભરો જોઈ શું બન્યું હોયું જોઈએ તે તાબરનોખ અટકળી લીધું.

“સાલ મુતારક!” તેવણે શેકહેન્ડ માટે હાથ લંબાવતાં કહ્યું. “અર-દેશર શેદ, મેંની હંપી રીટર્નસ ઓફ ધ ડે!”

“કેંકયું!” અદીએ દુકંમાંજ પતાવ્યું, “હું હમણાજ તમારાં શેહેરાં માય આગળથી આવ્યોછ!”

“અં!” કાકિયા કાંશી કરાજીને બોલ્યા, “પણ હવે ત્યાં તમે આવવાનું જરા વધતું ઓછું કરશો તો હીક!”

“એટલે?” અદીએ ગુસ્સો કરી પુછ્યું.

“એટલે ઓટલો વરી! એટલે એટલે શું?” કાકિયાએ અદીના મીન-જની સ્ટીમ (ચઢેલી) જાણે જોઈજ ન હોય તેમ હડે કસેજો ચલાવ્યું, “આજથી તમે છોકરવન વયને જાણુ મુકી છુટયાછ!”

“હા. તેનું શું?”

“એજ કે, તેથી હવે બચ્ચાં સહી ખ્યાલો તમારા મન મગજમાંથી કમ કરો!” કાકિયાએ ધીમેથી કહ્યું.

“કાકિયા-ઓ કાકિયા! હું કંઈ તમારી શીખામણ સમજવા ચાહતો નથી! તમોને મને નશીયત કરવાને કંઈજ હક નથી!” અદીએ તામશી બની કહ્યું, “તમે આપણાં વચ્ચેનો અંતર ભુલી જઈને વાત કરોછ.”

“સારું આજે સહિને માહુંજ લાગેછ, અરદેશર શેઠ. તે કોઈને રૂચ-
તુંજ નથીની?” કાઉઆએ જતસ્તી હંડામથી કહ્યું, અને તે સાંભળી અહીનું
ઓર બી ઉભાઈ ગયું.

“પણ તમે કહેવા શું માંગોછ?” તે તડડાયો.

“એમ કે શહેરાંને મળવા આવવાનું માંડી વાલો. તેણીનો પીછો
છોડો,” કાઉઆએ આસ્તેથી સમજાવ્યું, “તેણી તમારે લાયકની નથી?”

“તે જાણવા સમજવાનું કામ માહરું છે,” અહી બખાળ્યો.

“હાં કે!” કાઉઆએ ચેષ્ટા કરતાં કહ્યું; “ત્યારે તમને આવતાં
અટકવા ફરમાવવાનું પણ કામ માહરું છે?”

“એટલે-એટલે?” અહી ધણો ઉશ્કેરાઈ જઈ ખુમ પાડી ઉઠ્યો;
“તમે મને અટકાવનાર કોણ છેવ?”

“શહેરાંનો બાપ?” કાઉઆએ જવાબ કર્યો.

“જુહું? તમે તેના બાપ નથી?”

“પણ હકદાર ગાર્ડયન તો છેઉની?” કાઉઆએ હંડે કલેજે કહ્યું,
આજે આ પેહેલીજવાર શહેરાંનો બાપ પોતે ન હોવાનો ખુલ્લો એકરાર
તેણે કર્યો. “એટલે માહરે તમને અટકાવવાની ફરજ છે!”

“ફરજ-ફરજ!! અરે મારોની ગોલી તમારી એવી તેવી ફરજને,”
અહી પોતાના હાથની મુકરી કાઉઆના મોઢાં આગળ ખુબ ગુસ્સાના અવે
શમાં આવી જઈ ધુમાવતાં, અને તે કાઉઆના થોભરાંમાં મુકી દેતાં જેમ-
તેમ પોતાના તામશી બની ગયેલા સ્વભાવ ઉપર કાબુ રાખતાં બરાડ્યો;
“મને અટકાવવાને તમને કંઈ લક નથી. હું આવશ ને ફર આવશ?”

“છોકરા, હું તને હોકમ કરુંછ કે ઓંજ પછીથી તાહરે માહરી
છોકરીને બીલકુલ મળવું નહી!” ધણાંજ હઠડાવનારા કરડા અવાજે
કાઉઆએ નોટીસ આપી, અને પછી તુરત ત્યાંથી પીઠ ફેરવી ચાલવા માંડ્યું.

સુમાર વગરના ગુસ્સાથી દાંતો કચકચાવતો ને હાથ પગ અફાળતો
અહી ઝનુંનથી તશતશ બની ગયેલી ચશમોએ કાઉઆના જતા આકારને
જોતો સ્તબ્ધ ઉભો.

“અહી, શું થયું ચાલની? નાસ્તા માટે તાહરે ખાતર બધાં બોટી
થાયછ,” ફેની, જે પોતાના ભાઈને હજુ સુધી પાછો ન ફરેલો જોઈ તેને
તેડવા આવી હતી, તે બોલી.

અહી પોતાની બેહેનને ત્યાં જોઈ ચમક્યો.

“તું કાહારે હંધ આવી?”

“હમણાંજ ! પથ્થરની કાંની જડ બની જઈ ક્યારનો કાંય ઉભોછ ?” તેણીએ પુછ્યું. અદી ચુપ ઉભો. “ચાલની ચાલેછ કે નહી ?” ફેની બોલી.

“હા ચાલ,” લોહીનો ગોટ મલી; કંઈ ન જાણવા જોગ અપશબ્દો કાઢ્યા કરભારી માટે મનમાં બરબડી, તે પોતાની બેઠેન સાથ માહાલ તરફ ચાલ્યો.

પ્રકરણ ૫ મું.

એક ભેદ.

“હાયાઅાઅાનઝીઝઝઝ!” કાઢ્યાએ અદીને તતરાવી નાખ્યા પછી, ઝપાટામાં પોતાની અંગલી બણી ચાલુ મુકતાં તફકારનો એક મોટો ચમટો ધુરધુર કરતો કે પોતાના નાકના શીફડાંમાં દાખી, ધીરે રહી, ઝીંક ખાધી.

“એ આય માહરાં પગના ગુદણ જેટલો દુકતો શું મનમાં ચાહે પીતો! દેખું!” તેવણ કરારને જીવે બચડતા ચાલ્યા, “વરી કહેછ કે આવશ ને કર આવશ, ને તું મને અટકાવનાર કોણ?” જેકેંછ તો અચ્ચાજી તું કેમ આવેછ ને? ટાંગમાંથી ઉચકાને આખો ને માખો ખારીની ખાદાર નહી ફેંકી ફેંકે કે?” ધત્યાદી ઉપત્તી કીસમતોજ પટપટારો મનશે કરના તેવણ અંગલીમાં આવી પોહુંચ્યા.

શેહેરાં સોફા ઉપર ગમગીન અદાઓએ વિચારમાં તટલીન બની બેઠી હતી.

“કેમ, દીકરી શેહેરાં, શું છે?” કાઢ્યાએ એક હેનવાંતી માવીતરના જેટલીજ કાળજીથી પુછ્યું.

“કંઈ નહી પપા ડીયર, વરી હોય શું?” તેણીએ જવાબ કર્યો.

“ત્યારે તું એટલી ગમગીન ને નારાજ જેવી કાંય બેસીછ.—” કાઢ્યા તેણીની નજદીક સોફા ઉપર ગોડવાઈ, માયાથી તેણીનું માથું પસવારતાં બોલ્યા.

“પપા, મને એક ચીજ-એક વિચાર ઘણીજ ગમગીન ને બેચેન બ્યાર ત્યાર બનાવેછ!” શેહેરાંએ ખુલાશો કર્યો, “માહરી બેચેની તમે નહી ટાલો? માહરી ગમગીની તમે નહી દુર કરો?”

“ તાહરા જેવી એક રાંક ને માહરી કહયાગરી સ્થાણી સમજી વહાલી બેટી માટે હું શું નહી કરવા તૈયાર થાઉં ?” બોલ દીકરી, તાહરી બેચેની શું છે ? તુને ગમગીન બનવાનું મુજ શું છે ?” કાકિયાએ ઘણીજ કાત્રજ અને હેતથી પુછયું.

“ તમે તે જાણી ગુસ્સો તો નહી કરશોની ?” શેહેરાંએ શીકરમંદ સવાલ કર્યો.

“ ગુસ્સો !” કાકિયાએ તે સમજ અચરતી પ્રદર્શીત કરી, “ દીકરી શેહેરાં, તાહરી સાથે ? શાંને વાસ્તે ? ?”

“ કારણ, તે પ્રશ્ન જ્યારે બી હું તમને કરૂંછ, ત્યારે હંમેશાં તમે નારાજ દીસોછ,” શેહેરાંએ બીહતાં બીહતાં કહયું.

“ છોકરી, તું શું તે સવાલ આજે પુછવા ઇરાદો રાખેછ કે જે સવાલ છેલ્લાં એક વરસમાં કમમાંકમ તેં મને બસો વખત પુછ્યોછ !” કાકિયાએ જરા ધુખરાયલા સાદે જાણવા ઇચ્છીયું.

“ હા, કાકિયા, તેજ,” શેહેરાંએ ધીમેથી હા પાડી. તેણી તેવણને એજ નામે બચપણથી બોલાવતી આવી હતી.

“ દીકરી, મેં તને આજ અગાઉ અનેકવાર કહયુંછ, કે, એ સીવાય તું મને બીજું કંઈ બી પુછ, અને હું તેનો તને જવાબ જરૂર કરશ,” કાકિયા બોલ્યા.

“ મને બીજું પુછવાનુંજ શું છે ?” જે પુછવાનું છે તે તો એજ છે !” શેહેરાંએ બાર મેલી જણાવ્યું.

“ બસ ? ત્યારે એ પુછવાથી પરહેજ રહે !” કાકિયાએ કહયું.

“ પણ તેનું કંઈ કારણ ?”

“ કારણ ? શેહેરાં, તે હું તને જણાવી શકું એમ નથી. તું માહરી ડાહી ને કહયાગરી બેટી છે તો માહર માન. એ સવાલ પુછી મને ના સતાવ. કંઈ બીજું પુછ. કંઈ બીજું માંગ. તું જે માંગશે તે હું તને અપાવશ. કપડાં, ચપડાં, દરદાગીના, વાડી, ગાડી, તાહરે જીવ આહે તે માંગ !” કાકિયાએ નરમાશથી સમજાવ્યું.

“ મને એવું કશું જોઇતું નથી, ગમતું નથી,” શેહેરાં આંખમાં આંસુ લાવી ગદગદીત અવાજે બોલી, ને તે જોઈ કાકિયાને ઘણું શીલ થયું.

“ શેહેરાં દીકરી, શું તું માહરા રાજમાં સુખી નથી કે એમ વખત બેવખત આંખપાણી કરેછ ?” તેવણે શેહેરાંને ખ્યારથી પેટમાં દાખતાં પતામણા સાદે કહયું.

“પપા ડીયર,” શેહેરાં આંખમાં આંસુઓ સહીત કરગરી બોલી,
“તમારા રાજમાં હું દરેક પાંતીએ સુખી છું, પણ—”

“એ વરી ‘પણ’ નખખોદગીઓ વચમાં પાછો નડ્યો.” કાકિયા મનશે ચીડાયા, પછી મોટેથી વધાયું; “શું હું તને એક આપના પ્યારથી ચાહતો નથી?”

“ઓ, તે કોણ ના કહેછ? તમે મને ચાહોછ—આપના તોલથી ચાહોછ તે હું જાણુંછ—સારી રવેશે માનુંછ, પણ માહરાં મનની સમાધાની કંઈ તેટલાથી થતી નથી. તમારો પ્યાર આપીકા જેટલોજ—અફે તેથી બ્યાદા બળવાન છે તે હું કમુલ કરુંછ, પણ માહરં દીલ કમુલ ફરમાવતું નથી. હું માનુંછ, મગર માહરં મન કમબખ્ત માનતું નથી દરેક રીતે હું હંઈ સંતોષી ને સુખી છું, મને કશાંની હોવાઈ નથી. કોઈ પણ તરેહની હું મોહતાજ નથી; છતાં તે બધું સુખ માહરે મનશે માત્ર નામનુંજ છે. માહરાં મનને શાંતી જોઈએછ; તે એક વિચારથી હું રાત દિવસ જળી જતી હોવાથી, મળી શકતી નથી. હું મનની નીરાંતની પ્યાસી ને ભુખી છું. કાકિયા, લોકમાં માહરે માટે શું બોલાતું હશે, માહરાં માયઆપ માટે શું કહેવાતું હશે? એ જાલીમ ખ્યાલ માહરાં તમામ દીગર સુખી ખ્યાલોને દુઃખમાં બદલી નાંખેછ. મને બેચેન, નાઉમેદ ને નાશાદ કરી મુકેછ!”

“દીકરી, નીચ નીંદાખોર લોકો ગમે તે બોલે કે બકે તેની તું આટલી પરવાહ કે તુંભા ના કર! તું માહરાંમાં વીશ્વાસ મુક. હું તુંને સુખીજ જોવા ઇન્તેજાર છું, નહી કે દુઃખી. હું તાહરે વાસ્તે હદ વિનાની કાળજી ધરાવુંછ, માહરી બચ્ચી, માહરી જૈફ જીંદગીની જોત ને સુખનો કરાર માત્ર તુંજ છે. હું તુંને માહરી પછી પૈસામાં રોલતી કરી જવશ, કારણ માહરી પછી તું બેરી સિવાય માહરં ખાનાર બીજું કોણ છે? શેહેરાં, આખા મલાડના ગંવીલી જીભના નીચ નીંદાખોર લોકોને તું આખા ને માખા દેચાતાં લખ શકે એટલું બીસ્વાર ધન હું તાહરે માટે મેલી જવશ!” કાકિયાએ સીકતથી વાટ ડિડાવવાની પેરવી કરી.

“મનની શાંતી વગરના બન્યા એ પૈસા! એવા પૈસા શું ખપના!” શેહેરાંએ બલાપો કરવો ચાલુ રાખ્યો.

“શું ખપના?” કાકિયા અગ્નયબીનું ડોળ ધ્રાલી બોલ્યા.

“દીકરી માહરી, દુન્યા વેહવારથી તું બેખબર ને અજ્ઞાન છે, તેથી એમ બોલેછ. પૈસા દુન્યાનું ચક્કણ છે. પૈસા દુન્યામાં રાજઓનો રાજ છે. પૈસાની શક્તિ એજમતી ને બલવાન છે, નાહના કે મોટાં સહ પૈસાના એ

સરખા તત્ત્વગાર ને પુખ્તરી છે. પૈસાના જોર ને શોર આગલ અફલાતુન લામચગ ને ખાડોરી રહ છે. પૈસો, દીકરી શેહેરાં, દુન્યાનો ગોખા ખીન્તે ખુદા છે. માનપાન, ઇજ્જત આખર એ અધું પૈસાથીજ છે.” કાકિયા તો હજી ખી પૈસા કિયરનું પોતાનું સુમાનીત વ્યાખ્યાન લાંબાણુ કરી વાન ટાળવાની કોશિશ કરતે, મગર તેવણની ઇચ્છા ચતુર શેહેરાં પાખી ગઈ.

“હવે, તમે એ બધી લાંબીલાંખી શીલસુરીભરી તાડી પુકી કરો! તે કંઈ હું તમને પુછતીજ નથી, મેહેરખાંની કરી માહરા સવાલનોજ મને કંઈ સીધો ને સાચો જવાબ આપો!” શેહેરાંએ વચમાં પડી માંગી લીધું.

“છોકરી તું ખી જખરી પાહવરદી હવે બનતી જાયજ હો!” કાકિયા હજી ખી હસીને વાત કિઝવવાનો પ્રયત્ન કરવા ગયા; પણ શેહેરાં તો આજે ખાખીને કંઈ ખુલાસોજ તેવણુ તરફથી મેગવવા માંગતી હતી.

“જોવ, પપા મને નાં સતાવો, નાં કિઝવો! ફક્ત એટલો ખુલાસો કરો કે માહર ખાનદાંન કેવું છે?” શેહેરાંએ ઘણીજ આજીજીથી માંગી લેતાં કહ્યું.

“તું જ્યારે આજે બસ કંઈ જાણવાજ ચાહેજ તો લે હું થોડો મણા ખુલાસો કરુંજ,” કાકિયા તેણીની વીનતીથી અંતે પીગલ્યા, “પણ જો હું તને પેહેલેથીજ ચેતાથી રાખુંજ કે હાથ આપવે પોહોંચ્યા ના પકડવા જતી!”

“ઓ, હું મરે બધી તમારી પરથી!” શેહેરાં ભારે ખુશહાલીમાં આવી જઈ તેવણુને આવરણા લઈ બોલી, “હવે, કેવા ડાહ્યા લાગોજ? બોલો, હું કેવા ખાનદાંનની છેડ?”

“ઘણાંજ નામીયાં!”

“પણ તે ઘણાંજ નામીયાં તે કેવાં?”

“તાહરી અતરાફમાં વસ્તાં સઘળાં ખાનદાંનોથી ઘણાં ચઢીયાતાં, વધારે મોહમાવાલા, વધારે દરજ્જાવાલા, જસ્તી માન અને ઇજ્જત ધરાવનારાં! તેથીજ મેં તુંને તાહરાં ઉંચા ખાનદાંનને પેશ પડતી કુત્ર તરીખીયત આપીજ” કાકિયાએ જણાવ્યું.

“ઓ, કેંકસ વેરી મય! તમે ઘણાંજ ભલાં ને દુરઅંદેશ છેવ,” શેહેરાં હરખામને બોલી, “પણ વાર તમે માહરા કોણુ સગા થાવ?”

“કાઈ નહીં!” કાકિયાએ ઉત્તર કર્યો.

“ત્યારે તમને માહરાં ખાનદાંનમાં પીછાન કેમ કરવી પડી?”

“હે-હે-હે! અરે વાહરે છોકરી! તું તો બધા અંનસ્તી ખેરીસ્તરને

ખી ટકકર મારે તેવી રીતે જાણે માહરી ઉઘટપાલઃ તપાસ લેવા બેડીછ," કાઢ્યા હસીને બોલ્યા.

"નહીંજી! હું તો તમને એક તદ્દન સાદો સવાલ પુછુંછ," શેહેરાંએ ગંભીર દેખાવે કહ્યું.

"તાહરા ખરા પપાને ત્યાં, શેહેરાં, હું અગાઉ નોકરીએ હતો!" કાઢ્યાએ વધતો ખુલાસો કર્યો.

"ફક્ત એકજ સવાલ હવે વધુ," શેહેરાંએ કાઢ્યાને ગળે વળગી પટામણા સાદે માંગી લેતાં કહ્યું, "તમને માહરાં ખાનદાંન સાથે સારું છે કે વેરભાવ છે?"

કાઢ્યાએ તે પ્રશ્ન સમજી એકી ટગરે શેહેરાં ગમ થોડીક સેકંડ જોયું.

"શેહેરાં, તદ્દને હું જીગરથી ચાહુંછ, મગર તાહરાં બહાણાંઓને હું જીગરથીજ ધીકકારુંછ, તાહરે માટેનો માહરો ખ્યાર જોટલો મુસ્તકીમ છે, તેટલોજ તેઓ માટેનો માહરો શીરકાર ને કીનો ખી છે." આગલી વાતોથી કોધે ભરાઈ કાઢ્યા કડવાસથી બોલ્યા.

"તેઓએ તમારું શું બગાડ્યુંછ?" શેહેરાંએ બીડીધેલા સાદે ધીમેથી સવાલ નાખ્યો.

"બગાડ્યુંછ, છોકરી બગાડ્યુંછ, પુછેછ?" કાઢ્યા ધણાંજ ગરમ બની જતાં જરાડ્યા, "માહરે સત્યાનાસ તેઓએ વાડ્યુંછ-માહરી જીંદગીની-માહરી ઉમીદોની ધુલધાણી તે કમખખતોએ કરીછ. માહરી પાયામાત્રી ને ખાનાખરાખી કાપીછ. પણ, ખસ-ખસ-મે ધણું કહ્યું-જોઈએ તે થાંને જીવાદા બકી દીધુંછ," કાઢ્યા ભાનખુજા બની, ભારે કોધને મારે જટ હેતું કે પોતાનું શોફુંક આગલુંપાછલું વગર વિચારે બોલી ગયા, મગર તુરતજ તેનો ખ્યાલ થતાં પાછા અચકી ગયા.

શેહેરાંની આંખમાં આંસુઓ ભરાઈ આવ્યાં.

"દીકરી, તું કાંય રહેછ, તે નાપાકોનો બકાપો તું કાંય કરેછ? તેઓ ખમેતેવાં માહરી સાથે ફર રીતે વર્તયાંછ, મગર હું તાહરા બાકતને પણ અક્ષવક્ષ આવવા દેનાર નથી," કાઢ્યાએ ધણાંજ નરમાશથી શેહેરાંને કહ્યું. અને તે હેબતી ગયલી બાળાને ખ્યારથી ગોઠ્ઠમાં દાખી.

"ફક્ત એકજ સવાલ વધારે!" શેહેરાં કરગરી બોલી, "તેઓ જવતાં છે કે?"

"તાહરો આપ જવનો છે! પણ તાહરી માય પોતાના કર્તુકોનો બીસામ ચુકવવા તે દાદગરની દરખાસ્તમાં આવ જહાનથી ચાકની થઈ ગઈ છે."

“માહરા પપાને હું કોઈ ક્વિસ મળવાની ઉમેદ રાખુ કે નહીં?”

“તે હું કહી શકતો નથી. તે હાલ જરા મગજથી બેમગજ છે; ને તેનું કારણ થોડાક માસની વાત ઉપર નીપજેલું તાહરી માયનું મરણ છે ને તાહરું——” કહ્યા વધુ બોલતા ચુપ થઈ ગયા.

“માહરું શું?” શેહેરાએ બારે જુરસાથી કહ્યું.

“કંઈ નહીં! જા, શેહેરાં, નાસ્તો તૈયાર કરાવ; ને શેહેરાં કદાચ તાહરા આપને તું બીજામાં મળી શકશે, પણ તે માટે કંઈ હું તને નકકી ગેરન્દી આપતો નથી?”

“અમને મેળવવાનું કોણના હાથમાં છે?”

“અજાણનાં માહરાજા!”

“ઓ, ત્યારે તો કાઢ્યા રેહેમ કરો—મેહેર કરો? કશાંને ખાતર નહીં તો માહરે ખાતર—માહરી તરફના તમારા મોટા પ્યારને ખાતર, તમારો આગસેબ મેરવાવ વીસારી મુકો—દયા કરો—મને સુખી કરો,” શેહેરાં કાઢ્યાની ડોકે યાઝી ઘણીજ વીનંતી કરીને બોલી.

“માહરાં અચ્ચાં,” કાઢ્યા તેણીના તે રડમશ અવતારથી અર્ધ પીગળી બોલ્યા, “હું મેળવશ—જરૂર તને મેળવશ, જે માહરું જીગર મને તેમ કરવા દેવાની રમ્મ આપશે તો!”

“એમાં વળી જીગરની રમ્મનું શું કામ છે?”

“ઘણુંજ છે. વર્ષોની વાત ઉપર એક ઘણોજ દયહીન જાત્રેમ ફટકો લગાવી માહરું જીગર તાહરા માયઆપે સમરદખર તોડી નાખ્યું હતું; ને તેનાં વેરમાં ત્યારખતીથી મેં પણ એક તેવોજ ફટકો તેઓને લગાવ્યો હતો, કે જે ફટકાની સજા તાહરી માયની કમ્મમાં ખતમ થઈ, અને તેની અસર મેહેવતો હજી તાહરો આપ મગજથી બેમગજ જીવતો છે. એનો કંઈ ઝાઝો વાંક નહીં હતો!”

“ઓ, ત્યારે તો રેહેમ કરી તમારે જરૂર મને તેની સાથ મેળવવીજ જોઈએ!” શેહેરાંએ કરગરીને કહ્યું, “તે જે ઝાઝો ખતાવાર નથી તો પત્રી વાંધો શું છે?”

“તેઓએ માહરાં જીગરમાં કરેલો જખમ હજી તક રૂઝાયો નથી; અને અને તેથીજ, શેહેરાં તેથીજ માહરી પર તે જાત્રેમ જકાં ગુન્જરનારાઓ ઉપર રહેમ લાવવા માહરું દીક્ષા ના પાડેછાના કહેછ.”

“ત્યારે હું ઈચ્છુંછ, તે માહાનામી સાહેબ પાસ, કે તમારા જીગરમાં પડેલા તે કારી જખમને, માહરી પર દયા લાવી રૂઝાવે, તમને સારી બુધ્ધી

ને નેક નોશીયન બધે. તમારા દીલમાં માહરા ગરીબ બેમગજ આપ કાજે રેહેમ ઉતપન્ન કરે!" શેહેરાંએ હાથ જોડી ખરાં દીલથી તે મુરાદો ધન્યી.

"આમીન!" કાઝિયા બેઝ્યાંનપણે પોતાને સરયામ ભુલી જઈને દીલના ખરા જોશથીજ બોલ્યા. "જા દીકરી નાસ્તો તૈયાર કરાવ!"

"હાથ, આપ હું ચાલી," શેહેરાં બોલી, અને પછી કાઝિયાને ઘણાંજ બહાલથી એક ભચડીને ઢોટી કરી, રાંધણીમાં દોડી.

ગરીબ ખીચારી બેખમર! દુન્યા વેહેવારથી સદંતર અજ્ઞાન નાદાન શેહેરાંને શું ખમર હતી કે આજે જો જરા જેટલી દુન્યા વેહેવારથી તે પાહરદી હતે તો આજે પોતાના જન્મ સાથ વીટલાયલા તે મોટા ભેદનો એક મોટો-મલકે સારો જેવો ભાગ કાઝિયાની આજની વાનચીત ઉપરથી મેળવી શકતે! લગભગ ઘણાંજ ખુલ્લા શબ્દોમાં લાગણીઓથી દોરવાઈ જઈ કાઝિયા આજે તેણી માટે કંઈક વધતા ખુલાસાથી બોલ્યા હતા, પણ ખચ્યાં જેવી નીર્દોષ-દુન્યાના જ્ઞાનથી સદંતર બેખમર, કાચી સમજની શેહેરાં કાઝિયાના બોલેલામાંથી કંઈ બી ભાવાર્થ ઉઠાવવાને અશક્ત હતી.

તેણીનું જીવાંન છગર એક ખ્યાલે હાલમાં ખુશહાલીથી ઉભરાઈ ઉઠનાઈ જતું હતું, અને તે ખ્યાલ તે સારાં કુટુંબની-કંઠ્યા ખાનદાંનની નખીરી હતી તે હતો. અદી મેહેતા-ભવીષ્યના સરદાર અરદેશર મેહેતાની મોહોરદાર ખનવા માટે તે, તેથી, દરેક રીતે લાયક હતી. વળી એક ખીજી ખામદે પણ તેણીનું છગર ખુશહાલીથી ધડકતું કરી મેલ્યું હતું. તે ખામદે એ હતી, કે, આજે પેહેલીજ વાર કાઝિયાએ પુરતી ગંભીરાઈથી તેણીને જણાવ્યું હતું, કે તેણી તેવણની મોટી દોલનની એકલી ભવીષ્યની વારસ હતી.

આહા! એ ગંજવર દોલત તેણીને-કેવી કામ લાગશે? બહાલા અદીનું કુટુંબ ખાખાવરખું બની ગયું હતું એમ આજે તેણીને અદીએ કહ્યું હતું ને તે માટે મોટો અફસોસ કર્યો હતો; તેથી, તે પ્યારા જવાંનને પોતાના પૈસાના પ્રતાપથી કેટલો બધો સુખી તેણી બનાવી શકશે, તેમ કરી પોતે ખનશે! એ હરખાવનાના વિચારથી તેણીની આંખમાં ખુશહાલીના આંસુઓ તે રાંધણીમાં દોડી ગઈ તે વખત ભરાઈ આવ્યાં!

પ્રકરણ ૬ હું.

“તાહરા મનમાં કોણ ?”

મલાડના અંદરના ભાગમાં આવેલી ‘મેહેતા માહાલ’ ને લગતી એક ખીણ જગીર ઉપર સરદાર નવરોજજીએ પોતાના ગાદીવારસ એટાની શાહ-ગરીની ખુશહાલીમાં પોતાના મુંઝમુંથી તેડેલાં પહરોણાઓને એક શુદ્ધીગ અને તાડી પાર્ટી આખા દિવસની આપવાની ગોઠવણ કરી હતી.

પહરોણાઓ નાસ્તો લીધા કેડે માહાલમાંથી તે જગીર ઉપર જવાં નીકળી ચુક્યાં હતાં.

સોહરાય દલાલ અને અદી મેહેતા આલાં આમજના આવવાની રાહ જોતા માહાલના દરવાજા ઉપર ઉભા ઉભા વાત કરતા હતા.

“કેમ, અદી, તુંને આજે કેમ ને કેવું લાગેછ?” સોહરાય દલાલે સવાલ કર્યો. તે ઉંચો, કઢાવર બાંધાતો, લગાર દેખાવતો, અને સોદામણા ચેહેરાનો હતો. તે દાઢી બોડાવી નાંખતો હતો, અને પોતાની ભરાવદાર મોટી મુછના આંકડા ‘કચસર’ સહી સ્ટાઇલના ખડા રાખતો હતો, તેથી તે વધારે ઠસાદાર દીસ્તો હતો. “તું આજે એકવીસ વરસનો થયોછ, તે માટે તને ખુશહાલી તો સ્વભાવીક લાગતીજ હશે?”

અદીએ જવાબમાં જરા રતી ડાચું ફસકાવી, ડોકું ધુણાવી, ખભાં ચઢાવ્યાં.

“વેલ, અદી, શું છે?” તે જોઈ તેની પીઠ ઢોકતાં સોહરાય બોલ્યો, “કંઈ ગંગોટાયલા જેવા દીસોછ? આજે તો તાહરે આનંદી ને ખુશહાલ રહેવું જોઈએ. એટ લીસ્ટ, તાહરા કેસમાં જે હું હોઉં તો આજના દિવસને ધણો સંગનવતો ને ભાગ્યશાળીજ ગણું.”

“તમે જ્યારે એકવીસ વરસના થયા, ત્યારે તમને કેવું લાગેતું,” આંખ ચુંચી કરી અદીએ પુછ્યું.

“હું કહી નથી શકતો, કે, તે વખતે મને કેવું લાગેતું?” અદીએ ખભાં ચઢાવી જણાવ્યું, “હું ‘ટાટલી’ તે બનાવ ભુલી ગયોછ. પણ એટલું મને કહી દેવા દે; ને તે પરથી દર્યાફત કરી તુંજ મત બાંધ, કે, આજે પાછો તે વખત જોવાને હું ધણો ‘એન્કક્ષીયસ’ છું. કેમકે જીવાંની દરેકને સારી છે-મીઠી છે.”

“નહી ! તે સારી કે નીડી દરેકને માટે તો નથીજ !” અદી નીસાસો નાંખી બચડયો.

“ઝોહ આઈ સી ! નાકિ આઈ કમ દુ નો. બચ્ચા, સામુત પકડાયો; તું કેડો કેઈના પ્યારમાં છે ?”

“કોણુ પ્યારમાં છે ?” આઝાં યામજી ત્યાં આવેલાં પાસેના ઝડોની ગીચ ઘટામાંથી ઓચીંતી કુટી નીકરી બોલી, “આપણા માહાલમાં તો કોઈ નથી ! આફી જોરુહાય તો મને માલમ પડવુંજ જોઈએ,” તે, ઝેટલું બોલી, હસી.

“નાકિ કમ અસોંગ, સોહરાય ! વખત ઘણો ગીયોછ, ત્યાં બધાં આપણી રાહ જોનાં હશે,” અદીએ વાત ફેરવી, અને તે ત્રણે આહાર તૈયાર ઉભેલી ગાડીમાં સ્વાર થઈ ત્યાંથી હંકારી ગયાં.

સોહરાય દલાલ અને આઝાં યામજી વચ્ચે હાલમાં ઘણુંજ સહીયારાં મંડાયાં હતાં. તેઓ જ્યાં બી જતાં હતાં, ત્યાં સાથેજ જતાં હતાં, સાથેજ ખાતાં હતાં, અને સાથેજ ફરતાં હરતાં ને હસ્તાં બોલતાં હતાં. આ તેઓની ઘાડી મીત્રાચારી જોઈ ફેની તથા માહાલમાંના અન્ય પહોરોણાઓએ જે મત તેઓ માટે બાંધ્યું હતું કે મોડે યા વેહેલ્લે તેઓ પરણીને એક થશે, તેમાં કંઈ ઘણું વિસ્મય પમાડવા જેવું ન હતું. તે બંનેની વર્તણૂંક ઉપરથી તેમ અટકલ બાંધવાનું કારણ તેઓને યાજખીજ મળ્યું હતું.

આઝાં સોહરાય ઉપર ખરેખરજ મરી શીટતી હતી. તે જવાંનને પ્રોહ પ્યારથી ચાહતી હતી; અને તેને પોતાનો બનાવવા ખાતર પોતાનાં દરેક નાંખેનખરાંનો પુર આહારમાં ને પુર છુટથી ઉપયોગ કરતી હતી. સોહરાય દલાલને પોતાની ફાંસમાં ફસાવવા માટે દરેક બની શકતો પ્રયત્ન આદરતી હતી. પણ સોહરાય જોકે એક મિત્રને છાજતાજ દરેક વિવેક ને મર્યાદાથી તેણી સાથ વર્તતો હતો. તેણીને ઉત્તેજન કશી પણ પાંતીનું મજે એવું તેની ચાલચલાણ અને રીતભાતમાં કશું નહીં હતું. પણ આઝાં કંઈ તેટલાંથીજ નાર્દીમન બની જઈ સોહરાય જેવા એક સંધર શીકારને આપસી મેલે જતો કરે એટલી પોચી ન હતી. તે તેની સાથે ને સાથેજ બધે ફરજ્યાત જતી હતી; ફરજ્યાત બોલાવતી, હસાવતી, અને પોતીકી સાથ તેને ફેરવતી હતી; અને તેને લલચાવવા ને કુસલાવવા નાંખે નખરાં ને હીલ્લાં બાંધનાં કરતી હતી. સોહરાય અને આઝાંના ચાલુ સાથ ફરવા હરવા તથા હસવા બોલવાનો આ એક મુખ્ય ભેદ હતો. સોહરાય તો તેણીથી છુટું પડવા ઘણું બી ઇચ્છતો ને કરતો હતો; પણ તેને

આલાં કેમે કરી છોડતીજ નહી હતી, તેને માંથે ફરગ્યાત, ગોયા જુલમથીજ એક બલાગત જેવી થઇ પડી હતી, અને હંમેશનો 'ગાલાંટ' સોહરાય તેણીને ખુલ્લી રીતે 'ઇન્સાલ્ટ' કોઇ પણ પ્રકારનું કરવા નારાજ હતો.

જાગીરમાં આવી પોહોંચતાં આલાં તેઓથી છુટી પડી, ઐરાંઓ એક તરફ ગોડવાઇ ટોલટપ્પા ચલાવતાં હતાં ત્યાં દોડી; અને સોહરાય અદી બીજા મદોની માફક પોત પોતાની રાઇફલો ખભે મારી શીકારની શોધમાં નીકળ્યા.

રખડરઝડમાં ત્રણેક કલાક ગુમાવી કંઈ દમ વગરનાં નજીવાં ત્રણ ચાર પક્ષીઓ, અને એકાઃ સસલાંનો ઘડાણ કાઢી પાછી રાઇફલો ખભે ચઢાવી તેઓ વાત કરતા પાછા ફર્યા.

“તું કોઈની મોહોંચતની મોહીનીમાં સાચુત સપડાયલો માલમ પડેછ, અદી,” સોહરાયે કહ્યું, “નહીં તો આજે આવા ઇઝી શૉટસો કદી ચુકેજ નહીં! વાર ખોલ જેડ તાહર ચીત ચેરનાર એ મધુરી કોણ છે? તાહરી એ દીલબરનું નામ શું છે? આલાં બામજી તો નથીજની?” તે હસ્યો, “જે તેમજ હોય તો પીતી! તાહરે કેસ હોપલેસ છે!”

“હું જાણુંછ તે!” અદીએ લગાર કડવાસથી ઉતર કર્યો; અને પછી પોતાના મનશે, અફસોસનો એક શ્વાસ ખેંચી, પોતાના કુટુંબની કમનશીબી માટે ગમ કર્યો. અરે! ફક્ત જે સોહરાય દલાલ તેનીં માજાઇ ફેની સાથ શાદીના ગાંઠથી એક થાય તો તેઓની હાલત કેવી ફરી જાય? કુટુંબી કીર્તી પાછી કેવી ફરવાય? તેઓની આશાનું દુખનું વહાણ! નીરાશીના ખડકને ખરાબે અડડાઇ, ગરક જવા બદલ કેવું પાછું ટટાર તરતું થાય? “હું જાણુંછ,” અદી કડવાસથી પાછું બોલ્યો, “કે કાંય માહરે! કેસ હોપલેસ છે. કારણ તાહરી જાજ ત્યાં બીઠાયલી છે?”

સોહરાયના કપાલ ઉપર તે સમજી ગુસ્સાનો ચીલ્લો ચડ્યો.

“માહરી જાજ? માઇ ડીયર ફેલો વૉટ રૉટ યુ ટૉક?” અર્ધું અજ્ઞ-યબી ને અર્ધું ગુસ્સાથી તે બોલ્યો. “વૉટ મેક્સ યુ સે સો? હું ને આલાં? તાજુબ!”

પણ તેઓની વાત કંઈ આગલ ચાલે, મન માનતો યા ધીરજ પમાડનારો કંઈ ખુલાશો અદી સોહરાયની પાસથી મેળવી લેવા પામે તે પેહેલાં તેઓ બધાં બેઠાં હતાં ત્યાં આવી પુગા, એટલે તે વાત ત્યાંજ હળ પડી ગઈ.

એક બાળુ આજ્ઞાં અને ફેની બીજાંએથી લગાર છેડે વાત કરતાં એકજાં બેઠાં હતાં. તે તરફ તેઓ ગયા. આજ્ઞાં સોહરાયને જોતાં એકદમ અંતરત બની ગઈ, અને તુરત ઉડી ઉભી થઈ તેની આગતાસ્વાગતા કરવામાં મશગુલ બની ગઈ. એક તાડીનું ગજાલ જણાવ્યું બરી તેણીએ તેના હાથમાં પેહેલાં મુક્યું, અને પછી બીજું અડી માટે બરતાં હસીને ટાહેરું કર્યું, “આજે સહવારના હું જાગી ત્યારે તમે માનશો સોહરાયજી માહરા રૂમમાં એક ચોરને જોઈને હું ઘણીજ બીડીધીછ!”

“ચોરને?” સોહરાયે અચરતીથી પુછ્યું.

“હા. તે માહરી પેલી કીમતી નેકલેસજ હાઉ કરી જવાનો વિચાર—”

“તમારી હાજરીમાંજ તમારા રૂમમાં થોડે દિવસે ચોર ભરાય એ તો ઘણું વિચિત્ર!” સોહરાય વચમાં બોલ્યો.

“હાસતો!” આજ્ઞાંએ ગમત પામીને કહ્યું.

“પછી? પછી તમે શું કીધું?” સોહરાયે પુછ્યું.

“મેં ચોર કરીને ખુમ પાડી ને તેણીએ ગમરાઈને ને નેકલેસ હાથમાંથી છેડી દીધો!”

“તેણીએ? તે ત્યારે શું કોઈ બાઈ હતી કે?” સોહરાયે વધતી અજ્ઞયબીથી પુછ્યું.

“હા, ને પછી માહરી આગળ દોડી આવી, ને મને કેહેજે હું તો તને ઉઠાડવા આવીછા!”

“ઓત્તતારીની! ઉઠાડવા આવી, ત્યારે નેકલેસ સાથ શું ફાંફાં મારતીની? કોણ તમારી પેલી શોબની આપ્યા હતી કે?” સોહરાયે રમુજથી કહ્યું.

“અરે નહીં રે, તમે બી શું જો ડોળા બારીને પોલા કરોજ. તે તો આપણી ફેની હતી!” આજ્ઞાંએ હસીને કહ્યું.

સોહરાય આ સમજી હસ્યો ને ફેની પોતાના બાઈ સાથ બેઠી હતી તે તરફ ફર્યો. તેઓ ત્યાં કોઈ ન હતાં. તેને આજ્ઞાં સાથ વાતે વળગેલો જોઈ તેઓ ત્યાંથી ઉડી ગયાં હતાં. અડી પેહેલો ચાલી ગયો હતો, અને તે પછી તુરંત ફેની પણ ત્યાંથી ખરી ગઈ હતી.

સોહરાયે આજ્ઞાબાળુ નજર કરી ફેનીની તલાસ કરી તો તેને આજ્ઞાંની પીઠ પાછલ થોડેક દુરથી આવેલી એક કળની મોટી ઝાડીમાં દાખલ થતાં જોઈ. તુરંતજ, તેથી, તે ઉઠ્યો, અને તેણીની પુકે ગયો. તેના જવા પછી જરાવારમાં આજ્ઞાં પણ ઉડી ઉભી થઈ, અને સોહરાયની દુઆએ પડી.

પ્રકરણ ૭ મું.

એક અણધાર્યા સંજોગ.

ફેનીને કેળની વાડીમાં ધુસતાં જોઈ સોહરાય દલાલ તુરત તેણીને પુકે ગયો, અને તેની પાછળ આજ્ઞાં પડી. તે લગભગ અર્ધી કેળની વાડી પસાર કરી ગયો છતાં, તેની અજાણ્ય વચ્ચે ફેનીની ધનનસત્ર ત્યાં તેને માલમ પડી નહી. તેણીની પુકે તે સીધોજ આવ્યો હતો, એ તો એક વગર શકની વાત હતી, અને તેની સામેતી એ હતી કે ફેની કેળના ગીચ ઝાડોની વચ્ચેથી તેના લાંબા પાંદડાંઓને કચરતી, ભચરતી, અને છુંડતી ફેની જે રસ્તે ગઈ હતી, તેજ રસ્તે સોહરાય પણ ગયો હતો. છતાં તે તેણીને પકડી પાડી શક્યો ન હતો, તે માટે મનમાં અચરત થતો, પોતાના શોર્ટ કોટના ખીસાઓમાં પોતાના હાથો ઘાલી, એક પોપ્પુલર ટ્યુન સીડી ઉપર વગાડતો તે વિચારમાં આગળ વધ્યો.

તે હાલ કેાણના વિચારમાં હતો ?

ફેની મેહેતાના! હા વાંચક મેહેરજાન સરદાર નવરોજજી મેહેતાની ચેહેરેનમુન બેટી ફેનીના ખુશ ખ્યાલોમાં હાલ તે લપટાયેલો હતો. મુંબઈની મોટે ખાંચરેની અને વચ્ચે વાંધેની સોસાયટીઓમાં તે ઘણી ખી ખુબચેહેરે રૂપસુંદરીઓના સમાગમમાં આવ્યો હતો, ફેની થાંને ચટયાતી માહબુબો તેને જોઈ હતી, અનુભવી હતી; મગર જે અસર તેના જીવાંન જીગરમાં ફેનીની મોડેસ્ટ પણ ઍંધોરીંગ ખ્યુટીએ ઉપજાવી હતી, તેવી અસર ખીજ કોઈ પણ છોકરી તેના ઉપર અત્યાર તુક્કીમાં ઉપજાવવા નીશક્ષણ નીવડી હતી. કંઈ કુંડીઅંધ ‘ખુચીમાયો’ તેની પર ઉલ્લાસ પુક-લાઈ જતી હતી, અને તેને ફાંદામાં ફસાવવા હરતરેહના અવત્યાં પોતાના નાજેનખરાં અને વિલક્ષણ આવભાવોથી મારતી હતી, મગર તે સર્વ અત્યાર વેરમાં વયર્થમાંજ ગયું હતું. કોઈ પણ ખુબચેહેરે રૂપસુંદરી આજ સુધીમાં તેની મોહોખન મેળવવા જેટલી ભાગ્યવાન ન નીવડી શકી હતી.

અને કંઈ દજનઅંધ અધીરી માતીતરો પોતાની દાહાડેવારેની દુક-તીઓના માથા તેની સાથ ઘોઈ નાખી દેવાની અભીલાષામાં એક હજારને એક રીતની અફડાતફૂડીઓ કરી ચુકી હતી.

આજ્ઞાં ખામજી પણ અમો એક વાર આગળ જણાવી ગયા છીએ, તેમ તેની સાથ ફસી જવા માટે અનીખના તારા તોડી રહી હતી; પણ

તેના જેવી એક ખરી રૂપસુંદરતાના પણ સમજા પ્રયત્નો હરામમાં ગયા હતા. આત્રાં જેવી એક પેહેલીજ નજરે ચીત ચોરી લે, એવી દીલ્લીની મોહીની પણ તેને ફસાવવામાં ફાવી ન હતી.

સોહરાબને એ બધાંઓના સવાર્થી આવળેમાવળે અને આપમટલખી પછાડાઓ તરફ તીરસ્કાર-મુંગો ધીકાર હતો. તે બધું શાંતે ખાતર હતું તે પુરૂ સમજી શકવા જેટલો તે સ્થાણો હતો; અને તેને મોટી ખુશહાલી સાથેજ જોયું ને અનુભવ્યું હતું, કે, એવી ડોલધાતુ નયલાખઓને કાપીલ તેની ફેની મેહેતા નહી હતી. ફેની ઘણીજ મોબ્બા અને ટેક વાલી હતી. એક પણ અમર્યાદા ભર્યો યા સ્ત્રી લક્ષણને છાજતાંથી ઉલટો શબ્દ તેણીએ તેની આગળ પોતાના મુખમાંથી જવા ન દીધો હતો; યા એક પણ એવું કર્તવ્ય પણ તેણે તેણીનામાં આજ સુધી ન જોયું હતું કે જે તે તેણી તેને ફસાવવાના સ્વાર્થી ધરાદાર્થી કરતી હોય. તેણી હંમેશ પોતાના મોબ્બા ને ટેકમાં રહેતી, અને આ તેણીના એક સૌથી સરસ ને વખાણવા લાયક સદ્ગુણે સોહરાબને તેણીની મોહોખતમાં જાસ્તી મસ્ત કરી મેલ્યો હતો.

એ ખરું છે કે આત્રાં આમજના જેવી તે મનહરણ ખ્યુટી ધરાવતી ન હતી. આત્રાં પેહેલીજ નજરે ચીતખમ કરે એવી જોરાવર આકર્ષણ વાલી સુંદરતા ધરાવતી હતી, જ્યારે તેથી ઉલટુંજ ફેનીની મોહીનીમાં એકા નજરે ખેંચાઈ યા લલચાઈ જવા જેવું સેહેજ ખી તત્વ નજરે આવી શકતું ન હતું. તેણીની વધુ સમગમમાં આવનારાઓજ માત્ર સમજી શકે કે તેણીની નર્મ ખ્યુટીમાં જાણવા ને જોવા જોગ હદ સુધીની ખેંચાણકારક ને લલચાવનારી શક્તિ હસી ધરાવતી હતી. સોહરાબે તે ખીજાણું અને અનુભવ્યું હતું. અચાનવાર તેણીને મક્કનાં અને તેણીના સમાગમમાં વધુ અને વધુ આવતો થતાં જતાં ફેનીની નીર્દોષ ખ્યુટીએ તેને સોદર્યુંબકની કાંની પોતા તરફ સાચુત ખેંચ્યો હતો. અને તે ખેંચાયુ હવે એટલી હદે પોહોંચી ગયું હતું કે તે હવે તેણી આગળ પોતાનો પવીત્ર ખ્યાર જાહેર કરી દેવાની તક સાંધતો ફરતો હતો. અને તે વિચાર-થીજ તે ફેનીની પુકે હાલમાં એમ નીકળી આવ્યો હતો.

પણ ફેનીનો પતો લાગ્યો નહી.

તે, તેથી, કંઈ દીલ્લીગીર બની આતુર ચશમેએ આગુઆગુ નીલા-લતો આગલ વગ્યો; તેટલાં અતરાફમાંથી કોઈના વાનચીત કરવાનો ધીમે અવાજ તેને સ્પષ્ટ સમજાયો.

તે એક મરદ અને ઓરતનો અવાજ હતો, અને પાછલો તેને ફેનીના તરીકે તુરત પીછાણ્યો; અને તે પીછાણતાં તેના મોંહોલાં ઉપર ખુશહાલી છવાઈ રહી. તે અવાજ જે સામ્રાટી આવ્યો હતો, તે તરફ તે ચાલ્યો. મગર, એએક કદમથી વધુ તે આગલ વધ્યો નહીં તેટલાં પેલા મરદનો સાં પાછો સમજાયો, અને તે હવે અદીના તરીકે સોહરાએ તુરત ઓળખ્યો.

“જે આજે રાતે હું એકબારગી નહીં ખી જીતું તો પછી કંઈ પણ કરીને પણ માહરે કાલે નાણાં તો ભરવાંજ જોઈએ.”

“હા. તો પછી તે કેસમાં તું શું કરશે?” ફેનીએ પુછ્યું.

“તો-તો મને નાચારીએ ‘ગવરનર’ આગલ બધો ખુલાસો કરવો પડશે,” અદીએ અફસોસ સાથે જણાવ્યું.

પોતાની ઘણી ખી ના મરજી છતાં તેઓ વચ્ચે ચાલી રહેલી ગુફતેગો તે પ્રગટ સમજી શક્યો. તે એક સુધો અવસ્થા હતો, અને, તેથી, તેણે તેઓની વાતચીત આમ છુપાઈને સાંભળવાનું અપલક્ષણ બતાવવાનું વાજખી વિચાર્યું નહીં. તે તુરત પાછો ફરવા ગયો, પણ તેજ ટાઇમે તેની પાછલ કોઇના આવવાના પગલાંનો સંમારો તેને સમજ્યો, એટલે મરજી ઉપરાંત ફરજયાત પોતાની જગ્યાએ તે ચીટકી ઉભો.

“ઓલ રાઇટ, અદી, હું તને મદદ કરશ,” ફેની બોલી. “કંઈ પણ કરીને તાહરે તાહરે કરજ તો કીર્તીવંત રીતે ફેરવવુંજ જોઈએ, તેથીજ માત્ર હું તને સહાય થવશ. જે કે તેમ કરવા જતાં મને ઘણું દુઃખ ઉપજશે, ને તેવામાં જે વહી એ વાત ખાહેર આવવા પામશે તો પછી તો માહરે મોહોતજ થઈ જશે. બધાં મને દુખી ખીખી નાંખશે.”

સોરાખ પોતાની જગ્યાએ ખરે મને અતવત કરવા લાગો. કાંય તે લોક એટલી મોટે-તે સમજી શકતો હતો તેવા અવાજે, વાત કરતાં હતાં? તેને મનમાં પોતાના પર ઘણો કચવાટ ને ક્રોધ ઉપજ્યો; મગર તે કેમે ફેરી તે ચાલતી વાતચીત સમજવાથી પોતાને પરહેજ રાખી શક્યોજ નહીં. અદી પાછો બોલ્યો, ને સોહરાએ લાગ્યું કે તે કમખખ પોતાના ઘાતામાં જેટલો જીવ હતો તે બધો સાંમટો જીખાતીનેજ બોલતો હતો. મધેડાને કંઈ પણ અકકલ નહીં હતી; પોતાની હમશીર સાથ ખાનગી ચાત ચીત કરતો હતો તે પણ જાણે સારી દુન્યાને જણાવવા માંગતો હોય તેમ મોટે મોટે કરતો હતો.

સોહરાખ પોતાની કદગી હાલતથી જખવાણો પડી ગયો. શું કરવું તે તેને સુજ્યું નહીં. બાઇ બેહેનની ગુફતેગોમાં કખલ કરવનું પણ તેને

પ્રથમ હરોળમાં યથાર્થ માન્યું નહી, પણ પાછી આંત્રાં તેની પાછળ લાગી હતી તેનો વિચાર થતાં તે તેની ધાસ્તીમાં પડ્યો. આંત્રાંની આદત ઉપરથી, જો કોઈ ખી તેની પાછળ આવ્યું હોય તો તેણીજ હોવી જોઈએ એવું તેને અનુમાન કર્યું, અને વાંચનારાં મેહેરખાંનો જાણેછ કે તે કેટલી લઢ સુધીનું સાચું હતું.

ફેની આગળ આજે તેણીની વર્ષગાંઠ જેવા શુભ દીવસેજ પોતાની મે.હોખત આશકારા કરવા તે હીલ્લાં આંહના કાઢી આંત્રાં આગળથી જેમ તેમ છટકા-ચુટી આવ્યો હતો, એટલે પોતાની મતલબ પાર ઉતાર્યા વગર પાછું તેણીનાજ અસમાં સપડાવવાનું તેને સુતલગ થઇને ગમ્યું નહી, અને તેથી અંતે એક નીર્ણય પર આવી, સીટી વગડતો અને પોતાથી જેટલો ખની શક્યો એટલો કેળની વાડો ખીસાડી ઘોંઘાટ કરતો તે ભાઈ મેહેન, ઉભાં હતાં ત્યાં આવ્યો.

અદી, ફેની, તેણે કીધેલા ખજાનખાટથી ઝમકી ઉઠ્યાં.

“એ શું છે, સોલરાખજ,” ફેની ખોલી, “એ તમે નાલકનો કેટલો ‘નોલક’ કીધો?”

“ઓ આજ એગ યોર પારડન છફ યુ આર ડીસ્ટર્મ ” તે ગંગેતાઇ જઈ ખોલ્યો, “હું તમે ભાઈ મેહેનની ધીમી ગુસગુસને કોઈ જનજનાવરના ઘોરવાનો અવાજ સમજી તેને નલસાડવા થકા મેં એટલો ખડખડાત કીધો,” તેણે કટરપટર જે મનમાં આવ્યું તે કોકી માર્યું, “આલની અદી, આદશાલી દાવ રમવા ત્રણ જણા તૈયાર છે, ને કોઈ આંથાની ખોટી છે, તે હું તને તેડવા આવ્યોછ !”

“ઓ, એમ કે?” અદી પોતાની મેહેન તરફ ને પછી સોલરાખ તરફ વારાફરતી જોઈ હસીને ખોલ્યો. “આલ ત્યારે હું પેહેલે દોડી પુગુંછ, તું ધીરે-આસ્તે માલરી મેહેનની સાથે આવ,” અને એટલું ખોલી ફેની સોલરાખને અજાનખીથી એકમેક ગમ ટીકતાં છોડી તે સાંથી ખસી ગયો.

પ્રકરણ ૮ મું.

માંગની—મેહેતાલ.

અદી વટી ગયો. તે બન્નેને અજાયબીમાં એકમેકનું કોહું ટીકતાં છોડી તે ગુપચુપ ત્યાંથી સટકી ગયો.

“તમારો ભાઈ કંઈ ઘણોજ હુલવલ્યો છે, ફેનીબાઈ,” સોહરાબ અદીના દોડી જવા પછી વાત શું કરવી તે ન સમજી શકવાથી બોલ્યો.

“હા! એ એને ઘણીજ ખરાબ આદત છે. એ બધાંમાંજ શું એક નાહશરણું પડતું હોય તેમ કરેછ,” ફેનીએ અભીપ્રાય આપ્યો.

“ચાલોની જરા આપણે તો એકલાં ફર્યે, મીસ મેહેતા,” સોહરાબે સવાલ કર્યો, “ઘણે વખતે આપ આપણને આવો ચાન્સ બેઠી દીલખુશ ગુફતેગો કરવાનો મલ્યોછ. વીલ યુ ઍકમ્પની મી?”

“મોસ્ટ વીર્ડીગલી, સોહરાબજી,” ફેની હસીને બોલી, “પણ તમે પાના રમવા નહીં જતા કે?”

“પાના તો હું રોજ રમુંછ,” સોહરાબે ચાલતાં ચાલતાં કહ્યું, “પણ તમારી માનીતી કંપની કંઈ મને રોજ મળતી નથી!”

ફેળની વાડ વટાવી, તેઓ હવે ખજુરી, આંખા, અને બાવળની ગીચ ઝાડીમાં ધીમે ધીમે ચાલતાં દાખલ થયાં. જો કે બર બપોર થઈ હતી, છતાં ઉંચા અને ફેલાયલાં ગીચોગીચ દરખતોને લીધે તડકો જમીન ઉપર નહીં જવોજ પડતો હતો. ધીમી પવનની ખુશનુમાં લેહેડી તેઓની સીરાંમાંની આ દીલખુશ વૉકને જયદા સુખકારક બનાવતી હતી.

“પણ તમારી માનીતી કંપની તો મીસ ચાલાં બામજી છે, મી. દલાલ,” ફેનીએ મોઢમમાં તાણો માર્યો.

સોહરાબે આ સમજી પોતાના કપાલ ઉપર ઉપર બોફની કર-ચલીએ ચઢાવી.

“ઓ! ડેશ છટ!! ફેની બાઈ, તમને એમ માનવાનું કારણ શું——” પણ તે આગળ બોલે તે પહેલાં ફેનીએ એક ધીમી ચીસ પાડી.

“ઓ માયરે, માહરી સાડી!”

“શું છે?” સોહરાબે ઇન્કવાયરી કરી.

“કંઈ નહીં! કંઈ નહીં! જરા માહરી સાડી બાવળના કાંટામાં ભેરવાઈ ગઈ. એક મીનીટ થોભશો સોહરાયજી? હું હમણાજ છુટી કરું છું.”

“ઓ ડાન્ટ ટેક ત્રપ્સ, પ્લીઝ,” સોહરાય તાબડોતોબ વાંકા વળી તેણીની ભેળવાયલી સાડી છુટી કરતાં બોલ્યો.

“યુ આર વૅરી કાઈન્ડ,” ફેનીએ આશકને મારે લાલ બની જતાં કહ્યું. “ટેંકયુ.”

“મેનશન નોટ! એમાં શું છે?” સોહરાયે ધુજતે હાથે સાડી છુટી કરતાં કહ્યું. તેના હાથે હરખને મારે દરદર કાંપતા હતા; તેનું રક્ત જોરમાં ધપકારા મારી રહ્યું હતું; એક નહીં વર્ણવી શકાય તેવી અનુપમ ખુશહાલીની સુખકારક લાગણી તેના તનબદ્ધનમાં વીજલી વેગે પસરી રહી હતી. તેના હાથે કેરખો લેતા હોવાથી, એ વાર તો તેના હાથમાં સાડી છોડવતાં કાંટો ભોકાયો, અને તે દેખી ફેની વધારે જાંખવાણી પડી ગઈ.

“ઓ બલા જાણેરે! માહરે લીધે તમને કાંટો અમરથો ખુંચ્યો! રહેવા દેવ, કંઈ નહીં-નહીં નીકરે તો! ખેંચી કાઢો, બલા ગઈ સાડી જરા ફાટીને રહેશે!” તેણી બોલી, “રોગ જાણે, તમને હાથમાં કેવું ‘પેન’ થતું હોશે?”

“અરે ‘પેન’ શાંનું થાય જો? તમે બી શું એમ કાગનો વાઘ કરો છો? લેવ, આય નીકળી, ચાલો,” સોહરાયે અંતે સાડી છુટી કરી ઉભે થતાં કહ્યું.

“ટેંકયુ! માફ કરજો!” ફેનીએ આભાર માન્યો, તે આગળ ચાલવા માંડ્યું, પણ સોહરાય ત્યાંજ અડી ઉભો, “કેમ આગળ ચાલો છ કેની?”

“વાય? લેટ યાસ સીટ હીયર,” તે બોલ્યો, “આય કાપેલાં થડ પર તમે જરા એ ઘડી બેસો, આપણે અહીંજ વાત કર્યે.”

ફેની તેના આગ્રહ મુજબ એક કાપી નાખેલા બાવળનાં થડ ઉપર રૂમાલ પાંકરી બેઠી, અને તેનેથી જરાજ દુર ખરી પડેલાં પાંદડાંઓના એકલા કીધેલા ઢગ ઉપર સોહરાય ગોઠવાયો.

તેઓ ચુપ બેઠાં.

સોહરાય વાત કેમ શરૂ કરવી તે સમજી શક્યો નહીં! તે ગભરાઈ ગયેલા ગયો. શું કહેવું, કેમ કહેવું, કેવી રીતે કહેવું, એ તેને સુઝ્યું નહીં. તેની જાંખાંજ ઉપડી નહીં. તે આમન વખતે ગોચા તેની જાંખાંજે બાંહે આવીતો દગો કીધો. તે ઉપડતાં ઉપડી નહીં. સેહેંકડો વિચારો થોકાબધ તેના મગજમાંથી વીજલી વેગે પસાર થયા, મગર તેમાના એકને પણ તે જાંખરૂપ આપી શક્યો નહીં. બોલવા તો તેણે ઘણું બી

ક્યું, પણ તેનું મોંહડું જ ખુલ્યું નહીં. સાવ સકમળકમ બની ફેનીને ડોળા ફાડી એકી નજરે જોતો તે બેડો. ફેની પણ તેને પોતાની ગમ આમ એકી ટગરે જોતાં જોઈ રાતી ભુંદ બની ગઈ; અને તેણીના રૂબરૂમાં એક પકડેલી ગુલાબીએ, સોહરાબના તેણીના પ્યારમાં ગીરફતાર દીલને વધુ આજ્ઞે-રહે કરી મેલ્યું.

સોહરાબ તો પોતા સામે બેઠેલી મીઠી માહબુબને પોતાના જીગરમાં જોશથી ચાંપવા તેના ગુલાબી ગાંઠોને ચુમ્મીઓથી ભરી નાંખવાને ધણો તતરવીખો પડી ગયો. મગર તે કેમ અને ?

તે સમજી શક્યોજ નહીં કે આજે તેની જગ્યાને એ શું થયું હતું ? તેના તર્કોનો પ્રવાહ શબ્દરૂપી ધોધમાં ફેરવાઈ જઈ શકતો હતો કેમ નહીં ? તે એક ધણો છતાદાર વક્તા હતો. તેને અત્યાર આગમ્ય કોર્ટો અને જાહેર સભાઓ પોતાની વાક્યચાતુરીથી અનેકવાર ધમધમાવેલી હતી; ને તેવે વખતે નહીં ને આય એક છોકરીની હાજરીમાં તે એટલો પાણી પાણી કાંચ બની જતો હતો ? ફેની આગળ પોતાના અંતરનો ઉભરો ખાલી કરવાનું જોસદાર ભાશણ તેને કંઈ દાહાડાઓ થયા પોતાના મનમાં સાચુત ગોખી રાખ્યું હતું; પણ અજબ જેવું હતું, કે, તે તમામ હાલ તેની 'મેમ્મી'માંથી ગાયેલ બની ગયું હતું.

ફેની પોતાની બેઠક પર અકડવકડમાં પડી. અને તેમાં અજબથી શું છે ? એકી ટગરે ડોળા ફાડી છેલ્લી પાંચ મીનીટ થઈ સોહરાબ તેણીને, શું એક નવી જાતનું જોવાનું તેણી હોય તેમ ભોપતો હતો, તેથી, તેણી દેખીતી રીતે ખસ્યાણી પડી ગઈ.

“મીસ્તર દલાલ !” ઘણુંજ ઘણુંજ કોહી જવાથી ને વધુ વાર ચુપકાદી નહોંજ ખમાઈ શકાઈ, ત્યારે અતે ફેનીજ બોલી.

“કેમ ?” પોતાના વિચારોમાંથી ચમકી ઉઠતાં સોહરાબ બોલ્યો.

“એ તમે માહરી ગમ શું એક ચીતે જોવો ? માહરાં મોહરાં પર કંઈ હીરાખીરા જડ્યાં છે ?”

“અ—નહીં !” સોહરાબ ગંગેટાઈ જઈ અકરવકરમાં પડી બોલ્યો.

“ત્યારે શું માહરા એહેરાની પરથી માહરી ‘કેરેકટર’ કંઈ વાંચ્યો છે ?”

“ઓ નો !”

“ઘણું અજબ જેવું ! ત્યારે તમે તાહરના માહરી ગમ એમ ડોળા ફાડી, દાયું વકાસીને શું જોવો ?” ફેનીએ પુછ્યું.

“તમારી બ્યુટી” સોહરાય તેણીની નજદીક સરી બેસી બોલ્યો.

ફેની શરમતે મારે લાલચોળ બની ગઇ. સોહરાય તેણીની વધુ નજદીક સરી બેસી તેણીનો ગોરો, ઘટમારો નાજુક ‘સેન્ડી’ હાથ પોતાના હાથોમાં લઈ બોલ્યો, “હા, સાચું કહું છું, તમારી બ્યુટી!”

ફેનીના રૂબરૂઆરૂબો ખુશહાલી અને હયાના માર્યા ધગધગી આવ્યા. તેણીએ પોતાનો પકડેલો હાથ સોહરાયના હાથમાંથી છોડાવવાની નરમ વેત્તલ કરી પણ તેને તે ચાંપીને ધરી રાખ્યો.

“ફેની ડાર્લીંગ, હું તને ચાહું છું,” સોહરાય ખુશહાલીથી ઘડકનાં જીગરે માહા મુશ્કેલીથી બોલ્યો, “બોલ, તું માલરી તરફ ઇન્ડીફન્ટ તો નથી ની?”

તેને ફેનીની આંખો સાથે પોતાની ચશ્મો મીઠાવી જોયું, ફેની હઠવીનાની ખુશહાલીના બાએસથી એક શબ્દ પણ બોલી શકી નહી. મારે ખુશહાલીને મારે તેણીનું જીવાંન જીગર તેણીના ગળામાં આવી ખુટું. તે કંઈ બી બોલી શકી નહી.

“ફેની. કહે, તું મને વળતા તેવાજ પ્યારથી જોયછ?” સોહરાયે પાછું પુછ્યું.

તે ગુચવાઈ ગઇ. આવી અણધારી ઝડપી માંગણીની આશા તેણીની વડા ઉપરાંત હતી, કેમકે વાંચનાર જાણેછ તેમ તેણી પણ બીજાંઓ ભેગી એવીજ માનતા ખાસ રાખતી થઈ હતી, કે, તે આજ્ઞાનો પરત્તાર હતો; તેથી, તે અચખુચ થયતી આંકરથી તે ગુચવાઈ જાય, તેમાં નવાઈ શી છે?

“બોલની, ડાર્લીંગ, તું મને ચાહી શકવાની ઉમીદ રાખેછ કે? મને સ્વર્ગસુખી બનાવવા ઇચ્છેછ કે?” સોહરાયે પાછું મીનત-જરીથી પુછ્યું.

“તમે ખાત્રીપુર્વક છેવ, કે તમે મને ચાહોછ.” તેણીએ નીચી નજરે સવાલ કયો; જે ધપે તે સવાલ થયો તે પરથી ચતુર સોહરાયને તેણીના પાનની ઇચ્છા પામી જતાં વાર લાગી નહી. તેને તેણીનો હાથ ખેંચી પોતાના પાસામાં જમીન ઉપર બેસાડી, તેણીની નાજુક કમર પાસ પોતાના જોરાવર હાથો વીટાલી પુછ્યું, “માંડી છોકરી, ત્યારે શું તું એમ ધારેછ કે ત્યાં વેર તાહરા પ્યારા હાથની માંગણી હું કરું બી?”

“એક્ષકયુઝ મી!” તેણી ધીરથી બોલી. “પણ હું તો ધારતી’તી ને માનતી’તી કે તમે આજ્ઞા—”

સોહરાયે પોતાનો હાથ તેણીના મોહકાં પર મેલી તેણીને ફરજ્યાન બોલતી અંધ કરી.

“સોહરાય-સોહરાય ? એ કાંઠાં મરી ગીયો,” અદીના સાદથી તેઓ ચાલ્યાં. તે વાર જોધજોધને તેઓની શોધમાં પાછો આવ્યો હતો, “એ કાંઠાં દટાઈ ગીયો?”

“તમે જાવ,” ફેની તેની ગોદમાંથી છુટી થતાં બોલી, “એ લોક અજાણ થતાં હશે કે તમને શું થયું?”

“એ લોક અધાં, મને શું થયું તે આજે રાતે જાણશે!” સોહરાય તેણીને બહાણથી એક કાસી લેતાં બોલ્યો.

“આજે રાતે તો નહીં!” ફેનીએ માંગી લીધું, “આજની રાત એ વાત છુપી રાખજો. જોધએ તો કાલે સાંહજ પછી પપા ને અધાંને કહેજો. પણ તમે જાણો છ કે, સોહલ ડીયર, કે તમે એક મુફલીસો પરણો છ.” તેણી બીજી સહવારે પોતાનો ભાઈ પોતાનું દેવું આપરથી ચુકવી દ્ય, તે પછીજ પોતાના અદરાવાની વાત જાહેર થાય એવા ખ્યાલથી ઉપડું બોલી.

“આજ સુધી હું પણ પૈસાદાર હતોજ નહીં,” સોહરાય તે મધુરીને પાંત્રી ને પાંત્રી ચુમતાં બોલ્યો, “તાહરાં જેવું એક ગુનાય માહરા હાથમાં આવ્યાથી હું આજેજ મને પોતાને ખરો પૈસાદાર સમજી છ.”

તે ઉડ્યો; અને તેણીને પોતાના હાથોમાં ઉપાડી કેળની વાડી તરફ ધડકતાં જીગરે દોડ્યો.

“વળી પાછી તાહરી સાડી ભેરવાઈ જાય તો કાંઠાં આપદા ?” તે નાજુક બોળને પોતાની છાતી સાથ ચાંપતાં તે બોલ્યો.

તેઓ હજી તો પુરાંપાધરાં કેળની વાડીમાં દાખલ નહી થયાં તેટલાં તેઓ બેઠાં હતાં, તેથી થોડેજ છેટે આવેલા એક પુરાણા ગંજવર વડના દરખતના જખરફસ્ત થડના ઓથામાં છુપાયેલો એક સ્ત્રીનો આકાર બાહાર આવ્યો.

તેણી ધીમે કદમે બાહાર આવી. તેણીનો એક હાથ તેઓ ગયાં હતા તે દીશા તરફ ધ્રુજતો લંબાયેલો હતો. તેણીની ચશ્મોમાં ગુસ્સાનો ધંગાર કંઈ ધણીજ ઝનુની કીસમે જળી રહેલો હતો. ભારે ક્રોધને મારે તેણીની છાતી ધમણની માફક જોરમાં ઉછલી રહી હતી. તેણીનું તમાન તનખદન હદ વનાના ગુસ્સાના અવેશમાં ધુજી રહ્યું હતું. તેણીના ઓય નીકલી પડે એવા થઈ રહેલા આતશ માફક ચકચક થતા ડોળા, તેણીના દીલમાં વ્યાપી રહેલા હદ વીનાના ગુસ્સાનો કંઈ ઝાંખો ભાસ આપતા હતા.

તેણી ધીમે કદમે ચાલી આવી, પેલાજ કાપી કાઢેલા થડ ઉપર બેઠી; અને કંઈ દર્યાકૂતમાં પડી.

જરાવારમાં તે પાછી ઝમકી ઉઠી; અને એક મગજથી બેમગજ બનેલા ઇસમની મીસાજ તેઓની પુઠે જઈ તેઓને પકડી પાડવા માંગતી હોય તેમ તેઓ ગયાં હતાં, તે તરફ થોડા ખતકાવેર દોડી ગઈ, પછી પાછી અચકી ઉભી; અને પછી પાછી ફરીને પેલાંજ થડ ઉપર જઈ બેઠી; અને પોતાનું મોહકું છુપાવી અનલદ દુઃખ, નીરાશી અને નાશીપાશીના અસંખ્ય દયકાંઓ ખાવા પડી!!

પ્રકરણ ૯ મું.

ખખરદાર! માહરા રસ્તામાંથી દુર થા!

અદેખાઈ, ઇનસાનનો સર્વથી મોટાંમાં મોટો ને ખરાબમાં ખરાબ વેરી છે. જેના દીલમાં એ દુષ્ટ રોગનું બી ઉત્પન્ન થાય છે, જેના દીલમાં કોનાનો આતશ પેહેલવેહેલો પજરવા માંડે છે, તે પોતાને સર્યામ લુલી જાય છે, સુધ્ધીયુધ્ધી ગુમાવી બેસે છે; પોતાની અસહયાત એ દુષ્ટ વીકારના ખુરા ખસમાં ફસી ગુમાવી બેસે છે; ફરેસ્તાઈ ખસ્લત તથા શયતાન્યતનો લીઆશ સજે છે; માયા, મોહબત, મુરજ્વત અને હેશાનોના ઉપકારોના ખ્યાલો તેના ભેગ્નમાંથી ગાયેખ થઈ જાય છે. તે ખીગ્નને દુઃખી કરી પોતે દુઃખી બને છે. અદેખાઈથી આંધલો બનેલો ઇસમ ઇનશાન કરતાં હયવાનમાં ખપવાને કાખીલ વધુ બની જાય છે.

મેહેતા ખાનદાંનના અસંખ્ય આભારો ને હેશાનોમાં દયાયક્ષી આત્મા ખામજી હાલ તે સર્વ લુલી જઈ-અદેખાઈના અવેશમાં અપંગ બની જઈ-એજ મેહેતા ખાનદાંનની નખીરી, અને પોતાની જીવેગ્નનની સહી ફેનીનું નીકંદન કાઢી નાંખવા પલવારમાં તૈયાર-તલખગાર બની ગઈ.

ફાટફાટ થતે ડોળે, અને નાશીપાશી ને નીરાશીથી ઓય છોડી દય એવા દારન દુઃખથી ખીતમીત બનેલાં જીગરે તેણીએ પેલા દરખતની પછવાડેથી છુપાઈને ફેની અને સોહરાખ વચ્ચેની સર્વ વાતચીત સમજી હતી, અને સમજતાંની સાથજ ગોયા હંયાસુની-ઇર્પાથી દીવાની બની ગઈ.

હતી. અદેખાઈના અંગરમાં તેણીનું તમામ તનબદન ધગધગી ગયું હતું; તેણીની છાતી ફાટી જતી હતી, જીગર ચીરાઈ જતું હતું. અગાધ દુઃખથી ચાકચાક બની ગયલા નામુરાદ જીગર સાથે તેણીએ તે વાર અદેખાઈમાં કંઈ સંચારો મેળવ્યો; અને અદેખાઈએ પોતાની સાવકી ખેલેલ ધીકારનો તેણીના જીગરમાં જન્મ આપ્યો.

ફેનીને અત્યાર આગમ્ય તેણી જોટલી ચાહતી હતી જોટલીજ તે હવે તેણીની વેરી બની.

આજે દાહાઓ બહુકે મહીનાઓ થયા, તેણીએ મનશે ગાંડ મારી મુક્યો હતો કે સોહરાય દલાલ તેણીનો; અને તેણી તેની હતી, પણ અફસોસ ! તેણીનું તે ધારવું કેટલું એવજીવ ને નાપાયદાર હતું તે તેણીએ આજે અચાનક જોયું ને જાણ્યું, અને તે જાણનાંની સાથજ તે ગુસ્સાથી આહ-વરી-ગાંડી બની ગઈ.

ફેની તેનો શીકાર છીનવી જાય? તેણી તેનો બહાલો ઉચકી જાય, તેના પ્યારાને પોતીકો બનાવી જાય? ઓ ખસ, એ બનેજ કેમ? થઈ શકેજ કેમ?? તેણીએ ગુસ્સાથી દાંતો કચકચાવી ઉપસો વિચાર કર્યો, અને જેમ જેમ તે ખ્યાલ તેણી ઉપર વધુ અને વધુ ગત્તબો કરતો ગયો તેમતેમ તે અદેખાઈ અને હસદની બસમ કરનારી આગમાં વધુ અને વધુ જલવા-બલવા લાગી.

તેણીએ સોહરાય દલાલને સાચ્યાં દીલથી ચાહ્યો હતો, જીગરથી આજ્ઞા માન્યો ને ગણ્યો હતો, અને તેની સાથે પરણવાની જાણનામાં કય કંઈ સારાં માગાંઓ તેણીએ ‘રીફ્યુઝ’ કર્યાં હતાં. કય કંઈ જીવાંતો સોસાઈમાં તેણી પર ને તેણીના પૈસા પર મરી શીટતા હતા-તેણી સાથે શેહાદીના ગાંઠથી જોડાવા એકે પગે તૈયાર હતા, પણ આજ સુધીની પોતાની હૈયાતી દરમ્યાન તેણીએ સોહરાયનેજ ખરા પ્યારથી ચાહ્યો હતો, અને તે ચાહમાં પોતાને નીષ્ફળ ઉતરેલી જોઈ તે સુધી બુધ્ધી, ગોયા ઉપજેલી નીરાશીના ગજબ દુઃખમાં ગુમાવી-નજી ખેડી હતી,

“કેવી ઘાટકી મશકેરી?” તેણી ડચકાં ખાતાં ખાતાં બબડી, “એ આજ સુધી માહરી સાથે હસીહસીને વાત કરતોતો; એ રાંડ દલાલી તરફ તો ઝાંખીને જોતો-તો ખી નહીં, ને આએ એકાએક શું માંજરો થઈ ગયો?” તેણી ગદગદી પડી. આંસુઓની ધારા તેણીની ચશ્મોમાંથી એઅટકાવ નીકળી પડી. તે રડી, થોડેક વાર એક બચ્ચાં પેરે ફોકેફોક રડી, અને તે રડવાંએ તેના ગમના જોશને ધણે દરજ્જે કમી કર્યો; તેના આંજો-રહે થયલાં જીગરને જરા રતી રાહત મળી.

પછી આંખમાંથી આંસુઓ ખંખેરી નાંખી તે ઉડી, રખેને તેણી રડતી પકડાઇ આવે, એ ડરથી તેણીએ પોતાની ભીની આંખો તુંછી નાંખી, ને પાર્ટી બેડી હતી ત્યાં પાછી ફરી, અને માંથુ સખ્ત દુઃખવાનું આંહાંનું કાઢી, પોતાની આંખને લઈ તેણી માહાલમાં એકલી ચાલી ગઈ.

માહાલમાં પુત્રતાની સાથે તેણી પોતાના રૂમમાં દોડી, અને કપડાં, સાડી સુઝ્યાં બીજાના ઉપર ઉઘે મસ્તક પડી, અને પાછી બેઅખત્યાર રડી. પણ રડી રડીને બી ક્યાં તક રડે? અતે વિચાર, વિચાર અને વિચારે દેમાગથી તદ્દનજ થાકી જઈ તે નીદ્રાદેવીને શરણુ થઈ.

ત્રણેક કલાક પછી તે જાગી.

વિચારોની ગરમીથી તપી ગયેલું તેણીનું મગજ હવે જરા શાંત પડ્યું હતું. તેણી બીજાનામાંજ પડી રહી. પાસેના રૂમમાંથી કોઇની ધીમી ગુસગુસનો નમ્ર અવાજ તેણીના કાને આવ્યો.

પેહેલાં તો તેનો કંઈ બી ખ્યાલ કર્યા વગર થોડો વખત વેર તે બીજાનામાંજ પડી રહી, પણ પછી એકાએક કંઈ ખ્યાલ થતાં તે હડાક દેતી કે ઉડી ઉભી થઈ ગઈ, અને બહુજ ચોકાશી અને ધીમેથી ચાલમાંથી પોતાના રૂમમાં દાખલ થવાનું આરણું તેણીએ અંદરથી અંધ કર્યું, અને પછી બાણીજ હળવેથી ફેનીના ઓરડા સાથના કનેક્શન ડોરની નજીક આવી.

શુભાગ્યે કે દુરભાગ્યે તે અલગગુંજ અંધ હતું. તેણીએ તેની ફાટમાંથી ચીમાઇને જોયું, તો અંદર અહીં અને ફેની વાત કરતાં બેઠાં હતાં.

“પણ તું રમેછળ શું કામ?” ફેની જરા તડડાઇ.

“પણ ત્યારે હું કઈં તે બી શું?” અહીં બોલ્યો.

“હાર્યો જુગારી બમણું રમે, તેમ કરેછ, ને નકામો સંતાપ સારાં ઘરમાં વ્યર્થાવેછ,” ફેની ગુસ્સો કરી બોલી.

“પણ, બેહેન માહરી, એમાં કંઈ માહરો કમુર નથી! માહરી બાણી બી ના મરજી છતાં બસ કોઇને રમતાં જોડેછ કે માહરું દીલ અંદર-આનેના ગમે એવા મકકમ ઠરાવ છતાં પણ મોમ મીસાલ નરમ બની જાયછ,” અહીંએ ખુલાશો કર્યો.

“પણ તાહરે તાહરા પર કામુ સખવો જોઇએ.” ફેનીએ બોધ દીધો.

“તે વાત તાહરી ખરી. પણ તેમ હું કમનશીએ કરી શકતો નથી. જુમાર એ આપણા કુટુંબમાં વંશપરમપરાથી ઉતરી આવેલો એક ખુરો દુરુષ છે!” અહીંએ ખુલાસો કર્યો.

“અને એજ દુર્ગુણ આજની આપણી ખરાબી ને પાયામાલીનું મુળ છે, એમ સમજી તેં તેથી હાથ ઉઠાવવો જોઈએ,” ફેનીએ કરક આપી, “ચાલ હવે થયું તે તો થયું, પણ ભવીશ્યમાં તું ચેતીને ચાલજે. વાર, આપ તાહરાં હાલના કરજનું હવે શું?”

“શું વરી! હું નથી સમજી શકતો કે હું શું કરીને ભરું,” અદી બોલ્યો.

“પણ તાહરે ભરવું તો જોઈએજ!” ફેની ભાર મેલીને બોલી.

“છટ છઠ્ઠ છમ્પોસીમલ! ફક્ત એકજ રસ્તો તેમ કરવાનો છે, ને તે મેં અપોરે સુચવ્યો તે છે. ફેની, સેહરાએ જ્યારે તાહરા હાથની માંગણી વટીક કરીછ, ને તેં કમુલીછ, ત્યારે તો કંઈ બી કરીને માહરે માહરું કરજ ફેરવવું જ જોઈએ.”

“પણ તેમાં હું શું કરું? પપા ડીયરની રજમંદી વગર એવો જોખમ હું કેમ ખેડું?” ફેની બોલી.

“ત્યારે બીજો ઇલાજજ શું છે? અદીએ ગમગીન અવાજે પુછયું.

“મને એ માહરા એહેશતન માતાજીના થોડાં ઘણાં બાકી સાકી રહેલાં પ્યારાં ઝવેરાતોથી છુટું પડતાં ઘણું લાગશે,” ફેનીએ રડમશ કહયું.

“પણ ત્યારે હવે કર્યો કેમ?” અદીએ પાશ્ર્વ સમજાવ્યું.

“બીજો કંઈ ઉપાયજ નથી, એટલે-એટલે હું નાચાર છોક. પણ કોઈ જાણે તેની મને ઘણી શીકર છે!” ફેનીએ ડર કર્યો.

“આપણા એ સિવાય તે કોઈ બીજું જાણશેજ નહી,” અદી સમ્બારાથી બોલ્યો, “પપા તો એ કોઈ દીવસ જોવા માંગતા નથી, એટલે તેવણ તરફની ચીંતાનું તને કંઈ કારણ નથી!”

“પણ એતેફકાન એ વાત જાહેર થાય તો?” ફેની હજી ધમ્મુ પચુ બની.

“તેમ બનવાનો સેહેજખી સંભવ નથી,” અદીએ સમજાવ્યું, “ફક્ત તું પરણે ત્યાં તુલીકજ એ બાહર રહેવા પામશે, પછી તો એ આપણે પાછાં છોડવી લઈશું?”

“ચાલ રાખટ! હું તને આપશ!” ભારી જીગરે ફેની જરાવાર રહી બોલી.

“આજે રાતે બાંધી રાખજે. સહવારના પોહોરમાં તે હું લઈ કંઈ કામને બાંહાંને મુબ્બ નીકલી જવશ, ને ત્યાં કેડે તે ગીરવી મુકી તેપર પાનસો રૂપ્યા કઢાવી સોહરાબને માહરા કરજના પેટામાં ભરી દેવશ,”

અદીએ કહ્યું, “ફેની, એમ તો હું ધાડું તો માહરા મુંબઈમાંના કુંદી-
બંધ ફેડોમાંના કોઈ બી એકની પાસ ૫૦૦ થી બી ચારગણા જરૂરી
રૂપ્યા એક પત્રકારમાં માંગી લઉં, મગર તેમ કરવા માહડું જીગર
ચાલતું નથી?”

“ઓ તો! એમ તો નાજ કરતો! કોઈ બી પાસ હાથ ના ઓળતો.
આપણા કુટુંબની કીર્તિવંત નામની નોકને તેમ કરી ના દુઆવતો. તેના
થાંને તો આય જોખમજ ખેડેલો લાખ દરજ્જે ખેલેનર છે,” ફેની ઓલી.

“ને તેથીજ, માહરી બહારી હમશીર, તેથીજ, હું તાહરી પર તાહરા
જવેસ્સો ગીરવી મુકવા માટે દયાંણુ કરું. મેહતા ખાનદાંનનાં કીર્તિવંત
નામને હું બીખારી બની કદી દુઆવશ નહી. ચાહે હું ભુખે મરશ, પણ
માહરા કુટુંબના માન પામેવા નામને કલંક લાગવા દેવશ નહી.” અત્રી
મગરૂરીથી ઓલ્યો.

આણાં ઉપલી સઘલી વાતચીત ઘણીજ આનુરાધી સમજતી હતી.
એકેએક શબ્દ તેણીએ દમ ઉંચો રાખી જરા પણ છટકી જવા દીધા
વગર સમજ્યો હતો; અને ખારણા આગલથી એટલું સમજી ખસી જતાં
તેણીએ છુટકારા ને શંતોષનો દમ ખેંચ્યો. કંઈ છુપી ખુશહાલીએ તેણીના
અંજીરદે મનેલાં જીગરમાં ગુપ્ત ધર કર્યું. તેણીએ ટેમલ ઉપર પોતાના ઉઘાડાં
પડેલાં જરજવેરાતો પર નજર કરી; અને તેણીની નજર પોતાની હીરાની
નેકલેસ ઉપર સ્વભાવીક પેહેલાં ખેંચાઈ. તેણીએ તે નેકલેસ ઉઘાડી પોતાના
હાથમાં લીધો, ને તેનું જાણે વજન કરવા માંગતી હોય તેમ પોતાના
હાથમાં થોડોવાર રાખી મુકી, પછી તે પોતાને ગળે ઓઢ્યો.

આણાંને સારી રવેસે માલમ હતું કે ફેનીને તે નેકલેસ ઘણોજ ગમતો
હતો, અને તેણીની માલેકીનો તે હતો તે માટે ફેની અદેખાઈ કરતી
હતી તે બી તેણીને સારી રવેસે માહર હતું. એક વાર આ નેકલેસની
આણાંને અતીશય લાલચ હતી, પણ આજે હવે તે લાલચ મરી ગઈ હતી.
હવે તેણીની સર્વથી મોટામાં મોટી અબીલાખા પ્યાર હતી, તેમાં તે નીખૂળ
નીવડી હતી તે માટે તે ખેહદ દીલગીર હતી. પોતાનો ગુમાવસો પ્યાર
મેળવવા માટે તે કંઈ બી કરવા-કંઈ બી હદે જવા-કોઈ પણ પ્રકારનો
ભોગ આપવા હાલ તૈયાર બની ગઈ હતી.

એક બહુજ ખુરા ખ્યાલે તે બાઈ ખેલેન વચ્ચેની વાતચીત સમજી
તેણીના દીલમાં ધર કર્યું હતું. આશાનું એક ઝાંખુ કીરણ તેણીના નાશીપાશ
બની ગયલાં જીગરમાં પ્રગટ પડ્યું હતું. એક રસ્તો તેણીને સુઝ્યો હતો.

એક રસ્તો કે જે તીરસ્કારી-ધીકારી કાઢવાજોગ હતો, મગર તે થાંને કોઈ ખીજ અસરકારક યા અસકારક ઇલાજ હાથમાં ન હોવાથી તેમાં સમાયલી ગમે તેટલી ખરાખી અને ખુરાઈ છતાં તે પર અમલ કરવાનો તેણીએ દરાવ કર્યો.

તેણી જાણીતી હતી કે સોહરાય દલાલને સડથી પોતાની આખર વધારે પ્યારી હતી; અને તેમ હતું ત્યારે તો પોતાની શૌક-હરીફ ફેનીનો કાંટો કાઢી નાખવાનું-તેણીને પોતાના રસ્તામાંથી દુર કરવાનું એક અચ્છું હથ્યાર તેણીને હાથ લાગ્યું હતું.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

એક એત્તેફાક.

અદી મેહેતાની દાલ દાઝી ગઈ હતી. ખાણું કાઢારનું ખસાશ થઈ ચુકુ હતું. ડીનર-રમમાંથી બધાં પહરોણાઓ તરયાઈ તાલદું કરી કાઢારના બાહાર પડ્યાં હતાં, પણ અદીના બેલદ ખીજવાટ વચ્ચે આજે કારડ રમમાં કોઈ ફટકતું નહીં હતું. તે કાઢારનો એકલો કારડ રમમાં આવીને ભરાયો હતો, અને ક્યારે કોઈ મુંવું જીવતું ત્યાં આવે તેની બહુ આતુરતાથી ટગર કરતો હતો; કેમકે, વાંચનારાં મેહેરયાંનો જાણેછ તેમ આજની તેની જીત તેને તેનું કરજ ફેરવવાને સમર્થ કરનાર હતી.

મિનીટો પછી મિનીટો વહી ગઈ, પણ કોઈ ત્યાં આવ્યુંજ નહીં. અદીની ધીરજ છેવટે લગભગ તમામ થઈ ગઈ. ફફડી અટડીને તે રમમાંથી બાહાર નીકલી પડવાનો વિચાર અતે તે કરવા લાગો, પણ તે પર અમલ કરે તે અગાઉ તેની ભારે ખુશહાલી વચ્ચે સોહરાય દલાલજ ત્યાં આવી ચઢ્યો.

“અલો! ઑલ્ડ ચેપ! તું અહીં આવી ભરાયોછ કે?” તે અદીને ત્યાં જોઈ અજબ થઈ બોલ્યો.

“હા. હું તો કાઢારનો અંહી છેઉં, ને તાહરા આગમનની કાગને ઢાળે વાર જોઉંછ,” અદી બોલ્યો, “તું આવે તો એકાદ બે ખીઝીકના હાવ રમ્મે એમ હું વિચારતો હતો!”

“ઓ યસ, કમ અગ્રોંગ! ૨૦૦૦ ની ગેમ માંડીએ કે જલ્દી પુરી બી થાય,” સોહરાય એક ન્હાની ટીપ્પ આગળ ખુરશી ખેંચી ગોડવાતાં બેઠ્યો.

“હા,” અદી કારક ઔકસ કાવનાં બોલ્યો, દશ દશની ઁટ હં?”

“ઓ યસ!” સોહરાયે પાના પીસ્તાં કહ્યું, “હલ્કું પીસે,” તેને બે પાના ચડાં એક અદી તરફ ને એક પોતા તરફ ફેંકી કહ્યું, “લે પીસ!”

અદીએ પીસ્યું, અને ગેમ શરૂ થઈ. પાએક કલાક તો ગેમ મજલની અદીની ફેવરમાં ચાલી, પણ પછી આજ્ઞાં બામજી ત્યાં આવી, અને વચમાં ખુરશી લઈ ગોડવાઈ. અજ્ઞાનનાં તેણીએ પોતાનું બધું ધ્યાન તો સોહરાયના હાથમાના પાના પરજ આપ્યું. અદીનું આ કવાબમાં હાડકાથી ઘણું કોહી ગયું.

“સોહરાયજી, મરેરે હજી તો તમારા પચાસેક માર્કના બી વાખા છે, ને અદીના તો ૫૦૦ ઉપર થઈ બી ગયા,” તેણી બેકના બીઝીક મારકર જોઈ બોલી. પણ રમાવામાંજ એકાઅલ ચીતે સોહરાય મશગુલ હોવાથી કંઈ બી જવાબ તેણે કર્યો નહી. તેના હાથમાં બીઝીક ને તે પણ વળી ડબલ બીઝીકના પાના હતાં. પણ આજ્ઞાં બંદી કંઈ મુંગી ગગરે? તેણીએ તો પોતાની જાતની આવા આદમના વખતની ખુરી ખાસીયત મુજબ ટકટક ચાલુજ રાખી, અને અવારનવાર સોહરાયને કંઈ ને કંઈ ‘સન્નેસમન’ કરતી રહી.

અદીનું મન આજ્ઞાંની હાજરી અને ટકટકથી ઉંચટ મારી ગયું. હાથમાં આખો હોકમનો શટ રાખી માર્ક નોંધાવ્યા વગર તે બેંચાન ખેંચી રહ્યો, ને ભુલમાં ગોલામ કિતરી પડી તે શટને ખોરંબે નાંખ્યો. એમજ એક બીજી વખત ચાર એકકા હાથમાં છતાં તે ધકમાં ને ધકમાં ખેંચી રહ્યો, ને આયંદા ગેમ ગુમાવી બેઠો. બીજી ગેમ મંડઈ, અને તેનું પરીણામ પણ સોહરાયની ફેવરમાં પાછું અગ્યું. અને ત્રીજી ગેમે સોહરાય જોઈતા માર્કથી પેહેલાં જીતી ગયો.

અદીએ જરા જીજર બનીને બીઝીકના પાના બાજુ ફેંક્યાં, ને હામના પાટ્યાંને આગલ ખેંચ્યું અને હવે તે રમવા તેઓ બેઠા.

અદી તો પોતાની હારનાજ બલાપામાં મરી રહ્યો હતો, એટલે આજ્ઞાં સાથ કંઈ બોલ્યોજ નહી; ને સોહરાય પણ રમતના જોશમાં તેણીને તો કોડાં કરી બેઠો, એટલે તેણીને અવાચીઓ પર અવાચીઓ

આવવા લાગી એટલે તે કંટરાખને ત્યાંથી ઉડી ગઈ, ને તે અનેને ગુડ નાઈટ ઇચ્છી ચાલતી થઈ.

દામની ૬ ગેમ તેઓ રમ્યા અને તે ૬ એ ૬ અદી જીત્યો. અદીની તો ધણી બી મરજી થઈ કે થોડીક ગેમ ઓર રમી તે થોડું ધણું વધુ કરજ શીટાડે, પણ સોહરાય કંટાલી ગયો.

“ગુડ નાઈટ!” તે ખુરશી પરથી એક અવાચી સમેત ઉડતાં બોલ્યો.

“ગુડ નાઈટ! સોહરાય, તાહરા માંગતા સાહડીચારસો હું તને કાલ પરમમાં આપશ!” અદીએ કહ્યું.

“ઓલ રાઈટ, ટટ;!” સોહરાય એટલું કહી ત્યાંથી ચાલતો થયો, પણ અદી ત્યાજ એક ખુરશી ઉપર વિચારમાં બેઠો.

પાએક કલાક તે એમ બેસી રહ્યો, પછી ઉઠ્યો ને તે કારડ રમમાંથી બાહાર પડ્યો; અને પોતાના રમમાં,—માળ પર જવા દાદર ધીમેધીમે ચઢવા લાગો. છેક છેલ્લાં બે ત્રણ કાંડયા વેર તો તે કંઈ બી અગવડ વગર ધ્યાનમાં ને ધ્યાનમાં ચઢી ગયો, પણ પછી તેના પગને કંઈ કશાંની થોકડ લાગી. તે વાંકો વળ્યો, ને શું તેના પગને અડક્યું હતું તે જોવા લાથ તંતોર્યો. તેને તે ચીજ ઉપાડી અને બતીના ઉગ્ગશમાં તે શું હતી તે જોવા લાગો. તે, તે જોતાં સાથજ સખ્ત ચોક્યો.

તે આલાંતો હીરાનો નેકલેસ હતો.

હીરાઓ ચાલમાંની બતીના ઉગ્ગશમાં જગજગી રહ્યા, તેજ પલે સોહરાયના રમમાંથી માહાલને લગતું એક માણસ બાહાર આવ્યું, અને તેની નજર દાદર ઉપર ઉભેલા અદી ઉપર પડી. તેને જોઈ તુરત અદીએ પોતાનો હાથ નીચે કરી નાંખ્યો; અને તે માણસ સલામ ભરાતો ત્યાંથી ચાલી ગયો.

અદીએ તે નેકલેસ પોતાના કોટના ખીસામાં મુક્યો; અને પોતાની બેહેનના રમ તરફ ગયો, અને તેણીનું બારણું હલવેથી ઠોક્યું.

જરાવારમાં ફેનીએ તે બોલ્યું: તેણીનો ચેહેરો ઉદાશ હતો, તેણીની આંખો આસુઓથી તર હતી.

“કેમ? શું છે?” ફેનીએ શીકરમંદ પ્રશ્ન કર્યો. “કંઈ વધારે હારી ગીયો કે?”

“નહીં બેહેન, આજે તો માંમા ૫૦ રૂપા શીટાડ્યા; પણ તું દીલ-મીર કાંય દીસેછ?”

“તે સારે વળી ખુશી થવા જેવું તે શું અન્યું, કે, હું વળી હસું!” ફેની કડવાસથી બોલી, “તું જાણે છે માલરાં બેહેશતી માયજીના આય આકીસાકી રહેતાં થોડાં ઝવાહીરો તને ગીરવી મુકવા આપતાં માલરી છાતી ફાટી જાયછ.”

“ફેની-માલરી વાલકી બેહેન, તાલરા તે ભેગની હું પુરતી કદર કરુંછ,” અડી રૂમમાં દાખલ થઈ પોતાની હમશીરનો હાથ ધણાંજ હેતથી ચુમતાં બોલ્યો, “ખુદા, તું કોઈને બેહેન આપે તો માલરા જેવીજ માયાળુ, પ્રેમાળ, ને પરદુઃખમંજન આપજે; પણ માલરા જેવો એક મુજી ભાઈ તો તું હરગેઝ થઈને કોઈને ખી આપતોજ ના!” તે દીલના ખરા જોશથી બોલ્યો, “હું મુવો-હું મુવો, માલરો અવતારજ બળ્યો.”

“ઓ નકી, અદી, એમ ના બોલ; માલરા ભાઈ એમ ના બોલ!” તે વાલકી હમશીર પોતાના માગ્યાનું દુઃખ જોઈ તે માટે મનમાં દયાથી તેને માટે દાઝી જતાં તેને હેતથી કોટી કરી, પતાવી બોલી, “ખુદા જેવો સાહેબ છે. તે તુને કદી એમ ભોંપે પડ્યો ભોંપ રાખનાર નથી; પણ વારં તું હમણા અંહી કાંય આંગેછ?”

“આય આપવા!” અડીએ ખીસામાંથી નેકલેસ કાઢી પોતાની બેહેનના હાથમાં મુકતાં કહ્યું.

“હેં! એ તું કાંઈથી લાવે?” ફેની ચોંકીને બોલી.

અદીએ ખુલાસો કર્યો.

“હું એને હમણાજ જઈને એ પાછો સપુર્દ કરુંછ, તું જા,” ફેની તેનો ખુલાસો સમજી બોલી, “સલવારના આય માલરો જવેલ કેસ લઈ જજે, મેં તૈયાર કરી રાખેલો છે. ટટા!”

“ટટા. જહાલી ફેની, હું તાલરો આમાર આ ભવે તો શું મગર પેલે ભવે પણ વીસરીશ નહી!” ધણાંજ હેન અને જુસ્સાથી તેણીને પોતાની ગોદમાં દાખી કાસી કરી તે બોલ્યો, ને પગી ગયો.

પ્રકરણ ૧૧ મું.

દગાખોર દોસ્ત.

અદીના જવા પછી ફેની આત્માંના રમમાં ગઈ. આત્માં હજી ખીજાના ઉપર જાગતી પડી હતી.

“કેમ, ફેની, શું છે?” તેણી બોલી.

“જેક પારખ શું છે તે?” નેકલેસ વાલો હાથ પીડ પાછળ કરી ફેની બોલી, “હું શું કામ અવીજ? શું કરવા આવીજ?”

“ઓ વાય, તે હું શું જાણું? તાહરા મનની વાત મને શું ખબર?” આત્માં તડડાઈ. તેણીને ફેની માટે ઘણાં અભરમચી આવતા હતા.

“તને તે ખબર પડવીજ જોઈએ એવું તે છે. કંઈ તાહરે લગતુંજ છે” ફેનીએ હસીને કહ્યું.

“મને નહીં સમજ પડતું કે તું શું કહેજ?” આત્માં અખાલી.

“તાહરં કંઈ ગીયું?” ફેનીએ પુછ્યું.

“માહરં?” આત્માંએ અચરતી બતાવી.

“હા તાહરં-તાહરં!”

આત્માં તે સમજી વધતી હચરત થઈ. એ ફેની શું કહેવા માંગતી હતી તે તેણી સમજી શકી નહીં,—શું ફેની પોતાના સોહરાખ સાથે નકકી થયેલાં કારજની વાત આમ આડકત્રી રીતે કહેતી.—કરતી હતી?

આત્માં ખુદ સોહરાખના પ્યારમાં હતી, તેથી, ફેની કદાચ માહીતગાર હોય; ને તે વાસ્તે શું ખાખસુસ ફેની તેણીને પજવવાના ઈશદાથી ત્યાં એમ આવી હોશે—તેણીને દુઃખ પર ડહામ દેવા આવી હોશે? હા તેમજ હોવું જોઈએ, આત્માંએ દુઃખથી ચીરાઈ જતાં જીગરે વમાર્યું, અને તેણીના દીલમાં ફેની વીરૂધ્ધ બરપા થયેલો ધીક્કાર અને ઈન્તેકામનો જોશ ઓર ખી જ્યાદા તેજી બન્યો.

“માહરં અંગત તો કંઈ ખી ગયું નથી!” તેણી પોતાનો ખેસુમાર કોષ જેમતેમ દબાવતાં બોલી.

“ને વાઈ તાહરં કંઈ ગીયું હોય તો?” ફેનીએ પુછ્યું.

“બાપુ, તું માહરં માયું ના ખા. જા, મને સુવા દે! હું જાણુંજ કે તું આજે કંઈ ઘણીજ ગેલમાં આવી ગયલી છે!” આત્માં તરીઆપાવ ખર આવી.

“જો આય શું છે?” તેણીની નજર સામે નેકલેસ ધરી ફેની બોલી.

“ઓ માયરે, એ તું કાંઠાંથી લાવી?” તેણી ચમકી, બીજાનામાં ખડી બેઠી પુકારી ઉઠી.

ફેનીએ અદીએ કહેલો ખુલાસો કર્યો; અને તેણીને તે સંભાળી દાવી મુકવા કહી.

“લે, જરા તુંજ માહરા ટેબલ ઉપર મુકેલા જવેલકેસમાં મુકતી જ. વરી હું કાંઠાં ઉઠું?” આલાંએ એક જખરદસ્ત અવાચી ખાઈ કહ્યું.

ફેની તેના કહેવા મુજબ કરી, ‘ગુડ નાઇટ’ ઇચ્છી, ગઈ.

ત્યાર પછી પા કલાક, અર્ધો કલાક, કલાક વહી ગયો, પણ આલાંને કિંધની ઝુંકણ વરીક આવી નહી. તમામ સમગૃત તેણી વિચારના વમળમાં વીટલાઈ બીજાનામાં પડી રહી. અને તેણીના વિચારો-કહેવાની કંઈ બી જરૂર નથી, જરા બી ખુશકારક તો નજ હતા, એ તો તેણીના બીજાના પરની હાથ પગોની ખેંચતાણ અને તાણતોડ ઉપરથી પણ સ્પષ્ટ જોઈ લેવાતું હતું.

અલખતાં તેણીના મુખ્ય વિચારો સોહરાખના પોતાના હાથમાંથી છટકી જવાના, અને તેને જીતી જનાર પોતાની હરીફ શૉક ફેનીનેજ લગતા હતા.

અદેખાઈના અંગારમાં તે અધી જલી જતી હતી, અને ફેની પર ઇન્તેકામ લેવાના, અને સોહરાખને ગમે તે ભોગે બી પોતાનો કરવાના પોતે બપોરના કરેલા મકકમ કસદને કેમ ફત્તેહમંદીથી પરીપુર્ણ કરવો તેના ખ્યાલમાં તે હાલ હતી.

એક ઘણી સારી જેવી યોજના તે સાંહજના તે ખાઈ બેહેન વચ્ચે થયલી ખાનગી વાતચીત ભરાઈ છુપાઈને તેણીએ સમજ્યા પછી તેણીને હાથ લાગી હતી, અને તે પર અમલ કરવા તે પોતાના મનને સમજાવી પણ શકી હતી; અને તેમાં આજના છેલ્લા બનાવે કંઈ નવોજ ખ્યાલ-આશા તેણીના જીમરમાં બરપા કરી હતી. તે ખ્યાલ તેણીએ અનહદ ખુશહાલી વચ્ચે જોયું કે તેણીની મતલબને દરેક રીતે પેશ પડતોજ હતો.

પણ તેણી શું તે પર અમલ કરે? તેને વેહેવાર રૂપ આપે? પોતાનો સ્વાર્થ સાંધવા તે ખર અમલ કરી પોતાની જીવેજનની સહીને એવકા બને? જેનું નીમક તે હાલ ખાતી હતી તેનેજ નીમકહરામ થાય? ફેનીના અસંખ્ય ઉપકારોનો બદલો અપકારોથી વાલી આપે?

એક બાજુથી ઉપલો સારો બલો વિચાર તેણીના બેંજમાં ભરાતો હતો, તો બીજીજ પગે બીજી બાજુથી બીજો વિચાર તેણીના મગજ ઉપર ગલ બો

લાવી તેને ડામાડોળ કરી મેલતો હતો. ત્યારે શું તેણી સોહરાબને કામ બીજુંતો થતો જોય? પોતાના દીલની સહી મોટેબર મરાદનો વગર હરકતે નાશ થયેલો જોય? પોતાના જીગરને કામ દીગરનો થવા દય? ફેનીને સુખી થવા દમ પોતે શું નન્મોજન્મ દુઃખી બને? અરે, એ બધું કેમ બને—તે કેમ ખમે? દેખતી નજરે આંખમાં ચાતરી તે કેમ ભાંકાય? અરેરે! સાથે કરી જીવ ઉપર આવો જન્મ સુધીનો આઝાબ તે કેમ ખેંચાય—કેમ સેહેવાય? પોતાના જીગરની સાચી અગાધ મોહાબતને એમ ધુળમાં રગદોલાતી કેમ જોવાય?

ઉપલા અને એવા બીજા સેહેંકડો ખ્યાલોથી તેણીનું ભેંજું ચક્રભ્રમ બની ગયું. થોકાબંધ જીવજીવિત ખ્યાલો વીજળી વેગે તેણીના તપી ગયેલાં મગજમાંથી પસાર થઈ તેણીને ગુચવાવી ગભરાવી મેલતા હતા. ફેની તરફની એક મિત્ર તરીકેની શીદાગરી ઘડીકમાં તેણીને હૈયે ધાતી હતી, તો બીજી ઘડીએ જાતી સ્વાર્થ તેણીને વધુ ભ્રમીત બનાવવા તેણીને હૈયે ચઢતો હતો.

વિચારો તરેહવાર વિચારોના અંત વગરના ધસારાના રોહમાં ને રોહમાં ખાર—એક ને બે વાગા. બેના ટકેરા ઘડીઆળમાં ફોકાના સમજી તેણી ઝપકી ઉઠી. કંઈ બી કરવું તો જોઈએ—કંઈ બી લટકે ફટકે થવો તો જોઈએ. કરવું તેણીના હાથમાં હતું, પણ શું તેણી કરે?

ભલાઈ અને ભુંડાઈ વચ્ચે એક દાડળ યુદ્ધ તેણીની ના છાતીમાં જગ્યું હતું; અને તેમાં કોણની જીત થશે તે બી નક્કીજ હતું!

અદેખાઈ—એ દુષ્ટ વિકાર ભલાઈના ઉમદા ને નમુનેદાર ખ્યાલને જો ફાવવા દય તો પછી આ ધર્તી ઉપર બદી જેવી ખુરી ચીઝ હસ્તીમાં હોયજ શાંતી? આલાંનું જીગર અદેખાઈના કપડી અંગારમાં જળી જતું હતું, અને તેને ઠંડુ પાડવું એ સુર્યના તપતા ગોલાને ઠંડો પાડવા જવા જેવુંજ કહણ અને મુશકીલ હતું.

અંતે કંઈ વિચાર ઉપર આવી આલાં ઉઠી; અને સપાટ વગરજ ફેનીના રૂમના ખારણા આગળ ધણીજ ગંભીર ચુપકીદી જાળવતી ગઈ, અને ફાટમાંથી ચીમાઈને અંદરનો મહેમાર જોવા લાગી. અંદર અંધારૂ ભીત હતું. ખુબ હળવેથી તેણીએ ખારણું ઉઘાડી અંદર ડોકવું કર્યું તો ફેનીના સ્થિર ધોરવાનો અવાજ તેણીને કાને આવી અહડયો. તે સમજી તુરત તેણીએ પાછું ચોકાશીથી ખારણું બંધ કર્યું, અને પોતાના રૂમની બળતી બતી ધીમી કરી નાખી, અને પછી ધણીજ સાવચેતીથી બહુજ

ધીમે કદમે પાછી તે ફેનીના રૂમ તરફ ગઇ, બારણું ધીમેથી ખોલી અંદર દાખલ થઇ, અને બનતી સાવચેતીથી તંતોસ્તી તંતોસ્તી ફેનીની ટૂંસીંગ ટેબલ નજદીક આવી.

ફેનીએ પોતાના બાઇને આપવા સારૂ તૈયાર કરેલો નહાનો જ્વેલ કેસ ટેબલ પર તેણીએ મેલ્યો હતો. એમ તેણીએ (આલાંએ) રાતનું ચીમાઈ છુપાઇને જોયું હતું. તે તેણીએ હલવેથી ઉઠાવ્યો, અને તે લઇ પોતાના રૂમ તરફ ફરી.

પોતાનાં રૂમમાં આવી તે કેસને પોતાની ટેબલ ઉપર ધુળને હાથે મેલી, તેણીએ તે ચાવીથી (જે કલમાંજ ફેનીએ પોતાના બાઇને સહવારના વખત લગાડવા વગર આપી દેવાના વિચારથી પોતાની કુંચી ઓના જીંમખમાંથી છુટી કરી રાખી મેલી હતી.) ઉઘાડ્યો; અને પછી પોતાનો તેજ ટેબલ ઉપર ખડેલો જ્વેલ કેસ ખોલી અંદરથી પેલો કીંમતી હીરાનો નેકલેસ કાઢ્યો, અને તે ફેનીના કેસમાં મુક્યો. છેક નીચેથી તે મુકી ઉપર ખીછ ફેનીની જાણસે મુકી તેણીએ તે કેસ પાછો આસ્તેથી બંધ કર્યો.

તેજ વખતે જે અધોર અયોગ્ય કર્મ તેણી કરી રહી હતી તેનો તેણીને ખ્યાલ થયો, અને તે યાદનો સ્પર્ષ થતાંની સાથજ હીંમત હારી જઇ તેણી એક ખુરશી ઉપર ફસડાઇ પડી. પા કલાક એમ વહી ગયો. તેણીના અંતરમાં જે કીસમની ભીન ભીન ઉદ્વેગપાડેલો તે પળે થઈ રહી હતી તેનું વર્ણન કરવુંજ બેગન છે.

તેણી લપેરો ખાઇ જરા વાર રહી ઉઠી; અને પાણીનું એક ગલાસ પી પોતાના તપી ગયેલા દેમાંગને રાહત બક્ષી અને પછી ફરફર કાંપતાં આખાં શરીરે તેણીએ પેલો ફેનીનો કેસ પાછો ઉપાડ્યો; અને લપેરા પર લપેરા ખાતી જેમતેમ ખુબ સાવચેતી રાખવાની મીથ્યા કોશેશ કરતી તે ફેનીના રૂમમાં રાઈ.

ગરીબ બાપડી તે બાળા! પોતા ઉપરથી વીંતતા અને હવે પછી વીંતનારા ગજબ દુઃખના વાદળથી સરખસર બેખબર તે શાંત મીઠી ઉંઘમાં પોઢી હતી, તેણીને શું ખબર હતી કે બ્યારે તેણી કરારને જીવે આરામમાં લેતી હતી ત્યારે તેણીની જીવેજાણ સહી આલાં બામજી તેણીનો કચડધાણ કાઢી નાખવાનું એક કર્મીણ કાવતરું તેણી વીરે રચતી હતી. તેનુંજ ખાઈ તેનેજ ગરદન માદતી હતી!

તંતોસ્તી તંતોસ્તી ફેનીના રૂમમાં ઉચે દમે ને ધુજતે કદમે તેણી આગલ વધી, અને ટેબલ ઉપર પેલો કેસ તેજ વગે ગોઠવી, ફેની ઉપર એક ઉડતી નજર નાંખી, તેણી પાછી પોતાના રૂમમાં ભરાઈ, અને ખીજાના પર ઉઘે મસ્તક ઢુટી પડી!!!

પ્રકરણ ૧૨ મું.

ચોરી.

આઠ વાગી ગયા હતા. આલાંની વિશ્વવાસુ આયા મારી બધું ખોરદોર કરી, રૂમની અંદર પોતાની શેઠાણી પોઢેલી હોવા છતાં ગરબડ કરતી હતી. ફૂમલાયલે એહેરે તેણી ટૂંકો પછી ટૂંકો ધરોધર ડંધાડતી, અને અંદર કંઈ ધુજતા હાથે શોધતી હતી; અને પાછી અંદરથી કંઈ નહી મળવાની નીરા-શામાં જ્નેશમાં ધાંકતી હતી. તેણીએ મચાવેલી ધંધુખરથી આલાં અંતે ઝબકીને જાગી ઉઠી.

“એ શું છે મારી? શાંની એટલી અફાડઝીકમાં પડીછ,” તેણી ગુસ્સો કરી બોલી.

“ઉઠોની તો બાઈ! ક્યારની હું તમારાંજ સગ્ગૃહ થવાની આતુર-તાથી રાહ જોઉંછ. તમારો પેલો હીરાનો મોટો નેકલેસ નથી મળતો.”

“શું? શું નથી મળતો? હીરાનો નેકલેસ?”

“હા!”

“પણ તે તો મેં——” આલાંથી બેધ્યાંનપણે ખરું બોલાઈ દેવાનું હતું; મગર તુરત ચોંકીને તે ખામોશી અખત્યાર કરી ગઈ.

“તમે કેયે મુક્યોછ શું બાઈ?” મારીએ, તે ઉપરથી સવાલ કર્યો.

“ન-ન-નહીં! અંહીજ કેયે પડ્યો હોશે, બરાબર જો!”

“મેં અંહી બધે જોયું, પણ મળતોજ નથી,” અદીએ ફકરમંદ બનીને કહ્યું.

“તું ધીરજથી બધું પાછું જો. મળશે!” આલાંએ તેણીને સંધ્યારો આપ્યો, ને પછી ઉઠી, ખીજાના પરથી ઉતરી, કસ્તી પખોડી, હાથ મોઢું ઘોઈ, હાંતણુ પાણી કરી, નાસ્તાનો વખત થવા આવેલો હોવાથી તેનાર થઈ નીચે ઉતરી.

“બધે ધીરે સાંસતે જોઇ મને મળેછ કે નહી તે કહી જાને,” તેણીએ જતાં જતાં ફરમાવ્યું.

તેણી નીચે ઉતરી. બધાં તેણી વાસ્તે નાસ્તા માટે ખોટી થતાં હતાં. તેઓને ખોટી રાખવા માટે દરગુજર ચાહી. તેણી પોતાની જગ્યાએ જઈ બેઠી, અને આગુઆગુ નજર ફેરવી જોયું તો તેની બેઠક ખુશહાલી વચ્ચે જણાયું કે અદી ત્યાં ન હતો. બેશક તે પેસો કેસ લઈ મુંબઈ ગયોજ હશે, તેણીએ અટકલ કરી.

“અદી કાંહાં છે?” તેણીએ કાળજીના દેખાવથી પ્રશ્ન નાંખ્યો.

“મુંબઈ ગીયોછ?” ફેની જે લગાર દીલગીર કીસમે નાસ્તો ચુંકતી બેઠી હતી તે ખોટી.

“મુંબઈ ગીયોછ?” સોહરાય આચંબાને મારે પુકારી ઉઠ્યો.

“કાંય?”

ફેની ગંગેતાઈ ગઈ. શું વલતો જવાબ તેણી આપે? પોતાના ભવીશ્યના થનારા ભરથારને જુદો જવાબ તે તેણી કેમ કરી દય? તેણી ઉજલી વાખ મારી ગઈ. તેણીના હાંડ ધુંજ પડ્યાં. તેણીની આ બેચેની સોહરાયે તુરત માર્ક કીધી, અને તેજ પક્ષે એકાએક વીજળીજ વેગે એક ખ્યાલ તેના મગજમાં ધાઈ આવ્યો. તે ખ્યાલની યાદ થતાંજ તે ચોંકી ચમકી ઉઠ્યો.

“શું છે, સોહરાય?” સરદાર નવરોજજીએ એમ તેને જબકી ઉઠેલો જોઈ પુછ્યું.

“બાઈ જોવ! માહરં મુંબઈમાં એક ઘણુંજ અગત્યનું કામ છે. મને હમણાંજ તેની યાદ થઈ,” તેણે તુરતાતુરત અડાવ્યું.

“તો જા દોડી પુગ ને અદીનેજ સોંપ. અદી હજી તો પા કઝાક થયોજ ગીયોછ, ને ગાડી તો છેક સવા નવની છે. એટલે પુરતો ટાઇમ તેને પકડી પાડવા માટે ફાજલ છે. બી કવીકા!”

“ઓ યસ!” સોહરાય તૈયાર થઈ ગયો, અને એક નફરને પોતાના રૂમમાંથી હાંટ લાવવા દોડાવ્યો.

“હું તમારી સાથે આવું, સોહરાયજી?” આજ્ઞાએ પુછ્યું.

“ઓ નો!” સોહરાયના કપાળ પર દેખીતો ખીજવાટનો ચીલ્લો ચઢ્યો, “તમે કાંય નાહકનો ફેરો ખાવજ? હજી તો તમે નાસ્તો બી નથી ખાધો!”

“મને ખીલકુળ ભુખ નવી, ને વૉકથી મને કાયદો થશે,” આણાં જવા ફરજ્યાત તૈયાર થઈ જઈ બોલી, અને એક નોકરને જઈ પોતાની આયાને પૈરેસોલ લાવવા કહેવડાવ્યું.

સોહરાયનું તો બહુ ઉભાઈ ગયું. અદી શું કામ મુંબઈ જતો હતો તેનો કંઈ જાણો-ધણેજ જાણો ખ્યાલ તેને થયો હતો, અને તે થવાનું કારણ પેલી ગઠ કાલે બપોરે કેળાની વાડીમાં અછડતી તેને સમજેલી તે ભાઈબેહેન વચ્ચેની ખાનગી વાતચીત, અને લાલના ફેનીના ગમગીન દેખાવ તથા ધુંજવા ધડકવાનું હતું. તે અદીને પકડીને તેને મુંબઈ જતો અટકાવવા ને તે જે કામસર ત્યાં જતો હતો તેથી લાથ ઉડાવવાની તેને સલાહ એકાંતમાં આપવા ઇચ્છતો હતો; અને તેથીજ, કામનું બાહાનું વચમાં લાવી તે અદીની પુઠે જવા તૈયાર થઈ ગયો હતો; અને આમ આણાંને પણ મારીકુટીને પોતાની સાથે ફરજ્યાત આવવાની બોહાંશ કરતી જોઈ તે કોથે બરાયો, પણ કરે શું ?

પોતાની હંટ આવતાંજ તે પેહેરી લઈ તેણે ચાલવા માંડયું; અને સાડીની સોડ કરતી તે ખી તેની સાથે ઘસડાઈ.

માહાલના દરવાજામાંથી તેઓ બાહાર નીકળવા જતાં હતાં, તેટલાં આયા મારી, તેણીની પૈરેસોલ લઈ પુઠે દોડતી આવી.

“બાઈ, તાહરી નેકલેસ તો નથીજ મળતી?” તેણીએ કહ્યું.

“શું નથી મળતું?” સોહરાયે તે સમજી ચોકતાં પુછ્યું.

“કંઈ નહીં, સોહરાયજી, આસ્તે બોલો કંઈ નહીં,” આણાં શીકર કરી બોલી અને પછી આયાને તકાદો કરી કહ્યું, “મારી, તું બધું બરાબર પાછું જો. કદાચ કંઈ કપડાંબપડાંનાં ચોડામાં ભેરવાઈ ભરાઈ બેઠો હશે.”

“બાઈ, મેં બધે જોયું, પણ પત્તોજ નથી,” મારીએ પ્રોટેસ્ટ કર્યો.

“આસ્તે બોલ, શાંની મોટે બાંગ મારી મરેજ ? કોઈ સમજશે !

કોઈને હમણાં કહેતી ના. સરદાર નવરોજના કાન પર તો એ વાત ખીલકુલજ નહીં જવી જોઈએ, શું ? કોઈ આગલ એક હરફ એ વાસ્તે ઓચ રતી ના. જા, જમને બધું ફરી એકવાર જો, ગભરા ના,” તેણીએ આયાને સોહરાય સમજી શકે તેવા સાદે હુકમ કર્યો ને પછી સોહરાય ગમ ફરી કહ્યું, “ચાલો સોહરાયજી ?” અને તેઓએ ચાલવા માંડયું.

“માઈ ગોડ ! શું તમારો પેલો હીરાનો કીંમતી નેકલેસ ગુમાઈ ગયેજ ?”

“અરે ગુમાય ને ચોરાય શાંનું જો ? કેડે અહીંતહીં દખાઈ બેઠો હશે,” આણાં બેપરવાહીથી બોલી.

“ પેલો કાલે રાતે તમારી ગરદન પર દીપી રહેલો હતો તે ?”

“ હા !”

“ બાઈ જોવ ! નમે કેવાં ઠંડા માણસ છેવ ?”

“ કાંય ?

“ તે ત્યારે શું ? તમારો આવો કીમતી દાગીનો જતો રહ્યોજ ને તમારાં પેટમાંનું તો પાણી બી નથી હીલતું !” સોહરાબે વિસમય પામી કહ્યું.

“ એમાં માહરોજ કસુર છે,” આલાંએ એકરાર કર્યો, “ મને કંઈ એવો જાંમે ખ્યાલ છે ખરો કે ગઈ રાતે ફેની બી મને કંઈ એજ મતલબનું કહેતીંતી; પણ હું અર્ધી ઉંઘમાં હોવાથી મેં કંઈ તે પર ધ્યાન આપ્યું નહી. જો એક બારગી ખરેખર પણ એ ગુમાઇજ ગયો હોય તો મને વાજબીજ શીક્ષા થઈજ, કારણ હું ઘણીજ બેદરકાર છું.”

“ પણ એ કંઈ આપણા મેજબાન માટે કુંડીટબલ નથીની” સોહરાબે પોતાની ખ્યારીનું નામ વચમાં સંડોવાતું જોઈ આલાં ગમ નાખુશ ચશમે જોતાં કહ્યું.

“ આલો, નાઉ ટ્રાપ ધીસ મેટર. હું ક્યુચરમાં વધારે ફેરકુલ રહેતાં એપરથી શીખશ. મને પ્રોમીસ થાવ સોહરાબજ કે એ વાત માહાલમાં કોઈ બીજાં આગલ તમે કરશો નહી, હું અમરથો ફસ નથી કરવા ચાહાતી.” તેણીએ માંગી લીધું.

સોહરાબે અગ્નયમીથી પોતાનું માથું ખજવાડ્યું. યા મજાલી ! આંચ ઓરત કેટલું ઠંડે કલેજે કામ લેતી હતી ? પોતાનો નાંખી દેતાં આંકથી દશ હજારનો કીમતી દાગીનો ગુમ થઈ ગયો હતો છતાં કેટલું ધીરજથી જાણે કંઈ બન્યુંજ ન હોય એમ વરતતી ને વાત કરતી હતી ??

“ પણ તે કેટલો ખ્યુટીકુલ ને પ્રેસીયસ છે,” સોહરાબે કહ્યું, “ અને વહી ગઈ રાતે છેક મોડે વેર તો તમારી ગરદન પર મોજુદ હતો, કારડ રૂમમાં અમારી આગળ આવ્યાં હતાં ત્યારે તો તે તમે પેહુરેલો હતો, ત્યાર પછી તમે સુવા ગીયાં તે વખતે રૂમમાં, ચાલમાં યા દાદર પર તો સરી પડ્યો નજ હોય, અગર જો તેમ હોય તો તમારી પછી હું ને અદી સુવા ગીયા તે વખતે અમારી બેમાંથી એકની પણ નજર તે પર ખેંચાવી જોઈએ. તમારા રૂમમાંજ ત્યારે કેડે હશે ?”

“ હારે મરે, જય કાલાં જો ! માહરાજ રૂમમાં કેડે સંતાયલો હશે. પણ હવે એ વાતજ અખાડ કરો ને પ્લીમઝ કોમને કહેતા બી ના. લેવ કાઉઆ કારભારીની બંગલી બી આવી લાગી.” તેણીએ વાત ઉડાવી.

“ચાલો આખરે આપણે અહીંને પકડ્યો,” દુરથીજ અહીંને કાઢવાની બંગલીના ડ્રાઇંગ રૂમમાં ઉભેલો જોઈ તે બોલ્યો, ને જોરમાં તે તરફ ધસ્યો. આણં તેની પુકે બનતી ઝડપે દોડી.

બંગલીના બાગના દરવાજા આગલ આવી લાગી, સોહરામે અંદર નજર કરી, અને અંદર નજર કરતાંની સાથજ ડોહાએ ગોળી મારી હોય તેમ ચમક્યો, તેના ડોળા ખેંચાઈ તણાઈ ગીયા. ફાટ ફાટ થતે ડોળે તેણે અંદર જોયું અને જોમતેમ અગ્નિયબી ને ગભરાટની એક ભેગી ચીસ પાડતાં તે અટક્યો-અચક્યો !

તે તુરત ફર્યો. આણં એ અરસામાં તેની પુકે લગોલગ આવી લાગી હતી; પણ તેણીની નજર અંદર પડે તે આગમચ તેણીનો હાથ બાજુમાંથી તતરાવીને પકડી સોહરાય તેણીને પાછો માહાલ તરફ ખેંચી-જોરજુલમ ને જબરજસ્તીથી ખેંચી-ધસડી ગયો !!

પ્રકરણ ૧૩ મું.

તાજુબ.

અહીં સહવારના સકકાલેથી ઉડી, બુકબાચક નાસ્તો ખાઈ લઈ પોતાના પીતા આગળ કામનું બાહાનું કાઢી, પોતાની બેઠેન પાસ તેણીએ ગર્ભ રાતનો તૈયાર કરી મેલેલો જવેલ કેસ લઈ માહાલમાંથી મુંબઈ જવા બાહાર પડ્યો.

માહાલમાંથી બાહાર પડી સીધો સ્ટેશને જવાનો તો અહીંનો મુતલગ ધરિદોજ નહીં હતો. પોતાના મનની મુર્તીને મળવા તે ઘણો આતુર હતો. તેણીના કાઉબા સાથ તેને ગર્ભ કાલે થયલી તીખ્ખી ટપાતપીનું વીગતવાર બ્યાન તેણી આગળ કરવા તે જબરો બાહેશમંદ હતો, તેથી તે માહાલમાંથી નીકળેલો પરભારો કાઉબા કારભારીની બંગલી તરફજ ગયો.

શેહેરાં બાગમાં ફરતી હતી. તે અહીંને જોઈ હૃષથી પ્રવ્રુલીત બની તેની આગળ દોડી આવી. તે બેડ બ્યારાંઓ ભેટયાં, અને વાત કરતાં કરતાં બંગલીમાં ગયાં.

અહીંએ કાઉબા સાથ થયલી ભાંજગડનું દાર્તાન તેણી આગળ રજુ કર્યું; અને તેવણની આપબુદી અને બેહયાઈભરી તોચ્છકાર માટે તે ગાકુભરીને શેહેરાં આગળ બખાલ્યો. ત્યાર પછી શેહેરાંએ તેવણ સાથ પોતાના

જન્મ આગ્રહ સર થયલી અગતની વાતચીતનો સાર ખુશહાલ તરખીયતે તેને કહી સમજાવ્યો; અને અત્રે જણાવવાની કંઈ ખાસ અગત અમો વિચારતા નથી કે તેણી કોઈ સારાંજ કુટુંબની નખીરી હતી, એ જાણી અદી પણ ખુશીજ થયો.

“મને તો તાહરા આપે સાફ સાફ નોટીસ આપીજ કે માહરે તને મળવું નહીં!” અદીએ તેણીનું કહેવું સમજ્યા પછી જણાવ્યું.

“ને તો ખી તું તેવણની તે નોટીસની ઉપરવારો થઈ અંહી આપોજ, અદી, એ હીક નહી. તેવણ જે ત્યારે તને અંહી જોશે તો ખુબ છેડાશે. તું હવે ત્યારે અંહી નહીંજ આવે તો સાફ. આપણે કંઈ કોઈ ખીજ જગ્યાએ કોઈકોઈ વખતે મળશું,” શેહેરાંએ ફકરમંદ બની સુચવ્યું.

“ઉંમ છટ્ટ! તેવણની એવી રીકુડી નોટીસની મને ટચાકડી બારપરવાહ નથી,” અદી બખાલ્યો, “હું તો હવે આપણા છુપાં લગ્નનીજ તઈ-ચારીમાં છું.”

“છુપાં લગ્ન? એ શું ગાંડુધેવું બકેજ, અદી,” શેહેરાં અચરત પાખી બોલી, “તાહરી પાસ તાહરાજ કેહેવા મુજબ એક ટુટી કોડી ખી નથી ને તું પરણવા શા પર તૈયાર થયોજ?”

“નેવર માઇન્ડ, ડીયર શેહેરાં, તું એ વાતની આટલી ચીંતા ના કર. આજે હું તુને એક છુપી વાત કહુંજ, માહરી બેહેન ફેની પેલા સોહરાબ દલાલ, ઍરીસ્ટર સાથ ગોડવાવાની છે, એટલે તેમ થયા પછી હું ગવરનર પાસે કંઈ સારા જેવા માસિક મુસારાની માંગણી કરશ, ને માહરી ખાત્રી છે કે તેવણ જરૂર તેમ કરી આપશે. વળી માહરો થનારો બધેથી ધણો તવંગર ને બારે લાગવ્યો છે, એટલે તેની મદદથી કંઈ સારી જેવી નોકરી યા ધંધામાં પણ ગોડવાઈ જવાની હું આશા રાખુંજ.”

“પણ તાહરા પપા તો તને કંઈ નોકરી ધંધે લાગેલો જેવા સાફ ના પાડેજ તે!”

“તેથીજ તો આજે હું આવો ઓશીયાલો ને મક્કમનુદા જેવો રહી ગયલો છેજ,” અદી ખરે મને બલાપો કરી બોલ્યો, “જે કોલેજ છોડ્યા પછી કંઈ કામ ધંધે હું લાગો હતે તો આજે આવો ઓશીયાલો અવતાર માહરો રહેવા નહીંજ પામતે. શેહેરાં, તું તાહરા આપને મેં આજે કહેલી વાતનો ઠસારો કરતી ના, તેને કહેવાનું કંઈજ કામ નથી, કેમકે તે તાહરો ખાપ નથી. હું તને એકાએક કોઈ પણ સહવારે ઓચીતો લેવા આવશ ને માહરી સાથ શેહાદીતા માંડથી જોડાવા તાહરે તાબડોતોબ નીકલી આવવું પડશેજ. કેમ આવશે ફેની?”

“ એકાએક કોઇ પણ સહવારે,” ફેની વિસ્મય પામી બોલી, “અદી, એ અધું તું શું ભેળું ગીયું હોય તેમ બકેછ. તાહરી હાલની અવસ્થાનું શું? કાલેજ તો તું મને કહેતો તો કે તું કરજદાર છે.”

“ હા. તે ખરું છે. અને તેનો બી નીકાલ મેં કર્યો છે,” અદી પોતાનો હોઠ કરડી બોલ્યો, “ખરું કહું તો માહરી હાતમ દીલની બેહેને કીધોછ. એ ભલી માગ્ગાએ પોતાનાં થોડાંક ખાડીસાડી ઝવેલ્સો મને સોંપ્યાછ, જે પર મુંબજ જઈ હું નાણાં કઢાવશ, ને તેમાંથી માહરું કરજ ફેરવશ. આય કેસમાં તે ઝવેલ્સો છે.” અદી પોતાના હાથમાંનો કેસ ખતાવી બોલ્યો, “એ કંઈ ઘણાં કીંમતી નથી, પણ માહરા બેહેસ્તી માતાજીના છેલ્લાંજ ખાડીસાડી હોવાથી તે તેણીને મનરૂં જનથી બી જ્યાદા છે, છતાં, પણ તે માહરે ખાતર બારે દીલગીરી સાથ એનાથી વીખુરી પડવા તૈયાર થઈછ, અલખનાં તેણીના લગ્ન પછી હું એ છોડવી લઈને પાછાં એને સ્વાધીન કરશ.”

“ તાહરી બેહેન ઘણીજ ભલી છે,” શેહેરાં બોલી, “ખચ્ચીતજ એ ઝવેરાતો ગમે તેવી નજીવી કીંમતના ને આંહડ ફેશન હોવા છતાં એ એની મરનાર માવીતરની છેલ્લી ભેટ હોવાથી એને બેહદ ખ્યારાં ને કીંમતી લાગતાં હોય તેમાં નવાઈ શું છે? જોઈ જરા મને તો ખતલાવ, કેવાં એક છે?”

“ લે બોલીને જો,” અદીએ પોતાના ગંજમાંની કુંચી કાઢી શેહેરાંને સોંપી.

શેહેરાંએ કેસ ખોલ્યો; અને ઉપર પાંચરેણું ડીર્યું પેપર ખીસાડ્યું.

“ કેવાં મગ્ગાંહનાં છે?” શેહેરાં ખુશી ખુશી થઈ જઈ બોલી, “વાહ! આય નેકલેસ કેવો સરસ છે? એ ઘણો કીંમતી હશે, અદી?”

અદીએ કાંઈ પણ જવાબ કર્યો નહી. તે તો અચાચક બની ચકીત થઈ, સુધ્ધીયુધ્ધી તમામ ગુમાવી મુકી શેહેરાંના હાથમાં પકડેલા પેલા આલાંના નેકલેસને તીકતો ગભરાટ અને ઝોંચ્યાએ સ્તબ્ધ બની ગયો હતો,

શેહેરાં નેકલેસ જોઈને એટલી ખુશીમાં આવી ગઈ હતી કે અદીમાં થયલા તે એકાએક ફેરફાર પર તેણીની નજર પણ ખેંચાઈ નહી. તે તો નેકલેસ પોતાને ગળે ઓળવી બારે હરખને બારે ઓરડામાં નાચવા ને કુડવા પડી.

એજ વખતે બાગના દરવાજા ઉપર સોહરાબ આવી ચઢ્યો; અને શેહેરાંની ગરદન પરના નેકલેસ પર નજર પડતાંજ સાવ સકમબકમ બની

ગયો. તે ત્યાં કેમ આવ્યો હતો તે તે અટકળી શક્યો નહી. પણ પછી બીજા પળે કંઈ ભયભીત ખ્યાલ તેનાં મગજમાં અરપા થતાંજ તે આલાંને ત્યાંથી તેણીની નજર અંદર ખેંચાય તે અગાઉ જોરગુલમથી ધસડી ગયો ! અદી દરવાજા તરફ પીઠ કરી ઉભેલો હોવાને લીધે તેનું ધ્યાન તેઓની એ હીલ ચાલ પર ખેંચાયું નહી; અને શેહેરાં તો તે ફાંકડો નેકલેસ નીહાલતાંજ એટલી દરખમાં સરખસર ગરકાવ બની ગઈ હતી કે તેણીનું લક્ષ પણ ગયું નહી.

“અદી,” શેહેરાં અનલક ખુશલાલી અને વખાણોથી તે નેકલેસ પોતાની ગોરી ગરદન પર કેવો દીપેછ તે આરસીના એક તખ્તમાં જોતાં બોલી, “અદી, શું તું આય નેકલેસ નાહરી બેહેનને કહી કાઢ વખત મને આહર જવેઆવવે જરા ઘડીચપકો પહેરવા નથી અપાવશે ?”

અદીની ગુમાયલી શુધ્ધ હવે જરારતી વાપસ આવી. તેને શેહેરાંની ગરદન પરથી તે નેકલેસ ખેંચી—તાણી લીધો.

“ગુડ ગોડ ! નો,” તે લથડતા સાદે બોલ્યો, “એ માહરી મતા નથી. તે—તે—તે—”

શેહેરાં દઘાઈ ગઈ. તેણીના રૂખસારાઓ ઉપર એ પગ અગઉ ચઢેલી લાલી ગુમ થઈ ગઈ. તે શીકકા મારી ગયા.

“અદી, શું છે ? મેં શું કીધું ?” ગભરાઈ જઈ તેણીએ પુછ્યું.

અદી તે નેકલેસ પોતાના હાથમાં મગજનું દાખીને પકડી ઉભો હતો. અને તેને એકી ટગરે અને ફાટફાટ થતી ચશમે નીરખતો હતો, એવી આશાથી કે તેની આંખ તેને દગો દેતી હોય યા તે એક સ્વપનું જોતો હોય. શેહેરાં તેનો તે બખરાયસો અવતાર જોઈ વધતી ગભરાઈ ગઈ.

“અદી, શું છે ? બોલની, મને કહેની ? તાહર કંઈ ગીયુંછ,” શેહેરાંએ શીકરમંદ બની પુછ્યું.

“નહી—કંઈ નહી ! માહર કંઈ ગીયું નથી. મેં તુને કહ્યુંની એ માહરી મતા નથી. મને એનું કામ નથી !” તે લથડતો બોલ્યો.

તે બેઆખરો પડી ગયો હતો. તે શેહેરાંને ઉપલો જવાબ આપી બારી આગળ દોડ્યો અને કરદન ખીસાડી આહાર દોકાવ્યું. એક યુવાનની વાડી જે બંગલીથી સાહસ સીતેર વાર દુર રસ્તાની વજાણુ આગળ આવી હતી, ત્યાં આગળથી એ આકારોને તેની પાછળ વળી જતાં તેણે જોયાં, તે તેઓને તેણે તુરત પીઠાણ્યા. યા પરવરદીગાર ! તે નાહકનો ફર્યો હતો ! રખે તે જતાંઓએ તેને જોયો હોય ? એ શીકર કરતાં તેને એક ઉડો નીશાસો નાંખ્યો, તે પરસેવાથી ભીંજાઈ ગયેલું પોતાનું કપાળ રમાલ વડે જોરથી નુછ્યું.

“અદી, આય મતા તાહરી નથી; ફેનીની નથી, તો ત્યારે કોણની છે?” શેહેરાંએ તેના ખભાં પર હાથ મુકી પુછ્યું. અદી શું એક ચોરી કરતાં પકડાઇ ગીયો હોય તેમ તે સીધા સવાલથી ચમક્યો.

“એ કોણની મતા છે તે તુંને હમણા કહેવાય એમ નથી,” અદી હસ્તાના જુઠા ઢોંગ કરી બોલ્યો; “શેહેરાં, હું બી શું અમસ્થી નાહકનો ફસ કરું છ. કોઇએ જીલમાં માહરી બેહેનના ઝવેલ ફસમાં એ નેકલેસ મુક્યો હોશે!” અને એમ બોલતાં તેને પોતાના હાથ પરના રીસ્ટ વાંચ પર નજર કરી, “ઓ બાપરે નવ વાગા. ચાલ જતે નહી તો હું ત્રેન ચુકશ,” નેકલેસ દાખડામાં મુકી તે બંધ કરતાં અદી બોલ્યો. શેહેરાં તેને એકી ટચરે શકની નજરથી ટીકતી હતી એમ તેણે જોયું. ને તેને જેમજેમ ધુજતા હાથે દાખડો બંધ કર્યો તેમતેમ તે શક જાણે તેણીના જીગરમાં વધારે જડ ધાલતો થતો હોય એમ અદીને લાગ્યું. પણ તે શું કરે? શું ખુલાસો આપે?

કંઈ ગુપ્ત ધાસ્તીએ તેના જીગરમાં ધર કર્યું હતું. તે ધાસ્તી શું હતી તે તે પારખી શક્યો હતો નહીં! શું જવાબ શેહેરાંના સવાલનો દેવો તે તે વિચારી શક્યો નહીં! જે ચીજ તેને મનશે એક ભેદી ઉખ્યાણા સમાન હતી, તે તે તેણીને કેમ અને ક્યાંથી સમજાવે? તેની સઘળી સલામતી ને હોરમત ચુપકીદી નીભાવવમાં સમાયલી હતી. કંઈ વાંકુંતીકું બોલવા જતાં નકામો કાગનો વાધ થાય એવો તેને ડર હતો.

થરથર કાંપતાં હાથોએ કેસ બંધ કરી, ઉપર આઉન પેપરનું કવર અકરવકરે લપેટી ગુપેટી, શેહેરાંને ‘ગુડબાય’ કરતો તે જવા તૈયાર થયો. સલામનો જવાબ દેવા બદલ શેહેરાંએ તેનેજ સામો સવાલ કર્યો.

“એ નેકલેસ અંહી માહરી પાશે મુકી જા. મુંબઇથી પાછો ફર ત્યારે માહાલમાં લેતો જજે. એ તાહરો નથી તો શું કામ કોઇના કીમતી દાગીનાને સાથે લઇ ફરતો ફરેછ. એટલો જોખમ મુંબઇમાં સાથે રાખવો ડહાપણુબર્યું નથી, માટે મને રાખવા આપી જા!”

અદીએ ડોકું ધુણાવી ના પાડી.

“આય કેસમાં કેમ આવવા એ પામ્યોછ તે હું જાણતો નથી,” તે બોલ્યો, “મને તેની ખબર નથી.”

“એ માહરા સવાલનો જવાબજ નથી.” તેણી તેના એ ગોલગોલ જવાબથી વધતી શકીલી બની બોલી, “હું તો તને એ માહરે ત્યાં સલામતીને ખાતર મુકી જવા કહું છ!”

“હું એ માહરી સાથજ રાખશ.” અદી બોલ્યો. અને પછી શહેરાં સાથ પોતાની આંખો મીલાવી બોલ્યો, “શહેરાં, એ આજે તું એમ શું કરેછ? જાણે તુને માહાલમાંના કોઈ પર યા——” તે અટકી ગયો. માહકની આંખોની સુંઠ બોલવા જતાં થઈ જતી હતી. ખુલાશો આપવા જતાં સાંભો ગોંટાલો વળી જતો હતો.

“તાહરી વર્તણૂક આજે મને વિચિત્ર લાગેછ,” શહેરાં વધતી આશ્ચર્ય પામી બોલી, “એ બધું તું શું ગમે તે વગર ખ્યાલનું બકેછ? તાહરાં ભેજાનું ફેકાણું આજે મને પાંધર લાગતું નથી, તેથીજ, તાહરા પોતાના બલાંને ખાતર-તાહરી પોતાનીજ સલામતી ખાતર એ નેકલેસ માહરી પાસ રાખી જવાની હું તને વીનંતી કરેછ.”

“ફેકસ, ડાર્લીંગ!” અદી બોલ્યો, “ટટા!” અને એમ કહેતાં શેફહેન્ડ કરી તે તેણીથી છુટા પડ્યો, તે સ્ટેશન તરફ ચાલ્યો.

તેનું મગજ વિચારોથી ચવાઈ જતું હતું. દારૂન ગજબનાક ખ્યાલો તેને અર્ધા ઘેસો બનાવી મેલતા હતા; અને તે ખ્યાલોના જબરદસ્ત ધસારાને પોતાના મગજમાંથી હાંકી કાઢવા તે સ્ટેશન તરફ ચાલ્યો નહીં પણ દોડ્યો.

“હું ગાંડો છું-દીવાનો છું! એવા ગજબ ખુરા ખ્યાલો હું કરતો ખી કંઈ હોવશ!” તે બચડ્યો, અને તે ખ્યાલો પોતાના મનમાંથી દુર કરી મુકવા બની શકતો દરેક પ્રયત્ન આદર્યો; પણ ફેકટ. વધારે જોશદાર અને તીવ્ર બની તે ખ્યાલો પાછા આવતા હતા; ગોયા તેને છોડી જવા સાફ સાફ ના પાડતા હતા.

એક સાચા ચોરના જેટલી ધાસ્તી ખાઈને તે સ્ટેશન તરફ ચાલ્યો નહીં પણ દોડ્યો, અને તેના બચબીત ખ્યાલો પણ તેની પુઠે તેટલીજ ઝડપે ધાયા.

કદાચ કોઈએ મસ્કેરી કરી હશે, તેણે વિચાર્યું, યા ફેનીએ પોતાની અને તેની (અદીની) ખરી હકીકતથી આજાંને વાકેફ કરી હશે અને તેથી કદાચ તેણીએ (અલાંએ) પોતાની રાજપુશીથી તે નેકલેસ ફેનીને પોતાના બાઈને મદદ કરવા આપ્યો હશે. પણ તેની એ ધારણા છેકજ ‘અંબસડ’ હતી એમ તુરત તેણે જોયું, કારણ તે નેકલેસ એકલોજ પાંચથી સાત હજાર રૂપ્યા સહેલધથી કઢાવી શકાય એટલો મુલ્યવાન હતો, અને એક-મારગી જો આલાંએ રાજપુશીથી તે આપ્યો હોય, તો પછી ફેનીને પોતાના ક્વેલ્સો સાથે મુકવાનું કારણજ શું હતું?

જે એમ નહીંજ હતું તો ત્યારે-તો-ફેની-——!! યા પરવર-દીગાર! શું એ ખનવાજોગ હતું? શું એ માનવાજોગ હતું? તેનું દેમાગ એ મગજ ફેરાવન ખ્યાલથી તપી ગયું. તેને જવેલકેસ એ વિચાર આવતાં એટલો તો તટરાવીને પકડ્યો કે તે ઉપરનું આઉન પેપરનું કવર ચોળાઇને ફાટી ગયું, અને અંદરથી તે કેસના કવરીંગનું લેધર ડોકયાં કરવા લાગું.

તે સ્ટેશન પર આવ્યો ત્યારે સીગનલ પડી ચુકી હતી. તેને ઝડપમાં એક ટીકીટ કરાવી લીધી; અને પંચ કરાવી લઇ તે પ્લેટફોર્મ પર આવ્યો. કે તુરંતજ સોહરાય દલાલ તેના બારે ગબરાટ વચ્ચે તેની સામે આર્થીનો ફુટી નીકળ્યો!!

પ્રકરણ ૧૪ મું.

સોહરાય ગુચવાય છે.

સોહરાયને આમ અચાનકે ફુટી નીકળેલો નીલાલી અદી વધતો ગબરાટ તે ફગલાઇ ગયો.

“અસો, અદી!” સોહરાય બોલ્યો, “હું કાલારનો તાલરે માટે અંબી ખોટી થાઉંછને? મને તાલરા પપાએ કહ્યું કે તું મુંબઈ જાયછ તે મકુંજે ચાલ માહરં એક ઈમ્પોરટન્ટ કામ છે તે ખી તું ત્યારે તો સાથોસાથ કરનો આવશે એમ ધારી હું તાલરી પુકે દોડી આવ્યો!”

“મ-મોટી ખુશી સાથે!” અદી સોહરાયના બોલવાથી ઘણી ધીરજ પામતાં છુટકારાનો એક દમ ખેંચતાં બોલ્યો, “બોલ, તાલરં શું કામ છે?”

“લુક લીયર, બોલ્ડ ચેપ,” સોહરાયે અદીનો હાથ પોતાના હાથમાં બેંકવી પ્લેટફોર્મના છેડા તરફ ચાલું મુકતાં કહ્યું. “કંઈ ઇલ ના લેતો, કેમજે ટ્રેનને માત્ર બેજ મીનીટ છે એટલે એ ટુંક વખતમાં માહરે તુને પ્રથમથીજ ખુલા શખ્દોમાં કંઈ ખી પીંજણુ કર્યા વગર કહી દેવું જોઈશે. તું, તેથી, કંઈ ગુસ્સો ના કરતો!”

અદીની છાતીના પાટયાં આ સમજી બેસી જવા લાગાં. યા ઇલાહી! આય નવો ધડાકો વળી શાનો હોશે?

“બોલ રાખટ! ડોન્ટ ખી અફરેડ! હું ઇલ નહી લેવશ કે ગુસ્સો નહી કરશ. બોલ, બેલાશક તાલરે જે બોલવું હોય તે,” અદીએ જખાંને જેમતેમ કેરબો લેતી અટકાવી કહ્યું.

“ઘેટસ ગુડ, માઈ ઑય !” સોહરાય બોલ્યો, “મેં સમજ્યું-કાણુ તરફથી તેની સાથ તને કંઈ નીસમત નથી-કે તું હાલ કરજદાર છે ને હાલમાં તાહરી મુંબઈ જવાની મક્કદ તે કરજ ફેરવવા માટે જોઈતાં નાણાં મેળવવાની છે. જો એ ખર્ચ હોય તો તેમ કરવાનો તાહરો એ વિચાર પડતો મુક. આપણા વચ્ચેની મિત્રાચારી કંઈ આજકાલની નથી, મગર વર્ષોની છે, અને તે મિત્રાચારી ખાતર તને સહાય થવાનો મને દરેક હક છે; અને તે હક તું કયુલ ફરમાવ. તાહરું કરજ કેટલું છે તે મને કહે, હું હમણાજ તેટલી રકમનો ચેક ફૂં કરી આપું. નહી, અદી, ના ના કહે. હું તાહરો એક ફાસ્ટ ફેંડ છેડું તે ઉપરાંત તાહરાં કુટુંબ સાથ નીકટ સગાઈના ગાંઠથી હવે થોડુંકમાંજ જોડાનાર હોવાથી માહરી પાસથી મદદ મેળવવામાં તાહરે વારતે કશું ખોટું કે શરમાવા જેવું રહેતું નથી.”

અદી હસ્યો. સોહરાયના છેલ્લા બોલો સમજી સંધ્યારા ને શંતોપનો એક પ્રગટ દમ તેને ખેંચ્યો; પણ તેને ફરેલી ઉદાર ઑફર ઉપર જરાખી ખ્યાલ કે વિચાર ક્યાં વગર તુરતજ તેને ઉપકાર સાથ તે સ્વિકારવા ના પાડી.

“તાહરી મેહેરબાની ભરી ઑફરની હું ઘણી કદર કરુંછ, સોહરાય, પણ હાલની માહરી ડીપ્રીકલ્ટીમાંથી હું માહરાં આપખગથીજ બાહાર આવવા માગુંછ. તેથી, તાહરી માયાલુ માંગણી હું બાહાલ રાખતો નથી ને તે માટે હું દીલગીર છું. વલી કંઈ પૈસા ઉભા કરવાજ હું મુંબઈ જતો નથી.” અદીએ તાબડોતોબ જવાબ કર્યો, “બોલો, મુંબઈમાં તમારું શું કામ છે. તે હું મોટી ખુશી સાથ બજા લાવશ.”

“માહરું કંઈજ કામ નથી,” સોહરાયે દીલગીર સાદે જણાવ્યું. “માહરી અરજ સ્વિકારવાની તને અરજ કરુંછ, અને તે કરવાજ ખાખસુસ હું તાહરી પછવાડે આપોછ.”

“તે બનવુ અશક્ય છે.” “અદીએ ઉત્તર આપ્યો.

સોહરાયે અદીનો હાથ તતરાવીને પકડ્યો.

“અદી, એવકુફ ના બન ! ખ્યાલ કર-વિચાર કર-તું શું કરવા માંગેછ તેનો દર્શાવત કર ! એમાં માહરોજ વાંક છે-માહરીજ કસુર છે કે મોટી મોટી ‘સ્ટેકો’ લેવા મેં તુંને લલચાવ્યો, લોભાવ્યો. ચાલ વારતે ખુદાને ખાતર પાછો આવ. આપણે એ બધું ભુલી જઈશું. અદી, શયાણો બન ને માહરી ઑફર કયુલ કર. આય કેસમાં શું છે તે હું જાણુંછ.”

અસાધારણ ગભરાટનો માર્યો અદી બે દગલાં પાછલ હડી ગયો. તેના માથાના બાલો વટીક દારણ હેખતના માર્યા સુધ્યાના માફક ખડા થઈ ગયા. તે શીકકો ફચ મારી ગયો.

“મં ત-મ-ને કહ્યું કેની કે નાણાં મેલવવાજ કંઈ હું મુંબઈ જતો નથી,” અદીએ અકરાટમાં જે મુખ્યો તે ઉત્તર લથડતી જીભે કર્યો, “હું માલરી બેહુનના એક અગત્યના કામસર——”

હેલ્લા બોલો અધકચરા પણ સમજી હવે સોલરાખને ચમકવા થઈ આવ્યો. તેને અદીને ખભાંમાંથી જોરમાં પકડી ખુબ હીલવ્યો, તે બખ-રાયલા સાથે પુછ્યું, “તાલરી બેહુનને ખાતર-કેનીને ખાતર, અદી-અદી એ તું શું બોલેછ ? ખડં કહેની ? ખુબને ખાતર ખુજાશે કર કે તું કહેવા શું ચાહેછ ? ઘોટ ધ ઉંવીલ કુ યુ મીન !”

આ વખતે ટ્રેન પ્લેટફોર્મ ઉપર આવી થોભી; અને અદી જખર-હસ્તીથી સોલરાખના હાથમાંથી છુટી એક ફર્સ્ટ ક્લાસ કપાર્ટમેન્ટનું બારણું ખોલી અંદર ચડી બેઠો. તે પોતા પાછળ બારણું ઢાંકી દેવા ગયો; મગર સોલરાખે તેમ કરતાં તેને રોક્યો. તે પોતે પાવરા પર ચઢી કિભા ને અદીના હાથમાના કેસને મળખુન પકડ્યો. તે કેસનો લવાલો મેલવવા હવે તે બે વચ્ચે ખંચતાણુ શરૂ થઈ.

“તું ના ગાંડો ખન. અદી, ડોન્ટ બી એ કુલ,” સોલરાખ કેસ મેલવવા તજવીજ કરતાં કરગરીને બોલ્યો, “તું પાછો ચાલ; હું બધી સંભાળતી કરશ. મને બધું ખખર છે. હું બધું જાણુંછ.”

“જાણવાનુંજ શું છે કે તમે જાણોછ ?” અદી કેસ મળખુન પકડી રાખતાં બોલ્યો, “એ તમે પોતેજ શું બકોછ ?”

“નીચે ઉતર હું તને સમજાડું,” સોલરાખે વીનવ્યું, “હજી બધું ફીક થશે !”

“હું નહી સમજી શકતો કે તમે કહેવા શું માંગોછ, સોલરાખજી,” અદીએ જરા દમ કર્યો.

“તું નીચે આવ. ફોર ગોડ સેક ઉતરી પડ. હું તને સમજાડું જીદીના ખન. હું તને પ્રોમીસ થાંકી કે——”

આ પહે ગાર્ડે સીપ્ટી મારી, ઘંટ થોકાયો, અને તુરંતજ લાઇન કલીયર-ગાર્ડે વાવટો લીલાવી આવ્યો.

“નહી ! તમે કેસ છોડી દેવ. ઓય ગાડી ચાલશે. તમે ઉથલાઇ જશો,” અદીએ ખુબ પાડી. પણ સોલરાખે સઘલું જોર કરી અદીના હાથમાંથી અતે કેસ છીનવી લીધો, પણ તેમ કરતાં લાગેલા શોકથી તે પ્લેટફોર્મ ઉપર ઉથલાઇ પડ્યો, અને જરૂરજ ટપકક પણ ગયો હતે એ એક પોર્ટરે તેજ અર વખતે તેને નહી સંભાલી લીધો હોતે તો.

તેજ પોર્ટરે ધરરરર કરતું અદીવાલા કંપોર્ટમેન્ટનું પ્યારણું બંધ કર્યું; અને અદી સુકી ટસ ચશમેએ પોતાના હાથમાં રહી ગયલા કેસ ઉપર વીટાલેલાં આઉન પેપરના ચોલાઈ રોલાઈ ગયલા ટુકડાને ટીકતો બેક્રામ જોવો ગાડીમાં ઉભો !! સીટી પડી, અને ગાડીએ ગળડવા માંડ્યું !!

*

*

*

*

*

ગફલતીના ગારમાં સોહરાબ તો સરખસર દટાઈ જાયો. અદીના બેધ્યાન બોલવાએ તેના દિલમાં જન્મ પામી ચુકેલા વસવસાને બેહદ વધારી મેલ્યા. બાગમાંથી શેહેરાની ગરદન ઉપર આલાંવાલો નેકલેસ જોઈ, તથા ગઈકાલની કેળની વાડીમાંની અછડતી સમજેલી તે બે ભાઈબેહેન વચ્ચેની ખાનગી ગુફતેગોની યાદ કરી, તે અદીની નીષ્ટા માટે પ્રથમ શકીલો બની ગયો હતો; અને તેવું કંઈ અધોર કર્મ કરવાથી તેને ઉગાડવાના શુભ ખ્યાલથી તે આલાંને જબરાજબરીથી માહાલમાં ખેંચી લઈ ગયો હતો, અને તેણીને તેમજ બીજાંઓને ત્યાં ઉલટાપ આપી તે પાછો દોડતો હાંફતો હુંફતો સ્ટેશન ઉપર આવ્યો; અને ત્યાં તેની અને અદી વચ્ચે શું ગોલગોલ વાતચીત થઈ તે આપણે ઉપર વાંચી આવ્યા. તે વાતચીતનું પરીણામ વધારે ગુચવાડા અને બીગાડામાંજ આવ્યું, કેમકે બેઉ મનની વાત મનમાંજ રાખીને બોલ્યા. અદી ફાળ ખાઈ ગયો કે માહાલમાં માલમ પડી ચુકું હતું કે તે એક ચોર હતો; જ્યારે ખુદ સાહેબ હતો કે તે કોઈ પણ પ્રકારણા તેવા કલંક રહીત નીર્દોષ હતો; અને જો કે તે નહીજ માનવા જોગ તેમજ નહીજ બનવા જોગ હતું છતાં તેને માનવાની સીતમભરી ફરજ થઈ પડી હતી કે તે કામ ફેનીનું હતું. પોતાના બહાલા ભાઈને તેના કરજમાંથી મુક્તિ અપાવવા ખાતર તેણી એટલી હદ સુધીની-ચોરી કરવા જેટલી-નીચી પડી હતી. પોતાના પ્યારા માગ્યાને ખાતર તેણીએ પોતાનું સ્વમાન પણ ખોડ્યું હતું; અને રાતના અદીએ આલાંને આપવા આપેલો નેકલેસ આલાંને સ્વાધીન કરી દેવા બદલ પોતાના ભાઈને તે ખપ લાગશે એવા ભલા ઇરાદાથી તે તેણીએ પોતાના ઝવેલ કેસમાં ઠેસવ્યો હતો. એમ અદીએ વમાર્યું. અને જ્યારે આવો ભોગ-પોતાના ઇમાનનો-પોતાના સ્વમાનનો તેને (અદીને) ખાતર તેની હમશીરે વગર આંચકીએ આપ્યો હતો તો હવે તેની બી ફરજ હતી કે તે તેણીને બચાવે !

આવા નેક અને ભલા, પણ ખરેખર તો વાંચનારાં સજ્જનોને રાશન છે તેમ સંદેશ ખોટા અને લુલભર્યા ખ્યાલે, અદીને મુશ્કેલ

સન્નેગોમાં મેલી દીધા; અને, તેથીજ, સોહરાય અને શેહેરાં સાથે તે બાપડાને એમ ગોલ ગોલ વાત કરવાની ફરજ પડી અને થોડીજ તે બેખબર જવાંનને તે વાર માહિતી હતી કે આમ સત્ય છુપાવી તે સામી મોહકાણુ વધારી મેલતો હતો. પોતાનું અને પોતાની પ્રીય હમશીરનું નીકંદન ખુદ પોતેજ અંજાણુપણે કાઢી નાંખતો હતો.

સોહરાય તો અદી માટે લગાર કઢંચુ મારકુટે બીજું કંઈજ સમજ ન પડવાથી વિચારી સ્ટેશન ઉપર આવ્યો હતો; અને અદીએ પાછુ ફરવા સાફ ધસીને ચોખી નાજ કહી, અને તે પોતાના નહી પણ પોતાની બેહેનના અગત્યના કામે મુબંધ જતો હતો એમ જણાવ્યું. તે સમજી ગભરાટને મારે તે (સોહરાય) દીગમુઘજ બની મથો.

“આલ રાઇટ, અદી, હું તને મદદ કરશ. જો કે તેમ કરવા જતાં મને ઘણું દુઃખ ઉપજશે, ને તેવામાં જો વળી એ વાત બાહર આવવા પામશે તો પછી તો માહરં મોહતજ થઇ જશે, બધાં મને દુંપી-પીખી નાખશે.” ઉપલી મતલબનું કાલેજ બપોરે ફેની અદી આગળ બોલી હતી, એમ હમણાં સોહરાયે દુઃખથી ચીરાઈ જતાં જીઅરે યાદ કર્યું, અને પછી ગમમે એક ઉડો શ્વાસ ખેંચ્યો.

તેણી માટે તે બયબીત ખ્યાલ થતાંજ તે જવાંન ધુજી પડ્યો, તેને પોતાનું પરસેવાથી ભીંજઈ ગયલું કપાળ સ્ટેશન પરથી બાહાર નીકળતાં ધસડીને નુછ્યું.

“કંઈ બી ભુલ હશે-કંઈ બી ઘોંટાળો હશે. ફેની એવું કામ કરે? માર્ઈ ગોડ, શું એ બનવાજોગ છે? નહી-નહી, કદી નહી. ઈટ હીઝ ઈમ્-પોસીબલ. ફેની ડાર્લીંગ એવું નીચ કામ કદી કરે નહી. માહરે તલાસ કરવી જોઇએ, ઉતાવળે એમ ગમે તે સાઈં મારું અનુમાન નહી બાંધવું જોઇએ,” તે ચાલતાં ચાલતાં બબડ્યો. ખુદરતી તેના પગ કાઢ્યા કાર-બારીની બંગલી તરફ વળ્યા. તે બંગલીના દરવાજા પર આવી પોહોંચતા તેને ઝાઝો વખત લાગ્યો નહી. એક પણ બાહાર તે અંદર જોતો ઉભો, તે પછી બીજીજ પણ મકકમ વિચાર કરી સરભર તે અંદર ધુસ્યો.

શેહેરાં તેને આવતાં જોઈ ઉઠી ઉભી થઈ. કહેવાની જરૂર છે કે કાઢ્યા જોકે શેહેરાંને કોઈ કદાચજ ત્યાં પરાણાઓ હોય ત્યારે માહાલમાં લઈ જતા હતા, મગર તે છતાં અદીની મેહેરબાનીથી માહાલમાં આવતાં દરેક જણને તે નજરે અને નામે પીછાણતી હતી.

“આવોજી, કોણને પુછોછ?” તેણીએ આવકાર આપ્યો, “એશોજી, બાવાજી હમણા આવતા હોશે.”

“હું તમનેજ પુછુંછ, શેહેરાં માય,” સોહરાબ એસ્યા વગર કરડા અવાજે બોલ્યો.

“શું પુછોછ જી?” શેહેરાં તેના કરડા દેખાવથી દબી જઈ બોલી.

“સરદાર નવરોજજીનો અદી અંદી તમારી આગળ પા કલાકની વાત ઉપર હતો. ખરું કેની?”

“હાજી. અરદેશર અંદી આયાતા,” શેહેરાંએ જરા લાલ બનતાં જવાબ કર્યો.

“તેની અને તમારી વચ્ચે શું વાતચીત થઈછ તે હું જાણવા માંગુછ,” એકી ટગરે તેણી તરફ જોઈ સોહરાબ બોલ્યો. તેણી કંઈધારતી યા અજ્ઞયખીની નીશાનીઓ દેખડાવેછ કે નહી તેનો પશ્ચ સમજીને તે જોવા સોહરાબે પોતાની નજર તેના પરજ ચીટકાવી રાખી. તેણીએ તેવું કંઈજ ન બતાવતાં માત્ર પોતાના બવાં કંઈ પુછવા ચાહતી હોય તેમ જમાવ્યાં.

“તમારા સવાલનો હું જવાબ કરું તે પેહેલાં મેહેરખાની કરી જણાવશો કે તમે મને શું સખઅસર એમ પુછોછ?”

સોહરાબે અધીરાઈને માર્યો પોતાનો પગ ખુબ જોરમાં અફાળ્યો અને શેહેરાંને વધુ થથડાવી.

“એકદમ જવાબ આપો કે તમારા વચ્ચે શું વાતચીત થઈછ,” તે તીખાસથી બોલ્યો, “તમે જ્યારે ખુશીમાં લીન્ન બની આવ્ય રૂમમાં અહીથી તહીં કુડતાં’તાં તે વખતે હું બંગલીની બાહાર ઉભેલો હતો, અને અંદર ચાલી રહેલો સર્વ મહેમાર જોતો હતો-ને મેં જે જોયુંછ તે પરથી શક લઈ જવાનું મને કારણ મલેછ તેથી હું તમને તમારે પોતાને ખાતર શેહેરાં માય તથા તમારા મિત્ર અદીને ખાતર કરગરીને કહુંછ કે માહરી આગળ તે બધું વીગતવારે કહી દેવ?”

સોહરાબની મોટી અજ્ઞયખી વચ્ચે શેહેરાંનો અત્યાર સુધી જળવાઈ રહેલો ટેક અને ઠસો એક સેકંડમાં નાખુદ થઈ ગયો. તેણી એક ખુરશી ઉપર ફસડાઈ પડી; અને પોતાનું મોંદું બે હાથોમાં ઢાંકી બચ્ચા પેરે ડચકાં ખાવા પડી.

“હું કંઈજ જાણતી નથી,” તેણી રડમસ બોલી, “અદી પોતાની બેહેનના ઝવેલ્સો બતાવવા માહરી આગળ આવ્યો હતો, અને કેસ ઉઘા-

ડતાં અંદરથી એક કીંમતી નેકલેસ નીકળેલો જોઈ તે અજ્ઞયખીથી અકડી ગયો. તેને મને કહ્યું કે તે તેની યા તેની બેહેન ફેનીની મતા નથી. અને તે નહીં સમજી શક્યો કે તે નેકલેસ ફેનીના કેસમાં કેમ ને ક્યાંથી આવ્યો; અથવા ક્યારે ને કોણે મુક્યો. બસ, એટલુંજ તે માહરી આગળ બોલ્યો. હું ખીન્નું કંઈજ જાણતી નથી. બસ એટલુંજ મને ખબર છે !”

પ્રકરણ ૧૫ મું.

વગર ખાદ્યાની મોચી.

શેહેરાં ડચકાં ખાતી મહા મુશ્કેલીથી ઉપલું બોલી; અને સોહરાબે તેણીની બોલવાંની સાદાઈ અને નીર્દોષતા ઉપરથી તુરત જોઈ ને માની લીધું કે તેણી સાચ્યુંજ કહેતી હતી—જાણી જોઈને કંઈ સહેજ ખી છુપાવતી ન હતી. શેહેરાંનો તે ખુલાસો સમજી સોહરાબ પેહેલાં જોટલો ગભરાયો હતો તેટલો હવે ગુચવાયો.

બાગના દરવાજા ઉપરથી થોડોકજ વખત અગાઉ બ્યારે તેની નજર આલાંવાળા નેકલેસ ઉપર પડી, અને તે નેકલેસને શેહેરાંની સુફેદ ગરદન ઉપર ખીરાજેલો જોયો ત્યારથી અને ત્યાર પછીથી અદી સાચની તેને સ્ટેશન ઉપર થયેલી ગુફતેગો ઉપરથી તે મારીકુટીને પોતાના જીગરને સધ્યારે લેવાને લલચાવી શક્યો હતો કે તે કામ અદીનું નહીજ હશે. કરજના ચોડાથી પોતા ઉપરનો કાબુ ધડીભરના દીવાન્યતપણા યા ઉછાછળાપણામાં ગુમાવી દઈ તે ચોરી કરવા જોટલી હદ સુધીનો નીચો તો પડ્યો નહીજ હશે. પણ તેની તે મારીકુટીને ઉભી કરેલી માન્યતા કેટલી ખોટી હતી ને તે શેહેરાંના ખુલાસા ઉપરથી સ્પષ્ટ જોઈ શક્યો; પણ હજી ખી તેનું મન માન્યું નહીં, વર્ષો થયાં તે તે બન્ને ભાઈ બેહેનોથી પુરતો વાફેફ હતો તેથી એવું અધાર નીચ કર્મ તે બેમાંનું કોઈ ખી કરે એ તેની અકકલમાંજ બેસતું થતું નહી હતું.

શેહેરાં પાસથી કંઈ પણ ખુલાસો મેળવવો ફાકટ હતો એમ વમાસી તે જવા ફર્યો. તેણીની આંખમાંથી આંસુઓની ધારા વેહેતી હતી. તે જોઈ સોહરાબને લાગી આવ્યું. તે પોતે કંઈ ગમમાં થોડો ગીરફતાર તે વખત નહી હતો છતાં પણ પોતાના ઉદાર ઉમદા ખ્વાસને અનુસરીને શેહેરાં, કે

જેના દીલમાં અદી માટે કંઈ ખટકો પેટો પડ્યો હતો તેને માટે દયા આવી. તે તેણીની નજદીક ગયો, અને પોતાનો હાથ માયાથી તેણીની પીઠ ઉપર મુકી તે ગદગદીત કંઠે બોલ્યો, “તમે હવે રડીને શું કરશો, તમારાં આંસુ નુંછી નાખો, હીંમત ધરો; ને આય વાત કોઇને કહેતાં ના.”

શેહેરાએ તે સમજી પોતાની આંસુઓથી ભીંજાયલી ચશ્મો નુંછી નાખી સોહરાય ગમ જોયું. “તમે શું કહેવા માંગોછ—માહરે શું કોઇને નહી કહેવું? એવું બન્યુંછજ શું કે જે કોઈ આગળ નહી કહેવા જેવું ગંભીર છે,” તેણી એમ પુછતાં ખુરસી ઉપરથી ઉઠી ઉભી થઇ. સોહરાએ કંઈ ઉત્તર કર્યો નહી. તેણી તેના મુખપરથી તેનો વિચાર કલ્પી શકી હોય તેમ તેની તરફ નીરખી બોલી, “શું તમે એમ કહેવા માંગોછ—એક ધડી ભર ખી એમ ધારોછ—કે—કે—અ—હી,” તે શુંચવઇ ગઇ, “અ—હી—એ—તે નેકલેસ ચો—ચોઈ?” તેણી તેના ગમ એકી ટગરે જોઈ ઉપડું લહડતા અવાજે બોલી, સોહરાએ પોતાની ચશ્મો તેણી પરથી ખીસારી નાંખી. તે આંખો કે જેમાં પવિત્રાઈ અને નીર્દોષતાનો પ્રકાશ ઝગમગી રહ્યો હતો તેમાં તે વધુ વાર જોઈ શક્યો નહી, તેને હમણાંજ જાણ્યું હતું કે શેહેરાં અદીને જીગરથી આહતી હતી, અને તે જાણતા તેને પોતાને એવી તો કંગાલ સ્થિતીમાં મેલાયલો દુઃખથી ખીન્નભીન્ન બની ગયલાં જીગરે જોયો કે તેના પરની આકૃતથી જાણે સીમાજ હતી નહી.

તેણે અતિશય ખેદ વચ્ચે જોયું કે તે એ પ્યારાંઓના પ્યારનું જોડાણ રદ કરવાનું એક કાતીલ હથ્યાર તેના હાથમાં તેની ધણી ખી નામરજી છતાં મેળવામાં આવ્યું હતું, અને તેનો ઉપ્યોગ કરવા સિવાય ખીજે છુટક નહી હતો.

તેને અખત્યાર કરેલી ચુપકાદીથી શેહેરાં જાસ્તી ખીજવાઇ. તેને પાછો જનુનથી સવાલ કર્યો, “શું ત્યારે અદી ચોર છે?”

“ત્યારે ખીજું શું,” તેને જવાબ દેવાની દુઃખભરી ફરજ પડી.

“તમે એક સેકંડભર ખી એમ માની શકોછ કે અદીએ જો તે નેકલેસ ચોર્યો હતો તો તે મને કેસ ઉઘાડવા દેતે ખી? હું ખુદાને હાજર નાજર જાણીને કહુંછ સોહરાયજી કે મેં જ્યારે તે કેસ બોલ્યો અને અંદરથી તે નેકલેસ બાહાર કાઢ્યો ત્યારે તે જોઈ અદી અજાયબી અને ગભરાતનો માર્થો ફાટી ગયો. તે તમામ સકમખકમ બની ગયો,” શેહેરાંએ અદીનો ખચાવ કર્યો.

સોહરાબે કરાજીથી નાનું ડોકું ધુણાવ્યું. તે શેહેરાં બોલતી હતી તે વાર બારીની બહાર ખાલી હવામાં ટીકતો હતો.

“અગર જો એ એમ નહીં હોતે તો એ અહીંથી નીકળ્યા પછી સીધો માહાલમાં તે પાછો આપવા જવાને બદલે સ્ટેશન પર શું કામ ગયો? ફક્ત એજ મક્સદથી કે મુંબઈ જઈ તે ડુંકી નાંખે. અગર જો એના દિલમાં છત હોતે તો એ સીધો માહાલમાં આવતે, ખરી વાતનો ખુલાસો મેળવવા માંગતે?” સોહરાબે દલીલ કરી, “વળી એ કરજદાર છે, તે—”

“એ કરજદાર છે તે મને ખબર છે,” શેહેરાં તેને અટકાવી બોલી “ને તે કરજ રીટાડવા એ ઘણો ઇન્ટેન્જર છે તેની બી મને માહીતી છે. તે મને જાનથી જીયાદા ચાહતો હતો, અને માહરી સાથે છુપાછુપ નાહસી જઈ પરણી જવાનો તે ધરાદો રાખતો હતો એમ મને તેને આજેજ સહવારે કહ્યું તે બી હું ખુલ્લા દિલથી કયુલ કરું છું; પણ તેથી એ ચોરી કરે એ હું માની શકતી નથી, તે પોતાનું કરજ પોતાની બેહેનના ઝવેરાતો કે જે ગીરવી મુકી તે પર નાણું કઢાવી ફેરવવા માંગતો હતો; અને તે સખખ સરજ ફેનીના ઝવેરો લઈ તે આજે મુંબઈ ગીયો છું.”

“બધું ખુલ્લું છે. દીવાની જોત જેવું ખુલ્લું છે. અદીનુંજ એ કામ છે. આય પોરી સાથે નાહસી જઈ છુપાછુપ પરણી જવાને પોતાને સામથ વાન બનાવવા ખાતર, આય નીચ કામ એને કીધેલું છે,” સોહરાબે વમા સ્યું, અને પછી શેહેરાં તરફ ફરી બોલ્યો, “શેહેરાંમાય, આય વાત આપણે બે અને ત્રીજાં એક ચોકકસ જણ સિવાય કોઈ જાણે નહીં. તમે એ વીશે કોઈ આગળ વરાલ કાઢતાં ના, ને એ માટે બલાપો પણ કરતાં ના. તમે જે જોયું છે ને જાણ્યું છે તે વીસરી જજો. હું હજી બી બધી સમાધાની કરી શકશ. સ્ટેશન પરથી એના હાથમાંથી આય કેસ હું જોર જુલમથી ઝુટવી લાવેલો છું, એમાંનો પેલો નેકલેસ કંઈ સમજાવતથી એના ખરા માલીકને હું સ્વાધીન કરશ, એટલે એ પર વધું ચુનોચેરા થવાની ધારતી રહેશે નહીં!”

તે એટલું બોલી બંગલીમાંથી બહાર પડ્યો.

“હું કોઈને એ વાત કહેવશ નહીં,” સોહરાબને બાગના દરવાજા પર વળાવવા જતાં શેહેરાં બોલી, “પણ એ વાત હું હજી માનતી નથી. માહરું જીગર કયુલ કરતું નથી. અદી કદી ચોર બને નહીં.”

સોહરાબે કંઈ જવાબ દીધો નહીં. જવાબ બી તે શું કરે? શેહેરાંને દીલાસો બી તે શું દે? ચુપકીદી આય સજોગમાં વધું આશીરવાદ

૩૫ માની કંઈ પણ બોલ્યા વગર તેણીને શેકહેન્ડ કરી તે ત્યાંથી ચાલતો થયો.

તે માહાલ તરફ પોતાના હાથમાનો કેસ છુપાવતો છુપાવતો ચાલ્યો. પોતાના શોર્ટકોટના ખીસામાં તે કેસવવાની તેને તજવીજ કરી પણ કમનશીએ તે બહુ મોટો હતો.

અક રીતે હમણાં તેનું જીગર જરા શાંત બન્યું હતું અને તે ફેનીની નીર્દોષતા હતી. ફેની માટે તે પ્રથમ વેહેમાઈ ગયો હતો, પણ શેહેરાના ખુલાશા પછી હવે તેના માનનો ખતરો દુર થયો હતો. ફેનીએ તો સામુ ઉદાર દિલ વાપડી પોતાના ઝવેસ્સો અદીને પોતાનું કરજ શીટાડવા થકી નાણાં કંધાવવા આખ્યાં હતાં; પણ અદીએજ પોતાનું કરજ વધારે મોટું હોવાના સમયસર યા શેહેરાં સાથ નાહશી જઈ લગ્ન કરવાના કારણસર તે નીચ અધોર કર્મ કર્યું હતું એમ સોહરાએ ચાલતાં ચાલતાં વિચાર્યું. ફેનીના ઝવેસ્સો વેચવાની આછતી મલેલી ટકનો લાભ સાંધી, તે આ કામ કરી નાખવા ગયો હતો એમ સોહરાએ અટકલ કરી.

“મેં ફેનીને અમસ્થીજ બદનામ કીધી,” તે બબડ્યો, “તે કેવી બક્ષી ને માયાલુ છે કે પોતાના બાપના થપકાની યા કોઈના ખી ટાણા-ટપલાની દરકાર કર્યા વગર પોતાના ઝવેસ્સો પોતાના પ્રિય માન્યાનું કરજ શીટાડવા તેને આખ્યાં. એ તે બેહેન! પણ હું હવે એને અદીની નામોશીથી કેમ વાકેફ કરું? એને કહું કે સર્વની કાંની એનાથી ખી છુપાઉ. હું ઇચ્છું છું કે એ ભરમ શેહેરાં, આલાં ને માહરાં હોથની બાહાર કદી નહીં જાય,” ઉપલો વિચાર કરતો તે માહાલના દરવાજા પર આવી લાગો; અને પોતાના શોર્ટકોટના પડની હેઠલ પેલો કમબખ્ત કેસ ભરાવતો છુપાવતો અંદર દાખલ થયો.

આગલાજ દ્રોઈગ રૂમમાં બધાં એકઠાં થઈ ગુસગુસ કરતાં હતાં. અલખતાં ગુસગુસ આલાં બામજીના ખોવાઈ ગયલાં નેકલેસ સંબંધીજ હતી; જે વાત આલાંની બાહારની નામરજી મગર બાતેનની બડી ખુશહાલી વચ્ચે તેણીની આયા મારીએ જાહેર કીધી હતી.

સરદાર નવરોજજી તો એ ખબરના સમાચાર જાણતાંજ ગુસ્સાથી હાવરા-બાવરા બની ગયા; અને આખા માહલને નોકર નફરો પાસે નેકલેસની શોધમાં તલે ઉપર કરાવી મેલ્યો. બાગનું ખુણેખુણે પણ શોધાવી મરાવ્યું; પણ નેકલેસનો પતો લાગ્યો નહીં. તેટલાંમાં એક નોકરે આવી ખુલાસો કર્યો કે ગઈ રાતના છેક મોડેથી સોહરાબજી શેઠના રૂમમાંથી તે બાહાર પડી સુવા જતો હતો ત્યારે તે નેકલેસ તેને અરદેશર શેઠના હાથમાં દાહર

ઉપર જોયો હતો. તેના આ ખુલાસાથી બધાનાં પેતમાં ધીરજ આવી.

“પણ તે વખતે તે નેકલેસ અદીએ રાતોરાત લાવી મને આપ્યો હતો ને મને કહ્યું કે તે તેને દાદરપરથી પડેલો મળ્યો હતો,” ફેનીએ હવે ખુલાસો કરવાની જરૂર જોઈ, “તે મેં આલાંને રાતોરાતજ તુરતાતુરત પાછો સ્વાધીન કરી દીધો હતો; અને તેણીના કહેવાથી તેણીના ઝવેલકેસમાં મુક્યો હતો.”

આ ખુલાસા પછી બધાંની નજર પાછી સ્વભાવીક આલાં તરફ ખેંચાઈ. પણ તેણી ચેંગીમેંગી બની ચુપ બેસી રહી. રાતનો બનાવ જાણે તેણીને કંઈ યાદજ ન હોવાના તેણીએ ઢાંગ ફેલાવ્યા. તેણીએ પોતાનો પાત્ર એવી તો સફાઈ ને ચાલાકીથી ભજવ્યો કે બધાંની એમજ ખાત્રી થઈ ગઈ કે ફેની કંઈ ભુલાવો ખાતી હતી. તેણીના બોલવામાં વળુદ જેવું નહીં હતું, અને અદીને મળેલો નેકલેસ અદી પાસેજ હતો; તેથી સર્વે કાગને ડોળે અદીના પાછાં ફરવાની રાહ જોતાં હતાં; તેટલાં સોહરાબ કેસ સંતાડતો છુપાવતો દાખલ થયો. પેહેલાં તો કોઈની નજર તેના પર ખેંચાઈ નહીં, અને તે સરભોગ અર્થો અર્થ રૂમ પસાર કરી દાદર તરફ પોતાના રૂમમાં જવા નજર ચોરાવી વટી જવા ગયો, પણ તેટલાં તે કંપનીમાંના એક ઠોલ્યા અહસ્થ બેજનજી ઘડીઆલીની નજર તેનાપર પડી.

“અરે અંહી આવ, સોહરાબ, ‘તેને બધા સમજે તેમ મોટે બુમ પાડી, ‘તું કાંહાં મલેરી થઈ ગયલો? અમે તો બધા એમજ માન્યેછ કે જાંહાં છે તાંહાં તુંજ નેકલેસ લઈને પોબારાં માપી ગીયોછ?”

સોહરાબને તો આડાં ને ઉભાં આપવાં લાગ્યાં. તે જ્યાંત્યાંથી નજર ચુકાવી સટકી જવા ચાલતો હતો, ને આય બલાગતમાં તેટલાં પોતાને સપડાતો જોઈને તે પેલા કેસ માટે શીકરમંદ બન્યો.

“હં-હા! હું આયો-આય માહરા રૂમમાં જઈને જરા વારમાં આયો,” તે દાદર તરફ ચાલવા માડતાં બોલ્યો.

પણ ઢાંગી બેનજીબાએ તેને રોક્યો.

“અરે જરા સખર કરની તો યાર! એમ નાહસાનાહસમાં તું બી શું છોડજ પડ્યોછ?” તેને બાજુમાંથી ધરી ઠોલ્યા બેનજીબા બોલ્યા.

“પણ હું એક મિનીટમાં ઉપર જઈ આઉં?” તેને માંગી લીધું.

“તું ગમે તો એક મિનીટ પછી ગમે તેટલો વખત ઉપર જજે” બેનજીબા રમુજ બન્યા.

“અરે છોડ યાર, મને સપ્ત હાજત લાગીછ?” સોહરાએ કલવાયલા સાદે કહ્યું. તે સજ્જડ બીલીધો કે રમે કોમની નજર પેલા છુપાવેલા કેસ પર પડે.

“અરે બાપુ જરા સખર કર! શું એક લવંગની લાતીએ જવાનો હોય તેમ શાંતી જુડી દોડધામ કરેછ?” બેજનજીયા બેખખરીમાં તેને વધું પજવવા લાગા. તેવણને શું ખખર હતી કે બાપડા સોહરાખનો જીવ લાલ સીકે ચોલવાયલો હતો?

“તુંને ખખર કે આલાંમાય ખામજનો પેલો કીમતી હીરાનો નેકલેસ ચોરાઈ ગીયોછ!”

“હં-હોશે!” સોહરાખ કાંસીકરાંજીને બોલ્યો. તેનો દમ તો દર પલે જતો ને આવતો હતો.

“શું? હં-હોશે શું? અરે જરા તેને દીલાશે તો આપ, છેકજ શું હંડે કલેજે હં-હોશે કરેછ?” બેજનજી બોલ્યા, ને હવે હીનભાગ્યે, તેવણની નજર સોહરાખના બીજા હાથ પર ખેંચાઈ, કે જે હાથે દગલા પાછળ પેલો કેસ છુપાવી રાખી તે ઉભો હતો, “ઝોત્તારીની! એ આય શું ઉપસી આવ્યુંછ? એ શું સાંત્યુંછ?”

હવે સોહરાખના ગભરાનનો પાર નહી રહ્યો.

“કંઈ નહી! કંઈ નથી. બાપુ, તું મને જવા દે. ના હેરાન કર, તાહરે પગે લાગું,” તે કરગરી બોલ્યો.

“ઉ-હું! મને દેખાડ બચ્યા એ શું સાંતનો ઢાંકનો લમ જાયછ?” બેજનજી જીદી બન્યા, “કંઈ ઘણું સરસ ને આઉત ઝોફ ઝોરડીનરી હશે, ત્યાં વેર તું બંદો કંઈ તેની એટલી બધી તકેદારી લય નહી તો?”

સોહરાખની મુજવણ અને ગભરાતની હદ હવે આવી ગઈ.

“નાઉ લેટ મી ગો, આઈ સે,” તે જરા જાંજર બની બોલ્યો, અને ચાલવા ગયો, પણ રમુજની ધુંધમા આવેલા બેનજીયાએ તેને છોડ્યો નહી, ને ‘બસ બતાવ’ કરી તેના કેસ પકડી રાખેલા હાથ ઉપર અઘાટ મારી. સોહરાખના હાથમાંથી તે ઝતાકની સાથ કેસ છટકી ગયો; અને જમીન ઉપર ઉખલાઈ ગયડી ગયો. ધપકારાથી તેનું ધાકણ ખુલી ગયું, અને અંદરથી આલાંનો નેકલેસ બાહાર ખુલ્લો થઈ પડ્યો.

સર્વ તે ઘડી દીગમુઘ બની ગયાં. એક શબ્દ પણ કોઈ બોલ્યું નહીં. બધા તે નેકલેસ અને સોહરાખને એકક પછી ટીકવા પડ્યા.

પ્રકરણ ૧૬ મું.

ભુલભુલામરી.

સર્વ અજ્ઞયજ્ઞ બની તથા દંધાઇ જઈ સોહરાખને ભોપવા પડ્યાં. પણ એ બધાં કરતાં કાઉચા કારભારીની અજ્ઞયખી વિશેસ હતી. કેસમાંથી નીકલી પડેલાં નેકલેસ ઉપર નજર થરતાંજ તેવણુ ગોલી લાગી હોય તેમ ઉછડ્યા. તેવણુની ચશમો તણાઈ ખેંચાઈ ગઈ. તેવણુના મુખમાંથી અજ્ઞ-યખીની એક તીણી ચીસ બાહાર પડી. તેવણે વાંકા વલી તે નેકલેસ ઉપાડ્યો, અને ફેરવી ફેરવીને બારીકાથી તપાસ્યો, પછી તેવણુ આલાં બામજી તરફ ફર્યા, અને તેણીના હાથમાં તે નેકલેસ તેવણે મુક્યો. એજ વખતે તે બન્નેની-આલાં કાઉચાની-ચશમો એક થઈ, અને કાઉચાના તનબદનમાંથી એક વીજલીક ઝટકો આગલી કોઈ ઓલખનો ગુપ્ત પસાર થયો. તે નેકલેસ તેણીને સોંપી તેવણુ થોડે દુર જઈ ઉભા, અને ધારી ધારીને આલાંને જોવા લાગ્યા; અને જરાવાર એમ તેણીની બારીક ‘સરવે’ કર્યા પછી દાંત્યાં પીસી જનુનથી બખાલ્યા, “એજ, એજ તે !”

સોહરાખના ગભરાતનો તો પારજ નહીં હતો. બેજનજની બેવ-કુદાઈભરી જીદથી જે બધું ડોહરું ડોહવાઈ ગયું તેથી તે ગુચવાઈ ગયો. હવે કરવું તે બી કેમ ? તેની પાસ તે નેકલેસ આવ્યો ક્યાંથી તેનો ખુલાસો તો અલખતાં સ્વભાવીક બધાં માંગશેજ, કે તેને તેવી મતલબનો પ્રશ્ન તો મુકવામાં બેશક આવશેજ તો શું અદીને જવાબમાં ઉંઘાડો પાડવો ? તેમ કરી મધુરી ફેનીને પણ ગુમાવવી. કારણ તે જાણતો હતો કે પોતાના માન્યાની એવી કોઈ બદતર નામોશી જાહેર થતાંજ તેણી જરૂર તેની સાથ વરવા ચોખ્ખી નાજ પાડશે. ત્યારે કરવું શું ? તેને ગુચવાઈને પોતાનું પરસેવાથી ભરાયલું કપાલ નુંજીયું. ફકટ એક ઉપાય તેના ખ્યાલમાં આવતો હતો, અને તે પોતાની આખર-છજ્જત અને સ્વમાનનું બાલીદાન દેવાનો હતો. એક દોસ્તની ચાહતને ખાતર તે પોતાના ઇમાન વટીકનો ભોગ આપવા તૈયાર બન્યો. તેણે જોઈ લીધું કે એજ એક રસ્તો હતો કે જેથી અદી બચી શકે, બાકી બીજો કંઈ છુટક સારો નહીંજ હતો.

“હાં બેજનજ તું બી કેથો માણસ પારખુ દેખું !” તે હસીને બોલ્યો, “તેં મને આખાદ સપડાવ્યો. બાનુંઓ ને ગ્રહરથો, હું આય નેકલેસ અંહીના એક મારવાડી પાસ તે વેચી નાખવા લઈ ગયો, પણ તે નખ્ખો-

હતો ખાધેલો શકીલો બન્યો ને પોલીસને બોલાવવાની ધરપત્રમાં પડ્યો, તેટલાં ઉલથાય આખી હું અહીં આવ્યો, ને આવતી કાલે મુંબઈ જઈ તેનો નીકાલ કરી નાંખનાર હતો, તેટલાં આય બેજનજીઆએ મને આપ્તાદ છટકામાં મુક્યો.”

આ ખુલાસો સમજી બધાં જાસ્તી અજ્ઞયજ્ઞ થયાં.

“એ તમે બકોઈ શું, સોહરાબજી?” હોલના દરવાજાપરથી એક અવાજ આવ્યો, અને સોહરાબે તુરત તે સાદ અદીના તરીકે ઓળખ્યો. તે ચમકી દરવાજા તરફ ફર્યો, તો અદીને ઓરડામાં લહડાતો પહડાતો આવતો દીડો. તે ઠાકીને લુસ બની ગયો હતો. તેની આંખો લાલ બોટા જેવી બની રહી હતી, “એ તમે બકોઈ શું?” તે ફરીથી ઘાડા બોખરા સાદે પુકાર્યો. સોહરાબે અતીશય દયામણે ચેહેરે તેની તરફ અને ત્યાર પછી આલાં ગમ જોયું. યા ગપ્પુર ઉલ રહીમ! કેવા કઢંગા:સીચ્યુએસનમાં હાલ તે હતો. સુડી વચ્ચે સોપારીથી બી બદતર તેનો અવતાર હતો. તે કાંઈજ બોલ્યો નહીં; બખરાઈને પોતાના પગ પાસ વીખરાઈ પડેલાં ફેનીના ઝવેલ્સોને તે ટીકવા પડ્યો.

તે દેખાવ બેશક સેહેજ બી ખુશનુમાં તો નહીંજ હતો, તે હોલમાંના સર્વે ઉપરાસાપરી નહીં સમજ પડે એવા અણુધાર્યા બનતા બનાવોથી ગભરાઈને ગુચવાઈ ગયાં હતાં. શું બન્યું હતું? યા શું બની રહ્યું હતું? તેની સમજ કોઈને મુઠ્ઠલ પડતી નહીં હતી. બધાં સ્તબ્ધ બની ગયાં હતાં.

“સોહરાબજી, હું તમારા ખુલાસા માટે ખોટી છેઉ,” અદી પાછો પુકાર્યો, “તમે એ શું બકોઈ?”

સરદાર નવરોજજી જેવણ પણ સકમબકમ બની ગયા હતા, તેવણ હવે જ્યાં ઉપડવે વચમાં પુરાયા.

“દીકરા અદી, એ બધું શું છે? શાંની ગડબડ છે? આય સોહરાબ શું કહેછ, ને તું શું કહેવા આહેછ? કંઈ સમજાવશે?”

સોહરાબની હાલત દયા ખાવા જેમ હતી. તે અદીને ઘણો બી બચાવવા આહતો હતો, અને પોતાને સરે કંલક ખેંચવા પણ તેના બચાવ માટે તૈયાર હતો; ને તે તેમજ કરતે જો છેક અણીની ધીકને વખતે અદી ઝુટી નહીં નીકળ્યો હોતે તો. હવે તો જ કીસમત કરે તે ખરું.

અદીને કંઈ પણ જવાબ આપતાં સરદાર સાહેબે નહીં જોઈ તેવણ સોહરાબ તરફ ફર્યા, અને બોલ્યા, “સોહરાબ, તું તો કંઈ ખુલાસો કર?”

એ બધો શું ગડગડગોટો છે! આલાંમાયનો નેકલેસ તને ક્યાંથી મળ્યો?”

સોહરાય શું ખુલાશો આપે! તેણે દાન્યું ફસકાવી દયામણે ચેહેરે અદી ગમ જોયું, પછી આલાં તરફ નજર ફેરવી. પણ તે અદી તો નીચી નજર રાખી ચુપજ ગગડી રહી.

સરદાર નવરોજજી સોહરાયને ખી ન બોલતો જોઈ આલાં તરફ ફર્યા, “આલાંમાય તમે તો કંઈ ખુલાશો કરો? એ બધો ઘોંટાલો શું છે?”

આલાં કંઈ જવાબ દય તે અગાઉ ફેની વચ્ચે પુરાઈ.

“આ બધી વાતનો ખુલાશો મી. દલાલજી કરવાને શક્તિવાન છે.” તેણી ધીમેથી બોલી, “પણ તે પેહેલાં હું જાણુવા માગું છ કે માહરો ઝવેલ કેસ એવણુના હાથમાં કેમ અને ક્યાંથી આવ્યો?”

“તાહરો ઝવેલ કેસ, ફેની?” સરદાર નવરોજજી અચરત બની બોલ્યા.

“હા, માહરી બેહેનનો,” અદી પુકારી ઉઠ્યો, “સોહરાય માહરી પુઠે સ્ટેશન ઉપર આવ્યો, અને માહરા હાથમાંથી તે જખરદસ્તીથી ખુંચવી લીધો; ને તેથીજ, મુંબઈ જવાને બદલે બીજાંજ સ્ટેશન ઉપર હું ઉતરી પડ્યો, અને વલતી દેને અંહી આવ્યો. હું જાણુવા માગું છ સોહરાય કે એમ કરવામાં તાહરી મતલબ શું હતી?”

“પણ તું તાહરી બેહેનના ઝવેલેસોને શું કરતો’તો અદી?” સરદાર સાહેબે પુછ્યું.

અદીએ જવાબમાં પોતાનું માથું શરમીંદગીથી નમાવી દીધું. તે ચુપ બની ગયો. નવરોજજી તે જોઈ પોતાની બેટી તરફ ફર્યા.

“ફેની દીકરી, શું તેં એને આપેલાં?” તેણે પુછ્યું.

ફેનીએ તુરત જવાબ દીધો નહી. સોહરાય તેણી તરફ ટગર ટગર ટીકતો હતો. તેણી શીકીફચ પડી ગઈ હતી.

“જવાબ આપ, ફેની, મને જવાબ આપ,” સરદાર નવરોજજી ચીચવાયા.

“હા,” તેણી મુશકેલીથી બોલી, “મેં એને આપેલાં ઉતાં. એને પૈસાની ઘણી અગત હતી તેથી—તેથી—”

“એ જુહું—બીલકુલ જુહું છે,” આલાં વચમાં પુકારી ઉઠી, “ફેનીએ એ કારણસર આપેલાંજ નહી. પણ માહરો નેકલેસ સફાઈથી——” તેણી બોલતાં અચકી ઉભી, ને સોહરાય તરફ જોઈ બોલી, “સોહરાયજી, તમે જોઈતો બધો ખુલાશો કરો?”

પણ સોહરાયજી શું તેવણું કપાલ ખુલાશો કરે? તેનું ભેળું ચાલતી ઉંપલી વાતચીત સમજી વધુ બ્રમીત મારી ગયું. તે આલાં, ફેની અને અદીને ટીકવા પડ્યો. યા ખુદા! શું આલાંની તર્કો ખરી હશે? શું આ કામ અદીનું નહીં પણ—! હા! તેમજ હોવું જોઈએ શું શેહેરાંએ અદીની નીર્દોષતા માટે તેને ખાત્રીઓ પર ખાત્રીઓ આપતાં એમ નહીં કહ્યું હતું કે તે (અદી) કેસમાં નેકલેસને જોઈ અજાયબી તથા ધાસ્તીને મારે ગાયાં ફાટીજ ગયો હતો.

તેણે આલાં તરફ જોયું. તેઓની નજર એક થઈ. અને શકીલા અનેલા સોહરાયને આલાંની ચસમોમાંથી ફેની તરફ શક બતાવનારો અર્થ-સુચક ઇશારો થતો હતો એમ લાગ્યું.

યા પાક પરવરદેગાર! ત્યારે અદી ગુનેહગાર નહીં—અદી ચોર નહીં પણ તેની—મેહેન—ફેની—હતી!!

“સોહરાયજી, હું તમારા ખુલાશા માટે ખોટી છું,” અદીએ થોડો વખત રહી પાછો ગગડાત કર્યો. એ અરસામાં સરદાર નવરોજજી ફેનીનો ઉત્તર સમજી, તથા આલાંના નેકલેસ ઉપરના ટીકા સાંભલી એક ખુરશી ઉપર ફસડાઈ પડ્યા.

“ઓ નામોશી!” તેવણુ એટલુંજ બબડ્યા; અને બખરાયલી ચશમે અદી ફેનીને ટીકવા લાગા.

“સોહરાયજી, હું તમારા ખુલાશા માટે ખોટી છું,” અદીએ જરા વાર રહી પાછો પ્રશ્ન કર્યો, “આલાંના નેકલેસ સંબંધી મને કંઈ ખબર નથી. જો કે તે ફેનીના ઝવેલ કેસમાંથી નીકળ્યો એ વાત ખરી છે, એમ હું કબુલ કરું છું. મને શક છે સોહરાયજી કે એ ખીના તમે અગાઉથી કોઈક તરફીયથી જાણતા હતા, તેથીજ, તમે માહરી પુડે સ્ટેશન ઉપર દોડી આવ્યા; અને મને માહાલમાં પાછો ફરવા સમજાવ્યો. ખોલો, એ બધાંનો ભેદ શું છે?”

સોહરાયે અદીને ખોલતો બંધ કરવાની ઘણી ખી વ્યર્થ તજવીજો કરી. મગર તે ઉશકેરાઈ ગયો હતો. તેનો મીજાજ બરબેલાઈ મારી ગયો હતો. તેનું આખું અંગબદન ગુસ્સાના જોશથી ધ્રુંજી ગયું હતું. એક કલાક અગાઉ પોતાની બેહેન ઉપર શક લઈ જવા માટે તે હવે ખરે મને કર-કમતો હતો. ટ્રેનમાં એમલાં પડતાં તેને ધીરજથી ખ્યાલ કર્યો કે કાંય નહીં કોઈના દગાનો ભોગ તેઓ થઈ પડ્યાં હોય; જાણીયુજીને કાંઈ પણ ઝુપા સબબસર તેઓ સામે કોઈએ પ્રપંચ રચ્યો હોય?

“માહરે કંઈ બી કહેવું કે ખુલાશો આપવો નથી,” હજી બી વાત દાખી દેવા સોહરામે યત્ન કર્યો. પણ તેના આવા જવાબથી અદી તામશી બની ગયો, અને ખુબ ક્રોધે ભરાઈ સોહરાબને મારવા ધસ્યો.

ફેની એક ચીસ સમેત આડી પડી.

“અદી, અદી, ખુદા ખાતર ધીરો પડ,” તેણી બોલી અને ઉપરાસા-પરી બનેલા બનાવોથી આજેજ આવી જઈ બેસુધ્ધ બની અદીના હાથમાં તુટી પડી.

અદી પોતાની સુધ્ધી ગુમાવી બેઠેલી બેહેનને ઉપાડી ઉપર દોડ્યો. આલાં બી પુઠે ધસડાઈ. ફેનીના રૂમમાં જઈ પોંદોચતાંની સાથજ તેણીને એક કાચ ઉપર સુવાડી અદીએ બારણું ધડાક દેતુંકે આલાંના મોઢાં પરજ અકાળીઝીંકીને અંદરથી બંધ કરી નાખ્યું; અને ફેનીને સાવચેત કરવા પડ્યો.

ફેની થોડા વખતમાં હુશીયારીમાં આવી.

“ફેની, બહાલી બેહેન, બોલ ખુદાયને ખાતર બોલ, આપણે અંહી એકલાંજ છઈએ, માટે માહરી આગલ કંઈપણ છુપાવ્યા વગર ખરંજ કહે?”

“શું છુપાવ્યા વગર કહું ? શું ખરં બોલું?” ફેની ફગલાયલે સાદે બોલી.

“તાહરા કેસમાં આલાંનો નેકલેસ ક્યાંથી આવ્યો ? કેમ આવ્યો ?” મેં તુંને રાતે તેણીને આપવા આપેલો તેની તો તને યાદ હશે. પછી સહવારના તે તાહરા કેસમાંથી કેમ નીકળ્યો ?” અદીએ એક સાધારણ સવાલ પોતાની બેહેનને પુછતો હોય એવા દરેક આવભાવથી પુછવાને ઘણો પ્રયત્ન કર્યો, પણ તેનો ધુજતો-બીહીધેલો, કઠોર બનેલો સાદ તેના મનના ખરા ખ્યાલોને ઉઘાડા કરી દેતો હતો.

ફેની ફાળ ખાઈ પોતાના બાઈને એકી તગરે જોતી હતી; તેણીની મનહર આંખોમાં હેબત પ્રસરી રહી હતી.

“મને કહે,” અદી બોલ્યો, “વાસ્તે પરવરને મને કહે, ખરં કહે, સાચ્યું કહે ? હું કોઈને કહેવશ નહીં. બેહેન માહરી, બધે ટોપલો ખુશીથી હું માહરે સીર લેવશ. ફકટ તું મને સાચ્યું કહે.”

પ્રકરણ ૧૭ મું.

આણં સતી થાય છે.

અદીએ ધરરર દેતું કે આરણું અક્ષલી ઝાંકીને તેણીના મોંઢાંપરજ ધાંકી દીધું, તેથી એશક આણં ચાંઈ તો જામરી પડી ગઈ, પણ કહે કયા કાકાને ? ગુપચુપ પોતાના રૂમમાં તે સૂઈ ગઈ; અને આરી આગલ જઈ વિચારમાં ઉભી. આગમાં પરોણાઓ અહીં તહીં ગુંચલાં વળી વાને વલ્લગેલાં હતાં; અને તેમની ગુસગુસના ધીમા સનસનાત પરથી તેણીએ વાજખીજ અનુમાન કર્યું કે તે વાત તેણીની નેકલેસની ચોરી સાથજ સોએ નવ્યાણું ટકા સંબંધ ધરાવતી હશે; અને હોલમાં હમના બનેલા વિચિત્ર અને નહી સમજ પડે એવા ઘડપુછડાં વગરના બનાવને લગતીજ હશે, તેણી એકલીજ ખરી વાતથી વાકેફ હતી બીજાં સર્વે ભરમમાંજ ગોટાં ખાતાં હતા; અને એ બનાવનું પરીણામ કેવું આવશે તેથી બી એકલી માહીતગાર તેણીજ હતી.

તે તેણી એકલીજ જાણતી હતી:—એ ખ્યાલ થતાં—પોતે કરેલા કુક-મોનો વિચાર થતાં તેણી ધ્રુજ પડી; પણ બીજીજ સેંકડે ખુશહાલીનું એક ધીમું લખલખું તેણીના તન બદનમાંથી તેણીની જીત માટે પસાર થઈ ગયું. તે સેવતના અંજન માટે ખાત્રીપૂર્વક હતી, કારણ તેણીએજ આ બધો નાટક રચ્યો હતો, જે કે કમનશીએ તેમાના પાત્રોએ પોતાનો ભાગ ભજી. અતાવવામાં તેણીના અસલ વિચારથી કાંઈ ઉલટુંજ ભજવી માર્યું હતું. તો બી તેણી ફાઈનલ એક્ટ માટે ખાત્રીપૂર્વક હતી.

તેણીના ધારવા કરતાં વાતે કંઈ વધારે ગંભીર રૂપ લીધેલું જેમ તે જરા ડગમગી ગઈ—હીંમત હારી ગઈ. તેણી વસવસામાં પડી. તે એક ભાઈ બેહનો ઝોરડામાં એકલાં શું વાતચીત કરતાં હશે—શું ખુલાસાઓ આપશે કરતા હશે, વિગેરે ખ્યાલો તેણીને થયાં. તેણી ધીમે પગલે પેલા કનેક્શન ડોર નજદીક ગઈ, તે બી અદીએ અંદરથી બંધ કર્યું હતું. ઉંચે દમે આરણાની ફાટ પર પોતાનો કાન મેલી અંદર ચાલતી ચુકતેગો સમજવા લાગી; પણ તેઓ બહુજ ધીમે વાતચીત કરતાં હોવાથી તેણીને તે પ્રયતન હરામમાં ગયો. અને તેણી વધારે ધાસ્તીમાં પડી.

તેણીનું અંતકરણ પાછું તેણીને દંખવા લાગું.

શું તેણીએ તે કર્મ નેક કર્યું હતું ? પોતાના સ્વાર્થને ખાતર, પોતાની મોહોબતની પરીપૂર્ણતાને ખાતર, પોતાની જીવેજનની સહીનું

નીકદન કાઢી નાખવામાં તેણીએ શું ભણું કે વાજખી કર્યું હતું? “અલ-
ખતાં નહીજ?” તેણીના અંતકરણે તુરત જવાબ કર્યો અને તરેહવાર
દુઃખભર્યો ઉલટા સુલટી વિચારોથી તેણીનું અંતકરણ ચવાઈ ખવાઈ
જવા લાગું મોહોખતની આગમાં આઘલી બની તેણીએ તે અગાધ ગુનોહ
કર્યો હતો, પણ શું તે તેણીને બેઠજીત કરનારો, નીમકહરામ પુકરાવનારો,
અને ઈનસાનચતના તરીકાથી તમામ ઉલટો નહી હતો?

મોહોખત દેવીની તેણી ગુલામ બની હતી. સોહરાબમાં તેણીની
દુન્યા સમાયલી હતી. તેણીના દુઃખ સુખનો તે સારો આધાર હતો, તો
તેને ગમે તેવા ભારી ભોગે પણ એક હાથ કરવામાં શું તે વાજખી નહી
હતી? તેને તજવા કરતાં તો મરવું વધારે બેહેતર હતું!

ભલાઈ અને ભુંદાઈ, નેકી અને બદી વચ્ચે પાછું તેણીની નાજુક
છાતીમાં એક નાનું યુધ્ધ તે વિચારો ઉલટા સુલટી આવતાં જાયું.

*

*

*

બસ સરદાર નવરોજજીને મનશે તો ગજબ થયો હતો, દુન્યાજ
ઉલટાઈ ગઈ હતી. તેવણ કોઈનું મનાવ્યું માનતા કે સમજાવ્યું સમજતાં
નહી હતા. અદીની અને ફેનીની નામોશી જોઈ તેવણ લોહીનાજ આસુઓ
રડતા હતા. મેહેતા ખાનદાનનો નખીરો એવો એક નીચ અપરાધ કરે એ
તેવણને મનશે પુર્વનો સુર્ય પશ્ચીમથી ઉગવા જેવું હતું. એક નહી ખમી કે
સાંખી શકાય એવી નામોશી હતી. એક નહી રૂબરૂ શકાય એવો કાટીલ
જખમ હતો, અને વધુ કાટીલ તે એટલાં માટે હતો કે ફેની પણ અદીના
તે અજીમ અપરાધમાં ભાગ્યણ હતી.

તે ડોસો કોઈનું સમજાવેલું સમજતોજ નહી હતો. હાલમાંથી બીજા
પ્રાંધા પરોણાઓ દાંચ બાંચ થઈ જવા પછી સોહરાબે ખુધ્ધા નવરોજજીની અદી
નીર્દોષ હતો એવી ખાત્રી અનેક તરકીબથી કરવાની તજવીજ કરી; મગર
બધું પથ્થર પર પાણી. સરદાર નવરોજજી તો બસ કહી કહીને એમજ
કહેતા હતા કે કપુત અદીએ તેવણના આપદાદાના મોટાં નામને એબ
લગાડી હતી.

“મને લાગેજ કે એ કાંઈ ગંભીર ભુલ છે,” સોહરાબે સત્તરસોમી
વાર તે ડોસાજીને ઉપલું સમજાવ્યું.

“નહી, જરા બી નહી,” તેવણ બજીદ બન્યા.

“તમે અમથાજ જીદ કરોજ નવરોજજી,” સોહરાબે પ્રોટેસ્ટ કર્યો.

“ નહી હું જીવ કરતો નથી. સોહરાય બધું આપના મીસાલ ખુલ્લું છે. અદીજ કમખખન ગુનેહગાર છે. તે જુગારમાં હાર્યો હશે, જુગારનો લખ અમારામાં વંશપરમપરા ઉતરી આવેલો છે. કરજ કીધું હશે, અને તે ફેરવવા આય નીચ કામ કરવા હાથ લાંબાવ્યો હશે.”

“ તમે અદીને નાહકનો ગેરમનસાફ કરોજ,” સોહરાય ખોલ્યો, “ અદી માત્ર કંઈ સંજોગનો ભોગ થઈ પડેલો મને લાગેજ, અદી એવું કામ કરે એ હું માનતો નથી.”

“ બસ, બસ, સોહરાય માહરં માથું ફેંકટ ના ખા. મને ખોડું સમજવવાની મીઠ્યા કોશીશ ના કર. હું કંઈ બચ્યું નથી કે તાહરં સમજાવેલું સમજી જાઉં. અલખતાં તેમ કરવામાં તાહરી મતલબ બલી છે, એ હું જાણું છું ને તેની કદર પીછાનું છું. પણ તાહરી ખેંચીતાણી ઉભી કરેલી વગર મદારની દલીલોથી તું મને સમજાવવાની આશા રાખતો હોય તો તે ફજુલ છે.”

આલાં આ વખતે પોતાના રૂમમાંથી નીકળી હોલમાં આવી, અને તેઓ વાત કરતા ખેડા હતા ત્યાં આવી એક ખુરશી ઉપર ગોથવાઈ!

“ તમારી હઠ ને મમત આગળ લાચાર છું, નવરોજજી,” સોહરાય ખોલ્યો, “ તમે એટલા બધા અવિચારી કેમ બનોજ? દાનાવ ને દુર અ’દેશ થઈ સુધ્ધી બુધ્ધી શાંતી ગુમાવી બેસોજ? શું અદી પર તમને આજ વેર વીશવાશ નહી હતો?”

“ ઘણોજ હતો?”

“ ત્યારે—ત્યારે તમારો તે વીશવાશ ક્યાં ગયો?”

“ જહાનમ્મા,” નવરોજજી બખાલ્યા, “ આવા એક નીચ કરતુકી પર વધુ વાર તે શું વીશવાશ રાખું?—મુવો એ માહરે પેટેનો અવતરતોજ. એને માહરા કુટુંબને કલંક લગાડ્યોજ.”

“ તમે એટલા બધા કથોર કાંચ બનોજ?” આલાં ખોલી, “ અદી ગુનેહગાર હોય એમ હું પણ માનતી નથી.”

“ આલાંમાય, બસ કરો, ખુદા ખાતર, બસ કરો,” સરદાર નવરોજજી કરગરી ખોલ્યા, “ માહરી આગળ બનાવટી સમજાવતો ના ઉભી કરો.”

“ બનાવટી સમજાવત કંઈ હું ઉભી કરતી નથી,” આલાં ખોલી, “ હું ખરો ખુલાસો કરવા તમારી આગળ આવીજ. ધીરજથી વિચાર કરત મને લાગેજ કે આય ગડબડ ઘોંટાલાની મોહોકાણુ હુંજ છઉં.”

“તે કેમ,” સોહરાય ચમકીને બોલ્યો; અને આંખો તરફ જોયું. અત્રે જણાવવાની જરૂર નથી કે જે સમજાવત અદી નીર્દોષ હોવાની ખુદા નવરોજી આગળ સોહરાય કરી રહ્યો હતો તે માત્ર બહારનીજ હતી. ખુદ તે પોતે તો એ ભાઈ બેહેનમાનું કોઈ બી એક ગુનેહગાર હતું એમ ખાત્રીથી માનતો હતો. પણ તે કાણ હતું—અદી કે ફેની—તે તે નક્કી કરી શકતો નહીં હતો.

“ગઈ રાતે ફેનીએ માહરો દાદર ઉપર પડી ગયત્રો નેકલેસ લાવી આપ્યા પછી મેંજ ધકમાં ને ધકમાં હું અર્ધા ઉંઘમાં હોવાને લીધે ફેનીના ઝવેલ કેસમાં તે બુલમાં મુકી દીધો હશે, ને તેથીજ આય બધી મોહકાણુ વલી ગઈ.”

“તમે ઘણું-ઘણુંજ બલાં છેવ, આંખોમાય,” નવરોજી બોલ્યા, “અદીના બચાવમાં આય તો તમારી લાયકી બોલેછ. તમારી એ બધી ભક્ષાઈની હું કદર કરુંછ. પણ તેથી કંઈ અદી માટેનો માહરો વિચાર ફરનાર નથી.”

“નવરોજી, મેં કહ્યુંછ તે ખરુંજ છે,” આંખો અસર કરે એવા સાદે બોલી, “એ કામની જોખમદાર હુંજ છેઉં.”

“તમારી સમજાવત વ્યર્થ છે. અદી—કમબખ્ત અદીજ ગુનેહગાર છે.”

“ખુદને ખાતર નવરોજી હું તમને કહુંછ તે માનો?”

“કદી નહીં. સુર્ય સાંમે ધુલ ફેંકવાથી કંઈ તે ઝાંખો પડતો નથી; તેમજ સચ્ચાઈ છુપાવ્યાથી છુપી શકતી નથી.”

“નવરોજી, તમે કેવી પ્રકારના હથીલા ને બોંહશીલા છેવ,” સોહરાયે વચ્ચે પડી સમજાવ્યું, “અદી એવો અપરાધ કદી થઈ કરે નહીં એવી અમે તમને અંગત ખાત્રી આપ્યેછ, તો બી તમે સમજતા લાગતા નથી.”

“માહરા દીલશોઝ ખ્યરખવાહો,” નવરોજી બોલ્યા, “મને ના સતાવો? માહરાં દુઃખી બનેલાં જીગરને જીયાદા આજોરદે ના કરો.”

“નવરોજી વિચાર કરો, હું કહુંછ તે ખરું છે, બનવાજોગ છે,” આંખો રગરી બોલી.

“બીલકુલ નહીં.”

“અજબ પ્રકારના તમે હડીલા પારસી છેવ?” સોહરાય બોલ્યો.

“અરે પણ મને તમો દેખતી આંખે આંધલો બનાવોછ તે કેમ બને?” નવરોજી ચીચવાયા.

“પણ બધું આંખના પેરે સાફ છે કે અદી—”

“ચોર છે,” સોહરાયને બોલતો અટકાવી નવરોજી બોલી ઉઠ્યા.

“ઓ નહી, એમ ના બોલો, નવરોજી,” આલાં હાથ જોડી બોલી,
“અદી નીર્દોષ છે.”

“હું કોઈ કાલે માનનાર નથી.”

“પણ તમારા પરોણાઓને શું ખુલાશો કરશો?” સોહરાયને પુછ્યું.

“હું તેઓને શું નાંકે મોઢું બી દેખડાઉં તે સમજી શકતો નથી,”
સરદાર નવરોજી ગદગદી પડી બોલ્યા, “હું કંઈ બી ખુલાશો કરનાર નથી.”

“તો મને તે કરવાનો રજા આપો,” આલાં નવરોજીનો હાથ પકડી
બોલી, “હું તેઓ બધાંને સમજાવશ.”

*

*

* .

ધણીએક રીકજીક અને તકરાર પછી સરદાર નવરોજી આલાંની
મરજીને તાબે થયા. ઉપકારના ઉભરાથી ઉભરાતી છાતી સહીત તેવણ
ધણેજ ગગલતે સાંદે બોલ્યા, “જો તમારી એવીજ ઇચ્છા છે તો હું
નાચાર છેડું. સત્ય છુપાવવા હું માંગતો નથી, પણ તમે મેહરબાનો
આટલી દીલશોઝી અને જાન-ફેશાનીથી મને બોંહોશજ કરોછ તો હું
તમારી તે ભલી માંગણી ના પાડી પણ શકતો નથી. તમારો આય આભાર
નહીં ભુલાય એવો છે,” ડોસાજી આંખમાં આસુઓ સહીત બોલ્યા,
“આલાંમાય, તમે જો મોટા સ્વભોગ માહરાં કુટુંબના નામને નીભાવી
રાખવા ખાતર આપવા આર્જુમંદ છેવ તે માહરી ઉપર આ અચખુચા
આવી પડેલા નામોશીના કચડી નાખનારા ફટકામાં મોટા દિલાસારૂપ છે.
તમે એક સાચા ખયરખવાહ અને દીલશોઝ દોસ્ત અમારાં કુટુંબના
નિસંદેહ પુરવાર થયાં છો. ખુદ તમને સુખી રાખે. આલાંમાય, સોહરાય,
તમે બેઉ પરોણાઓને ગમે તેમ સમજાવજો, હું તેઓને માહરં મોઢું
બી બતલાવવા ઇચ્છતો નથી. અરે! હું બતાઉંજ કેમ? આપ જઈશીમાં
આવી બુરી હીણપસતી-હુ-હુ—”

તે ડોસો રડી પડ્યો, આલાં અને સોહરાયને પણ તેની દુરદશા
જોઈ લાગી આવ્યું. સોહરાયની આંખમાંથી પણ તે ભલા પોતાના પીતા
સમાન મુરખ્ખી મિત્રને રડતાં જોઈ આંસુ બહાર આવ્યાં. તે બચપણથીજ
સરદાર નવરોજીના અંગત સમાગમમાં આવ્યો હતો. નવરોજી અને
તેનો બાપ ધણાંજ દોસ્ત ફેન્ડો હતા, અને તે (સોહરાય) નવરોજીના
પગ આગલજ રમતો ઉધર્યો હતો, અને, તેથી, એક મુરખ્ખી જેવુંજ
માન તે તેવણ તરફ રાખતો હતો.

તે તેવણુને રડતાં ખીલકુલ જોઈજ શક્યો નહીં. તેનો ડીંઘો પણ ભરાઈ આવ્યો. પણ પોતા ઉપર જેમ તેમ કાપુ સાચવી, આંખમાં આવેલાં આંસુઓ ખંખેરી નાંખી, તેને નવરોજીને બની શકતો ઘણો ઘણો દીલાસો દીધો; અને પછી પતાવી સમજાવી તેવણના રૂમમાં તેવણને મુકી આવ્યો.

સરદાર નવરોજીને તેવણના રૂમમાં પોહ્યાંચાડી તે હાલમાંજ પાછો ફર્યો. આલાં હજી ત્યાંજ હતી. તેણીએ પોતાની અદગ મિત્રાચારીનો ઘણો ઉમદા ઉંચો છાપ સોહરાબના મન ઉપર પોતાની નમુનેદાર વર્તણૂકે બેસાડ્યો હતો. પોતાને માથે અદી યા ફેનીનો ગુનાહ ઘણીજ પ્રશંસા પાત્ર અને કદર કરવા જોગ રહેસે પોતાના ઉમદા ખવાસથી હોરી લેવાના તેણીના મતલબી આવભાવે સોહરાબના મન ઉપર ઘણી ઉંડી અસર કરી હતી.

શું ત્યારે આલાંના જીગરમાં થએલી નેકી અને ખદીની જીભેસમાં નેકી કામચાખ નીકળી હતી કે એવો ખુલાશો આલાંએ કર્યો હતો? ના, ખીલકુલ નહીં. તે માત્ર તે લુચ્ચી સ્ત્રીનો એક ખીજે દાવપેચ હતો, એક પ્રમાણીક પ્રપંચ હતો. તે થાવકી ગણત્રીયાજો ઘણીજ સફાઈથી અને ચાલાકીથી એ ગોજો ગમડાવી પોતાને વધારે સલામત સ્થિતીમાં મુકી હતી. સાથ સાથ વલી સરદાર નવરોજીની વ્હાલી બની હતી, મેહેતા ખાનદાંનની ખરી દીલશોઝ રચીક થઈ હતી. તેણીએ અગાઉથીજ ખાત્રીથી ધારી લીધું હતું, કે આવો કંઈ ખુલાશો જ તેણી કરશે તો સાંભી વધુ ભલીમાં ખપશે, અને પોતાની મુરાદમાં ખી જલદી કામચાખી પામશે; તેની અસરો ઘણી રૂડી અને ફળદાયક નીવડશે. અને તે મકકાર મહીલા પોતાની ધારણામાં કેટલી ન ધારી હદ સુધી ફાવી ગઈ તે આપણે જોઈ આવ્યા.

“ગરીબ બિચારા નવરોજી, મને તેવણની ઘણીજ દયા આવેછ,” આલાં સોહરાબ પાછો ફરતાં દયાથી તે બિચારા માટે દાઝી જવાના શીકુર ફેલાવતાં બોલી.

“પીટી!” સોહરાબે ખરે મને બલાપો કર્યો.

“માહરાથીજ આપ મેહેકાણુ વલીછ,” આલાં ધીમેથી બોલી. પોતાના ખુલાસાની શી અસર થવા તેના પર પામી હતી તે તે જાણુવા ચાહતી હતી.

“ઠેકસ, ફાર ઘેટ લાઈ,” સોહરાબ બોલ્યો, “ઘટ ઇઝ મેંબીરીશન્ટ ઓફ યુ?”

“ઘટ ઇઝ નો લાઈ,” આલાં બોલી, “એ ખર છે ને તે હવે બધા જાણશે.”

“શુ ખરેખર તમે બધા પરોણાઓ આગલ એ ખુલાસો કરવા માગો છો?” સોહરાએ તેણી તરફ વખાણુની નજરે જોઈ પુછ્યું.

“હા”

સોહરાજ તેણીની નજદીક આવ્યો, અને તેણીનો હાથ પોતાના હાથમાં લઈ તે માનથી ચુમ્યો, “આલ્માંમાય, તમે ઘણાજ-ઘણાજ ભલાં છેવ. આ રીયલ ફ્રંડ.”

આલ્માંમાય જીગર ભારે ખુશહાલીને મારે તેના ગલાંમાં આવી ખુટું. તેણીની રંગેરંગમાં ખુશહાલી વ્યાપી રહી.

“કેંક ગોડ કે તમે જેવાં એક ખરાં સાચ્યાં મિત્ર હાલ માહાલમાં છેવ. ખચ્ચીતજ તમારો આભાર નહીં બુલાય તેવો છે. આજેજ મેં તમને પુરાં પીછાન્યાંછ. તમારાં ખરાં રંગરૂપમાં તમને જોયાંછ. આપણે બધાં આગલ એજ ખુલાસો કરશું, પણ મુશકેલી માત્ર સરદાર નવરોજજી ને અદીને પોતાને સમજાવવાની છે. તે જો તમારાથી અને—”

“આઈ વીલ ત્રાઈ,” આલ્માં બોલી, સોહરાએ પોતાનું હેશાન પ્રદર્શીત કરવા તેણીનો હાથ જોરમાં ચાંપ્યો,

“મિત્ર હોજો તો તમે જેવોજ હોજો!” તે બોલ્યો, “તમે જે ભોગ આપ્યોછ તેની કદર—”

“એ ભોગ નથી. હું કહુંછ તે સાચ્યું છે” આલ્માં બબડી.

સોહરાજ હસ્યો.

“આલ્માંમાય, મને છેતરવાની નીક્યા તજવીજ તો કરતાંજ ના. આપણે જે મળી બીજાઓને બનાવીશું. પણ તે પેહેલાં અને તો એ બાબદની સચ્ચાઈ આપણને શોધવી જોઈએ. ખરું કહો આલ્માંમાય આય ભોગ તમે કાણુને ખાતર આપવાં તૈયાર થયાંછ?”

આલ્માં લાલ બની ગઈ. તેણીએ ચાલી જવા કર્યું, પણ સોહરાએ તેણીને રોકી રાખી.

“ફેનીને ખાતર?” તેણી ધીમેથી બોલી, અને પછી હાથ છટકાવી હાલમાંથી નાઠી.

સોહરાજ તેણીના દોડી જતા આકારને ટીકતો ઉભો.

આલ્માં બામજી તેની પર મરી શીટ્ટી હતી એ વિચાર ફરી એકવાર તેનાં દીલમાં સજીવન થયો, અને તે બી કંઈ જુદાંજ નવા રૂપમાં.

તેણી તેને ચાહતી હતી છતાં તે બીજાનો થયો હતો, બીજા કે જેને તેને માટે એક ટચાકડી ભાર બી પરવાહ હોય એમ લાગતું નહીં હતું. બીજા કે જેના હાથની તેને જે દાહાડે માંગણી કરી હતી તેજ દાહાડે-તેજ રાતે પોતાનું સ્વમાન વેચી ચુકી હતી, પોતાની ધન્યજીત ગુમાવી બેઠી હતી!!

પ્રકરણ ૧૮ મું.

સોહરાબને ખાતર.

આલાં સાચું જ બોલી હતી, મગર તેણીએ આશા રાખી હતી અને અનુમાન ખેંચ્યું હતું તેમ તે સર્વેએ જીતું જ માન્યું; અને વળી ઉપરથી તેણી ભલામના ભંડાર ને દીલશોજ ખચરખવાહમાં ખપી.

સોહરાબે દરેક પરોણા આગળ તેણીની મરજી અનુસાર ખુલાસો કર્યો કે તેણીની એક કમનસીબ ગફલતીભરી ભુલનું તે બધું એક પરીણામ હતું. ફેનીએ રાતના મોડેથી તેણીને નેકસેસ હવાલે કર્યો હતો, જે અર્ધી ઉંઘના બેધ્યાનપણામાં ફેનીનાજ ઝવેલ કેસમાં તેણીએ (આલાંએ) ભુલમાં મુક્યો હતો, અને, તેથી, તે બધો ઘોંટાલો ઉભો થવા પામ્યો હતો.

અલખતરુંએ દેખીતો હીગડાં મારેલો ખુલાસો પરોણાઓને ગલે તો ઉતર્યોજ નહીં. તરેહવાર આડાતીડા સવાલો તે સંબંધી તેઓએ સોહરાબને કર્યા, અને તે બાપડાએ પોતાની બનતી કાબોલિયત વાપડી તેના ઘટ્ટા જવાબો કર્યા.

આલાં સોહરાબથી છુટી પડ્યા પછી પોતાના રૂમમાં દોડી. તેણીની છાતી ભારે હરખને મારે ઉડતી હતી. તેણીનો જીવ સોહરાબના છેલ્લા શબ્દોથી બાગબાગ થઇ ગયો હતો. પોતાની આશા અંતે પુરી થશે, તેણીની ધારણા અંતે સફલ થશે, તેણીએ ખેંચેલી બીશયાર રંજનો બદલો તેણીને મલશે એ વિચારથી આલાં આનંદમાં પ્રવૃત્તિત બની ગઇ.

અફસોસ! તેણીના દીલમાંની તમામ ભલી લાગણીઓ નાશ થઇ ગઇ હતી. ફેની માટેની તેણીની પ્રીતી, સરદાર નવરોજજી માટેનું માન, તેવણનું અપાર હેઠાંન એ તમામ તે વિસારી બેઠી હતી. પોતાની મતલબમાં ફાવવા સાર, પોતાની મુશ્કેલી બર લાવવા સાર એ સધલું તેણીએ વા પર વખાતું છોડી દીધું હતું.

પોતાના હરખનો ઉભરો સમી જનાં તે ઉડી-એક મુશકેલમાં મુશકેલ ભાગ ભજવવા તેણી પુરતી ગંભીર બની ઉડી, અને ફેનીના ખારણાં પર ટકોરા માર્યા. અદીએ તે ખોલ્યું, અને તે અંદર દાખલ થઈ.

ફેની ખીજાના ઉપર રડમસ એહેરે અરડાઈ પડી હતી; આંસુઓની ધારા તેણીના ગોરા ઘટમારા ગાલો પરથી ટપકતી હતી. તેણીના કેશ છુટી જઈ વેરવીખેર તેણીની ગરદન આસપાસ પડ્યા હતા.

આલાં તેણી આગલ જઈ તેણી પાસ ખીજાના ઉપર ગોથવાઈ. અદી અદમવાણી ખારીને અધેલી તે ખેડને ગમખાર ચશમેએ જોતો ઉદાશ ઉભો.

“ફેની-અદી,” આલાં ધીરેથી ખોલી, “તમે કાય નાહકનો કાગનો વાધ કરોછ? ખાલી શું કામ એટલો ફસ કરોછ? મુઠ્ઠા દમ વગરની નીરજીવ વાતને શા સખખ સર એટલું ગંભીર રૂપ આપોછ?”

“આલાં ખેહેન, આય કંઈ ન્હાની સુની વાત નથી. ખેહેતા ખાન-દાનની ઈજ્જતનો એ એક ગંભીર સવાલ છે,” ફેનીએ ગંભીરાઈથી કહ્યું.

“પણ બન્યુંછજ શું જે તમો એમ ઇજ્જત ને ઇમાનની લાંખી લાંખી વાત કરોછ?” આલાંએ પ્રશ્ન પુછ્યો.

ફેની અને અદી એકમેકનું કોહું જોવા પડ્યાં. તેઓ જવાબ શું કરે? તેઓ ખેઉ ખાત્રીથી માનતાં હતાં જે કે અલખતાં તે તમામ ગત્ત હતું છતાં કે તે ખેમાનું કોઈ એક ગુનેહગાર હતું. અદી ફેનીને અને ફેની અદીને શકની નજરથી જોતી હતી. ઉત્તરા સુલટી ખેરહેમ સંજ્ઞે-ગના સપાટામાં તેઓ એવાં તો સાખુત સપડાયાં હતાં કે તેઓ કંઈ તેવું ધારે તેમાં નવાઈ શું છે? અદી ફેની માટે કેમ શક ખાઈ ગયો તે તો વાંચનારાં સજ્જનોને રોશન છે, મગર ફેની પોતાના ભાઈ માટે કેમ શકાવી બની તે હવે આપણે જોઈએ.

અદી કદાચ આગલી રાતે જુગારમાં વધુ હાર્યો હશે, અને કદાચ ફેની ગુસ્સો કરે કરી તે વાત તેણીથી છુપાવી હશે; અને વધી ગયલું કરજ બરવા થકી આલાંનો નેકલેસ અદીએ તકડાવ્યો હશે એવું ફેનીએ અનુમાન કર્યું. અને કરમસંજ્ઞે બનાવ એવો બન્યો કે આલાંનો નેકલેસ પડી ગયો, અને તે અદીનેજ મલ્યો, અને તેણે તે પોતાની ખેહેનને આલાંને સ્વાધીન કરવા સોંપ્યો. અલખતાં આ બનાવે અદીને પોતાની પાપી ધારણામાં વધારે લલચાવ્યો હશે, એમ ફેનીએ વિચાર્યું, અને તે તેણીનું વિચારવું કંઈ છેકજ અસંભવીત યા મદાર વિનાનું તો નહીંજ હતું. એકવાર આલાંનો ગુમાયલો નેકલેસ અદીને મલ્યો હતો, અને

તુરતજ તેણે તે પોતાની બેહેન મારફતે તેણીને સપુદ કરાવ્યો હતો. તે તેજ પાછો તે તફાવે એમ માનવું બેહુદું અને અકલથી દુર ધારી તે ટકનો લાભ લઈ કાંચ નહીં અદીએજ તે અધાર કર્મ કર્યું હોય? એવી ફેનીની દલીલ હતી, અને બેશક તે કંઈ દમ વગરની આગુબાગુના 'સરકમસ્ટનસીસો' જેતાં તો નજ હતી.

“નેકલેસ ચોરાયોછજ કાંઠાં જે તમે અમથાં એટલી બધી ગડબડ કરોછ,” આલાં તેઓને લા જવાબ જોઈ બોલી.

“ચોરાયોછજ કાંઠાં એટલે?” અદી એચંબો પામી બોલ્યો.

“માહરા ઝવેલ કેસમાંથી તે નીકલ્યો એટલે-એટલે?” ફેની બોલી, અને મહુજ દયાજનક ચેહેરે અદી તરફ નીગાહ કરી. તેણી વધુ બોલતાં અચકી ગઈ.

“પણ-પણ કેસમાંથી નીકલ્યો તેથી શું થયું?” આલાંએ તકરાર ઉઠાવી. “મેંજ તે તાંઠાં મુકેલો હતો?”

“વોટ? શું?” જાણે છેલ્લો કેટલોક વખત થયો તેવોજ કાંઈ આછડીયા તેના મગજમાં રમી રહ્યો હોય, પણ તેને તે શબ્દરૂપ આપી શક્યો નહીં હોય તેવી કાસમે અદી પુકારી ઉઠ્યો.

“મેં તે તાંઠાં મુકેલો હતો,” આલાં ધીમેથી સ્પષ્ટ અવાજે પાછું બોલી.

“હાઉ કેન ઈટ બી?” ફેની બોલી, “ઈટ ઈઝ ઇમ્પોશીબલ”

“નો! નોટ ઍટ ઍલ,” આલાં બોલી, “ફેની, અદી હું કહુંછ તે ખરું છે. એમાં નહીં બનવાજોગ સેહેજ બી નથી. ધીરેથી વિચાર કરતાં મને સ્ટ્રાઇક થાયછ કે રાતના ફેનીએ મને નેકલેસ લાતી આપ્યા પછી મેં તે બેધ્યાનપનામાં ફેનીના કેસમાં મુકેલો.”

“પણ તમે અર્ધા કલાકની વાતપર તો સાફ નામુકર ગયા કે ફેનીએ રાતના નેકલેસ તમને આપેલોજ નથી” અદીએ શકમંદ બની પુછ્યું.

“તે માહરી ભુલ હતી. ધીરજથી દરયાફત કરતાં ખરી વાતનું બાન હવે મને થાયછ,” આલાંએ પોતાના હોથો પીસી જવાબ કર્યો.

“પણ મેં તો તે તમારા ઝવેલકેસમાં માહરે હાથે મુક્યો હતો,” ફેનીએ આલાંની વાતનું ખોટારું ખુલ્લું કર્યું. તેણીની આ તકરારનો જવાબ કરવા આલાં અશક્ત હતી.

“તું-તું-કંઈ ભુલ કરેછ,” જરા વાર રહી તેણી બબડી.

“ નહીં મને બરાબર ધ્યાન છે,” ફેની મક્કમતાથી બોલી.

આલાંએ ખભાં ચલાવ્યાં.

“ તું કંઈ ભુલ કરેછ, ફેની. મધો એમાં વાંક માહરો છે.” આલાં બોલી, “માહરીજ એ કદંગી ભુલથી એ મધો ગડબડ ઘોંટાભો મઈ મયોછ.”

“ ઠેકસ ! આલાંમાય, તમે ઘણાં ભલાં છેવ. વેરી કાઠન્ડ ઓફ યુ. ખરી વાત શું છે તે મને ખબર છે,” અદી બોલ્યો અને ફેની તરફ સુકી તસ ગમખાર ચશમોએ જોયું. આલાંનું બોલવું તેના ધ્યાનમાં ખીલકુલ ઉતર્યુંજ નહીં; તે તો ફેનીનેજ અપરાધી ધારતો હતો. તેને રાતે ફેનીને આલાંને આપવા આપેલો નેકબેસ તેણીએ (ફેનીએ) આલાંને આપ્યોજ નહીં હશે, અને પોતાના કેસમાં ઠેસવી દીધો હશે, એકુંજ તે કંઈ વધતી ઝોછી ખાત્રી સમેત માનતો હતો.

“ તમારી ઘણીજ મેહરબાની છે. તમે ઘણાંજ માયાલુ અદી કહેછ તેમ છેવ,” ફેની બોલી, અને પછી અદી તરફ ઉજાશીથી પુર એક ગમ-ગીન નજર નાંખી તેણે આગલ ચલાવ્યું, “ખરી વાતથી હું વાકેફ છેઉં !”

“ મેં જે કહ્યું તે ખરું છે,” આલાં જવા ઉડતાં બોલી, “એ વાત મેં નરસેજી તથા સોહરામજીને પણ કહીય, ને તેઓ પણ એ માનેછ. અત્યાર આગમચનાં બધાં પરોણાઓ પણ એ વાતથી વાકેફ થઈ ચુક્યાંછ, ને તે લોક પણ ખીલીવ કરેછ. હું તમને પણ તે માનવાની ભલામન કરુંછ. હવે એ વાત ખાઈ જાઓ, કંઈ બન્યુંજ નહીં હોય તેમ વર્તો.”

આલાં એટલું બોલી ગઈ.

પ્રકરણ ૧૯ મું.

ભાઈની ભલાઈ.

તે એઉ ભાઈ બેહેન વચ્ચે કરી બી મનમાનતો ખુલાશો હતો થયો નહીં હતો. અદી કાહારનો જુદો જુદો કીસમે ફેનીને દીલાસોજ દ્યા કરતો હતો. આલાંના રૂમ છોડી ગયા પછી પણ પાછો તે તેણી આગલ જઈ બેઠો, અને એક ગંભીર તેમજ લાંબી ચુપકીદી તેઓ વચ્ચે ફેલાઈ. અદી સમજીજ શક્યો નહીં કે એ ફેનીને થયું શું હતું ? કાંમ તેણી એમ એકજ સકમબકમ બની ગઈ હતી ? પોતાના દીલનો ભરમ બોલી દમ

અદીના વસવસાને કાંચ નહી દુર કરી નાંખતી હતી ? તે ઉલટાવી ઉલટાવીને ફેનીને સાચું કબુલી દેવા, ખર ખોલી દેવા છેલ્લા દોઢ કલાક થયા પોતાનામાં વીશવાસ મેલવાની ખાત્રીઓ પર ખાત્રીઓ આપી કરગરીને કહેતો હતો, પણ ફેની લા જવાબ ચુપ બેસી રહી હતી; અને બેકામ જેવી ડાલા ફાડી અદીને ટીકતી હતી. જાણે તેણીની સમજ શક્તિ, સુધ્ધી બુધ્ધી ગુમ થઇ ગઇ હોયની !

“પણ એ જે બન્યું હોય તે બોલી કાંચ નહીં દેતી કે હું કંઈ ઉપાય આદરું ? શું એ બોલતાં અચકાયછ-લજવાયછ. ત્યારે શું આવું નીરલજ કામ કરતાં એને આંચકી કે લાજ નહીં આવી ?” તે મનશે વિચારતો, “વખતે એ માહરી પાસ બોલાવા માંગતી હોશે કે એક કર્મ મેં કીધુંછ, અને પોતે નીષકલંક રહેવા ઇચ્છતી હશે,” પછી એમ ધારી તેને મોટેથી ઉમેર્યું, “ફેની, એ કામ મેં કીધુંછ !”

ફેની ચુપ બેસીજ રહી.

“ફેની, સમજેછ કે, એ કામ મેં કીધુંછ,” તે જરા વાર રહી પાછું બોલ્યો.

ફેનીએ હજી પણ કંઈ જવાબ કર્યો નહીં. પોતાનો ઘટમારો ગોરો હાથ ધીરેથી તેણીએ પોતાનાં કપાલ ઉપર ફેરવ્યો, જાણે કંઈ નાપસંદ ખ્યાલોને પોતાના મગજમાથી તેમ કરી હાંકી કાઢવા માંગતી હોયની તેમ.

“કહે કે એ એક ભુલ હતી,” અદી તેણીને ચુપ જોઇ બોખરા સાદે બોલ્યો, “ફેની બોલ કે એ એક ચુક હતી. ઘડી ભરના બેધ્યાન-પણાની ઘેલછામાં તેં એ મીસ્ટેક કરી, અથવા તો રાતે મેં તેને નેકલેસ આપ્યા પછી તું આલોને આપવા ગઈ પણ તેણીને નીંદમાં જોઇ સહવારે સોંપશે એવા ખ્યાલથી તેં તાહરા કેસમાં તેટલાં મુક્યો, ને પછી સહવારના તું તે કાધી લેવાનું ભુલી ગઈ.”

અદીએ રમાલ કાઢી પોતાનું પરસેવાથી ભીંજી ગયેલું કપાળ જોરમાં નુછ્યું.

“તું બોલતી કાંચ નહીં ?” અદી ઘણાં દયાજનક સાદે દુઃખથી હાથ મસલતાં બોલ્યો, “કંઈ ખુલાશો કરતી કાંચ નહીં ? ફેની, બોલ, વાસ્તે ખુદા કંઈ કહે ? ખુલાશો કર ?”

“અદી કહેવાનું કાંઈજ નથી,” નસોસ કીસમે પોતાનું સુંદર સર ધુંણાવી ફેની અંતે બોલો, “હું નહીં સમજી શકતી કે તું શું કહેવા

માંગેછ. તેં શું મને ગમ રાતે નેકલેસ આપેજો? અગર જો આપ્યો બી હોય તો—તો—”

“તો શું? ફેની, તો શું?” અદી તેને વળી ચુપ થઈ ગયલી જોઈ ખુબ કરગરીને બોલ્યો.

“પણ હવે એ વાત જવા દે. આલાં હમનાંજ કહી ગમ કે તે તેણીએ જીવમાં માહરા કેસમાં મુક્યો હતો ને તે વાત બધાં માનેછ, તો પછી-પછી-જસ્તી શું જોઈએછ?” ફેની બોલી, અને અત્યાર સુધી તેણીએ જાલવી રાખેલી ચુપકીદી છુટી ગઈ.

“અદી-અદી, તેં શું કામ એ કીધું? કાંય કીધું? અરેરે! તે આપણા પર કેટલી ખુજારી ને નામોશી લાવી મુરીછ?” એટલું બોલી ફેનીએ પોતાનો ચેહરો અને હાથોમાં છુપાવી દીધો, અને રડી પડી. અદી અજાનબ બની તેણીને ટીકવા લાગો.

“યા પરવરદીગાર! એ શું માજરો છે?” તે મનશે પટપટ્યો, “શું ફેનીનું મસ્તક ઠેકાણે નથી?”

તેને ભાંગાદુટા શબ્દોમાં તેણી આગળથી તે ઝવેલ કેસ લઈ સહવારના માહાલમાંથી નીકલ્યો, ને ત્યાર પછી શું બન્યું તેનો ખુલાશો ફેની આગળ કર્યો.

“હું પાછો આયો એટલાં માટેજ કે હું નહીં સમજી શક્યો કે એ કેમ બન્યું?” તે છેવટે બોલ્યો, “ને-ને-તને બચાવવા માટે. પણ મને બાણ મોઢું થયું?”

“મને બચાવવા?” ફેની ‘હીસ્ટરીકલી’ બોલી, અને તેઓ વચ્ચે પાછી ચુપકીદી ફેલાઈ. એક નહીં સમજ પડે એવું ભેદી ઉખ્યાણું તે બેઉ ભાઈ બેહેન આગલ ડોળા ધુરકતું પડ્યું હતું કે જે ઉકલાવવા તેઓ બેઉ અશક્ત હતાં.

“બાવા શું ધારતા હશે?” અદીએ જરા વાર રહી પ્રશ્ન કર્યો.

“આપણને બેઉને ગુનેહગાર!”

“હું બી એમજ માનુંછ,” અદી બોલ્યો, “પરોણાઓ આલાંએ કરેલી વાત ખરી માને તો બસ છે.”

“હા! એટલુંજ હું બી ઈચ્છુંછ,” ફેનીએ પોતાની મુરાદનો પડઘો કર્યો, “આલાં બણીજ ભલી છે.”

“પચ્ચીતજ, એની આ ભલાઈ ન વિસરાય તેવી છે,” અદીએ પોતાની બેહેનના બોલવાને અનુમોદન આપ્યું.

તે કમનશીબ બેખબરોને ક્યાં ખબર હતી કે તેઓ પરની એ બધી વિપરીઓનું મુળ ખુદ એ તેઓની ભલી આલાં પોતેજ હતી. તેઓની બધી દેખીતી ભલામી તેઓ કાળે ખાતેનની ખુરામ હતી.

“અદી, અદી હવે તું શું કરશે?” ફેનીએ જરા વાર રહી સોકા-તુર સાદે પુછ્યું.

“માહરં તો હવે સમજ્યા, પણ તાહરં શું થશે? સોહરાબ કંઈ—”

“સોહરાબને હું આ હીણપ્સતી સાથ પરણી શકશ નહી,” ફેની પોતાના ભાઈને બોલતો અટકાવી બોલી, તેણીની સુંદર ચશ્મામાં પાણી ભરેલ આંખો. અદીનું જીવન પોતાની બહાલી બેહેનનું તે જાણેમ દુઃખ જોઈ ચીરાઈ ગયું.

“તેં એ માહરે ખાતર કીધું મને મદદ કરવા કીધું, ફેની, ને હવે માહરી પવીત્ર ફરજ છે કે માહરે તને ખતરી મદદ કરવી. ડીયર ગર્લ માહરે માથે કાળી ડીલી ચોંટે તો કંઈ હરકટ નહી, તું સુખી થાય એટલે બસ? તાહરી સામે કોઈ શકની આંગળી કરીજ ન શકે તે માટે હું ધર છોડી જવશ, એટલે બધા મનેજ ‘ગીલ્ટી’ ધારશે,” અદી પોતાની બેહેનના પગ પાસ બેસી જઈ ધણાંજ જુસ્સાથી બોલ્યો.

“નહી એવું કંઈ કરતો ના, અદી. જો ખતરી શકતું હોય તો એ ગ્રહમ માહરા કપાલે નોંધાવવા હું તૈયાર છું! તને જીંદગી લેવાની છે, દુન્યામાં પેટ વાસ્તે લડવાનું છે; ને જો એમ જણાય, તો-તો-ના!” તે હે તાલું બેહેન વધું બોલી શકી નહીં. પોતાના ભાઈની છાતીપર માથું નાંખી તે રડી પડી.

તે બંને ભાઈ બેહેન એકમેકની ગાદમાં ચંપાઈ સાથે રડ્યાં; અને બેકબેક ખરાં જીવનથી ઇચ્છીયું કે તેઓ એકમેકનું દુઃખ કમી કરી શકે?

બેરહેમ સંજોગ તેઓની કેવી ઘાટકી મશકેરી કરતું હતું? નહીં ગુનેહ ખાસને એકમેકની નજરમાં ગુનેહગાર ઠેડવી તેઓની હાંસી કરતું હતું?

સંજોગના બેરહેમ સપાટાના સંકળમાં સપડાયલા કમનસીબોનો સંકટો એવાંજ દારૂન છે, એવાંજ ગળબ ફૂર ને સંમદોલ છે. અફસોસ! જીવતી જીંદગીમાં પણ કેટલાં નીર્દોષો અત્યાર તુલીકમાં, એ કારમખાં બદબખ્ત સંજોગના ખુરા બસના ભોગ થઈ પડ્યાં હશે, અને પોતાના ઘેરખાર, દેશ, ખેશ અને જીંદગીથી પણ ઉખડી ગયાં હશે? નાહકના હેરાન થઈ મોર્ગે લાગ્યાં હશે??

પ્રકરણ ૨૦ મું.

ધર બાહાર.

અદી બીછાના ઉપર મનમગજની અસ્થિર હાલતમાં તવલતો પડ્યો હતો. ફેની ખાતર તે ઘરઆર તજ દેવા તલબગાર થયો, તે ગાણી ફેની ગભરાઈ ગઈ; અને તેને તેમ નહીં કરવાની કાકડુદી ભરી સલાહ આપી. પોતાનો બહાલો ભાઈ ઘરઆર તજ રચડતો રઝલતો થાય તે કરતાં તે પોતે તે ચોરી માટે તકસીરવાર થશે એવું જોવા તે ભલી હેતાલુ ને મમતાલુ હમશીર રાજ હતી. તેણીએ અદીને આંખમાં આંસુઓ સહીત ધણો પતાવ્યો, મનાવ્યો અને સમજાવ્યો હતો; ને એવો કંઈ અતીમ માર્ગ ન લેવા મનાવ્યો હતો; અને જ્યાં સુધી અદી બોલ્યો ને પ્રેમીસ થયો નહીં કે તેનો તેમ કરવાનો ધરાદો નથીજ ત્યાં સુધી તેને તેણીએ છોડ્યો નહીં.

પણ અદીએ તો ઘર છોડી જવાનો પકડો નીશ્ચય કર્યો હતો, અને માત્ર પોતાની બહાલી બેહેનનું મન મનાવાજ એવો દીલાસો તેણીને દઈ આવ્યો હતો.

તે ફેની આગલથી નીકળી સીધો પોતાના રૂમમાં ગયો, ને બીછાના પર ઉંઘે મસ્તક નાંખાવી દઈ જાગ્રમેજાર રડ્યો.

તેને કશું સમજ નહીં પડતું હતું કે એ શું અન્યું હતું ને શું અનતું હતું ? તે સરયામ ભખરાઇજ ગયો હતો. તેના મનની શાંતીને સર-બસર કચ્છી નાંખનારો એક સામુદ્ર જલેમ ફટકો પડ્યો હતો.

“યા પરવરદીગાર ! આય માહરી પર શું ગજબ ? એ શું જામુન સીતમ ! અફસોસ ! સહવારના હું કેવો ખુશહાલીથી ઉછલતાં જગરે ઘરમાંથી નીકલ્યો હતો, ને હમના આય માહરી કેવી કંગાલ હાલત ? હું શું કરું ? કેમ કરું ? શહેરાંને માહરૂં મોહું બી કેમ બતાઉં ? અરેરે તે બહાલી મીડી છોકરીને હું કેમ ભુલી જાઉં-કેમ મુકી જાઉં ?”

અદી શહેરાંને જગરો જનથી ચાહતો હતો; અને ચોરીનો કલંક પોતાને માંથે ચઢાવી માહાલ અને તે ગામ છોડી જતાં, પોતાની મીડી માશુકથી પણ વિયોગ લેવો પડતો હતો તે ખ્યાલે તેનું જગર અસહ્ય દુઃખથી ફાટી જતું હતું. તે મનમોહન મોહનાને છોડી જવાના ખ્યાલથી ચીરાઈ જતું હતું.

“પણ બીજો છુંટકજ શું છે?” તેણે દુઃખી દેમાગે વિચાર્યું.
 “માહરે માહરી ફરજ બળવવી જોઈએ. માહરે ખાતર જે ભારી ભોગ
 માહરી જ્હાલી હમશીરે આપ્યોછ તેનો બદલો માહરે વાલવોજ જોઈએ
 શેહેરાં, મધુરી ગર્લ, તને છોડી જવા માહરં મન માનતું નથી, માહરં
 જીગર ચાલતું નથી, પણ અફસોસ સદ હજાર કે હું નાચાર છઉં. માહરે
 ગમે તે ભોગે બી માહરી ફરજ બળ લાવવીજ જોઈએ,” તે રદમસ
 પુકાર્યો. “અને તે બળવતાં હું હથથ નહી. એક સાચ્યા જરથોસ્તી તરીકે
 કદી ફરથ નહીં.”

ઓ મોહોબતના મધુર ખ્યાલો! તમે મને છોડી જાવ, તજ જાવ,
 માહરો પીછો છોડો, મને તમારં કામ નથી. તમારી માહરા મગજ
 માહેલી હાજરી મને કમકમાવનારી, માહરી ફરજતું કરજ ફેડવાથી મને
 અટકાવનારી છે. વાસ્તે બહેરે ખુદા જાવ, ગાયેબ થાવ. તમારી સીદા
 સુરત મને ના બતાવો.

ઓ દીલ? જરા તું સંગ દીલ બન! જરા વધારે કથન ને કુર બન
 માયા મોહોબતના ખ્યાલોથી નરમ ના બન. મને માહરી ફરજ બળવવી છે!

ફેની! માહરી જ્હાલી બેહેન, સુખી રહેજે, ને તાહરા અભાગ્યા
 ભાઈને યાદ કરતી રહેજે કે જે ભાઈએ તાહરાં સુખને ખાતર પોતાના
 સુખનો-પોતાની જીંદગીનો ભોગ આપ્યો છે!”

રડતી ચશમોએ તે બીજાંના ઉપરથી ઉઠ્યો; અને એક સમકલા
 બેંગમાં પોતાનાં જર જોગાં કપડાં તેને સીંચ્યાં, અને ત્યાર પછી એક
 ટુંક કાગળ સોહરાબ ઉપર લખ્યું. પછી પોતાની હટ પેહેડી લઈ, બેંગ
 ઉપાડી, એક છેવટની નજર પોતાના રૂમમાં ગનીથી પુર નાંખી તે ભારી
 ને દર્દમંદ જીગરે બહાર નીકળ્યો, ધીરેથી અને ધીમેથી સોહરાબના રૂમ
 આગલ જઈ, પેલું લખેલું કાગળ બારણાની ફાટમાંથી અંદર ઠેસ્વી દીધું,
 અને પછી દાદર ઉતરી તે નીચે આવ્યો.

ધ્રમધોર શાંતી આખા માહાલમાં વ્યાપી રહી હતી. જો કે હજી
 અગ્યા વાગ્યાર હતા છતાં તે દીને બનેલા ગમખાર બનાવને લીધે સવ
 પરેણાઓ જલદી વગેસગે થઈ ગયાં હતાં.

અદી માહાલમાંથી બહાર પડ્યો; અને છેવટની એક નજરતે
 પોતાના બાપીકાં બાદશાહી મકાન ઉપર ફેંકીને સ્ટેશન તરફ ઝપાટામાં ચાલ્યો.

“અદી-અરદેશર!”

તે સજ્જડ ચોંક્યો. લગભગ અર્ધો રસ્તો તેને વિચારોના વમલમાં દર્દમંદ હમડે કાપ્યો હતો, અને તેટલાં કોણને પાછલથી પોતાને ઓચીતો બોલાવતાં સમજી તે મજબુત ચમક્યો ! પાછળ ફરી જોયું તો કાઢિયા કારભારી આવતા હતા.

કાઢિયાએ નજદીક આવી ઘણાંજ જોશથી અદીને શેકહેન્ડ કરી.

“ તમે જાવજ,” તેને પુછ્યું.

“ હા !” તેને ત્યાં જોઇ અદી એટલો અચરત બન્યો, કે જવાબ દેતાં એક મિનીટ ઉપર વહી ગઇ.

“ આઇ એમ સોરી !” ઘણાંજ માયાલુ અવાજે કાઢિયા બોલ્યા, અને અદી પણ પોતાની જાતેનની સદ્ગતી ગમી છતાં એ જોઇ હચરત રહ્યો કે ગઇ સહવારના તેની સાથ ક્યોરતા, કરડાઈ, અને તીરસકારથી વાત કરનાર ઘણી આયજ કે ?

“ શું બન્યુંજ તે હું સમજુંજ ! આઇ મીન તમે કાંય જાવજ તે હું અટકતી શકુંજ. પણ હું ખાત્રીથી માનુંજ કે તમે નીર્દોષ છેવ. તમે ગમે તેવા હોવ મગર એક ચોર તો નથીજ !” કાઢિયા માયાલુ અવાજે બોલ્યા.

અદીએ જવાબમાં ખભાં ચઢાવ્યાં; પછી જરા વાર રહી બોલ્યો, “કાઢિયા, તમે જેમાં તેમાં ઘણું જાણવાના હંમેશ ઢોંગ કરોજ. એ તમારી રીત મને મુતલગ પસંદ નથી.”

કાઢિયા અદીનો ટાણો સમજી હસ્યા.

“ તમે જાવજ તેથી હું ખુશી છું, મગર જે સખખસર જાવજ તે માટે દીલગીર છું,” તેવણુ બોલ્યા.

અદીનો પીતો આ સમજી ઉછલી આવ્યો.

“ ખુશી તમે એટલા માટે છેવ કે શહેરાંથી હું દુર થાઉંજ” અદી બખાલ્યો.

“ હા ? શહેરાંથી તમે દુર થાવજ તેમ શહેરાં બી વખત જાવજ તેમ તમારાથી દુર થશે.”

“ એટલે ?”

“ આવતા માસની શહરઆતમાં હું ને શહેરાં અંદીથી ઉઠાંગરી કયેજ.” કાઢિયાએ ખુલાસો કર્યા.

“ કાંહાં.”

“તે હું કહેવા શક્તિવાન હાલમાં નથી. હમનાજ હું રોશન ઉપર ટેલીગ્રામ કરવા ગયો હતો, ને ત્યાંથી પાછો ફરતો તો તેટલાં મેં તમને જતાં જોયા, ને થોભાડ્યા. એ ટેલીગ્રામનો જવાબ માહરે ક્યાં જવું તેનો ખુલાશો લાવશે.”

“શેહેરાંને માહરી સલામ કહેજો તે તેણીને માહરી તરફથી ખાત્રી આપજો કે તેણી તરફની માહરી મોહબત અગાધ છે.”

“બ-સ !” કાઉબાના કપાલ ઉપર પાછો ખીજવાટનો ચીલ્લો ચઢ્યો.

“તેણી જો મને ચોર માનતી હોય તો તેણીને સમજાવજો કે——” તે બોલતાં અચકી ગયો. તે શું કામ ધર છોડી જતો હતો તેની તેને યાદ થઈ. ફેનીને બચાવવા ખાતર, તેણીને નીર્દોષ પુકરાવવા ખાતર તે ખાખસુસ ચોરમાં ખપી ધર બાહાર જતો હતો તેનો તેને વિચાર આવ્યો, ને તુરત તે વધુ બોલતાં ચુપ થઈ ગયો.

“ગુડ બાઈ, કાઉબા !”

“ગુડ બાઈ! એન્ડ ગુડ ફૌરચ્યુન!!” કાઉબા પાછા નરમ બની જઈ બોલ્યા, “અરદેશર, એઅદ બી માફ છે મગર તમને કંઈ પૈસાની અગત——”

“ઓ ઠેંકસ! આ થાઉસન્ડ ઠેંકસ! માહરી પાસ હાલ પુરતા છે,” અદી તેવણને અટકાવતાં બોલ્યો.

“ત્યારે ટટા! આપણે પાછા મળશું. કેથેબી પાછા તો મળશું. મગર બ્યારે બી ને બ્યાંબી પાછા મળશું ત્યારે દુશમન તરીકે નહીં પણ દોસ્ત તરીકે ભેટશું. હું જાણું છું કે શેહેરાંના કારણે તમે માહરી પર ખફા છોવ, અને કદાચ અદાવત પણ રાખતા હશે. મગર ચોક્કસ સખબોને સર હું એમાં કંઈ કરી શકતો નથી. હું એનો આપ નથી, કે વાલી નથી. અને એ એક એવા નામી ખાનદાનની બેટી છે કે તેણીને તમારી સાથની મિત્રાચારીમાં હું ઉતેજન તેથી આપી શકતો નથી. તમારા દીલમાં જો કપટ હોય તો તે દુર કરજો, ને ખાત્રી રાખજો કે તમારો હું એક મોટો ખ્યરખ્વાહ છઉં.” એટલું બોલી કાઉબાએ પોતાનો હાથ લંબાવ્યો, અને અદીએ તે તુરતજ પોતાના હાથમાં લઈ જીરુસાથી હીલાવ્યો.

“માહરી મુરાદ હવે બર આવી શકનાર નથી. માહરી જીંદગી હવે કામની નથી, તો પછી તમારી સાથ ખાલી વેરબાવ રાખવો શું ખપનો?” તે મહમદી પડતાં બોલ્યો.

“હીંમત હારો ના ! તે માહાનામી સાહેબમાં વીશવાસ રાખો ! દુન્યાની આવ આફતો આપણી કસોટી ખાતર છે, અને તેમાંથી પાર ઉતરવાની આપણી દરેકની ફરજ છે. તેવીજ કંઈ દુઃખભરી કસોટીની કરડી પરીક્ષા-માંથી તમે પસાર થતા હશો એમ ધારી ધીરજ ધરો. ચાલો ગુડ બાઈ !”

“ગુડ બાઈ !” અદી બોલ્યો, અને તેઓ છુટા પડ્યા.

પ્રકરણ ૨૧ મું.

ઓ ! ખુશહાલી !!

અદીના એકાએક ચાલી જવાથી ખીજી સહવારે માહાલમાં ભારે ગડબડ મચી રહી. પરોણાઓ વચ્ચે ગઈ કાલે બનેલા બનાવ ઉપર પાછી જોશભેર ચકચાર શરૂ થઈ.

સરદાર નવરોજજી જેવણની તખ્ત ગઈ કાલે આવી પડેલા ઓચીંતા શોકથી લકડી ગઈ હતી, તેવણ વધુ ખીમાર બની ગયા, અને આ નવી આફતથી છેકજ હીંમત હારી જઈ દુસકે દુસકે રોયા. ફેની પણ તે હેલતાવનારા સમાચાર સુની બેહોશ બની ગઈ.

દીલગીરી આખા માહાલમાં વ્યાપી રહી.

સોહરાબની નજર સહવારના ઉઠતાં વાર પેલી અદીએ ખારણામાંથી અંદર હડસેલી દીધેલી ચીડી ઉપર પડી. જે તેણે ઉખેડી વાંચી, અને તે પણ બે ઘડી સ્તબ્ધ થઈ ગયો. જાણે વાત ધ્યાનમાં નહીં ઉતરી શકતી હોય, યા તો કંઈ સ્વપનામાંજ તે બધું વાંચતો હોય એવી ગુચવાયલી અદાઓએ તે ચીડી તેણે ફરી અને ફરીથી વાંચી.

તે ચીડીમાં અદીએ ટુંકમાં જણાવ્યું હતું કે આલાંના નેકલેસની ચોરી માટે તે પોતે જવાબદાર હતો, અને રાજખુશીથી ધર છોડી જતો હતો. વધુમાં તેને સોહરાબને અંદર આગ્રહ લખ્યો હતો કે તેણે તેની શોધ કરવાની મીઠ્યા તજવીજ કરવી નહીં, કેમકે તે મુબંઈ પુગતાંની સાથે ત્યાંથી ખી કોઈ નહીં જણાયલે મથકે ઉપડી જવાનો ધરાદો ધરાવતો હતો.

તે ચીડી વાંચતાં સોહરાબનું મગજ પાછું ચકલમ મારી ગયું. ખરી બાબત શું હતી તે નહીં સમજ પડતી હોવાથી તે ગુચવાયો. ગુનેહગાર કોણ હતું તે માટે તે ડામાડોલ બન્યો. ગઈ કાલે જુદા જુદા બનાવો

ઉપરથી તે અદી અને ફેની એ બેઉ પર વારા ફરતી સુમેહ ખાધ ગયો હતો. ફેની તરફ તેનો શક વધારે મુસ્તકીમ હતો, પણ અદીની આ ચીઠી વાંચતાં તે પાછો વિચારના વમલમાં ઝીપલાયો. બનાવોજ બધા એવા તો ગોળગોળ અને હેરફેર ધડ પુછડાં વિનાના ને તે બી વડી અધુરા ઉપરા-સાપરી બની રહ્યા કે તે કંઈ પણ નક્કી નીર્ણય પર આવીજ નહીં શકે તેમાં શી નવાઈ છે ?

તૈયાર થઈ આ વાતની ખબર પેહેલાં આલાં બામજીને કરવાનો તેણે નીશ્ચય કર્યો, પણ તે અમલમાં મુકાય તે અગાઉ આલાંજ તેને શોધતી તેના રૂમમાં આવી. સોહરાબે પોતાના રૂમનું ડોર તેણીએ ઠોકવાથી ઉઘાડ્યું.

“સોહરાબજી, અદી ગુમ થઈ ગયોછ,” તેણી અંદર આવી બોલી.

“હા તે મેં જાણ્યું,” સોહરાબે દીલગીર ચેહેરે જવાબ કર્યો.

આલાંએ અન્નયબીથી ડાચું વકાસી ડોળા ફાડી સોહરાબ ગમ બેયું.

“તમે જાણ્યું ?”

“હા !”

“કેમ ? ક્યાંથી ? તમે તો હજી રૂમમાંથી બહાર બી નીકળ્યા નથી,” આલાં હચરત બની બોલી.

“ઓ તેથી શું થયું ? તે મને જતી વખત ચીઠી લખી રાતના માહરા રૂમમાં નાંખતો ગયલો હતો,” સોહરાબે આલાંની અન્નયબી ભાંગી, અને અદીની ચીઠી તેણીના હાથમાં મુકી.

આલાંએ તે લઈ વાંચી. તે વાંચતાં તેણીનાં પેટમાં ગીલગીલ્યાં છુટયાં, પણ તેથી કંઈ લાગણીઓ પોતાના ચેહેરા પર પ્રગટ થવા તે ખાંગડ ઓરતે દીધી નહીં. તેણીએ ચીઠી વાંચી લઈ પાછી સોહરાબને આપી.

“અદીએ આ એક ધણુંજ હુલ્લદ પગલું ભર્યુંછ,” આલાં બોલી.

“બેશક ! તેને એમ ચેતાવ્યા વગર ઘર છોડી જવામાં ઘણી મુરખાઈ વાપડીછ. એક ગંભીરમાં ગંભીર ભુલ કીધીછ. સરદાર નવરોજજી તો એ વાત સમજી ફાટીજ નશે !”

“તેવણુ બિચારાના હાલની તો વાતજ બોલતા ના.” આલાં બોલી, “આ જાણતાંની સાથજ તેવણુ છેકજ લેવઈ લુટઈ ગીયાછ, છેકજ હાંશ ફરાંમોસ બની ગયાછ.”

“તેમાં કંઈ અન્નયબી નથી ! આલાંમાય, આંચ કંઈ જેવી તેવી બેનલન નથી,” સોહરાબ બોલ્યો, “પણ બીજા પરાણાઓ શું એ

વિશે બોલેછ? તેઓ ગઘ કાલની તમારી મેહેરબાની બરી ઉપજવી કાઢેલી વાત તો ખરી તરીકે માનતાંતાં તો નહીજ હતાં, પણ હવે તો અદી પર સામો શક મુસ્તકીમ બન્યોછ. હવે તો બધાં એને ચોર ધારશે.”

“તમે શું ધારોછ?” આલાંએ પુછયું.

“ખીટવીન યુ એન્ડ મી, મીસ બામજી,” સોહરાખ બોલ્યો, “હું શું ધારુંછ, બલકે ખરું કહું તો હું શું ધારું તે હું સમજીજ શકતો નથી. અદી ગુનેહગાર હોય એ વીશે મને શક છે. કદાચ ફેનીને બચાવવા એ કલંક તેને પોતાને કપાલે ચોંટાડ્યો હોય તે ખી બનવા જોગ છે. પછી તો કદાચ અદી ખુદ પોતે ખી એ કામનો જવાબદાર હોય. આઘ એમ નોટ સરટન, પરહંપસ એ બેઉએ સાથે મલીને પણ એ કામ કીધું હોય. મીસ બામજી, તમે મેહેતા ખાનદાનના એક ખરા દિલશોઝ રરીક છેવ તેથી, તમારેથી કંઈ ખી છુંપાવવા હું ચાહતો નથી. ગઘ પરમ દાહાડેજ બપોરે મેં ફેનીના હાથની ઓફર તેણી આગળ કરી હતી, જે તેણીએ કમુલ રાખી હતી, પણ એ વાત જાહેરમાં મુકવા મને એક બે દાહાડા સખર કરી જવાનું તેણીએ આજીજીથી તે વાર માંગી લીધું હતું, જે પરથી મને ગુમાન જાયછ કે બવીશમાં કંઈ એવો બનાવ બનશે એવી તેણીને ખબર હતી. પછી માહરાં એ અનુમાનમાં હું ખોટો ખી કદાચ હોઉં. હુ ટૅલ યુ ધ ટ્રુથ, માહર મન માનતું નથી કે ફેની યા અદી ખતાવાર હોય, અને ખાસ કરીને ફેની—” તે બોલતાં અચકી ગયો. તેની જખાં લહડી પડી.

આલાંના પેટમાં તો આ બધું સમજી ખુશહાલીના કુરકુરયાં દોડતાં હતાં. તેણીનો હરખ માયો સમાયો જતો નહીં હતો.

“અદી ચાલી ગીયોછ એટલે બધો ટોપલો એનેજ માથે આવશે,” તેણી બોલી, “ફેની તરફ કોઈ શકની આંગલી ખતાવનાર નથી. તેણીની આખર તો સલામત છે. તો પછી શું?” આલાંએ બોલવું પુર કરી, સોહરાખનું મન વાંચવા માગતી હોય તેમ ધ્યાનથી તેના ગમ જોયું.

“હા તમારી એ વાત ખરી છે. પણ ફેનીને હજી તમે ખરાખર ઓલખતાં નથી. એ મને કદી કમુલ કરવાની નથી. પોતાના બાઈની ઈજ્જતને એ પોતીકી જેટલીજ વહાલી ગણશે. એ ઘણી ટેકવાલી છોકરી છે!”

“પણ તમે પાછી ઓફર તો કરશો?” આલાંએ પુછયું.

“હા! એક અહસ્થ તરીકે માહરે કરવીજ જોઈએ,” સોહરાખ બોલ્યો, “હું કાલ પરમ કરશ.”

“જરૂર કરજો. તેટલાં પરોણાઓ ખી હું માનું છું તેમ કંઈ ને કંઈ ખાંહાંણે જરૂર હાંધી ખલ્લી જશે,” આલાં જવા ઉઠતાં બોલી, “સોહરાબજી, આઘ વીસ યુ સકસેસ,”

“કેંકસ,” સોહરાબ આલાંને લંબાવેલો હાથ પોતાના હાથમાં લઈ બોલ્યો.

પ્રકરણ ૨૨ મું.

“હું તમારે લાયકની નથી.”

બે દહાડામાં તો માહાલ ખાલી થઈ ગયો. પરોણાઓ કંઈ ને કંઈ ખાંહાંણે એકક પછી વંજો માપી ગયાં. કોઈનું ઓચીંતું અગતનું કામજ નીકળી આવ્યું, કોઈનું સગુંબહાલું યા મિત્ર સખ્ત બિમાર થઈ ગયું, કોઈ તો વલી પોતેજ સીક પડી ગયાં, ને એકાદ બેને તો ઘણુંજ તાકીદના કામ માટે તાર મારફતે ટેકું ખી આવ્યું. ટુંકમાં તરેહેવાર હીલ્લાં ખાંહાંણાંઓ કરી સર્વે પરોણાઓ ખલ્લી ગયાં; અને આલાં ને સોહરાબજી માત્ર પરોણામાં પરોણા તરીકે રહ્યાં.

સોહરાબને તો પરોણા તરીકે મેહેતા માહાલમાં કોઈ ઓળખતુંજ નહીં હતું. તે બચપણથીજ ત્યાં ચાલુ આવતો જતો ને પક્ષોટાયલો હોવાથી સર્વજન નોકર નફરો વટીક તેને ધરનોજ માણસ જનતાં ને માનતાં હતાં. અને આલાં બામજી ખી તેણીએ બતાવેલી નમુનેદાર ભલામની (?) મેહેર બાનીઓના અવેજમાં ધરના જેવીજ લેખાતી અને રાયતપાયત થઇ ગઈ હતી. બધાં પરોણાઓને વિદાય કરવાની ધંધુખર પણ તેણીએજ કરી હતી. કારણ ફેની તો તાવે સસરી જતા પોતાના ધરડા બાપની મદારતમાં આખો દિવસ તેવણના રૂમમાંજ ભરાઈ રહેતી હતી.

ફેનીને તો બસ દુન્યાજ અકારી થઇ પડી હતી. પોતાના બુજેર્ગ બાવાજીની માવજત સારો દિવસ તે રંજ ઉઠાવી કરતી હતી, અને રાતના પોતાના રૂમમાં ત્યાંથી છુટેલી સીધી જઈ સુઈ જતી હતી. બહુ જુજ વાતચીત તેણી કોઈ સાથે ખી કરતી હતી; અને તેમાં સોહરાબને તો બનતી હરેક યુક્તિથી દુરનોદુરજ રાખતી હતી. તે તેણીને એકલી એકાંતમાં મળવાની કામને ડાળે રાહ બેતો હતો, પણ ફેની તેવી ટક તેને આપતીજ નહી હતી.

એ દાહાડા એમ ધીકેપાપે સોહરાએ ગળડાવ્યા; પણ ત્રીજે દિવસે તો તેની ધીરજની હદ આવી રહી, તે ખુદ પોતે તેણીના રૂમનું બારણું થોકતો રાતના જમીને તેણી અંદર ભરાયા પછી ગયો.

“કાણુ છેવ?” ફેનીએ બારણું ખોલ્યા વગરજ અંદરથી પુછ્યું.

“એ તો હું છેઉ, સોહરાબ.”

“શું માંગોછ?”

“હું તને મળવા માંગુ’છ, ફેની,” સોહરાબ ખોલ્યો.

“એક્કયુઝ મી, માહર માથુ દુઃખેછ,” ફેનીએ બાંહાંણા કાઢ્યાં.

“નેવર માઇન્ડ! મને એ મિનીટ-ફકટ એજ મિનીટ તાહરી સાથ વાત કરવાની આપ,” સોહરાબ બજીદ બની ખોલ્યો.

“બીજી વખત આપજો. હંમના તો—”

“ફેની, બારણું ઉંઘાડ! મને અંદર લે! તાહરી સાથ હું અગતની વાત કરવા માંગુછ. મને ના ઉડાવ.” સોહરાબ કરગરી ખોલ્યો.

“સહવારના આવજો. હંમના તો—”

“ઓ નો! ફેની, બારણું ખોલ, હું અરજ કરુંછ—કાલાવાલા કરી માંગી લઉચ. મને ના બેહેકાવ, ના સતાવ! આજે તુંને મલ્યા વગર અહીંથી ખીસનાર નથી, બારણા આગળથી હથનાર નથી,” તે મક્કમ સાદે ખોલ્યો, “ફેની, તુંને માહરા કસમ છે, આપન ધ ડોર!”

ફેનીએ તેનો મક્કમ ઠરાવ જોઇ ઘણી નામરજી છતાં નારાજીથી બારણું ખોલ્યું. તે અંદર ગયો.

“સોહરાબજી, તમે એટલા કેમ બજીદ બનોછ? વાત ક્યાં નાહસી જવાની હતી જે તેની વાત!” તેણી ચીડાઈ.

“ફેની, તું મને હાથે કરી ઉડાવેછ!” તે ખોલ્યો.

“નોનસન્સ! તમને એ ખોટો ધખારો છે.”

“નહીં. હું નજરો નજર જોઉછ કે આજે ત્રણ ત્રણ દાહાડા થયા તું માહારાથી નાહસતી ને નાહસતી ફરેછ. ફેની, તેનું કંઈ કારણ?”

જવાબમાં તેણી રડી પડી. સોહરાબનું દીલ પોતાની માહબુબને રડતી જોઇ દયાથી દાઝી ગયું. તે તેણીની નજદીક ગયો, અને માયાથી તેણીને પોતાની ગોદમાં લેવા કીધી, પણ તેણી દુર થઈ ગઈ, હડી ગઈ.

“સોહરાબજી.” તેણી દમ્કાંઓ વચ્ચે ખોલી, “તેનું કારણ મને શું પુછોછ? તમે તે જાણોછ. શું માહરી એ નામોશી થોડી છે?”

“માઈ પુઅર ગર્લ, તેની સાથ, તને સંબંધ શું છે? તું કાંય એટલી મુખ્ય? ફેની માહરી સાથ, તેથી, તું કાંય એટલી જુદાઈ કરેછ?”

“સોહરાબજી, માહરી સાથ હવે તમને કંઈ સંબંધ રહેશે નહીં. હું તમને તમારાં વચનમાંથી મુક્ત કરુંછ. હું તમારી સાથ પરણી શકશ નહીં.”

“કારણ?”

“હું તમારે લાયક નથી.”

“કેવી રીતે?”

“એક ચોર ભાઈની બેહેન તમારા જેવા એક આખરદાર ગ્રહસ્થની મોહોરદાર બનીજ કેમ શકે?”

“ચોર ભાઈની બેહેન! ફેની, ફેની તાહરં ભેળું ડેકાણે નથી. શું તું અદીને ચોર ધારેછ?”

“તમે શું ધારોછ?” તેણીએ વલતો સવાલ કર્યો.

“હું અદીને ચોર માનતો નથી.”

“ત્યારે કોણને માનોછ?”

સોહરાબ ગુંચવાઈ ગયો, તે લાજવાળા બની ઉભો.

“મને!” જરા વાર રહી ફેનીએ પુછ્યું.

“ઓ નો! ખરેખર તો ચોર કોઈ છેજ નહીં,” સોહરાબે વાત ટાલવાની તજવીજ કરી, “આલાંના કહેવા મુજબ—”

“શ-શ! તમે એવી બેહુદી વાત ખુદા ખાતર માંડીવાલો. સોહરાબજી, તમે ખરી વાત છુપાવોછ. જો અદીને તમે ખીચુનાહ ધારોછ તો પછી ખનાવાર—” તેણી અચકી જઈ રડી પડી. જરા વાર રહી તેણી બોલી, “સોહરાબજી.”

“ખીંધઝ! મને સોહરાબનાજ મીઠાં નામે બોલાવ,” સોહરાબે માંગી લીધું.

“નહીં. તે નામે તમને બોલાવવાનો હવે વધુવાર મને હક નથી.” ફેની બોલી, “મી. દલાલ, તમે જેવા એક સુધ્ધા ગ્રહસ્થની મોહોરદાર બનવા હું નાલાયક છું.”

“ફેની, વિચાર કર એ તું શું બોલેછ?”

“મેં પુરતો વિચાર કીધોછ.”

“ઓ નહી, ફેની, એમ ના કહે!”

“મને કહેવાની દુઃખભરી ફરજ પડેછ !”

“ફરીથી ખ્યાલ કર !”

“મેં પુરતો કીધોછ,” મક્કમ જવાબ મળ્યો.

“ત્યારે-ત્યારે શું એમ કે તું મને આહતીજ નથી?”

“ઓ નહી ! ખુદા ખાતર એમ ના ધારો ! હું તમને સાચ્યાં દીલથી આહતી હતી. હું ને માહરો પરવરદીગારજ જાણેછ કે માહરી તમારી તરફની મોહોખત કેટલી અગાધ હતી” તેણી કગલી પડી.

“ત્યારે તાહરી તે મોહોખત ક્યાં ગઈ?”

“માહરા ભાઇની બુલે તે માહરા ખ્યારનો નાશ કીધોછ.”

“શું ખરેખરજ નાશ થયોછ?”

ફેનીએ કંઈ પણ જવાબ દીધો નહી. પોતાના હાથમાંની બાંગડી સાથ રમત કરતી તે બેસી રહી.

“ફેની માહરાં અંતઃકરણનો તુંને કંઈ ખ્યાલ નહી આવતો ? તાહરી નાથી માહરં જીગર કેમ તુટશે તેનો વિચાર તુંને નથી થતો?” સોહરાએ અપીલ કરી.

ફેનીની આંખમાં પાછાં આંસુઓ ધાઈ આવ્યાં.

“ફરીથી ખ્યાલ કર-દર્યાફત કર !”

“મેં પુરતો ખ્યાલ કરીજ મક્કમ થરાવ કર્યોછ,” પોતાના હોથો પીસી ફેની બોલી.

“ત્યારે તાહરો આય છેલ્લોજ જવાબ છે.”

“હા !”

“બીલકુલ છેલ્લોજ !”

“હા !” ફેની ભાર નાંખી બોલી.

“કંઈ ફેરવાશે નહી ?”

“નહીજ !”

“આજે નહી, મગર વખતના વહેવા સાથ ?”

“જે ઠરાવ માહરો આજે છે તે રોજે કયામત તક રહેશે !”

“હું દલગીર છું. ફેની. તેં આજે ના પાડી એક ઘણો કાટીલ જખમ માહરા જીગરમાં પાડ્યોછ,” સોહરાજ ગદગદીત કંઠે બોલ્યો.

“મને માફ કરોઃ હું બી છેકજ દીલગીર ને નાચાર છેઉ ! મને વીસરી જાગે. દુન્યામાં માહરાથી સરસ ઘણી બી પડેલી છે, તેમાંથી કોઈને પસંદ કરજો. સુખી રહેજો. સુખી થજો.” આંખમાં આંસુઓ સહીત દુઃખથી ગુંગલાતી છાતી સાથે તેણી જેમતેમ બોલી.

તેણીના બીતરમાં વ્યાપી રહેલા અસહ્ય દુઃખના તોફાનનું વર્ણન કરવું બીલકુલ બેગ છે. ઉપલા સખુનો દીલ પથર કરી જ્યારે તેણી બોલી ત્યારે—તે વખતે તેણીના નાનુક જીગરમાં લાગી રહેલી વેદનાઓની આગ—તેણીના હૃદયમાં ઉછાલા મારી રહેલા અસહ્ય દુઃખના મોજાઓના માપનો પુરો ખ્યાલ કયા શબ્દોમાં રજુ કરી શકાશે? તે તો માત્ર તેણી-એકલી તેણીજ અને તેણીનો પરવરદીગાર જાણતો હતો !!

*

*

*

“મને એને ના પાડીછ,” સોહરાય આલાં આગલ બીજી સહવારે બોલ્યો. આલાંનું જીગર તે જવાબ સમજી બારે હરખતે મારે તેના ગલાંમાં આવી ખુટું.

“સરપરાઈઝીંગ ?”

“જરા બી નહી.”

“જરા બી નહી ! એટલે ? તો શું સોહરાયજી તમે એમ કહેવજ કે એમાં અજાયબ થવા જેવું કંઈજ નથી.”

“હા !”

“નહી, તમે ભુલ કરોજ. માહરા વિચાર પ્રમાણે એ ઘણું અજાયબ જેવુંજ છે. કોઈ બી છોકરી, ગમે એવા ‘કનડીશન’માં તમે જેવા એકના હાથની ઓફરનો અસ્વીકાર કરે એ હું માનુંજ નહીં !”

“ત્યારે તમે ફેનોને પીછાનતાંજ નથી. તે બીજી છોકરીઓ જેવી નથી. તે કંઈ ઓર ઓરત છે !”

“આઈ એમ સૌરી ફાર યું,” આલાં કાંગલી કુંગલી થઈ બોલી. સોહરાયે હવે તેણી તરફ કંઈ તદ્દનજ જુદી અશમે જોયું.

“હું કાલે માહાલ છોડી જવશ,” તે બોલ્યો, “તમે તો અંહીજ છેવની ?”

“હા ! ફેની નવરોજજી આગલ અંહી કોઈજ નથી, તે હું એકાદ મહીનો અત્રેજ તોડી પાડશ.” તેણી બોલી.

“યુ આર વૅરી કાઇન્ડ !” સોહરાય બોલ્યો, “તમે મુંબઈ આવો તેવાં જરૂર મને મળવા આવજો. માહરી ઓશીસે યા બંગલે કોઈ બી

ઠેકાણે, ને જો તમે શરમાતાં હોવ તો મને લખજો, હું તમારે ત્યાં આવીશ આવશેની ?”

“હા, આવશ,” આલાં બોલી, “જરૂર આવશ ?”

તેણીની છાતી હરખથી ફાટી જતી હતી; અંતે ફૂટેલ તેણીની થઈ હતી. તેણીની શોક હારી હતી—જીતેલી હારી હતી. સોહરાય હવે તેણીનો—વગર શકે તેણીનોજ હતો !!

પ્રકરણ ૨૩ મું.

“હું વીરજી વેસુના છેઉં !”

સોહરાય દલાલને મેહેતા માહાલ છોડી ગયાને અઠવાડીયું વહી ગયું, અને એ અરસામાં કંઈ બી નોંધવા યા જાણવાજોગ નહીં બન્યું હતું, સિવાય એક કાગળ સોહરાયનું આલાં ઉપર આવ્યું હતું, જેમાં સરદાર નવરોજજીની તંદરોસ્તીના સમાચાર તેણે પુછાવ્યા હતા, અને આલાં બ્યારે મુંબઈ આવે ત્યારે તેને જરૂર મળવાનું ઇજન તેમાં ચાંપીને કર્યું હતું.

સરદાર નવરોજજીની તખ્ત એ છેલ્લા આંઠ દીવસના અરસામાં વધુ બીગડી હતી. કાઉબા કારભારીએ વળી અધુરામાં પુરું તે તેવણની નોકરી એકાદ બે દીવસમાં છોડી જશે એવી નોટીસ આપી હતી, અને અજાયબી તો એ હતી કે તે નોટીસ સરદાર સાહેબે તાબડતોબ કંઈ પણ વરવાંધો ઉઠાવ્યા વગર સ્વિકારી હતી. ના તે સાંમે કંઈ પોતાની ખફગી જાહેર કીધી હતી કે ના તેની પાસ કાયદા મુજબની એક માસની નોટીસ ‘ડીમાન્ડ’ કરી હતી. આલાં ખામજીની એ કાજેની અજાયબી વીશેષ હતી. કાઉબા જરા થઇને એ ઓરતને ગમતાજ નહીં હતા. તેવણની હાજરી તેણીને ધુન્નવનારી અને કમકમાવનારી હતી. તેણીના અંતરમાં હંમેશ તીરસ્કાર અને આનગમાનીજ લાગણીઓ તેને જોતાં સાથ પ્રસરી રહેતી હતી. આવો કટોકટ વખતે સરદાર નવરોજજીને તે રખડાવી જતો હતો, અને તે છતાં તેને માંગેલી રજા કંઈ બી કાંસકુસ કર્યા વગર ચટ ને પટ તેવણે બક્ષી હતી તે કાજે તે થોડી ઘણી ફેની આગળ ફફડી પથ્થ હતી.

“મુવાની આંખમાં જરા શરમ કે હયા નથી !”

“કાંય ?”

“તે જોની મુલાને જરા ખી લાજ કે વિચાર છે. નવરોજી આવા ભયભીત ખીમાર છે, તેવણની આગલ આગતા સ્વાગતા સાર તાહરા સિવાય ખીજી કોઈ નથી, તે એ જોયછ, જાણેછ ને તે છતાં ખી બેધડક એ નીમકહરામે નોટીસ આપીછ.”

“એને કંઈ અગતનું કામ હોશે,” ફેની બોલી.

“હારે! વળી મુવો માણસ ખી તેવોજ માહાન પડ્યો કેની તે એનું અગતનું કામ નીકલી આયું” આલાં ચીચવાઇ.

“પણ આલાં એ કંઈ સાધારણ પંકતીનો નોકર નથી એ તો ધણો ઉંચી પંકતીનો માણસ છે. પણ ખુદા માલુમ શું સખબ સર એ અત્રેના એકાંતમાં પડી રહ્યોછ?”

“ધુર ને ‘ધુમાશે!’” આલાં ફફડી અને એ વાત ત્યાંજ અટકી.

આલાં અને ફેનીને થયલી ઉપલી વાતચીતને ખીજા બે દિવસ વહી ગયા છે. સાંજને છેડે માહાલની આંખુઆંખુના વીશાળ બગીચામાં એક ખુણામાં આલાં રાખેતા મુજબ એક તુરતનીજ પખ્લીશ થયલી નવી નોવેલ વાંચતી એક ન્હાના બેન્ય ઉપર બેઠી છે, તેટલાં કાઉઆ કારભારી ત્યાં આવી પુગા.

“સાહેબજી, મીસ બામજી.” તેવણ બોલ્યા.

“સાહેબજી,” આલાંએ ચોપડીમાંથી ડોકું કાઢી એક સેકંડ તેવણ તરફ જોયું, પછી ખીજીજ પળે પાછું અંદર મુદું ખોસ્યું.

“તમે વાંચવામાં ધણાંજ મશગુલ છેવ,” કાઉઆ પાત્રાનના ખીસાંમાં હાથ નાંખી અનકો કરી તેણી સામે ઉભા રહી બોલ્યા.

“હા! આ વારતા ઘણીજ ઇન્ટરેસ્ટીંગ છે.” તેણીએ ટુંકમાં કામી પાછું ચોપડીમાં ડોકું ખોસ્યું.

“હોશે? જરા એક બે મિનીટ એ વારતા વાંચવાથી પરહેજ રહેશે?” કાઉઆ લગાર તોરમાંજ બોલ્યા.

“કે-મ?” આલાંએ કાઉઆ ગમ જોઇ પુછ્યું.

“માહરે તમારી સાથ એકાદ બે વાત કરવીછ.”

“વાતમાં વખત ગુમાવવા હું માંગતી નથી,” આલાંએ ઠસ્સામાંજ રોકડું પરખાવ્યું.

“અરે વાહરે તાહરો ઠસ્સો!” કાઉઆ મનમાં પટપટયા, ને પછી મોટે ઉમેર્યું, “વખત ગુમાવવા જોવી નજીવી માહરી વાત નથી. અગતની છે.”

“ વાટ નાટ ! તમે કહેવા શું માંગો છો ?” તેણી હાંસની પડી.

“ બાઈ સાહેબ ! એ તમારું રાંટ ને ફાટ માંડી વાલો, ને જે વાત હું તમારી સાથે કરવા માંગું છો તે પર લક્ષ આપો !” કાઉબા કરડા અવાજે બોલ્યા, “આલાંમાય બામજી, તમારો પેલો હીરાનો નેકલેસ એકદમ માહરે હવાલે કરી દેવ !”

“ શું ઉંડું ?” આલાંમાય અન્યથાને મારે એ ઘડી ફાટી જઈ બોલ્યાં.

“ તમે સમજ્યાં તો હોશોજ કે હું શું બોલ્યો,” કાઉબા હુકમ કરતી ધપે બોલ્યા, “તમારો પેલો હીરાનો નેકલેસ ગુપચુપ મને આપી દેવ !”

“ એ તમે બકો છો શું ? તમારું મગજ કેકાણે છે કે ? તમે શું ગાંડી જેવી વાત કરો છો ?”

“ ગાંડી જેવી વાત ? છટ-છટ, જરા બી નહીં,” કાઉબા ઠટે કલેજે બોલ્યા, “ તમે જાણો છો તો ખરાં કે એ તમને કેમ મળેલો ?”

આલાં મોહત જેવી શીકકી તે સમજી મારી ગઈ. તેણીનું તનબદન ધુંજી ગયું. તે પોતાના હોથ જોરથી કરડી હીમત રાખી બોલી, “તેની સાથે તમને નીસબત શું છે ?”

“ ઘણી છે ! એ હારનો માલેક હું છું,” કાઉબા છાતી થોકી બોલ્યા.

“ તમે ગાંડા છેવ. મેંડ છેવ. એ શું લવારો કરો છો ? હું જરૂર તમારી આ વર્તણૂક માટે સરદાર નવરોજજી આગલ સપ્ત કમ્પલેન કરશ.” આલાંએ દમ કર્યો.

કાઉબા હસ્યા.

“ બાનું, તમે કોઈ ભોટને ડરાવો. ગુપચુપ નેકલેસ મને સોંપો ! એમજાન્ટીથી બચો,” કાઉબા બોલ્યા, “હું જાણું છું કે તમે એ હારની બરકતથી આજ વેરમાં શું શું કર્તુકો કર્યાં ? એ હારની મદદથી તમે તમારા જાની મિત્રોને દગલબાજી નીવડ્યાં છો, એવકા થયાં છો, તેમ એ હારની સહાયતાથી તમારા ખ્યારને બી-તમે ધારો છો ને આશા રાખો છો તેમ-મેળવી ચુકાં છો.”

એક તોપનો ગોળો પગ પાસે આવી પડી ઓર્ચીતો ફાટતો હોય તેમ તેણી ચોંકી ઉઠી. ઓ અન્યથા ! કાઉબાએ કેમ જાણ્યું ?

કાઉબા મુઠમાં હસ્યા, અને શંતોપનો એક ઉંડો દમ તેવણે ખેંચ્યો. તેવણની ધારણા ત્યારે ખરી હતી કે તે નેકલેસની ચોરીમાં આલાંનો અંદર છુપો હાથ હતો. તેવણ એવાં અનુમાન ઉપર કેદાહાડના આવ્યા હતા, અને

બીહીબીહીને આજે તેવણે પાસે ખરંખોટું જાણુવા અજમાવી જોયો, અને તીર રામબાણુ નીવડયો. આલાં અનધારી સપડાઇ ગઇ.

પણુ તેવણુના એ અનુમાનનું કારણ શું હતું ?

આલાં સોહરાય ઉપર મરી શીટ્ટી હતી એ તો તેવણે પોતાની જમાને ખાધેલ ચશમે કેદાહાડનું જોઇ ને જાણી લીધું હતું. સોહરાયના હાથમાંથી ફેનીનો ઝવેલકેસ તે દીવસે બેજનજી ઘડીઆલીની ઝટાકથી છટકી પડી અંદરનું બાહાર નીકળી પડતાં આલાંનો નેકલેસ જોઇ તેવણુ ગોળી લાગી હોય તેમ એકાએક ઉછડ્યા હતા તે બનાવતો અમારાં સુઝ વાંચનારાઓને યાદ હશે. એ ઉછડવા-ચોંકવાનો સમય શું હતો તે તો આ વારતાનાં પાછલાં ભાગમાં આગલ ચાલતાં જાણાશે, પણ તે અગાઉ આલાંનુંજ તે કારસ્તાન હતું એવાં અનુમાન ઉપર કાઉબા કેમ આવ્યા તે આપણે જોઇએ.

માહાલના હાલમાં બનેલા પેલા ગોળગોળ અને નહી સમજ પડે એવા ચિત્રવિચીત્ર બનાવની વાત તેવણે ધરે જઈ પોતાની બેટી શેહેરાં આગળ સ્વભાવીક કરી; ને તે છોકરીએ તે સમજ રડી પડી પોતાના પીતા આગળ ખુલાસો કર્યો કે અદી સહવારે તેને મળવા આવ્યો હતો. અને ત્યાર પછી તેના અને તેણીના વચ્ચે શું વાતચીત થઇ હતી તે બધું સ્વિસ્તાર તે બાળાએ કાઉબા આગળ ખરેખર કહી દીધું. વળી સોહરાયજી દલાલ ત્યાર પછી તેણીને તે સંબંધી સવાલો પુછતો આવ્યો હતો ને પણ તે વિગતવારે કહી દેવાને ચુકી નહી.

કાઉબાએ શેહેરાંના ખુલાશા ઉપર ધીરજથી દર્યાફત કર્યો.

ફેની અને સોહરાય વચ્ચે નકકી થયલું કારણ કોઇપણ તરફીબથી આલાં જાણુવા પામી હશે; અને તેણી જે ખુદ પોતે સોહરાય ઉપર કુરબાંન હતી, તેથી તે દેખી શકી નહી હશે, ને તેથી ફેનીનું નીકંદન કાંધી નાખવાનો તેણીએ ટાગરો રચી પોતાનો નેકલેસ ફેનીના ઝવેલ કેસમાં ઠેસવ્યો હશે, એમ તેવણે અટકલ કરી; અને તેમ કરવા માટે તેવણુ પાસ ખાસ સખ્યો પણ હતા.

આલાંનો નેકલેસ જોતાંની સાથ આલાંને તેવણે પીછાની હતી. અને તે પીછાનની યાદે તેવણુને એવું ખાત્રીપુર્વક માનવાને સખ્યો આપ્યા હતા કે તેણીના જેવી આપમતલબી-પોતાનું હિત હઘડે ધરનારી બાઈ પોતાના જાની મિત્રોને ભોગે પણ પોતાનો સ્વાર્થ સાધ્યા વગર રહેજ નહીં. પણ એક વાતનો તેવણુના મનમાં હજી ખતરો રહ્યો. તે બાઈ બેહેનીન

ઝવેલ્સો ગીરવી મુકી કરજ ભરવાની છુપી મકસદથી તેણી માહિતગાર કેમ થઈ? કોઈને તે વાત જાણતું નહીં હતું ત્યારે તે વાત તેણીએ કેમ જાણી?

આ ખતરાએ તેવણની માન્યતાને જરારતી નખલી બનાવી હતી. અને તેથી આજે આલાંને ટાણ કરતાં જોઈ, પોતાના શકને ખરાપણમાં ફેરવી નાખવાની તે એક સરસ ટક હાથ આવેલી ધારી તેવણે તે ગોળા ગમડાવ્યો, અને તે કેટલો અસરકારક નિવડ્યો તે વાંચનારાં સજ્જનો ઉપર વાંચી આવ્યાં છે.

આલાં ઉજલી વાખ મારી ગઈ; અને પાંદડાં પેરે ધ્રુજ પડી.

“ત-ત-તમે કે-કેમ એવું બોલવાની હીંમત કરો છ? એવું બેહુકું, એવું જુહું?” તેણી થોડીધણી હીંમત એકથી કરી જેમ તેમ બોલી.

“જુહું? બાઈ સાહેબ, તમારાં અંતકરણને પુછી જોવ કે હું કહેવું છ તે કેટલું સાચું છે?” કાઉબાએ કરડા અવાજે કહ્યું.

“જુહું—સરખસર જુહું ! સાત પાણીએ ધોયલું જુહું ? તમે મને એમ દબરાવી કંઈ તમારું કામ કાધી લેવાનો ફાંકો ધરાવતા હોવ તો તે ફેકટ છે એમ ખાત્રીથી માનજો. ચાલો ગેટ અસાઈડ, મને જવા દેવ?” તેણી નેણ ફેરવી બોલી.

“ધીરે, બાઈ સાહેબ, ધીરે. આય એકલી વાતને માટે કંઈ હું તમારી પાસ નેકલેસ માંગતો નથી. મને એવો શક પડ્યો કે એ કામમાં તમારો હાથ છે, તે માહરા શકની ખાત્રી કરી જોવા મેં પાસો અજ માવ્યો; ને તમેજ ગુનેહગાર હોવાનો માહરો શક ખરો પડ્યો છ!”

“વૉટ રૉટ યું ટાંક, માહરોજ નેકલેસ હું ચોર? કાઉબા, એ તમે બકોછજ શું? તમારું ભેજુનું મને તો ફેકાણે નથી લાગતું” આલાંએ દમ કર્યો.

“તમેજ—હાજી તમેજ તમારાં નેકલેસના ચોર છેવ—સીનાજોર છેવ. તમારીજ એક લોભી મકસદને ખાતર તમેજ એ નેકલેસ——!”

“યુ આર વૉરી ઇન્સોલટ, કાઉબા ! તમને એ માટે ખમવું પડશે,” આલાં તોરમાંજ તેને બોલતો અટકાવી બોલી. તેણીની છાતી ગભરાતને માટે ધમણ પેરે ઉછલી રહી હતી, છતાં તેણે બાહારથી બહુનું કોધે ભરાવનો દેખાવ કરી કહ્યું, “તમે જાણો છ કે સોસાયટીમાં માહરો શું દરજ્જો છે, ને આય તમે બકી રહ્યાં છ તે ભયંકર જુહાણું કોઈ ઘડીભર બી માનશે એમ તમે કંઈ ખાંડ ખાવો છ શું?”

“ સોસાયટીમાં તમે કયે દાહાડથી આવ્યાં છો ?” કાઉચા ટકોરમાં બોલ્યા.

“ એટલે ? તમે મને હડહડતું ધનસ્લટ કરો છો !” આલાં ગુસ્સાથી પગ અફાલી બોલી, “નાઉ લેંટ મી ગો.”

“ સ્ટોપ પ્લીઝ,” કાઉચાએ આડા હાથ કરી ગગડાત કર્યો.

“ હું ? તમે મને એમ અટકાવનાર કોણ છેવ ?”

“ વીરજી વેસુના !” કાઉચાએ જવાબ તતડાવ્યો.

પ્રકરણ ૨૪ મું.

વેચાચો.

આલાં ઉપલું નામ સમજતાં ફાટીજ ગઈ. ડોળા ફાડી તેણીએ કાઉચા ગમ જોયું. અગાધ ગભરાત તેણીની આખમાં સ્પષ્ટ પ્રગટી રહ્યો. તેણી ધમ્મ કરતી પાછી ઐંચ ઉપર ફસડાઈ પડી.

“ કેમ નામ યાદ આવેછ કે ?”

“ વી-વી-વી-ર-જી વે-વે-સુ-સુ-ના ! શું તેજ તમે ?” આલાં માહાં મુશકેલીથી ઉપલું બોલી. જોય નીકલી પડે એવી સુકી ટશ ચશમેએ તેણી કાઉચાને ટીકતી હતી. લોહીનું ટીપેટીપું તેણીના એહેરા પરથી ઉડી ગયું હતું. તેણી ચાદર જેવી સુફેદ મારી ગઈ હતી.

“ તે હું !” કાઉચાએ ગગડાત કર્યો, “આલાંમાય સુરતી તે હું. હવે માહરી યાદ તમને થઈ હશે. અને તે સાથ તમારા બાપના મુરશી-દાબાદમાના હાંટલની, અને તે હાંટલમાં બનેલા પેલા ચોકકસ ચોરીના બનાવની યાદ પણ બેશક તમારાં મનમાં તાજ થઈ હશે. આલાંમાય સુરતી યાદ છે કે તે રાત કે જે રાતે માહરી સાથ ચાર વરસની એક ન્હાની છોકરીને લઈ હું તમારાં બાપના હાંટલમાં આવી ઉતર્યો હતો, અને હું જરા હાઝતે દુર થયો તેટલાં તે છોકરીના ગલાંમાંનો કીંમતી હીરાનો નેકલેસ તમે-આલાંમાય સુરતી તમે કાધી લીધો હતો. તે વાર તે છોકરીએ તે નીર્દોશ નાદાન બચ્ચાંએ પણ પોતાની ચાઈ ચાઈ કાધી લેનાર તરીકે તમને ચોલખાવ્યાં હતાં, બતાવ્યાં હતાં, પણ તમે સાફ નામુકર ગયાં; અને હીરાના નેકલેસ જેવું તે છોકરીના ગલાંમાં કંઈ હતુંજ નહી એમ તમે જણાવ્યું હતું. અને ઉપરથી હડધુત અને પશેમાન કરી મનેજ તમોએ

હાંકી કાઢ્યો હતો, અને સીપાઇના હાથમાં આપવાની ચોરીપર સરજેરી ભરી ધમકી આપી હતી.

હા! તે વખતે એક ચોકકસ સમયસર તમે સાંમે હું વધુ પગલાં લઇ શક્યો નહીં. માહરી કમળ ને કઢંગી હાલતને લીધે તમે ચોર મા, બાપ, દીકરીઓને ફાવી જવા દેવાની મને સીતમભરી ફરજ પડી; પણ ખુદનો ઇન્સાફ રાસ્ત છે. આલાંમાય સુરતી, વરસો પછી પણ તમે માહરાં સપાટામાં આયાંછ, હું હોકમ કરંછ કે માહરો નેકલેસ મને એકદમ સ્વાધીન કરી દેવ, નહીં તો અમ ઘડી તમારું પાંખડું હું પોલીસના હાથમાં સોંપુછ,” કાઉબા થથડાવી નાખનારા સાહે બોલ્યા, “તમને બેઇજનજત નેરશવા કરંછ.”

“ઓ નહીં એમ ના કરતા. દયાને ખાતર, ખુદને ખાતર એમ ના કરતા,” આલાં કાઉબાના પગ આગળ ફસડાઈ પડી, આંખમાં આંસુઓ સહીત દયા ઉપજાવે એવા અવાજે બોલી. “માહરી પર રહેમ કરો. તમારી મતા તમને પાછી આપવા હું તૈયાર છું. પણ મને બેહોરમત જાહેરમાં ના કરશો? હું તમને અરજ કરંછ, કાલાવાલા કરંછ, તમારી પાસ કરગરીને માગી લઉંછ કે મને દરગુજર કરો. હા. મેંજ તે હાર કાધી લીધો હતો. એ હારે હું મોહીત બની ગઇ, અને તે લેવાની ખુરી લાલચ થોભાવી શકી નહીં. માહરા માય બાપ એ ખીના જાણતાં નહીં હતાં. મેં એ વાત તેઓથી તેઓ મરણ પામ્યાં ત્યાં તુલીક છુપાવેલી હતી,” તેણી અચકી, એક ખ્યાલ તે વખતે વીજલીક ઝડપે તેણીના મગજમાં ઘાઇ આવ્યો, અને તે પર તેણીએ તુરત અમલ કર્યો, “હું તમારો નેકલેસ અબઘડી તમને લાવી આપુંછ, પણ ફક્ટ એકજ શર્તે.”

“શું?”

આલાંના વિલાપ અને મીનતગુજરીથી કાઉબાના મન પર ભારે અસર થઈ હતી. પોતાના પગ પાસ ફસડાઈ પડી પ્રશ્નાતાપના ઘોઘમાર આંસુઓ વરસાવતી તે કમઅખત સુંદરીની દયાજનક હાલત ઉપર તેવણના માયાલુ જીગરમાં ઘણી મેહેર આવી, તેવણ મોમ મીસાલ નરમ બની ગયા. તેવણની સઘલી ખફગી અને તખ્તાઈ બરફ મીસાલે પીગલી ગઇ.

“તે તમે માન્ય કરશો?” આલાંએ ઘણીજ ઓજરખાહીથી માંગી લીધું.

“બાપના બોલથી,” કાઉબાએ તેના હાથ પર તરસ ખાઇ ખાત્રી આપી.

“તે શરત એ છે કે માહરી કોઈ પણ પ્રકારની નામોશી તમારે ખીલકુલ જાહેર કરવી નહીં.” તે ગગલતાં સાહે બોલી.

“હું માહરા મુવા બાપના સોંગદ ખાઈ-કહુંછ કે, તમારી કોઈ બાણ પ્રકારની નામોશી હું હોથ બહાર કાઢીશ નહીં.”

“તમારા વચન ઉપર ઇતબાર રાખુંછ,” આલાં ઉઠી ઉભી થઈ બોલી, “અહીંજ થોભો હું એ મિનીટમાં તમારો નેકલેસ લઈ પાછી આઉંછ.” તેણી પોતાની ચશ્મો નુછી બોલી, “હું તમારા ગ્રહસ્થ તરીકેના વચન ઉપર ઇતબાર રાખુંછ કે માહરી કોઈ પણ પ્રકારની નામોશી તમારે જાહેર કરવી નહીં,” તેણી ભાર નાંખી ફરીને બોલી; અને ત્યાંથી નેકલેસ લાવવા દોડી.

ઓરત ! ઓરત !! તાહરા મકકર-તાહરા ચરીત્રને કોણ પુગી શકશે ?

આલાંએ આવે આઘન વખતે વટીક કાઢ્યા જેવા પહવરદા ને જમાને બાધેલને પણ બનાવી કાઢ્યા. એક ગંભીર વચન-નહીં તોડી શકાય એવું એક ગંભીર વચન-કાઢ્યા પાસ પોતાની ફરેખી લુચ્ચાઘના દાવપેચથી મેળવી તેણીએ પોતાને તમામ સલામત બનાવી મેલી હતી. ‘કોઈ પણ પ્રકારની નામોશી’ તેણી ભાર નાંખીને સ્પષ્ટ બોલી હતી, અને તેણીના અંદર દોડી જવાની સાથ ખરી વાતની બ્રાંતી બાનબુલા કાઢ્યાને વીજલી વેગે થઈ. ઘડીભરની ગફલતીમાં જે જલેમ ભુલ તેવણથી અણધારી થઈ ગઈ હતી તે માટે તેવણ હાથ ને પગ અદ્રાળવા લાગા.

થોડા વખતમાં તેણી પાછી ફરી. તેણીના હાથમાં પેલો હીરાનો નેકલેસ હતો, તે તેણીએ કાઢ્યાને આપ્યો.

“લેવ આય તમારો નેકલેસ ! યાદ રાખજો તમારા મરનાર પીતાને નામના ગંભીર સોગંદ કે માહરી કોઈ પણ પ્રકારની નામોશી હોથ બહાર કાઢવી નહીં,” તેણી હસી ભાર મેલોને બોલી.

કાઢ્યાએ ગુસ્સાના ઝનુનથી ડોળા કકડાવી તેણી તરફ જોયું, અને તેણીના હાથમાંથી નેકલેસ ઝુટવી લીધો અને પીથ ફેરવી ત્યાંથી ચાલવા માંડ્યું.

પ્રકરણ ૨૫ મું.

કાઢ્યા ફેનીના કાન ખોલે છે.

આલાંની ઔયારી અને મકકારી આગલ કાઢ્યા જેવા દેશ ખાઈ દર-વાજ ખાંધે બાંધી ચુકેલા પૃવીણ પણ આજેજ આવી ગયા. તેણીએ ઠાગાથી ફેલાવેલી ફરેખી જાલમાં ફસી ગયા.

પોતે ખુબ તરેહથી આલાંને તતડાવી ને થથડાવી નાંખી હતી તેથી ડરી જઈ આલાં આમ એકાએક સીધા રાહ ઉપર આવી ગઈ હતી એમ તેવણે ભોલાધમાં વિચાર્યું; અને આંખમાં આંસુઓના દર્યાવ સહીત તેવણુના પગ પાસ મીનતગુજરીથી ફસડાઈ પડી ગદગદીત કંઠે આલાંએ જ્યારે પોતાની કોઈ પણ પ્રકારની નામોશી નહી જાહેર કરવાનું દીસ્તું નીર્દોષ વચન તેવણ પાસથી કગલીને માગ્યું, ત્યારે તેવણ તેણી માટે દયાથી એટલા તો દાઝી ગયા હતા, તેણીની દીલ પીગલાવનારી આજીજીથી એટલા તો નરમ બની ગયા હતા કે સર બસર ભાનભુલા બની જઈ, વધારે ઉંડો કે આગલોપાછલો ખ્યાલ કરવાનું પણ પોતાની હંમેશની મજબુત રૂઢીની વિરૂધ જઈ તેવણે આલાંના માંગ્યા મુજબનું વચન આપ્યું, અને સામુત વેચાયા.

આલાં પોતાની અસહ્યાતની વાત તાજી થતાં અસાધારણ ગભરાતથી બધી ધમધમી ગઈ. અને તેમાં વળી કાઢ્યાએ—ખુદાખબર કેવી રીતે?—ફેનીના ઝવેલ કેસમાં તેણીએ મુકેલા નેકલેસની વાત ખી સાથ સાથ જાણી હતી એમ જાણતાં તેણીના ગાંત્રો ગાંત્રાં ધીલાં મારી ગયાં. તેણીએ જોયું કે ફતેહની ટોચ કે જે ઉપર હાલ તેની ચઢી હતી તે ઉપરથી એક સેકન્ડમાં ખુહારીના ગારમાં તેણીને ગળડાવી દેવા જેટલા સમર્થ કાઢ્યા હતા. તેવણુને એક તુંકારો તેણીએ ખેંચેલી સર્વે રંગ ને જેહેમતને પાણીમાં મેળવવાની તાકાત ધરાવતો હતો. પણ આવા આઘન વખતે પણ તેણીએ પોતાની સુધ્ધી ખુધ્ધી છેકજ ગુમાવી નહી. વીજલી વેગે એક ખ્યાલ તેણીને થયો, અને તુરતજ પોતાના સ્ત્રી ચરીત્રને પુર જોશથી તે ઉપર અમલમાં મેલી તેણીએ નશીબના જોરે કાઢ્યાને ચુપ કરી નાખ્યા.

કાઢ્યા એમ ખુબખ બનવા કાજે હવે મનમાં બહુ ખલભલતા હતા. આલાં જ્યારે તેવણે ગળડાવેલા ગોળાથી અન્નયખીમાં સપડાઈ ગઈ ત્યારે તેવણે નકકી કસદ મનશે કર્યો હતો કે તુરત ખરી વાતનો ખુલાસો સરદાર નવરોજજી આગલ કરી દેવો, પણ ભોગ તેવણુના, અને ફેની અદીના કર્મના કે તેવણુ તેમ કરે તે અગાઉ તે મકકાર મહીલાના હાથ ઉપર છેત્રાઈ ગયા.

તેવણુ એક સુધ્ધા ગ્રહસ્થ હતા. એક પુરા ઈમાનદાર ને આપ્યો બોલ પાલનારા પ્રતીષ્ઠીત પુરૂષ હતા. એટલે તેવણુને પોતાની હદ વગરની નામરજી છતાં આલાંની દગલખાઝી નહીજ જાહેર કરવાની દુઃખભરી ખુરી દરજ પડી.

મેહેતા ખાનદાંનના બલાં માટે તેવણુ ધણાંજ કાલજીમંદ હતા, ધણાંજ ઉલટમંદ ને આતુર હતા; છતાં આ બાબમાં તેવણુ નાચાર બની ગયા.

પોતાનો કોલ તેવણુ કેમ તોડે ?

પણુ તો બી તેવણુ છેકજ નાશીપાશ બની ગયા નહી. મલાડ છોડી જતી વખતે મરવા પડેલા સરદાર નવરોજજીને અસે મસે ધણી ખાત્રી આપતા ગયા કે અદી તદ્દન નીર્દોષ હતો એમ તેવણુ ખાત્રીપુર્વક માનતા હતા, અને તેની નીર્દોષતાના પુરાવામાં જનજનના માર્મિક ઇશારાઓ કર્યા વીના તેઓ રહ્યા નહીં !

ફેનીને પણુ તેવણુ એવુંજ અસેમસે સમજાવ્યું.

“અદી દોષીત નથી, એમ હું માનુંછ,” તેવણુ ફેની સાથ એકલા પડતાં બોલ્યા.

“તેમ માનવાના સબબો ?” ફેનીએ પુછ્યું.

“અદીને હું કંઈ આજકાલનો ઓળખતો નથી, પણુ અચપણુથી પીછાતુંછ, ને તે પરથી હું કહી શકુંછ કે એવું અગાધ અધોર કર્મ કરવા જેવું અદીનું ખમીરજ નથી.”

“ત્યારે કોણે કીધું ?”

કાઉઆએ જવાબમાં ખભાં ચઢાવ્યાં. અને તેવણુ કેવું ખરાં જીગરથી તે પક્ષે ઇચ્છીયું કે ખરી વાતથી ફેનીને વાકેફ કરી દેય ?

“મોડે યા વહેલ્લે સત્ય અજવાલાંમાં આવશેજ.” તેવણુ જરા વાર રહી બોલ્યા.

“પણુ હાલ તુંરત તો અમે કેવાં ભયંકર નામોશીમાં આવી પડ્યાંછ ?” ફેની ડીંબો તાણી બોલી.

“એ નામોશી તમારી કસોટી છે,” કાઉઆએ નરમ અવાજે નશીયન કીધી, “ફેની બાઈ, દુન્યામાં કોઈ બી પુરં સુખી નથી. દુઃખ સર્વેને કાળે નિર્માણુ છે. દરેકજણુ રંક કે રાય, શાહ કે ફકીર તે અનુભવે છે. તેના અનુભવ વગર સુખની કદર પીછાનાયજ નહીં. દુઃખ કોઈ પણુ પ્રકારણુ, શારીરીક કે મનમગજનું, માણસની જીવતી જીંદગીમાં એક બીકટ પરીક્ષા સમાન છે. જેમાંથી પુરતાં ધૈય સાથે સફલ પસાર થવાની તેની પવીત્ર ફરજ છે. આફતોથી અકલાઈ જવાનું કંઈ બી કારણુ નથી. ખુલ્લા સ્વચ્છ આકાશમાં એકાએક ચઢી આવતાં વાદલાંઓ મીસાલ આફતો છે. જેમ થોડા વખતમાં પવનના વેગમાં ધસડાઈ જઈ તે વાદલાંઓ અનદીક થાય છે તેજ પ્રમાણુ આફતો છે. વાદલાંઓ જેમ થરીયામ રહેતાં નથી, તેમજ

આફતો પણ સદાકાલ નીભતી નથી. ધીરજ ધરો, હીંમત પકડો, ને તે સર્વ શક્તિ સમાન માહાનામી માહેજમાં વીશવાશ રાખો. તે કદી કોઇને અન્યાય થવા દેતો નથી?”

“અમારા આવા વખતમાં તમે પણ ચાલી જવછ એ અમારી એક કમનશીબી છે,” ફેનીએ બલાપો કર્યો.

“હું ઘણોજ દીવંગીર છું કે તેમ કરવાની મને જીવનમાતભરી ફરજ પડેછ,” તેવણ બોલ્યા, “ફેનીઆઇ જો કે હું અહીંથી જવશ છતાં પણ હરહંમેશ તમે મેહેરજાનોની ખજર અંતર હું રાખતો રહેવશ; ને ખુદાનું ચાહવું છે તો માહરં કામ ફતેહમંદીથી આટોપી હું અહીંજ પાછો એકાદ માસમાંજ રહેવા આવશ. તમારા બાવાજીના ઉપકારો માહરી પર અગણીત છે. એવણની બધી બલાઈઓ હું કોઈ કાળે ભુલી શકશ નહીં. ફેનીઆઇ, ખાત્રીથી માનજો તમારા માતવંત કુટુંબનો હું એક સર્વથી મોટો સુભેચ્છક છું. કંઈ પણ અડીઓપતી વખતે, કંઈ પણ મુશકીલ અધ્યામને ટાઇમે તમે તમારી ડીરીકલટીજોથી માહરા સોલીસીટરો મેસર્સ મીસ્ત્રી એન્ડ મીસ્ત્રી કે જેઓ તમારા પપા ડીયરના પણ ધારાના હીમાયતીઓ છે તેઓને વાકેફ કરજો. તેઓ મને તુરત તેથી ચેતાવશે, અને હું તેવી ઘડીએ જોઇતી હરેક મદદ તમને દુન્યાને ખીજે છેડે જો હું હોવશ તો ત્યાંથી ખી કરશ.”

“કાઉઆ, તમારી મેહેરજાની અમારી પર ઘણી છે,” ફેની બોલી, “તમે જવછ તે મને ઘણું શીલ થાયછ, અફસોસ! તમારા ગયા પછી અમારં કોઇજ રહ્યું નથી, સિવાય કે આય બિચારી આલાં.”

“ફેની આઇ, મને માફ કરજો, મગર હું તમને એક સવખતની સલ્લાહ આપુંછ. આંચ આલાંમાયથી તમે ઘણાં સાવધાન રહેજો!”

“એ, એ તમે શું બોલોછ, કાઉઆ? શું આલાંમાય અમારાં એક ખરાં ફેન્ડ નથી?”

“બાહારના દેખાવ ઉપર ભુલવું નહી, એવી માહરી તમને નેત્ર સલ્લાહ છે. પાલેલો કુત્રોજ કોઈ વખત કરડે છે. સ્વાર્થ,” કાઉઆ સ્વાર્થ બોલ ઉપર ખુબ ભાર મેલી બોલ્યા, “સ્વાર્થ જીવેજનના મિત્રોને પણ પળમાં દુશમન બનાવે છે. તે કોઇને અપ્રિયજ નથી. મતલબની મટીનું માણસ બનેલું છે. ધનશાન એક મતલબનો તંખુરો છે કે જેને શયતાન વગાડે છે.”

કાઉઆ એટલું બોલી ફેનીને શેકહેન્ડ કરી ત્યાંથી ચાલતા થયા. ફેની વિચારમાં લીન બની કલાક ઉપર જ્યાં બેઠી હતી ત્યાંજ ત્યાર પછી બેસી રહી!!

પ્રકરણ ૨૬ મું.

અકમક.

દાહાડાઓ વહી ગયા. કાઉખાના જતી વખતે ઓચરેલા ગંભીર સખુનો હજી ફેનીના મનમાં પુર જોશથી ગનગનયા કરતા હતા, અને જેમ જેમ દિવસો પછી દિવસો ગડગડતા ગયા તેમ તેમ તે સખુનો તેણીને વખત દર વખત પાછા ને પાછા યાદ આવતા રહ્યા; અને તરેહવાર ભીન્ન ભીન્ન વિચારોથી તેણીનું મગજ છવાઇ રહ્યું.

ભયંકર તોફાનને સમયે જેમ આકાશ સીધા વાંદલાંઓના જખરદસ્ત ઢગલાઓથી ધંકાઈ જાય છે, તેમજ આફતને સમયે ધનશાનનું મગજ વિચારોના જંગી ધસારાની ગરમીથી ઢગઢગી જાય છે. તોફાન સમી જતાં, વાંદળાંઓની ખરકતથી ફેલાયેલો સીધા અંધકાર ટળી જતાં જેમ તે તોફાનથી થયેલી ખાનાખરાખીઓનો પુરો ખ્યાલ આવી શકે છે; તેમ વિચારોના પ્રવાહ આફતને સમયે ધનસાનના દેમાગને ભ્રમીત બનાવી મેલી તેને તણ જાય છે તે પછીજ ધીરજ અને શાંતી તેના અંતરમાં રાજ કરતી થાય છે, અને ત્યારેજ તે આફતમાં સપડાયેલો કમનશીય બની ગયેલા બનાવો ઉપર અવકાશથી જોય છે; ખરાં ને ખોટાનું તોલ કરી શકે છે.

એજ પ્રમાણે, તેજ પ્રમાણે ફેનીના મગજમાં કાઉખાના ખોલોએ ઉપજાવેલો તરેહવાર ચિત્રવિચિત્ર વિચારોનો જખરદસ્ત પ્રવાહ સમી જતાં એક દાહાડે પુરસદે નીરાંતથી ખ્યાલ થતાં, એક આઘડીયા ઓચીંતો તેણીના મગજમાં સજીવન થયો, અને તેણી પોતાની ખુરશી ઉપરથી અગ્નિયખીમાં ઉછલી ઉભી થઈ.

બાઈ જોવ! એ શું બનવા જોગ હતું ?

આ વાર તેણી પોતાના ખીમાર બાપના ખીજાના આગલ ખેડી હતી. આલાં પણ તે વખતે તેની સાંમેજ એક કૌચ ઉપર ગોથવાયેલી હતી; સરદાર નવરોજજી પણ તાવે સસરી જતા અને તાસવીસ કરતા સજગૃત ખીજાનામાં પડ્યા હતા. તેવણુ પણ ફેનીને એકાએક એટલી બધી ઓચીંતી ચમકી જતાં જોઇ ગાભરા પડ્યા. આલાં પણ વીરમય પાંખી.

“શું છે, ફેની?” તેણીએ પુછ્યું.

“કંઈ નહી,” ફેની આલાંને ધારી ધારી વિચિત્ર ચક્ષમેએ જોઇ ખોલી.

“ફેની દીકરી શું છે?” સરદાર નવરોજજીએ માયાથી પુછ્યું.

“કંઈ નથી, બાવાજી,” ફેની તેવણના કપાલ ઉપર બકી લઈ બેઠી, “હું બિચારા આપણા અદીનો ખ્યાલ કરતી’તી.”

“હવે એ વાત હમના જવા દે, ફેની! કેમ એવી વાત તું હમના એવણ આગલ કાઢેછ?” આલાંએ ફેનીને ગાંગડી.

“તું અદી માટે શું વિચાર કરતી’તી, દીકરી,” નવરોજીએ પુછ્યું.

“મને લાગેછ કે અદી નીર્દોષ છે,” ફેની આલાં ગમ જોઈ બેઠી.

“મને પણ એમજ લાગેછ દીકરી ફેની,” સરદાર નવરોજી ગગલતા સાહે બોલ્યા, “પેલા કાઢિયાના કહી ગયા પછી એ માહરી માન્યતામાં વધારો થયોછ. ખુદા કરેને તે નીર્દોષ હોય?”

“છટ! એ વાતજ તમે ના કરો, નવરોજી, નહી તો તમારી તખ્ત ઘણી ખીગડશે,” આલાં બોલી.

“નહી. તમે જુલ કરોછ આલાંમાય; અદી નીર્દોષ છે એમ જાણનાં માહર પોણું દુઃખ દેશે થશે,” નવરોજી બોલ્યા.

“જે બન્યું તે તો બન્યું. હવે તમે ગઈ ગુજરી જુલી જાવ,” આલાં બોલી, “જો એ નીર્દોષજ હતો તો નાહસીજ શું કામ જતે?”

“હા તે નીર્દોષ હતો, ખીલકુલ નીર્દોષ હતો. આલાંમાય, અદી જરા ખી ખતાવાર નહી’ હતો. પણ તે એક સંજોગનો ભોગ થઈ પડ્યો તો, અને તે સંજોગને તમે પોતે આભારી છેવ,” ફેનીએ ઉશકેરાઈ જઈ પોતાના મનમાં એ પણ અગાઉ આવેલા તરતના ખ્યાલને શબદરૂપ આપી દીધું.

“વોટ હુ યુ મીન?” આલાં તે અચાનક હુમલાથી બેશક પેહેલે તો જરા ગંગેતાઈ ગઈ, પણ પછી હીંમત એકઠી કરી બેઠી.

“આલાં, તાહરીજ મોહોકાણથી અમો બંને ભાઈ બેહેનો એકમેક પર શક લઈ ગયાં! ફેનો રહી રહીને બધું રંધાઈ ચુકું હતું ત્યારે ખર ખ્યાલ કરી શકી હતી તે બેલી.

“એ તું બકેચ શું?” આલાં ચીચવાઈ, જો કે તેણીના જીવ તો એાય આખર થઈ જાય એટલી હદ સુધીનો હેભત ધસકે ધડકી ગયો હતો.

“એ બધું શું ગોલ ગોલ તમે લોક બોલોછ? ફેની, આલાંમાય શું અદી નીર્દોષ છે? શું અદી ચોર નથી. આ કોઈ મને કહો, જો તેમ હોય તો જલદી કહો. મને ના તવલાવો, ના તરસાવો,” સરદાર નવરોજી ઘણીજ આજીજીથી બોલ્યા.

“હા, અદી નીર્દોષ છે.” આલાં એકાએક બોલી. તેણી કાંચ ઉપરથી ઉડી ઉભી થઈ, અને ફેની તરફ પોતાનો હાથ લંબાવી આંગલી કરી બોલી, “અદી નીર્દોષ છે, ખરી ચોર આય ફેની છે. ખરી વાત હું એની કદર ખાઈ છુપાવતી હતી-ધાંકતી હતી, મગર એ નગુણીએ આજે એ આળ માહરીજ ટોકે ઓલવવાની શરૂકરી કરીછ. નવરોજી, માહરા નેકલેસની ખરી ચોર આય તમારી બેટી ફેની છે. અદીએ તે દાદર પરથી જડતાં એને મને સ્વાધીન કરી દેવા આપ્યો હતો, પણ એને મને તે સોંપ્યો નહીં, અને પોતેજ દયાવી રાખ્યો. મેં એ વાત એને ખાતર દયા લાવી છુપાવી હતી, પણ દયાનીજ આ દુન્યા નથી, ધર્મ કરતાં કર્મ નડે તેમ આજે એ બેબદામની છોકરી આંખમાંથી શર્મ છોડી મનેજ એ તોહમત માટે તકસીરવાર થરાવવા નીકલીછ” આલાં એટલું બોલી બારણું અફાલી ઝીંકાને બંધ કરી રૂમમાંથી ચાલી ગઈ.

ફેની આલાંના આ અચાનક હુમલાથી ગાંફેલ બની જઈ બેકામ જેવી તેણીને ટીકતી બેઠી.

પ્રપંચી આલાંએ હજી પોતાની દગાબદી તજી નહી. બપોળે મરતબા પોતાની ચપલાઇભરી મકકરબાઝીથી તેણી ફાવી ગઈ. બપોળે મરતબા આક્ષેપો તેની સામે ઓચીંતા લાવવામાં આવ્યા મગર તે સાંમે પોતાના ફરેબ અને ચરતથી બાથ ભીડી ઉસ્તવાર ખડી રહી. કાકિયાને તો તેણીએ એક ગંભીર વચનથી બાંધી લઈ સદાના ચુપજ કરી નાખ્યા; અને તેવીજ કંઈ અસર પોતાના ડુંબેટીક ઓલવાની તેણી બીચાર સરદાર નવરોજી પર ઉપજાવવા ચાહતી હતી, મગર તેણીની તે ધારણા નીશફળ ગઈ; કેમકે સરદાર નવરોજી અદી નીર્દોષ હતો એવો આલાંનો ખુલાશો સમજતાંજ ભારે હરખના માર્યા બેશુધ બની ગયા હતા!

પ્રકરણ ૨૭ મું.

અતે આશા પાર :

મી० સોહરાબ દલાલ. એમ. એ., એલ. એલ. બી, બારીસ્ટર-એટ-લૉ, હૉર્નબી રો ઉપર આવેલી પોતાની એમ્મરના પ્રાઇવેટ રૂમમાં જાનેવારી માસની આખેરી ઉપરના એક દિવસે કંઈ ગંભીર વિચારમાં મશગુલ બેઠો હતો. કીસમસની રજા કેદાહાડની આખર થઈ હતી, અને બ્રીફસોના

દગલાઓ જુદા જુદા જાણીતા સોલીસીટરો તરફથી તેની ટેબલ ઉપર આવી પડ્યા હતા, પણ હજી તેને એક પણ કેસ હાથમાં લીધો નહીં હતો. દરેકને ચોખ્ખી ના પાડતો હતા. ધંધા પર તેનું મન લાગતું નહીં હતું. તેનો જીવ બધો ઉચ્ચત મારી ગયો હતો. વિચારોની ગરમીમાં તેનો રાત અને દિવસ પસાર થતો હતો, અને વિચારો બધા મલાડમાના મેહેતા માહાલ અને ત્યાંના રહેવાશીઓને લગતાજ હતા.

ફેનીને સાચ્યા પ્યારથી તે ચાહતો હતો; પણ તે ચાહામાં નહીં ધારી ખલલ પડવાથી તે ઘણો નાશીપાશ ને રંજીદા બની ગયો. અદી માટે પણ તેને બેહદ બલાપો થતો હતો; અને માહાલ છોડી જવાની તેને મતાવેલી નાદાન્યતમરી હુલ્લડાઇ માટે તે ઘણો અફસોસ કરતો હતો. તેમ આહાંનો ખ્યાલ થતાં એક વાર પણ અને પ્રસંશાનીજ આહા તેના મુખમાંથી હવે નીકળતી થઈ હતી. તેણી કેટલી ભત્રી, કેટલી પરદુઃખ ભજણ, કેટલી માયાજી ને સ્વભોગ આપનારી હતી? ફેનીના પ્યારમાં પોતાને નીશક્રળ નીવડેલો જોઈ તેણે હવે આહાં ગમ નજર દોડાવી. પોતાના જીગરની અંદર આહાં કાઢે પ્યાર જેવી કંઈ નરમ લાગણીઓ હસ્તી ધરાવતી હતી કે નહીં તે તેણે તપાસ્યું. અને તે તપાસતું પરીણામ શું આવ્યું?

આહાં માટે તેના જીગરમાં પ્યાર જેવું હાલ કશું ન હતું; પણ વગર શકે એક ખરેખરી નમુનેદાર ઓરત તરીકે તે તેના હૈડામાં કોતરાઈ હતી. તેણીના ઉદાર સ્વભોગ ને માયાજી ખ્યાસના ડંડા પડછાયા તેના જીગરમાં પડ્યા હતા, અને વધુમાં આહાં ખુબસુરત ઘણી હતી. મેહેતા ખાંનદાંનની તે ભલી દીક્કશોઝ મદદગાર તરફ સોહરાયનુ દીલ આભારી તો બન્યુંજ હતું, વળી તેને આજ સુધીમાં જોયું બી હતું કે આહાં તેની પરથી મરી શીટતી હતી. તેને વરવા આતુર ને તલબગાર હતી, તેથી તેણી તેને સુખીજ કરે એ તો નીશક હતું. પણ શું તે તેણીને સુખી કરી શકશે? સોહરાયને ખ્યાલ થયો. કાંય નહીં? તે તેણીના ઉદાર ખ્યાલ ને ઉંચી વર્તણૂંકનો એક સાચ્યો ચખાણુનાર તો અત્યારથી હતોજ, તો કાંય નહીં વખતના વહેવા સાથે તે તેણીના પ્યારનો પણ પુગ્ગરી બને, તેનું દિલ તેણી તરફ ખેંચાય? એમાં નહીં બતવાજોગ શું હતું?

ઉપલો ખ્યાલ કરતો સોહરાય પોતાની ટેબલ આગળ કલાક ઉપર થયો સ્થિર બેઠો હતો, તેટલાં તેનો એક કલાક રૂમમાં આવ્યો.

“કેમ?” સોહરાયે તેની તરફ જોઈ અંગ્રેજીમાં પુછ્યું.

“એક લેડી તમને મળવા માંગેછ સાહેબ,” તે પારસી કલાર્કે ધગ-લીશમાંજ ઉત્તર કર્યો,

“કોણ લેડી છે, મડમ છે?”

“નહીજી, પારસણ છે!”

“શું કામ છે?”

“તે કંઈ તેવણ કહેતાં નથી, સાહેબ.”

“બાશ? હું હાલ કોઈને મળવા માંગતો નથી” સોહરાય બોલ્યો.

“વાર તેને કંઈ નામ આપ્યું કે?”

“નો સર!”

“તેવણ જાણેછ કે હું અંદર છેઉં?”

“હાજી. તેવણના પુછવાથી મેં હકારમાં જવાબ દીધોછ.”

સોહરાયે એ સમજી તે બીચારા પારસી કલાર્ક ઉપર ગુસ્સાથી ડોળા કકડાવ્યા.

“જીવ! ત્યારે દાખલ કરો!” તે કચવાત બતાવી બોલ્યો. તે કલાર્ક નમીને ગયો; અને પછી જરા વારમાં તે રૂમનું સપ્રીંગ ડોર ખોલી આલાંબામજી અંદર હસ્તી દાખલ થઇ.

સોહરાય ઓચપાને માર્યો ઉછલી ઉભો થયો.

“અલો!” તે પુકાર્યો.

“તમે મને જોઈ અજાણ થયા?”

“બેશક! અજાણ ને વળી ઈટ ઇઝ એ ગ્રેટ પ્લેઝર! એટલાં જલદી તમને જોવાની આશા મેં નહી રાખીતી,” સોહરાય તેણીને એક ખુરશી ઉપર બેસાડતાં બોલ્યો.

“એમ?” આલાં પોતાની દાડમની કળી જેવા સુધ્ધા સફેદ દાંત દેખાડી-હસતી અનકો કરી બોલો.

“તમે મલાડ કાંય છોડી આવ્યાં?” સોહરાયે પુછ્યું.

“મને તેમ કરવાની ફરજ પડી,” આલાંએ ઉતર આપ્યો.

“સખખ?”

“નેકલેસનો ચોર પકડાયો.”

“કોણ?” સોહરાયે આશાવંત બની પુછ્યું.

“હું પોતે!”

“ ફાટ ! તમે માહરી મશકેરી કરો છ ?”

“ ઓ નો ! નાંટ ઍંટ ઍંલ ?” આલાં બોલી, “આજેજ સહવારે ફેનીએ માહરી પર એ તોહમત મુક્યું”

“ માઈ ગોડ ! વોંટ કુ યુ સે !”

“ ધ ટરૂ ?”

“ હાઉ કેન ઘંટ બી ?” સોહરાય વધતો અચરત બની બોલ્યો.

“ છટ ઇઝ જસ્ટ ઍંઝ આઇ સે ! ને સાથ વળી તમારું નામ બી સંડોવાયું છ,” આલાંએ પોતાની મતલબને પેશ પડતો ખુલાસો કરવો જારી રાખ્યો.

“ માહરું નામ ?”

“ હા તમારું ?”

“ કેમ ? કેવી રીતે ?”

“ તમને તેણીથી છુટાં પાડવા ખાતર મેંજ તે નેકલેસ તેણીના ઝવેલ-દેસમાં મુક્યો હતો એવું આજ ફેનીએ માહરા પર મુક્યું છ.”

“ ફેનીનું માથું ખીસી ગયલું હોવું જોઈએ.” સોહરાય બખાલ્યો,
“પણ એવો આક્ષેપ મુકવાનો સખખ !”

આલાંએ નીચું જોયું.

“ વેલ ! સખખ તો તમને સોહરાયજી હું શું કહું ? મુવુ મને કહેતાં બી લાજ આવેછ.” આલાં લાલ બની બોલી.

સોહરાય સખખ પામી જતાં પોતે પણ લાલ થયો.

“ જોહ આઇ સી ! ફેની એમ સમજેછ કે-તમે-તમે અદેખાં બની આ કામ કીધું છ ?”

આલાં નીચી મુંડીએ પોતાના પેટન્ટ લેધર શુંની ટોતે ટીકતી કંઈ પણ જવાબ આપ્યા વગર બેસી રહી !

“ છટ ઇઝ વેરી મીન ઍંફ હર !” તે બોલ્યો.

“ મને કંઈ એના એવાં ગલીય ગુલખાનનું નથી લાગતું, પણ મને એણે સરદાર નવરોજજીના દેખતાં અપમાન કર્યું ને સાથ સાથ તમારું નામ બી સંડોવ્યું તે માટે ઘણી ચીડ અદેછ.” આલાં ચીખી બની બોલી.

“ છટ ઇઝ અનટોલરેબલ-અનપારડનેબલ !” સોહરાય આલાં તરફ પ્રશંસા ને મમતાથી જોઈ બોલ્યો.

“પછી મને ચાલી આવવાની ફરજ પડી!”

“યુ ડીડ રાઈટ! તમને ઘણું કઠંગું અપમાન થયું. ફેની સદંતર ભેજાંથી ખીસી ગયલી તેમ કરવામાં હોવી જોઈએ.”

“આઈ કેર નૉટ ફૉર ઘંટ!” આલાં બબડી.

“ઘંટ ઇઝ મેંગનીરીશન્ટ ઑફ યુ.” સોહરાબ બોલ્યો, “પણ વગર શકે ઘણીજ-છેકજ-નગુણી બની.”

“તેમાં આપણે તેનો કસુર કાઢી શક્યે નહી?”

“માઈ ગોડ! આલાંમાય, તમારી પર આટલું વીંટવાં છતાં તમે એની તરફ માયાલુ બનોછ!”

“વાય નૉટ!” આલાં આંખ ચુંચી કરી બોલી.

“વાય નૉટ! બાઈ જોવ? એ વલી કેવો એબસર્ડ કવેસચન? શું ફેનીએ તમારા અનુપમ ઉપકારોનો બદલો અપકારોમાં આપ્યો નથી?”

“પણ તેમાં તેણીનો ઝાઝો વાંક નથી.”

“કારણ,”

“કારણ મલાડમાં આપણે જ્યારત્યાર સાથેજ ફરતાંતાં તેથી તેણીએ એવું કંઈ ધાર્યું હોય,” આલાં બોલી, “મને તો એ બાપડી માંટે ઘણું ચચરેછ. ગરીબ બાપડી! માહરી હોરમત ને ઇજ્જતના બચાવને ખાતર છેવટે સરદાર નવરોજજીને કહેવાની મને સીતમભરી ફરજ પડી કે માહરો નેકલેસ ફેનીએ ચોર્યો હતો, જ્યારે અદી તો અમસ્થોજ બદનામ બન્યો હતો. ખરું કહુંછ સોહરાબજી આય વાત જાહેર કરતાં મને-ઘણુંજ-ઘણું-દુઃખ થયુંછ,” તેણી જાણે તે બોલતી વખત પણ લાગણીઓથી આજેજ આવી ગઇ હોય એવા આવભાવે બોલી.

તેણીના આ પેટરાઓએ સોહરાબનું દિલ જાતી પીગલાવ્યું.

“હા! કેવી બલી? કેવી ઉદાર? આટલું-આટલું ખમવા છતાં-અપમાનો વટીક થયાં છતાં હજી તો તેણી ફેની તરફ રહેમ બતાવતી હતી. અહા! આફીન! આફીન!” તેણે વિચાર્યું.

“હવે રજા લઉંછ,” આલાં બોલી.

“ઐટલાં જલદી!”

“હજી તો હું માહરે ધર ખી ગઇ નથી. રેશન પરથી સામાન આયા સાથ મોકલાવી દઇ હું પરભારીજ અંહી આવીછ.”

“કેંકસ! તમારો ઘણો આભાર થયો. તમે માહરે ખાતર ત્યારે તકલીફ ઉઠાવીછ.”

“ નોનસન્સ! વળી એમાં તકલીફ શાની! આર વી નૉટ ફ્રેન્ડ્સ ?” આલાં મીઠાસથી હસી બોલી.

“યસ, મૉર ઘેન ફ્રેન્ડ્સ !” સોહરાય તોણીને શેકહેન્ડ કરતાં બોલ્યો. એક પળ જોઈએ તે કરતાં વધુ વખત તોણીનો હાથ તેને પોતાનામાં દાખી રાખ્યો, અને થીમેથી પ્રેસ કર્યો, કે જેના વલતો તેવોજ પ્રતીકિતર આપવાને આલાં ચુકી નહી.

“ આવતી કાલે રાતે લમે કેથે ઍનગેઝડ છેવકે ?”

“ નહી !”

“ ત્યારે માહરી સાથ ડીનર લેજો, માહરે ત્યાં, વીલ યુ.”

“ હા, મોટી ખુસી સાથે !” સોહરાયે હા પાડી.

“ કોઈ બીજું પરોણું રહેશે નહી, સિવય કે તમે !”

“ ઘેટસ ગુડ !” સોહરાય હરખાઈ બોલ્યો.

“ વેલ ત્યારે ટટા, ડૉન્ટ ફેલ !”

“ ટટા ?”

તોણી ગઈ. સોહરાયને પોતાની બીછાવેલી ફરેબ અને શીતનાની જાલમાં વધારે સીકડો ખુશહાલ જીગરે ગઈ.

પોતાની તમામ ધારણાઓમાં તોણી સંપૂર્ણ ફાવી હતી. તોણી જીતી હતી, અને જે વખત જયજી તેમાં સોહરાય તોણીના હાથની માંગની કરશે એમ તોણીની આજની તેની સાથની વાતચીત ઉપરથી પકડી ખાત્રી થઈ.

સોહરાય તોણીના જતા આકારને ટીકતો પોતાના રૂમમાં ઉભો.

“ આહા! કેવી ઉમદા ઉંચી મનોવૃત્તીની નમુનેદાર ઓરત! ખચ્ચી-તજ જે ફેની પછી માહરી મોહોરદાર થવાને લાયક આખી પારસી કોમમાં જે કોઈ રૂપસુંદરી હોય તો તે એજ છે.” તે બબડ્યો.

પ્રકરણ ૨૮ મું.

“હું માહરી ઘણીઆંણી થશે ?”

આલાં, ઐયારી મકકારી આલાં પોતાના દગાખાઝ દાવપેચો અને શીકુરીઓથી ફાવી ગઈ. નીર્દોષ ફેની મેહેતાજી નીકંદન કાધી નાંખી, પોતાનો સીકકો બેસાડી ગઈ. બહીની જીત તે નેકીને હાર થઈ.

આહા ! દુન્યાંજ આજકાલ એવી છે. લુચ્છાઓ, પ્રપંચીઓ, તરેહ-વાર ફેલ ફરેખોમાં પુરા ચોટે ખુશાલોજ આજે ખુશખુશકાલ ફરે છે; બદમાશો ને શીદુરીઓજ હર જગે ફાવી નીકલે છે, ને ગરીબ બિચારા સત્યનીષ્ઠ નીર્દોષો ફેકટનાંજ અવત્યાં મારે છે. યારો દુન્યાંજ જુડી છે, જુડાની છે !

ખીજે દીવસે રાતના સોહરાજ હયુજીસ રોડ ઉપર આવેલી ખગદાદી ખીલ્ડીંગસમાં-આલાંના રહેવાના મકાને-ડીનર ઉપર પ્રેમીસ મુજબ હાજર થયો.

હસ્તે ચેહેરે આલાંએ તેને ઘણોજ હરખ ભર્યો આવકાર આપ્યો. આ ખાસ હીંગામ સાઈ આલાં જરા વધારે ટેસ્ટથી બનીથનીને ખેડી હતી; અને સોહરાજની ઉપર તેના ઉંચા ટેસ્ટે અને દીક્ષજીત જ્યુટીએ ઘણી બલવાન અસર ઉપજાવી.

“આજે તમે ઘણાંજ જ્યુટીપુલ લાગોજ,” સોહરાએ કહ્યું.

આલાં તે કૉમ્પલીમેન્ટ સમજી લાલ બની.

“શું જો તમે ખી સોહરાજજી ગરીબની મશકેરી કરોજ.” તેણી મચકાઇને બોલી.

“લેશ માત્ર પણ નહી. માહરાં દીક્ષનો સાચો ઉભરો હું તમારી હજુરમાં રજુ કરજી. ખીલીવ મી.” સોહરાએ ખાત્રી આપી.

આલાં હરખથી જાસ્તી રાતી બની.

ઝીકની ચકચકતી કીમતી કોર ભરેલી સુંદર સુફેદ સાડીમાં, તેવાજ ઘણાજ આરટીસ્ટીક કટના ફાંકડા બલાઉઝની અંદર આલાં અજબ મન-હરણુ દીસ્તી હતી. તેણીના ગોરા દુધ જેવા સુંદર બ્રેસ્ટેટ પેહેડેલા અર્ધા ઉંઘાડા હથો, ને સુંદર સેપ્લી આંગલાંઓ પર ઝગમગી રહેલી હીરાની વીટીઓ તેણીની અનુપમ સુંદરતામાં ઉમેરો કરતી હતી અલગતાં આજકાલની રશમ મુજબ માથુંઆનું નદારદ હતું; અને તેણીના ફાંકડા લાંબા જુલફાઓ સફાઈથી ડ્રેસ કરીને સાઇડમાંથી સીધો સેંહતો ખેંચ્યો હતો, અને ઉપર એક રંગીન હીરાજડત બો ઘણીજ લવ્લી કીસમે બાંધ્યો હતો; જેમાં જડેલો હીરો ઇલેકટ્રીક લાઇટના ઉજ્જશમાં અજબ દીપી રહ્યો હતો, અને તેણીને દીપાવી રહ્યો હતો. છાતી આગલ બલાઉઝમાં એક અસાધારણ મોટો ગુલાબ તેણીએ પીન કર્યો હતો, જે તેણીના સુંદર રૂખસારાઓ ઉપર સોહરાજના કૉમ્પલીમેન્ટથી ચઢેલી લાલી આગલ ગોયા ઝંખવાણો પડી જતો હતો.

એલારપેલારના ટાહેલાં થોડો વખત કરી પછી તેઓ ડીનર લેવા બેઠાં. ડીનર પછી આલાંએ પ્યાના ઉપર થોડાંક ગીત ગાઈ સોહરાખને રીઝવ્યો.

“કેંકસ! તમે ઘણું જ સરસ ગાઈ વગાડી જાણો છો!”

“અસ તમે તો મને આજે છાપડે જ ચઢાવવાના વિચારથી અત્રે આવેલા લાગો છો,” આલાં અનકો કરી સોહરાખની નજદીકમાં એક નીચી ખુરશી ઉપર ગોથવાઈ બેઠી.

“એમ! આઈ ડોન્ટ કીંક સો.” સોહરાખ બોલ્યો ને પછી એકી ટગરે આલાંને નીહાલવા પડ્યો, “આલાં, અલાંમાય, માહરે તમને એક વાત કહેવી છે. વીલ યુ હીયર?”

આલાંનું જીવાંન જીગર ખુશહાલીને મારે તેનાં ગલાંમાં આવી ખુટું.

“હા, બોલોની શું છે?” તેણી ધડકતે જીગરે બોલી.

“તું માહરી ઘણીઆણી થશે?” સોહરાખે જરા ખી લાંબુલચ્ચ કર્યા વગર સીધો સવાલ તેણીનો હાથ પકડી કર્યો.

બે મિનીટ જવાબ મલતાં વહી ગઈ, આલાં એટલી તો હરખમાં આવી ગઈ કે તેણી બોલી પણ શકી નહીં.

“હા,” અંતે તેણી ધીમેથી બોલી; અને સોહરાખ ગમ જોયું. તેણીની આંખમાં હરખના આંસુઓ ઉભરી આવ્યાં હતાં. સોહરાખે તે જોયાં, અને તેજ વખતે આલાં તેને કેદાહાડની અને કેટલી ચાહતી હતી તેનો ખ્યાલ થયો; અને તે જોતાંની સાથે એક અનુપમ સુખનું ને ખુશહાલીનું લખ્ખ-લખ્ખ તેના તમામ તનખદનમાંથી પસાર થયું. આલાંનો હાથ ખેંચી તેણીને પોતાની ગોડમાં તેણે ખેંચી, અને આજે તેઓ વચ્ચે થયેલા પવીત્ર કોલ કરારના પુરાવામાં તેને તેણીના હરખથી ધુજતા ગોલાખી હોથો ઉપર સીલ માર્યું—ચુંબન કર્યું.

પ્રકરણ ૨૯ મું.

સરહાર નવરોજજીનું મરણ.

ખીજી સહવારે ઘણાં ખુશહાલ જીગરે સોહરાખ ઉઠ્યો. ગઈ રાતનો ખની ગયેલો બનાવ એક સ્વપના સમ ઝડપી તેને લાગ્યો. અને પેહેલાં તો તે પોતાનાં મન સાથે પોતેજ હયરત રહ્યો કે એટલા ટુંક સમયમાં એક

મુકીને બીજી ઓરત ઉપર તે શીદાજ કેમ થઈ શક્યો હતો.

આલાંના હાથની તેને કરેલી ઑફર કંઈ તેના તેણી તરફના પ્યારને આભારી નહી હતી. જે પ્યારથી તે ફેનીને ચાહતાં શીખ્યો હતો અને ચાહી શક્યો હતો તેવો પ્યાર આલાં માટે હજી તેના જીવનમાં બરપા થયો નહી હતો. પણ આલાંની ઘાડી દોસ્તી, ઉમદા ગુનો અને ભલી ભલાઈ-ઐઐ સોહરાબને તેમ કરવા મજબુત લલચાવ્યો હતો.

તે નાસ્તા ઉપર બેઠો બેઠો જમના સફાઓ બેઠરકારીથી ઉથલાવતો હતો, તેટલાં તેના વચલા સફા ઉપરની એક ખબરથી તે ચમક્યો. તેના હાથમાં પકડેલું કોકોનું કપ છટકીને રકેખીમાં પડ્યું. જાણે વાત માનવામાં આવતી નહી હોય તેમ તેણે તે ખબર ફરી અને ફરીથી વાંચી.

“મલાડવાલા સરદાર નવરોજજી અરદેસર મેહેતાના દીલગીરીભર્યાં મરણના સમાચાર અમો યંત્રમાં જતા હતાં તે વખતે મળ્યા છે.”

ઉપલી તે ખબર હતી. તે વાંચતાંની સાથજ સોહરાબ સરબ સર દીલગીરીના દર્યાવમાંજ ગરકાવ ગયો.

નાસ્તો ખાધા વગરજ તે ટેબલ પરથી ઉડી ગયો અને પોતાના નોકરને કાર તૈયાર કરી જલદી લાવવાનો શોકરને હુકમ કરવા ગૈરેજમાં દોડાવ્યો, અને પોતે તૈયાર થવા ગયો.

પા કલાકમાં તે ડ્રેસ કરી પોતાના રૂમની બહાર આવ્યો. આ વાર તેનો ચેહેરો ગમને માર્યો શીકકો મારી ગયો હતો. સરદાર નવરોજજીને તે પીતાતુલ્ય પ્રેમથી ચાહતો હતો તેથી તેવણના મરણની આ એકાએક નહી ધારી ખબર વાંચી તે સખ્ત ગમ ખાઈ ગયો; અને તે વધું ગમગીન, દર્દમંદ ને શીકરમંદ એટલા માટે બન્યો કે હાલ માહાલમાં ફેની આગળ કોઈજ નહીં હતું. ફેની બીલકુલ એકલી હતી. કાઉઆ કારભારી પણ પોતાના અંગત કામસર મલાડ પોતાની બેટી સાથ છોડી ગયા હતા, એમ, આલાં મારફતે ગઈ રાત્રેજ તેણે જાણ્યું હતું, એટલે ફેનીના આ મોટાં દુઃખમાં દિલાશો દેવા આ મદદ કરવા કોઈ પણ અંગત ઓળખીતું તે ધડીએ માહાલમાં નહીં હતું.

તે કારમાં ચઢી બેઠો, અને હયુજસ રોડ અગદાદી બીલડીંગસ તરફ જલદી લઈ જવાનો હુકમ કાઢ્યો.

સોહરાબનો બંગલો કોલાબે આવેલો હોવાને લીધે તે થોડીક મીનીટમાં ત્યાં જઈ લાગો.

આલાં જો કે દશ વાગવા આવ્યા હતા છતાં તુરતનીજ ઉઠી નાસ્તા ઉપર બેઠી હતી; તે આમ સોહરાયને એકાએક આવેલો જોઈ, તથા તેનો શીકકો ફરમંદ મુખડો નીહાલી અજબ થઈ.

“કેમ ? સોહરાય ડીયર, શું છે ?” તેણીએ કાળજીમંદ પુછપરછ કરી.

“તેં ન્યુસ વાંચ્યું કે ?” સોહરાયે પુછ્યું.

“નહી, ડાર્લીંગ,” આલાં બોલી, “હું તો હજી હમણાજ ઉઠી. કેમ શું છે, સોહરાય ડીયર તું એટલો બધો દીલગીર ને સુકેદ કાંય દીસેછ ?”

“સરદાર નવરોજજી ગુજર્યો,” સોહરાયે લગભગ રડી દેતાં કહ્યું.

આલાં બેઘડી સ્તબ્ધ બની ગઈ. તેણી આ અનધારી ખબરથી દબધને શીકકી મારી ગઈ.

“ગુજર્યા—ને—ને—હું અંહી ચાલી આવી,” તેણી બોલી.

“છટ ! તુંને ચાલી આવવાની ફરજ પડી,” સોહરાયે તુરત ઉતર કર્યો, “હવે એ ખ્યાલ હાલ જવાદે આલાં. ફેની ત્યાં તદ્દન એખલીજ છે. તેને મદદ થાય એવું બોલખીતું પારખીતું કે દોસ્ત આશનાવ કોઈ નથી. અદીનો બી પતો નથી. કાઉઆ બી મલાડમાં નથી. એટલે તેણીને કોઈ મદદગારની જરૂર છે. ને આપણાં સિવાય, આલાં, બીજું કોઈજ તેને સહાય કરે એવું હાલ નથી માટે આપણે તતકાલ મલાડ દોડી પોંહોં-ચવું જોઈએ.”

આલાંએ ડોકું ધુણાવ્યું.

“તેમ ખચ્ચીતજ છે ખરું,” આલાં બોલો, “પણ જો આપણે જઈશું તો કદાચ અપમાન કરીને તે આપણને કાઢી મેળશે.”

“વાય ?—નો ! તું ભુલેછ ! ફેની એવું કદી કરશે કે કરી શકશે નહીં.” સોહરાય આલાંનું બોલવું સમજી અજબબીથી ચમકીને બોલ્યો.

“જરૂરજ તેમ કરશે,” આલાં બોલી, “તમે મરદો ઓરતોના જીગર વાંચવામાં ઘણાંજ પછાત રહેયછ. ઓરતનું જીગર એક ઓરતજ વાંચી કે પારખી શકેછ, ને તે પરથી હું ખાત્રીથી કહુંછ, સોહરાય ડીયર, કે તે જરૂર તેમ કરશે, આપણી ત્યાંની હાજરી તેનું દુઃખ ઘટાડવાને બદલે સામું વધારશે.”

સોહરાયના કપાલ ઉપર ચીલ્લો ચઢ્યો.

“કદાચ આલાં તાહરું કહેવું વાજબી હોય !” તે વિચારવંત બોલ્યો, “વેલ, ત્યારે હું એકલો જાઉંછ.”

તે જવા ઉઠ્યો. આલાં તેની નજદીક આવી તેના ગલાંમાં હાથ નાખી તેના ચેહેરા પર બકી લઈ બોલી, “નહી જ્હાલા તું ના જા.”

“કારણ?” સોહરાએ જરીક ગુસ્સાભેર સવાલ કર્યો.

“શું તું વીસરી જાયછ કે તેણી તને ને તું તેણીને ચાહેછ,” તેણી પોતાનું મોઢું તેની પોહોણી છાતીમાં છુપાવી બોલી.

તે જાણતી હતી કે આ શબ્દો બોલવામાં ઘણો જોખમ સમાયલો હતો. તે સમજતાં સોહરાયના મોંદા ઉપર કચવાત દેખીતો પ્રગટી રહ્યો. ખુલ્લુંજ હતું કે તેણીના બોલવાથી તેને ઝટકો લાગ્યો હતો.

“હશ! ખ્લીમઝ,” તે કડવાશથી બોલ્યો, “તાહરે હવે એ વિચારવું બી નહી જોમઅ ને બોલવું બી નહી જોમઅ.”

ખંધી આલાં તેની ગોદમાં જસ્ટી દબાઈ ઉભી. તેના બોલોની અસર ચમતકારીક નીવડી, કારણ જરા વાર રહી સોહરાય “પણ હું બી નહી જતો” ફરી બોલ્યો.

“પણ આપણે કંઈ કરવું તો જોમઅ. મેહેતાવાળાઓની નાણું સંબંધી હાલત હાલ ઘણી બતંગ છે,” સોહરાય બોલ્યો.

“હા, આપણને કંઈ કરવું જોમઅ, મગર ફેની તે જાણે નહી તેમ,” આલાં સોહરાયની મુછનો આંકડો જ્હાલથી મરોડતાં બોલી. સોહરાએ તેણી તરફ ઉપકારભરી ચશમે જોયું.

“માહરા થાંને તું વધારે દાનાવ છે,” તે હસીને તે મધુરીના હોથ ચુમતાં બોલ્યો.

“ચોક્કસ બાબદોમાં ઓરતો મરદો થાંને વધારે સારૂ કામ કરી શકેછ,” આલાં મોંહ મલકાવી બોલી, “સોહરાય તું માહરી સાથ ગુસ્સે તો નથીની?”

“ગુસ્સે! તાહરી સાથે? કાંય?” સોહરાએ અબાયબી પ્રદર્શીત કરી. “ફેની આગલ મેં તને જવા ના કહ્યું તેથી.”

“વેલ, હુ સે ધ દુરથ, પ્રથમમાં જરા મને જાંઝ તો ચંધી ખરી પણ—”

આલાંએ તેને વધુ બોલતો અટકાવ્યો.

“ડીયર, મેં તુંને ત્યાં ના જવા કહેવામાં સારુંજ સુચવ્યુંછ,” બેરાંઓની લાગણીઓ મેં તને કહ્યું તેમ અમે બેરાંઓજ સમજી શકયેછ. તું જો ત્યાં ગયો હતો, યા આપણે સાથે જમઅ તો ફેની અદેખાઈની મારેલી ને આવનવા ગમથી ગુચવાયલી જરૂર આપણને ઇન્સાન્ટ કરી કાઢતે.

“વેલ નાઉ દ્રોપ ધી મેટર! હું તાહરી સાથ તે માટે ગુસ્સે નથી” સોહરાયે કહ્યું.

“સોહરાય બહાણા, ગર્ભ રાતે તેં કરેલી માંગણી માટે તું પરતાવે તો નથીની” આણંએ પુછ્યું.

“માઈ ડીયર ગર્લ, વલી પસતાઉ શાંતો?” સોહરાય વિસ્મય પામ્યો.

“કદાચ તેં માહરા હાથની માંગણી તાહરાં દીલની લાગણીઓથી એકાએક દોરવાઈ જઈને વગર વિચારવે કીધી હોય યા કંઈ ‘લૉયલટી’ ખાતર તેમ કર્યું હોય.”

“ઓ ડીયર નો! લૉયલટી યા લાગણીઓથી દોરવાઈ જવા જેવું એમા કસું નથી.” સોહરાયે ખાત્રી આપી.

“પ્યારેજ તુંને એ માંગની કરવા લક્ષ્યાવ્યોછની?”

સોહરાયે કંઈજ ઉત્તર કર્યો નહી; મગર તેણીને ચાંપીને કોટી કરી બહાલથી બકી લીધી.

“ના! ડૉન્ટ ટૉક રૉટ એની મૉર,” તે બોલ્યો, ને વાત પાછી ફેરવી, “ફેનીને એ લોકના સોલીસીટરો મારફતે આપણે મદદ કરી શકીશું. હું હમના પાધરો ત્યાંજ જાઉંછ ને બધી ગોથવણ કરુંછ.”

“પણ સોલાસીટરો આપણું નામ જાનું રાખશે કે?”

“હા! તેઓ માહરા મોટા મિત્રો છે, એટલે તેમ કરવાને તેઓને સમજવવામાં ઝાઝી મુશ્કેલી નડશે નહીં.”

“હું તાહરી સાથ એ સોલીસીટરોને ત્યાં આઉ તો કંઈ અડચણ છે.”

“જરા બી નહી, કમ ઇફ યુ વીસ,” સોહરાય બોલ્યો, “જા આવવું હોય તો જલદી તૈયાર થઈ આવ.”

આણં તૈયાર થવા દોડી.

પ્રકરણ ૩૦ મું.

એ કાઉબા કારભારી છે કોણ?

આસરે બારને સુમારે એક મોટરકાર ચર્ચગેટ સ્પીટમાં આવેલી જાણીતા સોલીસીટરસો મેસર્સ મીસ્ત્રી એન્ડ મીસ્ત્રીની ઓફીસની ભવ્ય ઇમા-

રત આગળ થોભી, અને અંદરથી સોહરાય તરત કુદી પડ્યો; અને આલાં ખામજીને હાથ આપી ઉતારી.

લીફ્ટની મદદથી તેઓ તે મકાનના ચોક્કા મજલા ઉપર ઝટ પોહ્યાંચી ગયાં કે જ્યાં ઉપલા જાણીલા ઍડવોકેટોની ઍપ્રીસ આવેલી હતી.

ઉપર પુગતાંજ સોહરાયે તે પેહેડીના વડા ભાગ્યા મીઠાકાવસજી મીસ્ટ્રીને મળવા માંગ્યું.

“તેવણુ જરા એનગેજ છે, સાહેબ,” એક ક્લાર્કે નમ્રતાથી ઉતર દીધો, “એક કુલ એવણુને મળવા આવેલું છે. જરા બેસોજી.”

તેઓ બેઠાં.

દશેક મિનીટ પછી તે વડા ભાગ્યાના પ્રાઇવેટ રૂમનું સપ્રીંગ ડોર ખુલ્યું, અને અંદરથી કાઉચા કારભારી, શેહેરાં અને સોલીસીટર કાવસજી બહાર આવ્યા. સોહરાય અને આલાં બેઠે કાઉચાને ત્યાં જોઈ ધણું અજબ થયાં.

કાઉચા તથા શેહેરાંએ તેઓ તરફ માત્ર ડોકાંથી ઓળખનો લેંહેંકો કરી ચાલવા માંડ્યું, અને સોલીસીટર મીઠાકાવસજી છેક લીફ્ટના ડોર સુધી તેઓને વળાવવા ગયા; અને જતાં જતાં એક મિનીટ ફકટ વધુ થોભવાની મહેતલ સોહરાય પાસ ચાલતા ગયા.

તેઓને મુકી તુરત તેવણુ પાછા ફર્યા.

“અલો! મીઠા દલાલ, હાઉ આર યુ? કેમ કંઈ તમે પધાર્યા?” કાવસજી જેવણુ સોહરાયને ધણી અચ્છી રવેસે પીછાનતા હતા તેવણુ બેઠને પોતાના પ્રાઇવેટ રૂમમાં લઈ જતાં બોલ્યા.

“હા! મને જરા તમારું કામ પડ્યું,” સોહરાયે રૂમમાં દાખલ થતાં જવાબ કર્યો.

“શું કામ છે, બોલો, હું મોટી ખુશી સાથ બજાવશ,” કાવસજી બોલ્યા, “પણ જરા મહેરબાની કરી જલદી કરો કેમકે મને એક ધણી દીલગીરી બરી ફરજ બજાવવા તુરત મલાડ જવું છે.”

“હું પણ તેજ કામસર આવ્યોજી, મીઠા મીસ્ટ્રી,” સોહરાય બોલ્યો, “તમે જાણુતા તો હશે કે મરનાર સરદાર નવરોજજી સાથ મને ધણોજ ખાડો સંબંધ હતો.”

“હા. મને ખબર છે.”

“મરનારની નાણાં સંબંધી હાલત છેલ્લા કેટલાંક વર્ષ થયાં ધણી કઠંગી સ્થિતિમાં છે તેની મને ખબર છે. મેં મરનારને અવાર નવાર એ

બાપદમાં મદદ થવાની મરજી બતલાવી હતી, પણ બેહેશતીમાં તોખમી તુમાખ ને ખાનદાંની ગર્રી એટલી તો બરેલી હતી કે કોઇની ખી મદદ સ્વિકારવા સાફ ના પાડતા હતા. અને મુંગે મોંઢે પોતાની જગીરે એક એક પછી એક મારગેજ મુક્યા જતા હતા,” સોહરામે ખુલાસો કર્યો, “હાલ હું ધારંછ તેમ મરનારની દરકે દરેક ઍસ્ટેટ મારગેજ ગીરવાયલી હશે.”

“તમારું ધારવું રાસ્ત છે,” કાવસજી બોલ્યા, “હાલમાં મેહેતા કુટુંબની નાણાં સંબંધી હાલત છેકજ બતંગ છે.”

“તેથીજ હું તે ખાતરજ આપોછ કે હું કંઈ મદદ કરતા થાઉં.”

“યુ આર ટુ લેટ,” સોલીસીટર બોલ્યા, “આય હમનાજ અહીંથી પેલા ખુબસુરત બાઈ સાથ ગગા તે ગ્રહસ્થ એ બાપદ બધું નક્કી કરી ગયાછ, ને તેથીજ હું મલાડ જાઉંછ, ને મરનારની લાશને મોટર મારફતે એવણુના ચોપાટી ઉપરના બંગલામાં લાઉંછ. જ્યાંથી સાંજે પાયદસ્તની ક્રીયા કરી મરહુમના દરજ્જાને છાજતા દરેક માન સહીત મરહુમની લાશને દોખમે ચઢાવવામાં આવશે; અને તેમ કરવાનો જે ખર્ચ એસશે તે સઘલો આય હમણાજ અહીંથી ગયા તે ગ્રહસ્થ મીં શીરોજ કાલાપેસા આપશે.”

“શીરોજ કાલાપેસી?” સોહરાખ અજ્ઞયખ બની બોલ્યો, “હું તો એ માણસને કાઉબા કારભારીના નામે ઓળખુંછ.”

“તે એવણુનું ખરું નામ નથી,” કાવસજી બોલ્યા, “ચોક્કસ ખાનગી સખખોને સર એવણુ એ નામ ધારણુ કરી નામનાજ કારભારી તરીકે સરદાર નવરોજજીની બંગલીમાં રહેતા હતા, બાકી એવણુ એક નામીયા ખાનદાનના નખીરા છે, તવંગર છે; શીખેલા છે, આપણી યુનીવર્સિટીના માસ્તર ઍફ આર્ટસ છે.”

સોહરાખ અજ્ઞયખીને મારે એ પણ હડબડીજ ગયો. આલાં પણ બેહદ આશ્ચર્ય પામી, “એ મુવો કેટલાં નામે ફરતો ફરેછ” તેણી મનશે બખડી.

“બાઈ જોવ! શું એ ખરું છે?”

“હા.”

“ઘણુંજ અજ્ઞખ જેવું! હું જ્યારે મલાડમાં અવારનવાર જતોતો ત્યારે ત્યાંથી પાછા ફરતી વખત થોડી ઘણી ચેરી મેરી એવણુને ઝાટકતોતો તેખી તો એવણુ ગુપચુપ સલામ ભરીને મીઠી કરતા’તા.”

“ હશે, તેમાં ખોટું શું છે, કારભારી તરીકેનો પોતાને પાત્ર પુરે બજવવા માટે તેમણે તેમ કર્યું હોશે,” કાવશજીએ મત આપ્યું.

સોહરાયની અબજબી હજી સમી નહીં.

“ શું ત્યારે એવણુ શીરોજ કાલાપેસી, છે અને નહી કે કાઉચા કારભારી.”

“ ઓ યસ ! એવણુ શીરોજ કાલાપેસી, એમ. એ. છે. એવણુ હમનાજ મને સરદાર નવરોજજીના કુટુંબને જોઈતી દરેક મદદ આપવામાં જર કે જહેમતની સહેજબી ક્યાસ ન રાખવાની સખ્ત તાકીદ આપી ગયાછ; અને સાથે લાગું હમનાંજ એવણુ મને કહી ગયા કે હવેથી પોતાના ખરાં અસલ નામે એવણુ ફરવાનો ધરાદો રાખેછ, ને તેથીજ મેં તમારી આગળ એવણુનું અસલ નામ જાહેર કરીધુંછ.”

“ પણ એમ નામ છુપાવવાનો કંઈ સખખ ?” સોહરાયે પુછ્યું.

“ જોડ નોઝ ? મને બી તે ખબર નથી ” કાવશજી બોલ્યા,

“ હોશે કંઈ દાલમાં કાલું,” આલાં મનશે બબડી.

“ એક્ષકયુઝમી મીં દલાલ, નાઉ આઈ મસ્ટ ગો. તમે મેહેતા કુટુંબ માટે લીધેલી તસ્દી માટે હું તમારો ઉપકાર માનુંછ અને હું એ તમારી બલાઈની વાત મીસ ફેની મેહેતા આગળ કરવાને ચુકશ નહીં.”

“ ઓ નો પ્લીઈઝ, ફેની આગળ એ વીશે એક બોલ પણ કાઢતા ના,” આલાં વચ્ચે બોલી ઉઠી.

“ યસ ? ડૉન્ટ સે એની ઠીંગ ટુ હર ! ” સોહરાય કાવશજી સાથે હાથ મીલાવતાં બોલ્યો.

“ ઓલ રાઈટ ? તમારી ખરજી નથી તો નહી ?” તે સોલીસીટર બોલ્યો, અને ફેટો પેહેરી તેઓની દરગુજર ચાહી ત્યાંથી દોડ્યો.

તેની પાછળ ધીમેથી સોહરાય અને આલાં પણ ઓશીસની બાહાર પડ્યાં. સોહરાય વિચારમાં મશગુલ બન્યો હતો. કાઉચા કારભારીની અસલ આઈડેન્ટીટીએ તેને ગુચવાવી મેલ્યો હતો. તે મન સાથે બહુ હચરત રહ્યો કે એવું તે શું કારણ હોશે કે તે એમ છુપે નામે મલાડના એક એકાંત ખુણામાં વરસો થયાં પડી રહ્યો હતો, અને સરદાર નવરોજજીના એક નફર તરીકે પોતાને ગણાવ્યો ને મનાવ્યો હતો. તે વિચારમાંજ મોટરમાં બેસવા બદલ પકતી ઉપર ચાલવા લાગો. આલાં અજબ થતી તેની સાથે ધસડાધ. ચર્ચગેટ સ્પીટ વટાવી તેઓ હોર્નબી રેા ઉપર વલ્યાં. શોફર

ધીમે ધીમે મોટર પછવાડે લાવતો હતો.

સોહરાય ખ્યાલમાં ગીરફતાર અપાટાબંધ ચાલવા લાગો; આલાં જીવ ઉપર જોરાવરી કરી સરોવર ઘસડાવા લાગી. આખો હોર્નખી રો પસાર કરી તેઓ ઍસ્પલેનેડ રોડ ઉપર આંવી લાગા, પણ સોહરાય થોભ્યો નહી કે ચાલવાની ઝડપ કમી કરી નહી. આલાં સાથે ઘસડાતી હતી તેનું તો તેને ભાન ખી નહીં હતું.

તીત્યાર તડકું પડતું હતું, અને વળી ઝડપમાં ચાલવાનું તે આલાંના તો જીવ ઉપર આવ્યું; પણ તો ખી તેણી પુકે પુકે એક બોલ પણ બોલ્યા વગર સાથ ઘસડાઈ.

ઍસ્પલેનેડ રોડ ખી પુરો થયો, અને તેઓ ઍપોલો સ્ટ્રીટમાં દાખલ થયાં.

હવે જરા સોહરાયની ચાલ ધીમી પડી. તે પોતાના ખ્યાલમાંથી કે ખાખમાંથી મુક્ત થયો. તેની નજર પોતા સાથ ઘસડાતી આલાં પર ખેંચાઈ અને તે શરમીંદો બની ગયો.

“માઈ ડીયર! માઈ ડીયર!! હું કેવો ઘાટકી બન્યો? તરકાં ત્રાસની અંદર અહીં વેર તુંને ચલાવી લાવ્યો. વોટ અ જીવ એમ આઈ? તું બોલી કાંય નહીં? મને રોક્યો કાંય નહીં?”

આલાં તેની તરફ મીઠાશથી જોઈ હસી; અને તેના હાથમાં હાથ ભેરવી બોલી, “બહાલા, મેં જોયું કે તું વિચારમાં ઘણો ગીરફતાર બનેલો છે તેથીજ એટલે જલદી ચાલેછ; તે કારણસર તાહરા ખ્યાલમાં ડીસ્ટર્બ નહી થાય કરીને હું નહીં બોલી.”

સોહરાયે રમાલ કાઢી પોતાનું મોંદું તુછ્યું.

“ગુડ હેવન્સ! હું છેકજ હેવાન બન્યો,” તે બોલ્યો, અને ઈશારત કરી પછવાડે ધીમે ધીમે આવતી મોટરને તેડી; તેમાં આલાંને બેસાડી, પોતે પાસે ગોથવાયો, અને તાજમહાલ તરફ હાંકવા ફરમાવ્યું.

થોડા વારમાં તેઓ તાજના દરવાજા પર આવી પુગા, અને લંચ આરદર કરી, એક પ્રાઇવેટ રૂમમાં જઈ બેઠાં.

“આલાં વિચારોની ગરમીમાં હું તને તબ્બ વીસરી ગયો હતો.” સોહરાય બોલ્યો.

“ને તેથીજ હું બીહીધી.” આલાં બોલી.

“બીહીધી! કાંય?”

“ કે એટલામાં તું મને વીસરી ગીયો તો——”

સોહરાએ તેણીને આગળ ખેંચતી કીસી લઇ ચુપ કરી.

“ ડાર્લિંગ, ડોન્ટ બી ફુલીશ.”

“ હું તને જનથી બી જીયાદા ચાહુંછ, સોહરાય, ને તેવાજ જોર-
વર પ્યારની તાહરા તરફથી પણ આશા રાખુંછ” તે ખેતી.

“ આણાં, હમના હું માહરા મરનાર મુરખ્ખી મિત્ર સરદાર નવરો-
જજી ને તેવણની બેટી ફેનીના ખ્યાલમાં હતો, ને મુખ્ય કરી આય કાઉઆ
કારભારી ઉર્ફે શીરોઝ કાલાપેસી માહરા મગજમાં રમી રહેલો હતો ?”

“ નામ આરો એ મુવાનું ! એને જોધનેજ મને કંઈ ચુંઠ્ઠા આવેછ.
મુવાએ આટલા વરસો વેર સરદાર નવરોજજીનું નીમક ખાધું, ને તેવણને
આવે આધનિ વખતેજ દગો દઇ આચીતો નીકલી ગયો. કેવો નીમક-
હરામ ?” આણાંએ પોતાના પેટનો ઉભરો કાઢ્યો; પણ સોહરાએ તે
ખ્યાલમાં ચકચુર હોવાથી સમજ્યો નહી.

“ મેહેતા માહાલ મને એક ભુલભુલામરી જોવો લાગેછ; કાંઈ નહી
સમજ પડે એવા બનાવો બનતું ફરેખી સ્થલ લાગેછ.”

“મેહેતા માહાલને લગતી બધી વાતોજ તમે વીસરી જાવ ” આણાંએ
સલ્લાહ આપી.

“ ઈટ ઈઝ ઇમ્પોશીબલ.”

“ કારણ ?”

“ મેહેતા કુટુંબના અંગત સમાગમમાં હું જન્મથીજ એટલો બધો
આવેલો છું કે તેઓને લગતું કંઈ પણ હું સહેલાઈથી વીસરી શકું
એમ નથી,” સોહરાએ કહ્યું.

“ પણ ગમે તે કરી તમારે તેમ કરવુંજ જોઈએ.” આણાંએ ભાર
નાંખી કહ્યું.

“ સમજ ?”

“ આપણા ભવીશના સુખની સલામતીને ખાતર હું એ સઘલી
વાતો વીસરી જવાની તમને મજબુત નશીવત કરુંછ ” આણાં તમામ
નીર્દોષતાના દેખાવથી ખેતી.

“ યસ ? તું કહેછ તે ખરું છે. માહરે ગઇ ગુજરી વીસરી જવીજ
જોઈએ,” તે જરાવાર વિચાર કરી ખેલ્યો, “ આઇ વીલ ત્રાઇ !”

“ તેમ કરવાનો એક સાદો ને સહેલો ઉપાય છે.”

“ શું ?”

આલાંએ સોહરાય ગમ જોયું, પછી ડોકું નીચું કરી દીધું.

“ તમે મને એકલપેટી યા આપમતલખી ધારો એવી ખીલીકે હું તમને તે કહેવાની હોંમત એકદી કરી શકતી નથી.” તેણી ચરત કરી બોલી. સોહરાય તેણીના નાંજે નખરાં ને-વિલક્ષણ આવભાવથી અંગમગ્ન ગયો. અને તેણી માટે તેવું કંઈ તે નહીંજ ધારશે એવી ખાત્રીઓ પર ખાત્રી તેણીને આપી.

“ જેમ બને એમ જલદી આપણા લગ્ન,” ઘણાંજ દીમા સ્વરે તેણી બોલી.

“ આપાદ, હું આજે તને કહેવાનો હતો તેજ,” સોહરાય બોલ્યો, “ ડાલોંગ, હું પોતે પણ ઘણાંજ અધીરો બન્યોછ; અને જેમ બની શકે એમ જલદી તને માહરી પોતીકી કરવા હું તલબગાર છું.”

“ શું ખરેખર ?”

“ હા? બને તો એક મહીનામાં-એક પખવાડયાંમાં ? તું તૈયાર છેની?”

તેણી તો તદ્દન આજેજ તૈયાર હતી. પોતાનું કયું પાપ તેણીને હર પલ યાદ આવતું હતું, અને તેણી ધુજી ધડકી રહી હતી કે રખે ફેનીના હાથમાંથી તે જેમ છટકી ગયો હતો તેમ તેના હાથમાંથી બી જાય. વળી કાઉબાને આજે મુંબઈમાં જોઈને તે હેબત ધસકે લાકડુંજ બની ગઈ હતી. રખે કાઉબા બધો બડકો ફેદી મારે! પોતાનું વચન વીસારી ખરું કરી દય. એટલે પંદર દાહાડા ને એક મહીનાની વાત સમજી તેણીના પેટમાં તો ધાડ જેવો ધસકો પડ્યો. પંદર દાહાડા યા મહીનાના અંતરમાં કોણ જાણે શું શું સમાયલું હશે? એ અરસામા શું શું બનવાનું હશે?

“ તું તૈયાર તો છેની?” તેણીને જવાબ આપતી નહી જોઈ જરાવાર રહી સોહરાયે પુછ્યું.

“ હા.”

“ ત્યારે તાહરની તું શું વિચારમાં પડીછ?”

“ હું વિચાર કરુંછ કે આપણને હવે કોઈ જુદાં તો નહી પાડે?” તેણીએ હલવેથી પુછ્યું.

“ કોઈ નહી,” સોહરાય બોલ્યો. અને વાતચીત જરતી થતી લંચ આવી લાગવાથી અટકી.

પ્રકરણ ૩૧ મું.

ધમકી.

વખત કોણને માટે થોભ્યો છે કે આપણી વારતાના પાત્રો માટે થોભે. તે પોતાનું કામ નીચમીત કર્યો જાય છે. કંઈ ઓકાઘોકા કે કોઈની બી રાખરખાવત વગર તે નીચમીત વહ્યો જાય છે. તે ધીમે કે ઝડપી કદી થતો નથી. એક જગી પાણીનો ઘોધ જેમ કોઈનો અટકાવ્યો અટકતો કે થોભાવ્યો થોભતો નથી તેજ પ્રમાણે વખત છે.

સરદાર નવરોજજીના મરણને બે માસ વીતી ગયા. બે લાંબા મહીનાઓ પાણીના રેલાની મુઆફેક વહી ગયા. એ અરસામાં અદીનો કંઈ બી નકકી પતો લાગ્યો નહી. તેના આપના ગુજર્યાની દોઢ માસ પછી એક કાગળ અદીના હાથનું લખેલું મારસેલસથી તેના આપના સોલ્ડીસીટરોની ઉપર આવ્યું જેમાં પણ અદીએ પોતાનું કરકેકાણું જણાવ્યું નહીં હતું. તેમાં તેને લખ્યું હતું કે પોતાના પીતાના મરણના સમાચાર તેને ન્યુસ-પેપરસો મારફતે જાણ્યા હતા, અને તે બેહદ દીલગીર તે માટે હતો. વળી એકકસ સખ્યો સર તથા તે દુરદરાઝ હોવાના કારણ સર મુંબઈ આવવા અશકત હતો એમ પણ અંદર લખાઈ આવ્યું હતું; અને ઘણી દીલશોઝી પોતાની બેહેન ફેની તરફ તેણે તે પત્રમાં દર્શાવી હતી; અને સોલ્ડીસીટરોને તેણી ઉપર નીગેહબાંની રાખવા વીનવ્યું હતું. તથા પોતાના આપનું તમામ કરજ પુરેપુરું ભરી દેવાની મજબુત તાકીદ તેમાં તેણે તેઓને કરી હતી. “મને કંઈજ જોઈતું નથી,” તેને લખ્યું હતું, “જે છે તેમાંથી બેહેશતી બાવાજીનું કરજ પૈએ પૈ ચુકવી આપજો, ને જો તેમ કરવા પછીજ કંઈ બાકી વધે તો તે માહરી બહાલી બેહેનના નામે ચલાવજો. મને એક કાડી બી જોઈતી નથી.”

બસ એજ તેનું પેહેલું તેમજ છેલ્લું કાગળ હતું.

સરદાર નવરોજજીની પાયદરત કીયા વખતે આલાંની ઘણી પણ નામરજી તથા ના પાડવા છતાં સોહરાબ હાજર થયો હતો અને કીયાખતમ થવા “હ ફેનીને એકાંતમાં મળી ઘણો ઘણો દીલાસો તેને આપ્યો હતો.

તેણીનામાં વીશવાશ મુકવામાં તે છેતરાયો તો શું થયું? ચોરી જેવો જખુન અપરાધ બી એકબારગી તેણીએ કર્યો તો શું થયું? દેખીદુંજ હતું કે હાલ તેણી તે કાળે પુરતી પશતાતી હતી, પોતાની કરણીનું કડવું ફલ આખતી હતી, તો બસ તેજ સોહરાબને મનશે તેણી માટે પુરતી શીક્ષા હતી.

ફેનીને બાપીકા વીયોગના ગમમાં આંસુઓ વરસાવતાં જોઈ સોહરાબનું જીગર ચાકચાક થઈ ગયું. તે એકવાર તેણીને ચાહતો હતો, સાચા પ્યારથી પુજતો હતો, અને તે ચાહા હજી તેના દીલમાંથી દુરતો થયો નજ હતો, જો કે તે દુર કરવાનો ધણો ખી પ્રયત્ન તે આદરતો હતો. તેનું દીલ તેવું કંઈ કરવા ગોચા માનતું નહીં હતું. ફેનીને રડતાં જોઈ તેનું જીગર પણ જલીબલીને ખાખરાખ થઈ ગયું. તેણીની નરગીસ સમ સુંદર ચશ્મોમાંથી વેહેતી ગમનાક આંસુઓની ધારા તે જોઈ શક્યો નહીં, તેનું હૈકું ભરઈ આવ્યું. અરે તે વખતે તેણે કેવું ઇચ્છીયું કે ફેનીથી હાલ અલગ હોવાને બદલે તે તેણીનો અસલ-એક માસ અગાઉ જ હતો તે ખી હતે !

પણ બનવાકાલ ખની ચુકું હતું; એટલે જીગરને પત્થર કરી, ફેનીને ખની શકતો દીલાશો હઈ તે તેણીની સતાવનારી હાજરીમાંથી દુર થઈ ગયો; તો ખી તેને તેણીના વિચારોએ છોડ્યો નહી. તેઓ તેણીની સાથે ને સાથેજ તેને સતાવવા, દુઃખ દેવા, પજવવા રહ્યા.

“અરે ! ફેની-ફેની ! એ તને શું સુઝયું ? તેં કાંય એવું કામ કીધું ?” તે મનશે અફસોસ કરવા લાગો, “ને વધુમાં આલાં પર આક્ષેપ મેલી તું કાંય મદંતરજ અલખામની બની ? બસ ! બસ ! ! માહરે હવે એ વિચાર મુકી દેવોજ જોઈએ. ફેનીને ભુલી જવી જોઈએ, નહીં તો ફેનીની યાદ મને આલાં તરફ એવફા બનાવશે. માહરી તેણી તરફની હવેની પવિત્ર ફરજમાં ચુકાવશે !” તે મન મક્કમ કરી પટપટ્યો.

*

*

*

સરદાર નવરોજજીના મરણની એક માસ પછી સોહરાબ અને આલાંના લગ્ન થયાં. કશી ખી મોટી ધામધુમ વગર તેઓ પરણી એક થયાં. અને પરણ્યા પછી ખીજે દિવસેજ “હનીમુન” ગુજારવા તેઓ કાન્ડીનંટ ઉપર ફરવા ઉપડી ગયાં.

જે સ્ટીમરમાં તેઓ સ્વાર થયાં હતાં તેજ સ્ટીમરમાં કરમ સંજોગે કાઉબા કારબારી ઉર્ફે શીરાઝ કાલાપેસી અને તેવણની ફરી લીધેલી દીકરી સેહેરાં પણ યુરોપ જતાં હતાં.

સોહરાબ તેઓને સ્ટીમર ઉપર જોઈ અજાયબ થયો. આલાં બેહદ ગભરાઈ ગઈ. સ્ટીમરના ઢુટક ઉપર પેહેલો આવીતો મેલાપ તેઓનો સતાવ તે ડર ખાઈ એટલી શીકકા મારી ગઈ કે સોહરાબની પણ તે પર દુરત નજર મેંચાઈ.

“શું છે, ડાર્લીંગ, કાઉઆને જોઈ તુ એટલી શીકડી કેમ મારી ગઈ?” સોહરાબે તુરત કાલજીથી પુછ્યું.

“ઓ નહીરે ! વલી કાઉઆને જોઈને શાંતુ શીકડું મારી જાય?” આલાંએ સમયસુચકતા વાપડી તુરત ઉત્તર આપ્યો.

કાઉઆ પણ તેણીને સોહરાબ સાથે જોઈ ખેલક અચંબો પામ્યા; અને પછી સ્ટ્રીમર ઉપરના ઉતાડ્યોનું લીસ્ટ જોવા દોડ્યા; ને તેમાં એક ફર્સ્ટ ક્લાસ કેબીન મી. અને મીસીસ દલાલને નામની જોઈ તેવણુ ગુસ્સાથી કાલા ઠણુક મારી ગયા; ને હાથ ને પગની જખરી અછાડપછાડમાં પડ્યા. ગુસ્સાથી તેવણુની છાતી ઉભરાઈ જવા લાગી. આલાં—ઐયારી મક્કારી આલાંના હાથ પર વેચાઈ પોતે કેવા મુર્ખ ગધેડા બન્યા હતા ને સાથ સાથ પોતાના જાંણી મિત્ર સરદાર નવરોજજીની એકપુરી બેટીનું નખ્ખોદ કેમ વાડી નાખ્યું હતું તેનો ખ્યાલ થતાંજ તેવણુ હદબાહર ગુસ્સાથી અર્ધઘેલા જેવા બની ગયા; અને છેડાયલા સીંહની પેઠે આલાંને એકલી મળવાની તલબ કરવા લાગા.

એક દીવસ સોહરાબને ઉપલા દુટક ઉપર વાંચતો જોઈ, અને તેની આગલ આલાંને ન નીહાલી, તે કેબીનમાં હશે એવું અનુમાન કરી તેવણુ ત્યાં દોડ્યા. મગર નાશીપાશી સિવા ખીન્તું કંઈજ તેવણુ માટે ત્યાં ખોટી થતું નહી હતું. તે ત્યાં ન હતી. તેણી તો લાયબ્રેરીમાં હતી. ધુંડતાં ધુંડતાં કાઉઆ ત્યાં જઈ લાગા, અને કરડા અવાજે “માહરે કંઈ તમને કહેવું છે” કહી તેણીને તેણીનીજ કેબીનમાં ખેંચી ગયાં.

કેબીનમાં જઈ પુગતાંજ તેવણે આલાંને હવાહરીજ ખાધી.

“શરમ છે તમને ! લયાનત છે તમારી પર ! ! કે આવાં કાલાં કરતુકે એક પારસણના ભલાં નામને હીણુપ્સતી લગાડનારાં ખુરાં કુકર્મો તમે કરતાં ફરોજ,” તેવણુ મીજાંજ ખોંહીને બખાલ્યા, “મને બનાવી, મને બમાવી સરયામ દગાથી ખોટું વચન માહરી પાસ મેળવી તમે તે ખીચારી નીર્દોષનું નીકદન કાંધી નાખ્યુંજ. તમે ઘણાંજ મુજી બન્યાંજ. એક ઓર તને નહી છાજતું કામ તમારા સ્વાર્થને ખાતર તમે કર્યુંજ ; હું એ સાંખી શકવાનો કે લઈ ચલાવવાનો નથી.”

આલાં આ ધુજારાથી અલબતાં ઠઠડી ગઈ. પણ તે મક્કારે ઓરત હોંમત રાખી બેલી, “ત્યારે શું તમે બધું જાહેર કરવા માંગોજ ?”

“હા ! એ તમારા ડોળા પુટેલા બરથારને બતાવવા માંગુજ કે એક કેવી દગાખાઝ દદાને તે પરણ્યોજ,” કાઉઆએ ગગડાટ કર્યો.

“તમે તેમ કરી શકશો નહીં,” એક આર્મ ચરમાં બેસતાં આલાં ધીમે રહી બોલી.

“નહીં! નહીં!!” તેવણ વધતા ખીજવાયા, “ઓ કસકુનમ કહાયા, નહીં એટલે શું?”

“તમે તમારું વચન તોડી શકશો નહીં,” આલાં જસ્તી ઠંડાપણાથી બોલી; અને તે જોઈ કાઢ્યા છેકજ આતરી ગયા.

“વચન, શાંતું વચન? તે કંઈ વચન નહીં હતું? તેં મને તેમાં ઠગ્યો હતો. મને બોલવી તાહરા ચરીત્રાથી દગો દીધો હતો.”

“તે જે હોય તે, પણ તમે તમારા મરનાર આપના નામના પવીત્ર સોગંદ લીધાછ તે ભુલશો ના. તે તોડવા જેવો ગંભીર ગુનાહ કરશો ના!”

“અહા! ઓ દગાયાઝ આરત?” કાઢ્યા ગુસ્સાથી ઉરપુર ઉભરાતી છાતી સહીત બોલ્યા, “હું વેચાયોછ! તાહરા હાથ પર છેતરાયોછ. પણ યાદ રાખજે, ધ્યાન રાખજે કે માહરાં બહાલા મિત્રના કુટુંબની ઉપર તેં જે કેહેર વરસાવ્યોછ તેનો જો કીનો હું તાહરી પર ન લઉં તો માહરું નામ શીરોઝ કાલાપેસી નહીં. માહરા આપનો હું બેટો નહીં.”

“ઓ આરતના વેશમાં શયનાન! મેહેતા ખાનદાંનની તેં કીધેલી ઇજ્જતની ધુલધાનીતું જો વેર હું તાહરી પર નહીં લઉં તો લયાનત છે, હેફ છે મુજપર. ઓ ખુબસુરત ડાકણ, સરદાર નવરોજજીની ખુતી, તાહરાજ કીધાં કર્તુકનોજ તે બિચારો નાહકનો ભોગ થઈ પડી માર્ગે લાગી ગયોછ, અને તેનો ગરીબ નીર્દોષ બેટો ચોરનો કંલક માંથે લઈ દુર દેશાવરમાં રખડતો રઝલતો થયોછ; અને ગરીબ આપડી ફેતી પણ તાહરાથી, ઓ દદા તાહરાજ કર્તુકથી આજે એક પારસી ફેમીલીમાં એક ગવરનેસ તરીકે નફત નોકરી કરેછ. હા એ બધી નામોશીઓ, એ સર્વ બેજલતોનો અદ્દો હું તાહરી પર ન લઉં તો તું માહરી પર હુંકજે,” કાઢ્યા ઘંત્યા પીસી ધણાંજ ઝનુનથી બખાલ્યા.

“તમે કંઈ પણ કરવા અશક્ત છેવ. તમારા આપના બોલથી બંધાયલા છેવ,” આલાં ઠંડ કલેજે બોલી. જાણે કાઢ્યાના તે ભારે ખીજવાતથી સર બ સર અજાનજ હોયતી.

“હા! હું છેઉં—હું છેઉં!” કાઢ્યા બેહદ ગરમ થઈ જઈ પોતા સામે બેઠેલા તે મકકાર મહીલાના ઠંડાપણા અને નફતાઈથી હદવીનાના ખદા થઈ જઈ તે કસકુનમ કહાયાતું ગણું દાખી દેવાના પોતાના દીલમાં

હાલનાના ગુસ્સાથી વ્યાપી રહેલા ખ્યાલને જેમ તેમ દબાવી દઇ બોલ્યા,
 “હું માહરં વચન તોડનાર નથી. પણ યાદ રાખજે કે આજથી હું તાહરો
 હાહાકારો વેરો છું; ને કોઈ પણ વખતે તાહરં કાઠલું કાઢી નાખવા
 સુકશ નહીં. માહરા દીલશોઝ મિત્રો ઉપર તેં વરસાવેલી જફાઓનો
 ઇન્તિકામ તો હું તાહરી પર લેવશ-જરૂર લેવશ!” એટલું બોલી કાઢ્યા
 ફૂળીનનું બારણું અફાલી જીંકીને પોતા પાછળ બંધ કરી ત્યાંથી
 ચાલી ગયા.

*

*

*

સરદાર નવરોજજીનું કરજ ધારવા કરતાં બી બહુ ભારી નીકળ્યું.
 તેવણની તમામે તમામ એસ્ટેટ દેવાંના પેટામાંજ ધસડાઇ ગઈ, અને ફેની
 માટે કુટી બદામ પણ નહી રહી. માહાલ અને તેને લગતી તમામ જગીરો
 અંદરનાં સઘલાં રાયરચીલાં સાથે મારગેજ હતી એટલે ફેનીને માટે પેહે-
 ડવાના જરૂર જોગાં કપડાં, સવાય બીજાં કંઈજ ન રહ્યું; તો બી ફેનીએ
 પોતાની તોખમી તુમાખી તજી નહીં. કાઢ્યાની મદદ માટેની સઘલી
 મેહરબાનીભરી માંગણીઓ તેણીએ ઉપકાર સાથ સ્વિકારવા ના પાડી, અને
 પોતે પોતાનું ફાડી લેશે એમ સાફ જણાવી દીધું; અને મુંબઈના
 એક પારસી ફેમીલીમાં કેટલીક મેહેનતે તે એક ગવરનેસ તરીકે કાઢ્યાની
 મેહરબાનીથી નોકરી રહી; અને પોતાનું મુજરાન સ્વતંત્રપણે માન
 આપરથી કરવા લાગી.

ગરીબ બીચારી ફેની! ગરીબ બાપડું મેહેતા કુટુંબ ઐયારી આલાંની
 દગાખાત્રાથી વેરવીખેર થઇ ગયું, અદીને દુર દેશવટો લેવો પડ્યો, સરદાર
 નવરોજજી કમોહોતે મરણ પામ્યા, પણ તેવણના મૃત્ય સંબંધી શંતોષ
 લેવા જેવી વાત એ હતી કે તેવણ અદી નીર્દોષ છે એમ માની કંઈક
 સુખી મોહોતે મુવા હતા; અને ગરીબ ફેની એક હલકી નોકરડીની પંક-
 તીએ પોતાના પેટનો ખાડો પુરવા રવડતી થઇ; અને એ બધી પાયામાલી
 અને ખાનાખરાખીઓનું મુલ આલાં હાલ પોતાની સઘલી મકસદોમાં
 પાર પામી, પોતાના બહાલા સોહરાબ સાથ ચમન ઉદાવતી હતી.

એ બી તકદીરની તાસીર નહીં તો શું?

પ્રકરણ ૩૨ મું.

એક ભુલ-જીંદગીની ધુલ.

આપણી વારતા આલે છે તેની વીસ વરસ અગાઉ માર્ચ મહીનાની એક ખુશનુમાં સહવારે નામદાર નીઝામના પાયતખ્ત હમ્દરાબાદમાં એક મોટા ધપધપ્યા લતા ઉપર આવેલા નામદાર નીઝામ હજુરના એક મોટા સરકારી ઓધેદાર નવાબ સર ફરામરોઝ-જંગ-ખાહાદુર, કે. સી. આધના આલીશાન મહેલના, એક સુંદર રીતે આરાસ્તા કરેલા ન્હાના રૂમમાં એક ખુશસુરત દેખાવનો આસરે ઓગત્રીસ ત્રીસની ઉંમરનો હૈન્ડસમ પારસી જવાંન એક ખુશસુરત પારસણનો કેપીનેટ સાઇઝ ફોટો પોતાના હાથમાં ધરી તેને ધણીજ મોહોળતથી પુર અશમેએ જોતો પોતાની લખવાની ટેમલ આગલ બેઠો છે. તે ખુશસુરત જવાંન નવાબ સર ફરામરોઝ-જંગ-ખાહાદુરનો પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી છે. તેનું નામ શીરોઝ શેહેરીયારજી કાલાપેસી, એમ. એ. છે. મુંબઇના એક મશહુર તવંગર પારસી કુટુંબનો તે એક લાડકો નખીરો છે. તે મુંબઇની મશહુર યુનીવર્સીટીની માસ્તર ઓફ આર્ટસની ડીર્ગા માન સહીત સંપાદાન કરી પોતાના પીતાની લાગવગના જોરે નવાબ સર ફરામરોઝ-જંગ-ખાહાદુર જેવા નામદાર નીઝામ હજુરના એક મોટા ઓધેદાર અને સલાહકારના પ્રાઇવેટ સેક્રેટરીનો જોખમભર્યો પોસ્ટ મેજવવાને નશીબવંત નીવડ્યો છે. હજી તો તે કાચ્યો કુમારો છે; અને મુંબઇના જાણીતા શેઠખાનદાનના કુટુંબની એક શીરીન નામની એહેરેનમુન છોકરીની સાથ મોહોળતમાં ગીરફતાર છે. આય શીરીન શેઠખાનદાન સાથ તેને ઝેવીયરસ કૉલેજમાં દોસ્તી પડી હતી; જ્યાં તેણી પણ અભ્યાસ કરતી હતી. કૉલેજમાંની તેઓની મિત્રાચારી દીન ઉગે વધતી ગઈ અને અંતે તેને મોહોળતનું રૂપ લીધું. પણ હમેશાં સાચ્યી મોહોળતોના સોએ નવ્વાણું કેસીસોમાં બને છે-અથવા રાસ્ત કહીએ તો નવલ-કથાકારો બનાવાવતા આવ્યા છે તેમ તેઓના પ્યારમાં એક અનધારી ખલલ નીકલી. શીરોઝના માતપીતાએ શેઠ ખાનદાન જેવા દર્શણ મોટા પણ ભીતરે ખોટાં કુટુંબની દીકરી સાથ પોતાના એકપુરા સપુતને વરાવવા ના પાડી.

શીરોઝ બજીદ બનવા ગયો, એટલે તેના ફેરાવન પીતાએ નવાબના સેક્રેટરી તરીકે તેને પોતાની લાગવગના જોરે લગાડી દઈ શીરીનથી તેને અલગો ને દુર કરી નાખ્યો. પણ શીરોઝના દીલમાંનો અગાધ પ્યાર તેથી

કંઈ નાહસ પામ્યો નહીં. તે મુંબઈથી નીકલતી વખત શીરીને ખાત્રીઓ પર ખાત્રીઓ આપતો આવ્યો કે તેણીનામાં તેનો આંધલો વીશવાશ હતો. તે તેણીનેજ આહાતો હતો; તેણીનામાંજ તેની જીંદગીનું સુખ ભરેલું હતું; તેણીજ તેની આટરડું, કલેજું, ફેફસું ઇત્યાદી હતી; અને તેણીની સાથેજ તે મોડે યા બહેલે પરણનાર હતો; નહીં તો જન્મવેર કુંવારોજ રહેવાનો હતો. તેની માથુક શીરીને પણ તેને વલતી એવીજ જોરાવર ખાત્રીઓ અસંખ્યવાર આપી; અને ઘણાંજ ભારી દીલે તે મુંબઈથી હાઇડરાબાદ આવ્યો. મહીનાઓ તે પછી વીટી ગયા, અને કહેવાની જરૂર નથી કે એઅરસામાં લયલા મજનુના પ્યારના કીરસાને પણ શરમમાં નાંખે એવા જોરાવાર પ્યારની અનેક ખાત્રીઓના ગણત્રી વગરના લાખાંલચ પત્રો તે બે વચ્ચે પસાર થયાં.

આપણે ઉપર તેને એક ખુબસુરત પારસણની સખી નોહાલતો નવાખ સાહેબના મકાનના પોતાના રૂમમાં બેઠેલો જોઈ આવ્યા છીએ. બેશક તે છખી શીરીન શેઠખાનદાનનીજ હતી.

“અલો, મી. કાળાપેસી શું કરોછ?”

શીરોજ પોતાના મોહબતના મીઠા ખાખમાંથી ઝબકી ઉઠ્યો; અને કોણ પોતાના રૂમમાં એમ અલગ અલગ આવ્યું હતું તે જોવા પડ્યો. તે આવનાર નવાખ સર ફરામરોજ-જંગ-બહાદુર ખુદ પોતે હતા. મધ્યમ ઉંચાઈના, કઠાવર ખાંધાના અને હમામદાર દેખાવના તેવણ હતા. સેંહતા પાડેલાં ઉંઘાડા માથા; હુમડી ફેંચ ખીયરડ, અને અપ-ટુ-ડેટ ઇંગ્લીશ ટ્રેસમાં તેવણ ઘણાંજ હેન્ડસમ દીસ્તા હતા. ઉમર તો તેવણની ૪૦ ઉપરની હતી, પણ દેખાવમાં તેવણ ત્રીસેક વરસના જુવાનજેત જેવા દીસ્તા હતા. તેવણ ઠંડા સ્વભાવના, બહુ બાહોશ અને માયાલુ માણસ હતા.

“કેમ શું કરોછ? પેલો ડીસ્પેચ તૈયાર થયો કે?” તેવણે પુછ્યું.

“એક્ષકયુઝમી સર, ઇટ ઇઝ નોટ રેડી,” શીરોજ પોતાના હાથમાંનો ફાટો ટેબલ ઉપર ચટોજ મેલી બોલ્યો, “તમે સાહેબની જનાખમાં અર્ધા કલાકમાં તે તૈયાર કરી લાઉંછ.”

“ઓલ રાઇટ! બી કૅરફુલ! કેમકે એ ઘણે અગત્યનો છે,” નવાખ પેલી તસ્વીર નીહાલતાં બોલ્યા.

“વાર સાહેબ,” શીરોજે નમીને જવાબ આપ્યો.

નવાખ સાહેબે પેલો ફાટો પોતાના હાથમાં લીધો અને તેને જોવા પડ્યા.

“ મી. શીરોઝ ? ”

“ જી હજુર.”

“ આય શું રીઅલ ફાટો છે ? ” તેવણે પુછ્યું.

“ જી હા ”

“ રીઅલ લાઈફ પરથી લીધેલ છે ? ” તેવણે પાછું પુછ્યું.

“ હા મેહેરબાન ! ”

“ તાજુઅ ? વનડર ? ? ” નવાબ એકી ટગરે તે ફાટો ટીકતાં બોલ્યા,
“ માહરા માનવામાં વાત નહી આવતી.”

“ શું વાત, સાહેબ ? ”

“ કે એ એક રીઅલ ફાટો છે ! ” નવાબ બોલ્યા.

“ એ એક રીઅલ લાઈફ પરથીજ લીધેલો ફાટોઆઈ છે, સાહેબ;
અને એ બાઈ હાલ મુંબઈમાં જીવતાં જાગતાં છે, ” નવાબના સવાલથી
રમુજ પામી શીરોઝે ખાત્રી આપી.

“ ઇઝ યોટ સો ? ”

“ સરટનલી સર ! ”

“ અહા ! શું આપણા પારસીઓમાં બી આવાં પરયાંઓ હસ્તી ધરા-
વેલ, ” નવાબ તે ફાટોને ધારી ધારીને જોતાં માનશે બબડ્યા, તે પછી
મોટેથી પુછ્યું. “ તમે હમના શું બોલ્યા, આય પરીસુરત બાઈ જીવતાં છે ? ”

“ હા જી ! ”

“ કાંહાં ? ”

“ મુંબઈમાં ! ”

“ તમે એવણને ઓળખો છ ? ”

“ હા જી ! ” શીરોઝે જવાબ કર્યો, અને તે સમજી નવાબે કંઈ અદેખા-
ઈથી તેના ગમ જોયું.

“ કેમ ? ”

“ અમે સાથે કોલંજમાં હતાં.”

“ વોટ અ લડી ડોંગ યુ આર ! ” નવાબ બોલ્યા, તમને એ બાઈ
સાથ હજી ફેન્ડશીપ છે કે ? ”

“ યસ સર ! ”

“ કંઈ અંગત મિત્રાચારી ! કંઈ સગાઈ ! ” નવાબે તે ફાટો ઉપર નજર
ચીટકાવેલી રાખી પુછ્યું.

“ કંઈજ નહી. માત્ર ફેન્ડશીપ, ” શીરોઝ જરા લાલ બની જઈ અચકી
અટકી બોલ્યો.

“એનીથીંગ મોર?”

“નથીગા!”

“તમારાં કુટુંબમાં એવણનો આવજો માવજો કંઈ છે?”

“નહી સાહેબ.”

“અજબ જેવું! તમે એવણના ફાસ્ટ ફ્રેન્ડ છેવ?”

શીરોઝ ગુચવાયો. એ નવાબ કહેવા શું માંગતા હતા?

“ન-નહીજી! માત્ર કૉલેજમાં—”

“હં! ત્યારે એવણ તમારી સાથ કૉલેજમાં હતાં?”

“હાજી! બી. એ. વેર હતાં!” શીરોઝે કહ્યું.

“ઓ હો! ત્યારે એવણે બી. એ. પસાર કરી હશે?”

“હા સાહેબ,” શીરોઝે જવાબ કર્યો. તે અદેસામાં પડ્યો કે એ નવાબ ખતીખતીને તેણી માટે કાંય પુછપરછ ચલાવી રહ્યા હશે.

“એવણનું નામ?”

“શીરીનખાઈ!”

“શીરીન! વૉટ એ સ્વીટ નેમ એન્ડ સ્વીટ ફ્રેન્ડ ટુ,” તેવણ બબડ્યા.

“સારાં ખાનદાનના છે?”

“હાજી! શેઠખાનદાનના!”

“ઓહો! ઘણાં માનમરતબા વાલું ખાનદાન છે?” તેવણ બોલ્યા,
“પરણેલાં છે કે?”

“નહીજી!” શીરોઝ વિસમ્ય પામી બોલ્યો, “કુવારાં છે.”

“અદરાયલાં છે?” નવાબે પુછ્યું.

“નહીજી!”

નવાબે પાછું ફોટોગ્રાફને ધુરકવા માંડ્યું; અતે પછી ડીસ્પેચ જલદી તૈયાર કરી નાખવા ફરમાવી ત્યાંથી વિદાય થયા.

શીરોઝ નવાબની વર્તણૂક માટે મનશે ઘણો હચરત થતો ડીસ્પેચ તૈયાર કરવા પડ્યો.

“એ એટલી બધી લાંબી ચાવા ચીવી શીલ્લા ડીયર માટે કરવાની એને શું કનવાર પડી,” તે અચરત થયો, “એને કોઈ પુછે. પરણેલી છે કે કુંવારી તે બી મને પુછ્યું. ને માહરી સાથના સમાગમ વીશે એને કેવું ઉલટાવી ઉલટાવીને પુછ્યું? હેં! ડીકજ થયું કે માહરા ખ્યારને લગતી બીના મેં ડહાપણ વાપરી અખાડાગન્ની એને જણાવવાની કીધી, નહી તો નખખો-હનો ખાધેલો તે વીશે બી એક હજાર ને એક કવેસચન પુછી ભેંગુનું દંહી કરતે!”

અફસોસ ! ગરીબ શીરોઝને તેવખત ક્યાં ખ્યાલ થઈ શકતો હતો કે તે વાત અખાડાગન્ની કરવાનું ડહાપણ તેની જીંદગીની એક મોટામાં મોટી બુલ હતી કે જે આંધલા તેની સત્યારનાશીના સોદામાં અંજનમ દેખવાની હતી, તેની જીંદગીને ધુલ કરનારી નીવડવાની હતી.

પ્રકરણ ૩૩ મું.

નવાખની મોહોખત.

નવાખ સર ફરામરોઝ-જંગ-આહાદુર સાહેબ તો શેઠખાનદાનની શીરીનની તસ્વીર નીહાલતાંની સાથ કામદેવના કારી બાણથી વીંધાઈ ગયા. શીરીનની અજબ જેવી હદ સુધીની સુંદરતા તે તસ્વીરમાં નીરખી તેવણુ ખસ તે મનમોહન માહબુબની મોહોખતમાં સર બ સર દેવાના બની ગયા. અસલની તો સુરત સ્વપનેએ ન જોઈ હતી અને ખસ તસ્વીરની નકલ જોઈ જાનો જીગરથી તેણી ઉપર કુરખાંન ને શીદા બની ગયા.

ચાલીસ ઉપરની ભરતીમાં ભરાયલા છતાં હજી તેવણુ કાચા કુમારા હતા; કારણ કોઈ બી હાઈડરાબાડી યા મુંબઈગીરી રૂપસુંદરીએ આજ તુલીકમાં તેવણુનું દીલ જીતવા સરખું સાચુટ ખેંચાણુ ખતલાવ્યું નહી હતું. ભલી ભલી પારસી અપસરાઓ સાથ તેવણુ મુંબઈ અને હાઈડરાબાદની સોસાયટીઓમાં સમાગમમાં આવ્યા હતા મગર કોઈએ પણ તેવણુનું દીલ જીતવા જેટલી જાલેમ અસર તેવણુ ઉપર આજ સુધીમાં ઉપજાવી નહી હતી. તેવણુના મોહોલાં મિત્રમંડલમાં તેવણુને શેહાદી કરવા માટે અવારનવાર ધોકધોક થતી હતી. પણ નવાખ સાહેબ પોતાની હુમકી ફેંચ બીઅર્ડ પસવારી હર હમેશ તે વાત ખાઈ જતા હતા ને કોઈ વાર જે વાત ઘણીજ જોશ પર ને રસ પર ચઢતી તો ‘માહરે લાયકની કોઈ મને દીસ્તીજ નથી’ એવું બાંહોણું કાંધી વાત ઠંડી પાડી દેતા હતા ! એમ વરસો વહી ગયાં. નવાખ સાહેબની ઉંમર ભરાવા લાગી, પણ તેવણુને પોતાની સાથ શેહાદીના ગાંધથી જોડવા લાયક તેવણુના ક્યાં ટેસ્ટને પેશ પડતું કોઈ લાયક પંખેર શોધ્યું જડ્યું નહીં; અને એમ કરતાં કરતાં તેવણુ કુંવારાજ રહી ગયા.

મગર દુન્યામાં મોહોખતનો ડંકો છે. ખુદરતની દરેકે દરેક નજીવી યા મોટી પેદાયશોમાં મોહોખતની આગ છે. મોહોખતથીજ જહાનની રમણ-

તા ને સુંદરતાની હસ્તી છે. મટી અને પાણીમાં પણ મોહોખતના તત્વોનો કસ સમાયલા છે; અને તેથીજ જમીનો અને પહાડો, ખીણો અને ગુફાઓ એકમેક સાથ જોડાઈ બન્યા છે. મોહોખતની આગ જ્યાર હરયક ચીજમાં મોજુદ છે તો પછી નવાબ જેવાના જીગરમાં તે શોલો કોઈ પણ વખતે પ્રગટ્યા વગર તે કેમ રહે?

એક અછડતી નજરે, એક સેંકડભર પેલી સખી ઉપર ઠેરવેલી ચશમે તેવણને મોહોખત દેવીના પરસતાર કરી મેલ્યા. ધારીધારીને તેવણે તે તસ્વીર નીહાલી. અને જેમ જેમ તેવણ વધુ અને વધુ તે સુંદર ફાટોને નીરખતા ગયા તેમ તેમ વધુ અને વધુ તેણી તરફ ખેંચાતા ગયા. તેવણનું જીગર મોહોખતના જખરા જોશમાં જકડાઈ ગયું. તેવણ કામદેવના ગુલામ બની ગયા.

શીરોઝને સવાલો ઉપર સવાલો પુછી તે પરીસુરત પારસણની નેટલી મેલવાય એટલી ખાતમી તેવણે મેલવી. પણ તો ખી તેવણ સતોપ પામ્યા નહીં. શીરોઝના રૂમમાંથી જેમ તેમ બહુ ભારી જીગરે તેવણ પેલો ફાટો ટેબલ ઉપર પાછો મુકી બહાર પડ્યા; અને પોતાના રૂમમાં જઈ એક ઇઝીચેર ઉપર બેઠ્યા.

તેવણને કશું એન પડ્યું નહીં. તેવણનો જીવ બધો ઉચ્ચત મારી ગયો. એક નૉવેલ વાંચવાની તેમણે મીઠ્યા ત્રાઈ કરી જોઈ. પણ ધ્યાન લાગેજ શાનું? તેવણનું ધકધ્યાન તો બધું શેઠખાનદાનની શીરીનમાં જઈ ભરાઈ બેઠું હતું. જરા વાર રહી ફફડી ચટકીને તેવણે ચોપડી ઉઢારી મુકી, અને પોતાના સ્ટડી રૂમમાં ગયા; અને તે દીવસનું પોતાનું કામકાજ આટોપવા ઉસ્ક આગળ ગોથવાયા. પણ બસ નહીંજ-તેવણનું ધ્યાન કસાં પર પણ લાગ્યુંજ નહીં. શું કરતાં શું થઈ જવા લાગું!

તેવણ બસ શીરીન ને શીરીનનાજ ખ્યાલમાં ચક્રચુર ને ગીરફતાર બની ગયા. તેવણના તનબદનમાં સલગી રહેલી મોહોખતની આગે તેવણને કશું સુઝ પડવા દીધું નહી. તેવણ ઉસ્ક આગલથી પણ છેવટે ફફડીને ઉઠી ગયા. અને પાએક કલાક સ્ટડીમાં આમથી તેમ ફર્યા. પણ તેવણના મનને શાંતી વલી નહી. શીરીન શેઠખાનદાનનો હવાઈ આકાર તેવણની નજર આગળ આવી ખડો થઈ રહ્યો હતો, બસ તેણીના અને તેણીનાજ ખ્યાલોમાં તેવણનું દેમાગ ભમીત બની રહ્યું હતું.

અંતે તેઓ પાછા શીરોઝના રૂમમાં ગયા.

શીરોઝ પોતાના કામમાં પુર ઉતસાહ સાથે ગુંઠાઈ રહ્યો હતો. પેલો ફોટોગ્રાફ હજી ચટોજ ટેબલ ઉપર પડેલો હતો. નવાબે ગુપચુપ તે ઉપાડ્યો, અને ત્યાં મુકેલી એક ઇઝીચેરમાં ગોથવાયા. તેવણની રૂમમાંની પાછી હાજરીની કામમાં મશગુલ શીરોઝને ખબર બી પડી નહીં, તે તો આંખ વીચીતે કશાં બી ભાન વગર બસ લખ્યાજ કરતો હતો.

“મીં શીરોઝ,” જરા વાર રહી નવાબ બોલ્યા.

શીરોઝ ચમક્યો.

“જી હજુર! ડીસ્પેચ હજી પુરો નથી થયો, સાહેબ! હજી પાએક કલાકનો વીલંબ છે!” શીરોઝે નવાબ શીસ્પેચ માટે પુછતા હતા સમજી ઉતર કર્યો.

“ગોલી મારો ડીસ્પેચને!” નવાબ બખાલ્યા “હું તે માટે તમને નથી પુછતો.”

શીરોઝે અન્યબીથી ચોંકી નવાબ ગમ જોયું.

“ત્યારે શું હુકમ છે, મેહેરબાન?” તેણે પુછ્યું.

“હું એમ પુછું મી. કાલા પેસી કે આય ફોટોગ્રાફ તમારી પાસે કેમ આવ્યો.” નવાબે ફોટોગ્રાફ બતલાવી પુછ્યું.

શીરોઝ વિચારમાં પડ્યો. જવાબ બી તે શું દય? એ નવાબ આજે ખાધપીને આય ફોટોગ્રાફની પુઠેજ કાંય લાગ્યો હશે?

“તમને કંઈ કહેવામાં વાંધો હશે!” નવાબે તેને જવાબ નહીં દેતો જોઈ પુછ્યું.

“ઓ-નહી રે-સાહેબ-નહી રે,” શીરોઝ બોલી ઉઠ્યો.

“આઈ મીન કે કદાચ આય બાદ એ તમને પ્રેઝન્ટ તરીકે આવ્યો હોય તેથી તમે કહેતાં ખંચાતા હોવ.”

“નહીંજ તેવું કંઈજ નથી. એ ફોટો કંઈ મને તેણીએ ભેટ આપ્યો નથી.”

“ત્યારે એ તમારી પાસે ક્યાંથી આવ્યો?”

શીરોઝ જાસ્તી ગુચવાયો.

“સાહેબ, એ તો મેંજ એવણ પાસે રીકવેસ્ટ કરી માંગી લીધેલી,” તે બોલ્યો.

“કારણ! કંઈ લવ મે-”

અરેરે! કમળપ્ત શીરોઝ તું આ શું કરે છે? એ જરા જોટલું જુહું કેવી ભયંકર ખાના ખરાબીઓના અંજનમમાં આખર થનાર છે તેનો ખ્યાલ ઓ ખેખખર જવાંન તને ક્યાંથી હોય? ભલો નવાખ તો તાહરાં સારાં માટે, નેક નીષ્ઠાથી સવાલો કરે છે ને તેના ખોટા જુદા ઉતરો આપી તું તાહરેજ હાથે તાહરાં પગમાં કોડાલી મારે છે; તાહરીજ ખાનખરાબીની ખાહી ખણે છે. ભલો નવાખ તું તેણીના પ્યારમાં હોય, તું તેણીના હાથનો ઉમેદવાર થઈ કે બની ચુકો હોય તો પોતાના દીલમાં તેણી કાજ સલગેલી પ્યારની આગને ખુંજવી દેવાની, એક ગ્રહસ્થ તરીકે પોતાનું સ્વમાન જલવી તેના રસ્તામાંથી ખીસી જવાના નેક વિચારથી તુને આ બધા સવાલો કરે છે, ને અફસોસ, ઓ ખેખખર, તું આ શું કરે છે?

“તમારો અજબ હાખી છે,” એક શંતોષનો દમ ખેંચી નવાખ સાહેબ ખોલ્યા, “વાર તમે પરણતા કાંય નહી?”

શીરોઝ ગંગેટાઈ ગયો.

“એ આજે એ કમળપ્ત કહેવા શું માંગેછ?” તે મનશે પટપટયો, “સાહેબ, હાલ કંઈ એવી જુસરીમાં જોડાવાની માહરો ઈચ્છા નથી.”

“કારણ?” નવાખે પુછ્યું “કંઈ નાણાં સંબંધી મુશકેલીને લીધે ડરી જાવછ શું? હાલનો તમારો સાડી ચારસોનો પગાર આઈ દીક કે એક ઘેરીનું ગુજરાન આખર ઇજ્જતથી કરવા માટે જોઈએ તે કરતાં પણ જીયાદ છે. ને ખુદાએ બક્ષેલું તમારાં કુટુંબમાં બી કંઈ કમ નથી?”

“નહીં, નાણાંનો સવાલજ નથી.”

“ત્યારે શાંનો છે?” નવાખે ફરી ખતીને પુછ્યું.

શીરોજ લાજવાખ બની ઉભો.

“ત્યારે શું છે?” નવાખે પાછું પુછ્યું, “શું કોઈ રૂપસુંદરી તમારું દીલ હજી તક જીતી શકી નથી? તમારું જીગર હજી કોઈ તરફ પ્યારથી ખેંચાતું નથી?”

“જી હા. કંઈ એવુંજ છે,” શીરોઝે ટુંકું કરવા હડહડતું જુહું ફેંક્યું.

પ્રકરણ ૩૪ મું.

ખેવફા શીરીન.

શીરોઝ મનશે ઘણોજ હચરત રહ્યો. એ નવાખ સર ફરામરોઝ-જંગ-ખાહાદુર આજે કહેવા શું માંગતા હતા? તેવણ શેઠખાનદાનની

શીરીન માટે એટલી ચાંપતી પુછપરછ કરે એ તેને ઘણું અજબ જેવું લાગ્યું. કારણ આજ સુધી નવાએ તેની સાથ એટલી બધી છુટથી અને તે બી વળી તેના પોતાનાજ સંબંધમાં વાતચીત કદી કરી ન હતી. નવાએ એટલી બધી કાલજી બતાવી તેના પરણવા ને નહી પરણવાના સખ-બોની કાંચ બારીકાઈથી જુસ્તેજો કરી રહ્યા હતા તેના ખરાંપણાનો ઝાંખો ખ્યાલ વટીક શીરોઝને થયો નહીં, તેને નવાએનો માત્ર તે એક ધખારોજ ધાર્યો. તેજ દહાડે સાંજે નવાએ તેને પાછો પોતાના રૂમમાં તેડાવી મંગાવ્યો.

“મીં શીરોઝ?”

“કેમ સાહેબ!”

“હું મુંબઈ જઈશ!” તેણે બોલ્યા.

“કાહારે?”

“આજે રાત્રે.”

“આજેજ?” શીરોઝ બેહદ અચરત બની પુકાર્યો, “આપ નામદારે એવો કંઈ હુકમ—”

“શ-શ! મેં એકદમ ઠરાવ જવાનો કીધોછ.” નવાએ બોલ્યા.

“જેવી મરજી! માહરે સાથે એકમ્પની થવાનું છે?”

“નહી! તમે અત્રેજ રહી માહારું સવ કામ આટોપજો. વખતે મને રીટર્ન થતાં દશ. વીશ, દાહાડા કે એકાદ ઉપર માસ બી થઈ જશે, તો એ ટાઈમમાં માહારું તમામ કામ તમે સંભાલી લેજો.”

“જેવી હજુરની આજ્ઞા!” શીરોઝે જવાબ દીધો, “કંઈ બીજી ફરમાશ?”

“કોઈ નહીં.” નવાએ બોલ્યા. અને શીરોઝ નવાએની હાજરીમાંથી બહાર પડ્યો.

“લેજુજ આજે કમબખ્તનું ચશકેલું લાગેછ,” તે બબડ્યો, “સહ-વાર વેર તો કંઈ ભોંસયોજ નહી ને હમનાજ એકાએક મુંબઈ ઉપડી જવાનું શું શીફરું એને ઉભરી આવ્યું.”

અફસોસ! ઓ હીણભાવ્ય જવાંન! તુંને શું ખબર છે કે નવાએના આજના મુંબઈ ઉપડી જવાની સાથ તાહરાં સુખની સંદુક ઉપર દુઃખનું સીલ સદા માટે મરાઈ ચુકું છે.

*

*

*

*

નામદાર નીઝામ હજુરના મોટા ઓધેદાર અને સદ્ગાહકાર નવાએ સર ફરામરોઝ-જંગ-બાહાદુર મુંબઈ આવી પોતાના પેડર રોડ ઉપર આવેલા બંગલામાં ઉતર્યા હતા. તેવજુની મુંબઈ આવવાની મતલબ શેઠખાનદાનની

શીરીનને શોધી કાઢવાની હતી. તેવણુ જો ચાહતે તો તેણીના ઠરઠેકાણુની વિગત પણ શીરોઝ પાસ મેળવી શકતે, મગર તેમ કરવાનું તેવણુ દરસ્ત વમાસ્થું નહીં અને ખુદ પોતેજ તેણીની શોધમાં નામદાર નીઝામ પાસ રજા મેળવી મુંબઈ આવ્યા.

મુંબઈની ટીપ-ટોપ સોસાયટી નવાબ સાહેબની મહેમાનગીરીમાં ટલે ઉપર થઈ ગઈ. કોઈ બંદેખાં કુટુંબે તેવણુનામાનમાં ટી પાર્ટી ઉભી કરી, તો તેના કોઈ દીગર હરીફ કુટુંબે ગાર્ડન પાર્ટી ભેગી કીધી; તો એ બે ઉપર ચઢાવો કરવા કોઈ ત્રીજાંએ ડીનર પાર્ટીની ધધુખર કરી મુકી. ટુંકમાં પારસી આલમનું દરેક ધપધપ્યું કુટુંબ નવાબ સાહેબની આગતા સ્વાગતામાં એક બીજા સાથ તીક્ષણ હરીફાઈ કરવા પડ્યું.

પણ નવાબ સાહેબને મનશે તો ડીનર, ટી અને ગાર્ડન પાર્ટીઓની મેજમજાહો બધી તકલીદી અને નકામી હતી; કારણ તેવણુનું દીલજ હાલમાં ચોરાઈ ગયું હતું. શીરીન શેકખાનદાનનીજ દીલજીત મોહીનીમાં ભ્રમીત તેવણુ બની ગયા હતા.

રેડીમની કુટુંબની તેવણુના માનમાં કરવામાં આવેલી ભપકાદાર ડીનર પાર્ટીમાં અંતે તેવણુની ઉમીદ પાર આવી. શીરીન ત્યાં આવી હતી. તેવણુ તેણીને તુરત પીછાણી, અને પોતાના મેજબાનને તેણી સાથે પોતાને ઓળખ કરાવવાની તેવણુ અરજ કરી, જે અલખતાં તુરત બાખુશી બાહાલ રાખવામાં આવી.

નવાબ શીરીનની તસ્વીર જોઈને જેટલા તેણીની મોહોખતમાં મસ્ત બની ગયા હતા તેથી ચાર ચાસની જીયાદા તેવણુ તેણીને નજરે જોઈને લટટુ બની ગયા. આખો વખત તે પાર્ટીમાં તેવણુ તેણીની અતરાફમાંજ ભમ્યા કીધા. ડીનર પર પણ તેણી સાથજ ગોથવાયા અને તેણીની આગતા સ્વાગતા કરવામાં અવધી કરી મુકી. ડીનર પછી ન્હાના પાયા ઉપર થયલા બાલમા પણ તેવણુ તેણી સાથજ ડૅન્સ કર્યો. ટુંકમાં તેવણુ શીરીન ઉપર કુરબાન થઈ ગયા. તેણીના માતપીતા સાથે પણ ત્યાંને ત્યાંજ દોસ્તી પાડી, તેઓને બીજે દહાડે પોતાને ત્યાં ડીનર ઉપર બોહોંશાં બોહોંશીથી નોતર્યા; અને બીજી દીવસે પોતાને ત્યાંના ડીનર વખતે પણ શીરીનની ખીદ-મતમાં તેવણુ ટલે ઉપર થઈ ગયા.

ત્યાર પછી શેકખાનદાનને ત્યાં તેવણુ આવતા જતા થઈ ગયા. દરરોજ સાંજે ચારનો ટકોરો થોકાય નહીં તેટલાં ત્રીમત્રાક થઈ નવાબ સાહેબ શેકખાનદાનવાલાઓને મકાને ગયલાજ છે. તેવણુ ત્યાં રાયતપાયત થઈ ગયા.

મહીનો એમ બધા ઘાડો આવજો માવજોની ધંધુખરમાં ગળડી ગયો પણ નવાખ તો મુંબઈમાંથી સસરવાની વાતજ ખાઈ ગયા. તેવણુ તો પંઠીગો મારી મુંબઈમાં ઠીરોમ થઈ બેઠો, ને તે બી વળી બ્યારે જોવ ત્યારે શેઠ ખાનદાનવાલાઓને ત્યાંજ.

“ નહીંજ તેવું કંઈજ નહીં ! મને માહરાં ફેન્ડસોના ફોટા એકઠા કરવાનો પીકચુલીયર હોખી છે,” શીરોજે વાત ટાલવા ફેંક્યું !

અલખતાં શેઠ ખાનદાનવાલાંઓ કંઈ અપંગ નહીં હતા કે તેવણુના એ રોજના ધકેલાપછાડાની ખરી મકસદ નહીં સમજે યા જોય. તેઓ તુરત પામી ગયાં, અને નવાખને તેમાં ઉતેજન આપ્યું. વળી નવાખ સર ફરામરોઝ-જંગ-બાહાદુર જેવા સકરમી જમાઈ કાંય જતો મેલે ?

શીરીન બી નવાખની મધી જનફેશનીઓનો સ્વિકાર કરવા પડી. ફીરોઝ તરફના પોતાના આગલા ખ્યારને તથા તે જવાનને આપેલાં પવિત્ર વચનને તે સર બ સર વીસારી બેઠી. નવાખ જેવો તેને ઘણી મલે એ લોભથી અંબઈ, લલચાઈ જઈ ફીરોઝ અને તેના સાચ્યા ખ્યારને તે મુકી છુટી તે બેવફા બની ગઈ; અને નવાખને પોતાના નાંજોનખરાં અને સ્ત્રી ચારીત્રથી પોતાના ખ્યારમાં વધુ ગીરફતાર બનાવતી ગઈ.

ફીરોઝ બાપડો તેણીના ખ્યાલમાંથી પણ જતો રહ્યો, નવાખ-તેવણુના આલા દરબજા, મરતબા, ખેતાબ, મોંટાઈ તથા બેશુમાર દોલતથી તે મતલબી મહીલા તેવણુની તરફેણમાં મનાઈ ગઈ; અને તે નવાખે બ્યારે તેણીના કરની માંગણી થોડીક મુદત વીટયા બાદ ફરી ત્યારે ફીરોઝના પાકી ઝેહ ખ્યારને થોકડે મારી તેણીએ પોતાના ભરથાર તરીકે તેવણુને વગર દીલે કપ્પુલ રાખ્ય !

નવાંખના શીરીન શેઠખાનદાનની સાથે ગોથવાયલાં કારજની ખખર થતાંજ ફીરોઝ ફાટી ગયો. પેહુલી હરોલમાં તો તેણે તે વાત માનવાની પણ નવાખનો તેની ઉપર તે મતલબનો આવેલો તાર વાંચી ના પાડી. પણ બ્યારે તેની પછીના ત્રીજે દીવસે તેને પોતાના માતપીતા તરફના બેઠિના છુટાં પત્રો મલ્યાં ને તેમાં બી તેજ સમાચાર લખી મોકલેલા જોયા ત્યારે તે હડબડીજ ગયો. તે બેઠએ તેમાં તેને ઘણીક નશીયતો લખી મોકલી હતી, શીરીન તેની દરકાર કરતી ન હતી એમ તેઓએ પોતાની અનુભવી આંખોએ તે વખતનુંજ જોઈ લીધું હતું, અને તેથીજ તેણી સાથે વરવાની મંજુરીયાત તેઓએ તેને નહીં આપી હતી, અને તેમ કરવામાં તેઓ કેટલાં વાંજબી હતાં તે હવે ફીરોઝ જોઈ શકતો હશે, ઈત્યાદી ટણાઓ

ને આપકાઓ તે કાગળોમાં લખાઈ આવ્યા હતા. જે સર્વ ફીરોઝના જખમ ઉપર નીમકના મલમપતા જેવાજ કાટીલ પુરવાર થયા.

તે પત્રો વાંચી ગુસ્સા અને નાશીપાશીથી તે દેવાનો જેવો બની ગયો. અનહદ નીરાશાથી પોતાનું કપાળ કુટી તે બચ્ચાં માફક ફોકે ફોકે રડ્યો. તેનું દીલ ભાંગી ગયું. તેના જીવાંન જીગરમાં એક નહી સહન કરી શકે એવો કાટીલ ફટકો પડ્યો. તેને મનમાં હોંશથી બાંધેલી હજારો અભિલાષાઓનો કોટ ભ્રષ્ટ થઈ ગયો. તેને કારના મારેલાએ પોતાના માત પીતા ઉપર પોતાના આજ્ઞેરદે જીગરમાના હદ વગરના કલપાંત અને કકલાતના આબાદ પ્રતીબીબ પાડનારાં કાગલો લખ્યાં; અને શીરીન સાથ તેને નહી વરવા દેવાની તેઓએ કીધેલી મમત માટે જે મનમાં આવ્યું તે તેને જીગરના ઉશકેરાતના અવેશમાં લખી માર્યું. પોતાનું સત્યાનાશ વાલનારની ઉપર્મા તેણે તેઓને તેમાં આપી; અને તેજ દીવસે નવાબ ઉપર તાર કરી તેને પોતાના ઓધ્ધાનું તાબડતોબ રાજીનામું આપ્યું, અને કારણમાં જણાવ્યું કે તે બેરીસ્ટરનો અભ્યાસ કરવા ઇંગલંડ જતો હતો.

મોહોબતની હાર સર્વથી કાટીલ રહે છે, અને તે ખરેખરીજ કાટીલ ફીરોઝના બાબમાં નીવડી. શીરીનને તે જીગરથી ચાહતો હતો, બલકે તેણીની ચાહતમાંજ જીવતો હતો, તે એમ તેણીને બેવફા બની બેઠેલી જોઈ હૈયા સુનો બની ગયો. તેની આશાવંત જીંદગીના સુખનુ ખીલતું ગુલાબ ક્વખતે અને સદા માટે કરમાઈ ગયું.

નીરાશાનો મારેલો અને કુટેલાં જીગરનો તે અભાગ્યો જવાંન પોતાના માયબાપને પણ મલ્યા કે લખ્યા વગર પોતાના જીગરમાં પડેલા જખરા જખમેને રૂબરૂવાની ઉમીદમાં હિંદુસ્તાન છોડી અમેરીકા નીકલી ગયો.

પ્રકરણ ૩૫ મું.

પશતાવો મોડાજ થાય છે.

દાહાડાઓ, અઢવાડીયાંઓ, પખવાડીયાંઓ, મહીનાઓ બલકે વરસો પસાર થઈ ગયાં, પણ બદબખ્ત ફીરોઝના કુટેલાં દીલને રાહત કે કરાર મલ્યો નહી. તેના જીગરમાં પડેલો કારી જખમ એ અધઆમમાં રૂબરૂવાને બદલે વધારે ઉડો ને કાટીલ બન્યો, અને તેના ચચરાતની આગમાં તે જલી જવા લાગો.

એક, એ ને પાંચ વરસો-પાંચ આખાં લાંબાં સાલો વહી ગયાં હતાં, જે સઘસો વખત તેને ઉતર અને દક્ષીન અમેરીકામાં ગામે ગામ અને શહેરે શહેર રખડી રઝડીને કાઢ્યો. એક કાગળનો દુકડો વટીક પોતાના માતપીતા ઉપર પોતાની હસ્તીની ખચર જણાવવા તેને લખ્યો નહી, એટલે તે તેઓ ઉપર ખફા થયો હતો.

પોતાના મમઈ તરફથી તેને એક સ્વતંત્ર મોટો ફાલો મળ્યો હતો, એટલે તેને પૈસાની તો કોઈ ટુંભાજ નહી હતી.

પોતાનો ગમ લુલાવવાની મીઠયા ઉમીદમાં તે ગામેગામ રઝલ્યો, મગર નહીજ. તે કાઠીલ ફટકો તેના જીગરમાં એટલો તો ડો જડ ધાલી બેઠો હતો કે તે કેમે કરતાં વીસરાયોજ નહી. શીરીનની બેવફાઈના જીગર દુઃખ-વનારા કપીણુ ખ્યાલો તેણે નીશદીન પજવતા રહ્યા. પાંચ વરસની વાત ઉપર પડેલો તે જખુન જખમ હજી તેના હૈદમાં ગઈ કાલેજ પડ્યો હોય એવો તાજો હતો, અને તે જખરા જખમની વેદનામાં તે પોતાના જઈ માતપીતાને પણ તમામ વીસારી બેઠો હતો. તેઓનેજ તે પોતાની ખાના-ખરાખીનું મુલ માની તજી બેઠો હતો.

ન્યુયોર્કના એક હોટલમાં એક સહવારે તે ત્યાંનું ‘ન્યુયોર્ક હેરલ્ડ’ નામનું દૈનિક પત્ર વાંચતો બેઠો હતો તેટલાં તેમાંની એક સ્પેશીયલ ખચર વાંચીને ગોલી લાગી હોય તેમ ઉછર્યો. તે ખચર તેનેજ લગતી હતી, અને તે તેના કુટુંબી ધારાના હીમાયતીઓ મેસર્સ માદન, મેહેતા, અને માણેકલાલની પેહેડી તરફની હતી.

તે ખચરમાં શીરોઝને વીનતી કરવામાં આવી હતી કે તેને પોતાની ખુજોર્ગ માવીતર આગળ તાખડતોખ દોડી આવવું, કેમકે તેના પીતા શહેરીયારજીના મરણ પછી તેવણની તખ્યત છેકજ લઠડી જઈ હાલહવાલ બની ગઈ હતી, અને તેવણ તેને (શીરોઝને) જોવાની અને મળવાની ધણીજ આતુરતાથી ટગર કરતાં હતાં. તેની યાદમાં રાત અને દીવસ જુરતાં હતાં,

આ ખચર વાંચતાંજ શીરોઝની આંખમાં ઝલઝલયાં ભરાઈ આવ્યાં. તે ધણો ગમગીન બની ગયો. તેઓ તરફનો તેનો કરડો આભાવ નાખુદ થઈ ગયો.

“યા પરવરદીગાર! માહરા પપા ગુજરી ગીયા! હું કમખખત તેવણનું મોહું જોવાંથી બી બેનશીબ રહ્યો,” તે અસહય દુઃખના દયકાં ખાતો બખડ્યો, “માહરાં ગરીબ માયજી, તેવણની શું હાલત હશે? કેવાં રીખતાં હશે? પપાના મરણથી કેવું છાતી ફાડી નાખનાઈ દારન દુઃખ તેવણને

ઉપજ્યું હશે! ઓ હું મુવો-હું-મુવો!” તે હવે પશતાવો કરવા લાગો. ખરાં દીલનો તે પશતાવો એશક હતો. મગર અપનો શું?

પોતાના માતપીતા સાથ તેણે કરેલી ઘાટકી તોરછોડનો તેને હવે બલાપો થયો; અને આજ સુધી પોતાની હૈયાતી યા કરેકાણીની એક નામની કાપલી વટીક તેઓ ઉપર નહીં વ્રખવાંની તેને બતાવેલી મોટી કૃતા માટે તે બહુ ખેદ પામ્યો.

“ઓ માહરા ગરીબ બાવાજી, તમે માહારાજ વિયોગના ગમથી જુરી જુરીને મરણ પામ્યા હશે? માહરીજ વ્રતકી હયાવાન્યત તોરછોડથી નાશીપાશ બની જઈ દુઃખી દીલે ગુજ્યાં હોશે. અરેરે! માહરી તરફના એક હરફની કેવી અને કેટલી આરજી તમે કરી હશે. માહરા તરફની કાગલની એક કાપલીની કેવે કાગને ડોળે વાટ જોઈ હોશે! અરે હું પેદાનો પડતોજ મુવો!” તે પોતાનું કપાળ નીરાશાથી કુટી, આંખમાંથી નવધાર આંસુઓ વરસાવતો બોલ્યો, “માફ કરજે, ઓ બહાલા બાપ, મને માફ કરજે. હું ગુસ્સાથી ઘેલો બન્યો, તુટેલાં જીગરથી સર બ સર હયવાન થયો ને મેં ભુલ કીધી. પણ હવે હું પશતાઉછ. શીરીનની બેવફાઈથી માહર જીગર કપધને જેમ ઢુકડા થયું, તેમ માહરા વિયોગથી તમને કેવું અશહય દુઃખ થયું હશે તે હું કહી શકું,” તે દુઃખથી કકલતાં જીગરે બોલ્યો.

તે શોકની અસર કમી થતાં તેના વિચારો તેની બેવફા માથુક તરફ ફર્યા, ત્યારે તેના આંખમાંથી અંગાર વરસી રહ્યો. તેને જોયું કે તે બધી ખાનાખરાબીઓની મોહોકાણુ તે બદકાર બલા હતી, અને ત્યારે તેને એ સર્વનો જળુન ઈન્તેકામ તેની ઉપર જરૂર લેવાના મનશે સપન લીધા.

પ્રકરણ ૩૬ મું.

સપત.

હરખના આંસુઓની જળરદસ્ત ધારા શીરોઝના મરવા સુતેલાં માતાજી જરબાઈની જઈઈ ચશમોમાંથી બે અટકાવ વહી રહી હતી. પોતાના એક-પુરા દીકરાના પાછા ફરવાના આનંદમાં તે ‘યુજેર્ગ’ બાઈ પોતાની તમામ શારીરીક વેદનાઓ વીસરી ગયાં હતાં, અને ખીજાનાં ઉપર તડાં થઈ બેઠાં હતાં.

“માહરા દીકરા, માહરા શીરોઝ,” તેવણ હરખથી ઉછલતાં જીગરે તેને કીસીઓથી ભરી નાખતાં બોલ્યાં.

“માહરાં માય, મને માફ કરજો! હું હૈયાસુનો સંગદીલ બન્યો. નાતરસ ઘાતકી હયવાન તમને તજી દેવામાં નીવડ્યો. મને શીરીન સાથ તમે ને પપાએ વરવા નહીં દીધો તેનોજ મને એ બધો કાર ચઢ્યો.”

“દીકરા, અમે કંઈ તાહરાં દુશમન નહીં હતાં. તાહરંજ સારું અમે તેમ કરવામાં બી ઈચ્છતાં હતાં. શીરીન સાથ પરણી તું કદી સુખી થાત નહીં. તે છોકરી સ્વાર્થી અને મતલબી ખાસ્યતોથી ભરેલી હતી, એ તેના દુરચુલો તું નાદાન જોઈ શક્યો નહીં. તેથી અમે તુંને વાર્યો. જોની તુંજ દીકરા કે એ દુકતી તાહરી સાથ-તાહરી સાથજ પરણું કરી પેલા નવાખ સાથ કાંય નીકળી ગઈ?”

શીરોઝ પોતાની માવીતરનો આ ટાણો સમજી સરપે ડાંખ માર્યો હોય તેમ ચમક્યો.

“તું નાદાન હતો, દુલ્લહ હતો,” તે બુજેર્ગ ડોસાંએ તેનો બરડો હેતથી પસવારી તેને પતાવ્યો, “તું એ છોકરીના હાથ પર ફસાઈ જતો. પોતાની મતલબ સાંધવાજ એ છોકરી તાહરી સાથ શેહાદી કરવા તૈયાર હતી, પણ પછી તાહરા થાંને વધારે ચીકાસદાર નવાખ જણાયા, એટલે તને છોડી દઈ તેવણ સાથ નીકલી ગઈ. એ બેશરમી ને બેહયાઈ નહીં તો શું?”

“બસ મમા ડીયર એ વાત હવે જવા દેવ,” શીરોઝ ગદગદી પડ્યો.

“દીકરા શીરોઝ, એ વાત હું તાહરી આગલ એટલા માટેજ પાછી કહું છ કે તું એમ જોય કે અમે તાહરા સુખના વેરસી નહીં હતાં.”

“મને તે ખબર છે,” શીરોઝ પોતાની માદરનો હાથ ચુમતાં બોલ્યો, “માયજી, મને તે માલમ છે.”

“નહીં! શીરોઝ, તને તે માલમ નહીં હતું.” જરબાઈ તકયાને અધેલાઈ બોલ્યાં, “જો તે તને માલમ હતે તો તું અમને છોડી ચાલી નહીં જતો. તાહરા વીયોગના દુઃખમાં રીખતાં અમારા બુઢાપામાં તું અમને નહીં કરતો!”

પોતાની માના મોઢામાંથી નીકલેલો એકકે એક સખુન તેના જીગરમાં તાવેલા લોઢાંના ચોખા મીસાલ જઈ પડ્યો. તે ટાણો નહીં સાંખી શકવાથી તે પોતાની માની ગોદમાં માંથુ છુપાવી રડી પડ્યો.

“શું માહરા ચાલી જવાથી તમને દુઃખ થયું?” તેણે પુછ્યું.

“છોકરા, દુઃખ થયું કરી તું હજી પુછોછ ? તાહરો બાપ થતો તો તાહરી જુદાઈનાજ ગમમાં રીખી રીખીને મરણ પામ્યો,” જરબાઈ ગુસ્સાથી અને ગુસ્સાથી બોલ્યાં.

શીરોજે પોતાનું કપાલ જોરમાં કુટયું; અને એક બચ્ચાં પેઢે ફાંકે ફાંકે રડ્યો.

“ઓ ખુદા ! ઓ ખુદા ! ત્યારે શું માહરા બાપના મરણનું કારણ હતું ! હુંજ મુજ ખેટો તેવણના કવખતના મોહોતનો જવાબદાર ! ઓ ખુદા, મને માફ કર !” તે હાથ જોડી કગલી કકલી પડ્યો. તેને આંસુઓથી ભરાયલી ચશ્મોએ પોતાની બહાલી માદર ગમ જોયું, અને એક અસહ્ય કમકમાતની ધુજરી તેના તનબદનમાં પ્રસરી રહી. જરબાઈ છેકજ લેવાંઈ લુટાઈ ગયાં હતાં. તેવણનું એકવારનું સુખવાસી આંગ તવાઈ ને ખવાઈ ગયું હતું. તેવણની આંખ અને ગાલમાં ખાડા પડ્યા હતા. ગમી તેવણની એક વખતની ખુશહાલ દીસતી આંખોમાં વાસો કરી પડેલી પ્રગટ જોઈ શકાતી હતી. તેવણ જાઝા દીવસ ન કાઢે એ તેવણના ખખડી ગયલાં બદન ઉપરથી સ્પષ્ટ જોઈ શકાય એવું હતું. શીરોજને તેવણનો એ અવતાર જોઈ લાગી આવ્યું. એક નહી ખમી શકાય એવા દુખનો ચમટો તેના દીલમાં તુટો. તેને પોતાની ઉપર બેહદ ધીકકાર છુટ્યો. તેને ગુસ્સાના ઝનુનમાં પોતાના કપાલ ઉપર જોરમાં મુકકી ગુમાવીને મારી.

“બદકાર બેવફા શીરીન, આય બધાંની તું જવાબદાર છે. આય બધી જફાઓ ને મુશીબતોનું મુજ તું છે.” તે દાંતો કચકચાવી બોલ્યો. “હા ? હું એનું વેર તાહરીપર જરર લેવશ, માહરાં સુખનું અને કુટુંબનું નખખોદવાળનાર મુજ હું જરર એ બધાંનો ધન્ટેકામ તાહરીપર લેવશ.”

તેને ઘણો ઉસ્કેરાઈ ગયલો જોઈ, જરબાઈ ગાબરા પડી ગયાં, અને તેને વીનવવા પડ્યાં.

“દીકરા, એમ ના ઉસ્કેરા,” તેને પેટમાં દાખી તે હેતાળુ માતા બોલી, “આકલો પડી એમ કીના ને વેરની વાત ના કર.

“માય, શું માહરી પર થોડું વીંટયુંછ ? થોડું ગુજર્યુંછ ? માહરા સુખના નાહસનું મુજ એ શીરીન છે. માહરા ગરીબ પપાના મોહોતનું કારણ બી જો ખરેખર જોવ તો એજ છે, એજ ઝકલો જો મને દગો નહી દીધો હતો તો કદી આય બધું બનવા નહીં પામતે. તમારી હાલની આય હાલતનું કારણ બી એજ કહાળ્યા છે, તો-તો—”

“શીરોઝ, દીકરા શીરોઝ એ તું શું કરવા માંગેછ?” ડોસાં તેનો ઉશકેરાત જોઈ ગાબરાં બની જઈ બોલ્યાં.

“વેર લેવા માંગુછ તે નાપાક પર એ બધાનું?” શીરોઝ ઢાંચાં પીસી મુકકીઓ વાલી બોલ્યો.

“નહી દીકરા એમ ના કહો! ના બોલ!” જરબાઈ તેને પતાવી બોલ્યાં.

“કારણ?” શીરોઝે પોતાના માયનો હાથ ધરી ગુસ્સાથી બોલ્યો.

“વેર લેવાનું કામ આપણું નથી!”

“નથી?” શીરોઝે અજબબી અને ગુસ્સાથી ડાચુ વકાસ્યું.

“હા નથીજ,” તે ડોસાં પતામણા સાથે બોલ્યા.

“ત્યારે કોણનું છે?”

“પરવરદીગારનું,” જરબાઈ બોલ્યાં, “પોતાનાં કીધાં કર્તુંકે તે મરશે.”

“નહી. તમારી વાત ફઝુલ છે. જેમ શીરીને મને નાશાદ, નામુરાદ ને ખુલ્લવાર કીધોછ તેમ હું તેને કરશ. જેમ મને એને બરબાદ ને પાયા માલ કીધોછ તેમ હું એને કરશ. ત્યારેજ—ઓ ત્યારેજ હું શાંત થવશ!”

“નહી દીકરા એમાં તાહરી મોટી ભુલ છે.” તે ખરેજ ભલી માવીતરે ધીરજથી સમજાવ્યું, “ભુંદાઇનો બદલો ભલાઇથી વાલવામાંજ આપણો ખરો ધર્મ છે!”

“માહરા વ્હાલાં માયાલુ માય, શીરીન જેવી બદકાર પાપી સાથ ભલાઈ કરવી એ ભલા સાથ ભુંડાઈ કરવા બરાબર છે! ઓ માય!—શું છે! તમારો જીવ બગડી આવોછ શું?” પોતાની માયનું માથું ટકીયા પર જુમાઇ પડેલું જોઈ તે ગાબ્રો પડી ગયો.

“ઓ શીરોઝ મને પકડ! મને ચકર આવે છે.” જેમ તેમ મહા-મુશકેલીથી જરબાઈ બોલ્યાં. તેવણની જીભ ખેંચાઈ જતી હતી. શીરોઝે અકલાઈ જઈ ટેબલ ઉપર મુકેલો ચંગ જોરમાં વગાડ્યો. નર્સ જે તેવણની સારવારમાં આજ મહીનાઓ થયા હતી તે દોડી આવી.

“ઓ કોઈ દોડો, ડાક્ટરને ખુલાવો,” શીરોઝ પોતાની માનો શીકાશ મારી ગયલો એહેરો જોઈ પુકાર્યો.

“શું છે?” નર્સે તુરત દોડી આવી પુછ્યું, અને જરબાઈ આગળ જઈ તેવણની નાડ તપાસી.

“ શું છે, નર્સ,” ઘાડા ખોખરા સાદૈ શીરોઝે નર્સ તરફ જોઈ પુછ્યું.

“ એવણુની પલ્સ ધીમી પડીછ,” નર્સે ઝપાટામાં એક બાટલીમાંથી એક ગલાસમાં થોડો ઝાંડો કાઢી તેમાં સોડા મીક્ષ કરી જરખાઈના મોંઢામાં તે ભચડતાં કહ્યું.

“ ઓ માય, જ્હાલા માય,” શીરોઝ ખીજાના આગલ પછડાઈ પડ્યો. જરખાઈ તેણી ગમ જોઈ માયાથી હસ્યાં, અને પોતાનો હાથ મમતાથી તેના માંથા પર મુક્યો.

“ દીકરા, રડ ના, મરવાનું સઉનેજ એક દીન છે. મોડે યા વહેલે, આજે યા કાલે, જુવાનીમાં કે બુદ્ધાપામાં અજલને તાખે તો એક દીન આપણને થવાનું છે: દીકરા શીરોઝ, માહરા ચેરાગ, તુંને પાછો ફરેલો જોઈ આજે હું સુખી મોહોતે મરંછ,” જરખાઈ બહુજ ધીમેથી ઉપલી મતલખનું મુશકેલીથી બોલ્યાં.

“ ઓ એમ ના બોલો. ના બોલો.” શીરોઝ પોતાની માદરનો હાથ આંસુઓથી ભરી નાંખી બોલ્યો, “માહરા માય, માહરા જનથી બી જીયાદા જ્હાલા માય, હું તમારી સાથ ઘણીજ ખરાબ રીતે વર્તયોછ. હું એક સપુત નહીં પણ કપુત નીવડયોછ.”

“ એમ-ના-બોલ, માહરા-દીકરા.”

“ માય, મને માફ કરજો. માહરી ખતા દરગુજર કરજો. કહો કે તમે મને માફ કીધોછ.”

“ દી-ક-રા-મે-તું-ને-મા-ફ કીધોછ,” ગુંગલાતે દમે જરખાઈ બોલ્યાં.

ફકટ બે પત્ર વધુ, અને ભલાં જરખાઈનો ખ્યારો પ્રાણ તે કીર-તારને હવાલે ગયો.

પ્રકરણ ૩૭ મું.

ઇન્તેકામ.

શીરોઝ પોતાની માતાના નધારેલા મરણથી વધુ ખારીલો બન્યો, પોતાના કીનો લેવાના ઠરાવમાં વધુ મુસ્તકીમ બન્યો. તેને નર્સ તરફથી જાણ્યું કે જરખાઈના જીવવાની અશા તો ડોક્ટરો કે દહાડની છોડી બેઠા હતા. તેવણુ આજે છેલ્લો મહીનો થયાં નહીં આંચ જહાન કે નહીં

તે જહાન એવે અવતારે રીખતાં હતાં.

“પણ તેવણે માહરી સાથ તો ઘણીજ હુશયારી ને ખબરદારીથી છેલ્લે વેર વાત કીધી?” નર્સના ખુલાસાથી આશ્ચર્ય પામી ફીરોઝે કહ્યું.

“એવણુ શારીરીક ઘણાં નખલાં થઈ ગયાં હતાં,” તે દયાની બેહેને સમજાવ્યું, “તેવણુ તમારા આવવાની ખરે મને ટગર કરતાં હતાં. જો હું એમ કહું કે આપ છેલ્લો મહીનો જીવવામાં તમારા આવવાની ખબરનોજ એવણુને મોટો ટેકો હતો તો તે કંઈ ખોટું નથી. હું જોઈ ઘણી ખુશીછું કે તમારા આવ્યાથી એવણુ સુખી મોહોતે મુવાંછ, કેમકે વધુ જીવનાર તો એવણુ નહીંજ હતાં, ફકટ ખીચારાં રીખતાં હતાં.”

નર્સના આ બોલવાએ ફીરોઝના દીલને વધારે દર્દમંદ બનાવ્યું. તેના બહાલાં માત પીતા તેની જીવદારના કારી જખમમાં કેવાં ને કેટલાં રીખ્યાં હતાં તેનો ખરો ખ્યાલ હવે તેને આવ્યો; અને તે ઓરખી જસ્તી દુઃખીજ થયો. ને એ બધાનું વેર શીરીન ઉપર પુરું લેવાના તેને ખુદાને બાર કસમ નોંધાવ્યાં.”

પોતાની માના મરણુ પછીના ઘટતાં તીરતો કરી, તે પોતાનો મુંબઝનો બંગલો બંધ કરી, તે પોતાના વીશવાશુ કારબારીના હાથ હેલ સોંપી તે કીનો લેવા નીકલ્યો. તે હઠડરાબાદ આવ્યો.

શીરીન અને નવાબની તો દુન્યાજ સુખી હતી; અને તે સુખમાં આજે ચાર વરસ થયાં એક એહેરેનમુન બેટીથી ઓર મજબુતી મળી હતી.

શીરીનનું આ નહાનું ભુલકું બહુજ માનીતું હતું. તેણી તેના ઉપરથી એક માતાના અથાગ બહાલથી મરીફીટરી હતી. નવાબની પણ તે ભુલકી બહુજ પ્યારી હતી.

જે દાહાડે ફીરોઝ ઇન્તેકામ લેવાના ખ્યાલથી હઠડરાબાદ આવ્યો તેજ દિવસે તે નહાના ભુલકાંની ચોડી વર્ષગાંઠ હતી, અને તેની ખુશહાલીમાં નવાબ સર ફરામરોઝ-જંગ-બાહાદુરે એક મોટી મેજબાની હઠડરાબાદની મોટે ખાંચરેની સોસાયટીને આપી હતી.

નવાબના આલા દરજ્જા ને મરતબા મુજબ બધું કામ ખી મોટુંજ હતું. તેવણુનો આલીશાન મેહેલ ફુલપાન તથા વાવટા તોરણોથી સુંદર રીતે શનગારવામાં આવ્યો હતો; સાંજ પડતાં મહેલમાં પરોણાઓની અલગાર લાગી રહી; ફુલ મીલીટરી બેન્ડ તેઓને રીઝવવા મેહેલને લગતા કુશાદે બાગમાં હાજર થયું હતું. ગાડીઓની ઠઠ મેહેલના દરવાજા આગલ જામી રહી હતી, અને એકક પછી એકક વારી મુજબ આવી મેહેલના

કમપાઉંદના બાદશાહી દરવાજા આગળ થોભતાંજ, ત્યાં સુંદર લીવરીમાં સજા બની ઉભેલા નવાબના હજુરયાઓ તેનું બારણું ધણીજ અદબ સાથે ખોલતા હતા; અને પરોણાઓ ગાડીમાંથી ઉતરી તેઓના આવકાર અર્થે ખીછાવેલી લાલ બનાટ ઉપરથી ચાલી મેહેલના પ્રોટીકામાં દાખલ થતાં હતાં, જ્યાં નવાબ પોતાની પરીસુરત મોહોરદાર સાથે હસ્તે ચેહેરે તેઓને એસ્તેકબાલ લેવા ઉભા હતા.

તેઓની બાજુમાંજ તેઓનું નહાનું ચાર વરસનું બુલકું, શોભીતા પોશાકમાં સજા થઈ, એક ઘણોજ કીંમતી હીરોનો નેકલેસ પોતાને ગલે લટકાવી હસ્તું પોતાની માંની પાંખડી વલગી ઉભું હતું. તે નહાનકડાં માનીતાંને પણ બધાં પરોણાઓ સેકહેન્ડસ કરતાં હતાં, અને પોતાના હાથોમાં લઈ બકીઓ લેતાં હતાં.

હઘડરાબાદની આખી ધપધપી સોસાયટીને નવાબે આંમત્રણ કર્યું હતું; અને નામદાર નીઝામ હજુરના તે મોટા ઓધ્ધેદારના ઇજનને માન આપી દરેક જણ પધાર્યું હતું. હઘડરાબાદના રેસીડન્ટ સાહેબ તથા તેવણના સ્ટાફના મોટા અમલદારો, તથા બીજા રાજ્યના મોટા ઓધ્ધેદારો, જડજે, મેજિસ્ટ્રેટો, બારીસ્ટરો, વકીલો, વેપારીઓ, નવાબો વગેરે વગેરેનો એક વગવાલો જમોલો નવાબના આલીશાન મકાનમાં એકઠો મળ્યો હતો.

પરોણાઓની સુખ સગવડ ખાતર કસી કચાસ નવાબે રાખી ન હતી. બાગના બોહોલા વિસ્તારની અંદર હાંમેહાંમ રીફ્રેશમેન્ટ ટેબલો, તથા બારો ઉભા કરી દેવામાં આવ્યાં હતાં. અને તેઓની કંઈ બી જીજાસા તાબડતોબ તૃપ્ત કરવા ખાતર નોકર નફરોની એક જંગી ફોજ બાગમાં અંહી તંહી દમકતી ફરતી હતી, અને પરોણાનો પડયો બોલ ઉપાડતી હતી. જે વખતે મહેલના આગલા ભાગમાં પરોણાઓનો આવવાની ધમાલ ચાલી રહી હતી તે વખતે તેના પાછલા ભાગમાં આવેલો બાગનો એક ન્હાનો પ્રાઇવેટ ગેટ કુદાવી, ભરાતો છુપાતો એક સજ્જ બાગમાં દાખલ થયો.

તે શીરોઝ હતો. આજની બધી ચેહેલમેહલ તેને કીનાના અંગારમાં સલગાવી દઈ બાળી ભશમ કરી નાંખવા પુરતી હતી. તેને શીરીનને દુરથી મહેલના દરવાજા ઉપર પોતાના બુલકાંને લઈ હસ્તી ઉભેલી જોઈ હતી, અને તેણીને જોતાંની સાથજ તેના કીનાનો કહેર સલગી ઉઠ્યો. તે દગા-બાઝ મકકારને એમ ખુશહાલ અમનઅમન ઉડાવતી જોઈ તેની આંખમાં અદેખાઈ ને કીનાનો અંગાર વરસી રહ્યો. બસ તે તે દેખી શક્યોજ નહીં, અને આજે ને આજેજ તેને પોતાનો ઇન્તેકામ લેવાનો ભયંકર ઠરાવ

કર્ચો, ને જે પ્લાન પોતાની મકસદ પાર ઉતારવા તેને ચોજ્યો તે તેના ઠરાવ થાંને પણ વધારે દારૂન અને ભયંકાર હતો.

ઉપર કહ્યું તેમ ધીરેથી ચોરીછુપીથી દરવાજો કુદાવી તે આગમાં પેડો; ને ભરાતો છુપાતો આગના દરવાજા તરફ ગયો. આ વખતે તમેલો તદ્દન ઉજ્જડ હતો કેમકે અંદરના સમસો અને ખીજા નોકર નફરો મહેલને આગલે દરવાજો પરોણાઓને આવતા નીહાલવા ગયું હતાં. તે ચોકાશીથી તમેલામાં દાખલ થયો, અને એક સાઈડકાર સાથની મોટર આઈક બહાર કાઢી, ને તેને પેલા ન્હાના પ્રાઇવેટ ગેટ તરફ ધસડી ગયો, અને પોતાના ગંજામાંથી એક કુચી કાઢીને દરવાજો ખોલ્યો. વાંચનારા સાહેબોને અત્રે જણાવવાની જરૂર છે કે આ દરવાજાની કલ આગમાંથીજ લાગતી હતી, અને તેથીજ આગમાં દાખલ થતી વખત શીરોજને દરવાજો કુદાવવો પડ્યો હતો. તેને ગેટ ખોલ્યો, અને આઈક બહાર કાઢી. બહાર આસરે ચાર ફુટ પોહોલી તદ્દન એકાંત ગલી હતી, કે જ્યાં કોઇના આવવા જવાનો વહેવાર નહોતો. એમ શીરોજ જાણતો હતો, આઈક બહાર કાઢી પાછો દરવાજો તેણે બંધ કર્યો. અને પછી આઈક વર્કિંગ ઓરડરમાં હતી કે નહીં તેની તપાસ લીધી; તેના લેમ્પની ઇલેક્ટ્રીક ઍટરી ખરાબર કામ કરતી હતી કે નહીં તે જોયું, અને તેથી તે પુરતો શંતોષ પામ્યો. ત્યાર પછી આઈકને ત્યાંજ પડતી મુકી તે એક નજદીકના કનફેશનરની દુકાને ગયો, અને થોડીક ચાકલેટ, કેકસ, બીસ્કીટસ વિગેરેની ખરીદી કાઢી, અને પેલી ગલીમાં પાછો ફર્યો; અને સાઈડકારમાં તેનું પડીકું મુક્યું.

આ વાર સુર્ય અસ્ત પામી ઝઝકલું પડી ચુકું હતું. પરોણાઓ આવતાં બંધ થયાં હતાં. નવાખ અને તેવણના ઘણીઆણી આગમાં પરોણાઓ વચ્ચે છુટથી હરી ફરી હસી ખોલી ભેલાતાં હતાં. પેલું ન્હાનું ભુલકું પણ પોતાની માથી છુટું પડી પોતાની સરખે સરખાંઓ સાથ કુદાકુદ ને ગેલગમત કરી રહ્યું હતું. તે ન્હાના બોજાઓના રખેવાલો આપ જન્મમાં ન દીઠેલાં રીરેશમેન્ટને એવો તો અચ્છો ઇન્સાફ આપવાની રોકાણમાં પડ્યા હતા કે તેઓ ક્યાં ને કેમ રમતાં હતાં તેની તેઓની બહારતને બી ખબર નહીં હતી.

તે ન્હાના બાલકો દોડાદોડ ને ગેલગમત કરતાં આગનાં પાછલા ભાગ તરફ ધીરે ધીરે ગયાં; જ્યાંથી એક ઝાડના ઓઠામાં છુપાઈ રહેલો શીરોજ તુરત બહાર આવ્યો, અને નવાખના ભુલકાંને તેને પોતાના હાથમાં લીધું; અને તેના ન્હાના હાથોમાં એક ચાકલેટનો ટુકડો ઠેસવ્યો. તે નીર્દોષ

એખખર બાળક ખાઉખાઉથી રાજી થઈ જઈ શીરોઝ સાથે ગેલ કરવા લાગું. બીજાં રમતાં છોકરાઓને ત્યાંજ મુકી શીરોઝ તે બચ્ચાં સાથે પેલા ગેટ તરફ ચાલ્યો, “બુચી તાહરે તામ શું?” તેને જતાં જતાં પુછ્યું.

“શે-હે-રાં-મા-ય !” તે નહાના બાળકે મધુર હલકે જવાબ કર્યો.

“તું માહરી સાથે ફરવા આવશે, હું તને પે-પે આપશ !” શીરોઝે તેને પટાવી પુછ્યું. *

એખખર નીદોર્ષે બિચારું તે બાળક ! તેને હસીને હા પાડી. શીરોઝે તેને પેલી સામઝ કારમાં બેસાડ્યું; અને રહે નહીં કરી તેની આગલ થોડીક બીસ્કોટ ને એક કેક મુક્યું, તે જોઈ તે સમજ વગરનું બચ્ચું બહુજ ખુશી થઈ ગયું.

બીજીજ પક્ષે શીરોઝ બાઇક ઉપર સ્વાર થયો, અને એક પલમાં તે મશીનને, જખરા ધમધમાત સાથે ચાલું કરી, એકનૈક સ્પીડે ત્યાંથી ચાહોમ હંકારી ગયો !!

પ્રકરણ ૩૮ મું.

ચોરી પર સરજેરી.

મુરશીદાબાદના પારસી ધર્મશાળાના કમ્પાઉડમાં રાતના નવ વાગે એક સામઝ-કાર સાથની મોટોર-સામકલ ધસારામાં દાખલ થઈ; અને શીરોઝ ઝપાટામાં ઉતર્યો; અને પેલા બાળકને પોતાના હાથમાં લઈ ધર્મશાળાના મકાનમાં દાખલ થયો.

બુધ્ધો ધર્મશાળાવાલો આદરજી સુરતી તુરતનોજ પોતાની મોહોરદાર જાઇજ અને દીકરી આલાં સાથે જમીખાઈ સુખદુઃખની બે વાત કરતો ઓટલા ઉપરજ બેઠો હતો તે જલદીથી ઉઠીને શીરોઝ આગળ દોડી આવ્યો.

“કેમ સાહેબ કંઈ ફરમાશ !” તેને નમીને સલામ ભરતાં પુછ્યું,

“માહરે માટે સોજીનું ખાણું એકદમ તૈયાર કરો,” શીરોઝે હુકમ આપ્યો, “ને જલદીથી મને હાઝતખાનું બતલાવો ?”

“જેવો હુકમ ! એમ પધારો ! આલાં, લે આય બુચીને લે, જરા રાખ, રમાડ. જાઇજ, તમે જાવ જલદી રાંધણીમાં ને બોણાંની તૈયારી કરો,” ધર્મશાળાવાલા આદરજીએ પોતાના સંબોરડીનેટોને હુકમો બહાર પાડ્યા, “રાત્રે રહેવાના છેવ કે સાહેબ ?”

“ન-નહિ ! હું જરા યુક્યાયક ખામ પાછો જાઉં છું,” જરા વીચારીને શીરોઝે ઉત્તર આપ્યો,

“જેવી આપ સાહેબની મરજી,” આદરજી નમી નમાને હૈદરાબાદી રીવાજ મુજબ ખુબ હીફાજતથી બોલ્યો, “ખીલમાં નામ શું લખું મુરખ્ખી ?”

“વીરજી વેસુના !” શીરોઝ તુરત બોલ્યો; અને શેહેરાંને આલાંના હાથમાં આપી યુક્યા આદરજી પાછલ હાજતખાના તરફ ગયો; અને જામજી નવાં આવેલાં ગ્રાહક માટે જમવાની તૈયારી કરવા બાબરચીખાના તરફ ગયાં.

આલાં આગલા હાલમાં એકલી શેહેરાંને રમાડતી બેઠી; તેણીની નજર પેલા કીંમતી હીરાના નેકલેસ તરફ ખેંચાઈ. તેણી તે નેકલેસની સુંદરતા તથા તેમાં જડેલા કીંમતી હીરાઓનું આખ જોઈ દંગ થઈ ગઈ. તેણીએ તે બહુજ પ્રસંશા અને વખાણ સાથે નીરખ્યો; તે નેકલેસે તેણીનું મન હરી લીધું.

પાંચેક મીનીટ વેર તે તેણીએ ધારી ધારીને જોયો; પછી તેના જીગરમાં એક યુરી વાસનાએ એકાએક ધર કીધું. તે નેકલેસ પોતાનો કરવાની તેને પાખી તલબ થઈ. પહેલાં તેણીએ પોતાના મનમાં ઉત્પન્ન થયેલી એ યુરી વાસનાને વારવાની વેતરણ કરી; પણ પોતાની લાલચ-જે દરેક પક્ષે વધું બલવાન બનતી જતી હતી-ચોભાવી શકી નહિ.

તેણીએ ધીરેથી અને ધુજતે હાથે આંખુઆંખુ કોઈ ન હતું તેની ચોક્કસાઈથી તલાશ કરી, ન્હાની શેહેરાંની ગરદન પરથી તે નેકલેસ કાઢી લેવાની પેરવી કરી.

તે બુલકું તેણીની એ મતલબ પામી જઈ; પોતાની ચાઈ ચામ તેણી લઈ લેતી હતી એમ સમજી રડવા પડ્યું.

તેણી આથી અટકી ગઈ; અને રડતી શેહેરાંને પતાવવા પડી. જરાવાર રહી શેહેરાં મુંગી પડતાં તેણીએ બહુજ સફાઈથી અને ચાલાકીથી તે નેકલેસ કાઢી લીધો, અને સોફા ઉપર ત્યાં પડેલો એક ન્હાનો ટક્યો ઉપાડી, તેને ગલેફમાંથી બહાર કાઢી, તેની એક આંખુનો સીવેલો ભાગ પોતાના દાંતો વતી ઝડપમાં ઉખેડી નાખ્યો, અને રૂની અંદર તે નેકલેસ ઉડો દાખી દીધો અને પાછો ટક્યો, જે આંખુથી ફાદ્યો હતો તે સાઈડથી ગલેબની અંદર પોરવી દીધો.

આ સધળું એ મીનીટમાં બન્યું !

ચગોર શેહેરાં પોતાની ગરદન પરની ચાઈ ચાઈ ગુમ થઈ ગયલી જોઈ રડવા પડી; આલાં તેને પતાવવા લાગી; પણ શેહેરાં તો રણુપર ચઢી; અને વધારે રડી કલાપીત કરી મોટું ગોંધ્યાર કરી મેલ્યું. આલાં ગભરાઈ ગઈ. તેણીએ શેહેરાંને પોતાના હાથમાં લઈ હીંચકા નાખ્યા; ઉછાલી, આરસી આગલ લઈ ગઈ, દીવા ચાઈ કરી, વગેરે બીન્ન બીન્ન પ્રયત્નો આદરી તેને મુંગી રાખવાની કોશિશ કરવા લાગી; પણ શેહેરાં મુંગી ગગડી નહિ. તેને તો એસુમાર દયકાં ખાઈ, ખીસ્યાર રડવાનું આલુજ રાખ્યું.

તેના રડવાનો અવાજ સમજી શીરોઝ કસ્તી કરતો કરતો ત્યાં ઝપાટામાં દોડી આવ્યો; અને તેને પતાવવા પડ્યો.

“શું છે, બેટા, શું છે?” તેને પોતાના હાથમાં લઈ શીરોઝે મનાવ્યું; પણ શેહેરાં રડતી થોભી નહિ. તેને તો આલાં તરફ આંગલી બતાવી રડવાનું જરીજ રાખ્યું. એ જોઈ શીરોઝ આલાં તરફ ફર્યો.

“એ પડી ગઈ શું?” તેને આલાંને પુછ્યું.

“ન-ન-નહિરે-જી!” આલાં ત-ત-પ-પ થઈ જતાં ગભરાતને મારે જેમ તેમ પોતાને અટકાવી બોલી.

“ત્યારે એ રડેય કાંય?”

“ક-કોણ જ-જાણે જી!” આલાંએ ઉત્તર કર્યો.

“શું છે, માય, શું છે?” શીરોઝે શેહેરાંને પતાવતાં પુછ્યું.

શેહેરાંએ પોતાના ન્હાનકડા હાથે વતી પોતાની ગરદન બતાવી ! “ચાઈ કાંધી લીધી,” તેણીએ ભાંગી ટુટી ભાષામાં ખુલાશો કર્યો.

“ચાઈ?” શીરોઝ કે જેને શેહેરાની ગરદન પરનો પેલો ફાંકડો કીંમતી નેકલેસ જ્યારે શેહેરાંને બાગમાંથી ઉપાદી ત્યારે માર્ક કર્યો હતો; તે હાલમાં તેની ગરદન ઉપરથી ગુમ થઈ ગયલો જોઈ દધાઈ ગયો, “ચાઈ કાંઈ છે?”

શેહેરાંએ રડતાં રડતાં આલાં તરફ આંગળી કરી.

“લઈ લીધી!” તે પતપતી.

“કોણે?” શીરોઝે પુછ્યું.

પાછી આલાં તરફ શેહેરાંએ ધશારતથી નીશાણી બતાવી.

“કાંઈ છે તે?” શીરોઝે આલાં તરફ ડોલા કાંધી પુછ્યું.

“શ-શ-શ-શું-જી?”

“કાંઠાં છે તે!” શીરોઝે પાછી ઘણાંજ ગુસ્સાના ઝંઝૂનથી બરાડ મારી.

“શું જી? શું કાંઠાં છે?” આલાં હીંમત એકડી કરી બોલી તેણીની છાતી ભારી દહેશતને મારે ધમણ પેરે ઉછળી રહી હતી.

“નેકલેસ!” શીરોઝે છેડાઇ બાંગ મારી. તે બધો ગુસ્સાથી ઢગઢગી ગયો. તેને મારેલી બરાદોથી ચોંકી અંદરથી જાઇજી તથા આદરજી દોડી આવ્યા.

“શું છે, સાહેબ, શું છે?” આદરજીએ ગમરાત અકરાતમાં પડી પુછ્યું.

“નેકલેસ કાંઠાં છે?” શીરોઝે આલાંનો હાથ તતડાવી પકડી પુછ્યું.

“નેકલેસ?” આલાંએ અજ્ઞયખી ખતલાવી.

“નેકલેસ?”

“નેકલેસ?”

તે ખન્ને માટીબૈયર પણ એકક પછી હયરત પામ્યાં.

“નેકલેસ શાંનો?” આદરજીએ પોતાની અજ્ઞયખી સમાવી પુછ્યું.

“આય માહરી ખુચીની ગરદન પર ઉતો!” શીરોઝ બરાડયો, “હું કંઈ દાખલ થયો ત્યારે તેના ગણાંમાં ઉતો, કાંઠાં છે તે?”

“હું શું જાણું?” આલાં બોલી.

“આ, એ શું જાણે બિચારી?” જાઇજી શીરોઝને આલાં પર દમ કસતાં જોઈ બોલ્યાં.

“એ શું જાણે? અરે! એનેજ લીધોછ! એનેજ ચોર્યોછ!” શીરોઝ હદબાહર તખી જઈ બખાલ્યો, “લાવ, કાંઠાં છે તે?”

આલાં મોહોત જેડી શીકડી મારી ગઈ. તે લાજવાય ઉભી.

“લાવ, કાંઠાં છે તે?” શીરોઝે પાછી ખુમ મારી.

“શું લાવે!” આદરજી બોલ્યા, “કંઈ બરાબર ખુલાશાથી બોલશો?”

“નેકલેસ! નેકલેસ! સમજેછકેની એ ખુધ્યા, હીરાનો નેકલેસ!” શીરોઝે ખુમ પાડી.

“હીરાનો નેકલેસ!” આદરજી આશ્ચર્ય પામી બોલ્યા.

“હા! આ ખુધ્યા ધુવડ, હા!”

“કાંઠાંથી આવો?” આદરજી બોલ્યા, “વીરજીભાઈ શેઠ, જરા ઠંડા પડો. આસ્તે બોલો!”

“માહરી ખુચીની ગરદન પર ઉતો, હાલમાં તે નથી,” શીરોઝ બખાલ્યો.

“કાંઠાં ગીયો?” આદરજીએ ખોખરા સાદે પુછ્યું.

“કોઈએ કાંધી લીધોછ!” ફીરોજ બોલ્યો.

“કોણે?” જાનજી, આદરજી સાથે બોલી ઉઠ્યા.

“એને!” આલાં તરફ ફીરોજ હાથ લંબાવ્યો.

“જુહું! મેં લીધોજ નથી!” આલાં બોલી ઉઠી.

“જુહું? એશરમ, આય નીર્દોષ બચ્યું તને બતાવેછ ને જુહું!”

ફીરોજ વધતો ખીજવાયો; અને પછી શેહેરાં જે તેને મારેલા બુમ ને બરાડાઓથી ગભરાઈ દધાઈ જઈ ચુપ બની ગઈ હતી તેને પટાવી પુછ્યું, “બોલ માય, તાહરી ચાઈ કાંઠાં છે? કોણે લીધી?”

તે નીર્દોષ બચ્યાંએ આલાં તરફ પાછી આંગવી કરી. આદરજી આલાં તરફ ધડકતે જીગરે ફર્યા.

“આલાં, શું તેં કંઈ——”

“નહિ! પપા, હું કંઈજ જાણતી નથી. મેં નેકલેસ લીધો ખી નથી ને જોયો ખી નથી. નેકલેસ એની ગરદન પર ઉતોજ નહી. એવણુ સરયામ જુહું બેલેછ!” આંખમાં આંસુઓ સહીત તે બોલી.

“ઓ વાય! એ શું કહેવાય! મુવો ધરાનો લેતો અહીં કાંઠાં આયો!” જાનજી આલાંને ગભરાઈ રડી પડેલી જોઈ, દીલમાં તેણી માટે દયાથી ઢાઝી જતાં તેણી તરફથી બોલ્યાં, “જોવછ શું આદરજી? મુવાને લાત મારી સીરી પરથી ગયડાંની મુકો! એની મકદુર શું મુવાની કે આપણી ગાયગોલાય જેવી દીકરીને દમ ભરાવી ચોર ઠરાવે. બોલ આલાં, માહરી દીકરી, ખરું બોલ શું એ વાતમાં કંઈ ખી વજુદ છે?”

“જરા ખી નહિ માયજી! એ સર બસર જુહું તોહમત છે. નેટલેસ શું ને વાત શું? હુ તો કંઈ જાણણી નથી? મને કંઈજ ખબર નથી!!” પોતાની માયની છાતી પર માથું નાખી આલાં રડી પડી.

“ઓ બેહયા! આય બચ્યું ખી——”

“બસ ખામોશ! ચુપ થઈ જવ! તમે જુહા ઢોંગ કરોછ!” આદરજી, આલાંની વાત સાચી માની, ફીરોજને કોઈ સોનેરી તોળીવાલો સમજી ઉશકેરાયા, “જુહા ફીતુર ફેલાવોછ. બચ્યાંને શીખવી લાવી; નાહ કના ગમે પડોછ. અત્તર ઘડી માહરું ઘર છોડી જવ, નહિ તો હું અબઘડી પોલીસને તેડુંછ ને તમારું પાંખર ધાંધલ મચાવવાના અને નીર્દોષો પર તોહમતો મેલી પૈસા જોરજુલમથી કધાવવાના આરોપ સાર પોલીસને આપુંછ!”

પોલીસનુ નામ સમજી શીરોઝ થયડી ગયો.

નવાખને ત્યાં શેહેરાંના ગુમ થઇ જવાનો અત્યાર આગમનનો શોર ઉઠ્યો હતો ને તેણીની શોધાશોધમાં દરેક ચાંપતા ઇલાજો લેવાના થયા હશે; પોલીસ તે માટેની જુસ્તેજી ને દોડધામમાં પડી ચુકી હતી ને મુરશીદાબાદ-માની પોલીસને બી ટેલીફોન મારફતે તેણીની બોલમાં સાવધ રહેવાનું હૈદરાબાદથી તાકીદનું ફરમાન મળ્યું હતું, એવો વિચાર થતાં શીરોઝ ઠંડો થઈ ગયો. તે કાંઈ પણ વધુ કરી કે બોલી શક્યો નહી. કંઈ વધું ધાંધલ ધર-પચ કરવામાં કેવો મોટો જોખમ સમાયસો હતો તે તે પામી ગયો! અને અખાડાજ કરી જવામાંજ તેને પોતાની સલામતી જેઈ.

તેને ચુપ ને ઠંડો થઈ ગયસો નીહાલી એદલજી હવે ખીલ્યા; ને તે જુડોજ દમ કરી પૈસા કધાવવાનો ધરાદો રાખતો હતો એમ દીલથી માંની તેવણે ગનસ્તી દમ કર્યો.

“એકદમ માહરં ધર છોડી જવ! માહરા સાહેબ, એવું તરકત રચી તમે શું અમને કંઈ ડરાવવા માંગોછ કે? અમને કંઈ નીચોવવા આયાછ કે? શર્મ છે, હેફ છે તમારી પર! આપણી કોમને પણ તમે આવાં તમારાં નીચ કર્તકથી હીલ્ડું લગાડોછ! જવ, તમારં કાળુ કરો! તમો હમકોમી છેવ કરીનેજ જવા દહોછ”

શીરોઝ-ગરીબ આપડો શીરોઝ પોતાની કબસ હાલતને લીધે આદરજીના તાણાતપણા લોહીતો ગોટ ગરી જેમ તેમ સાંખી; પોતાના ગુસ્સાને સમાવી કાંઈ પણ આધાપીધા વગર ભુખ્યો ને તરસ્યોજ ધર્મશાળામાંથી બહાર પડ્યો, અને શેહેરાંને કારમાં બેસાડી; તે ત્યાંથી બાઈક હંકારી ગયો!

પ્રકરણ ૩૯ મું.

રંગમાં ભંગ.

નવાખ સર ફરામરોઝ-જંગ-આહાદુરની ખુશખુશાલી ભરી મેહેશીલમા ખાના વખતે શોર મચી રહ્યો. નવાખની ખુચી શેહેરાંનોજ પ-તો નહિ મળતો હતો. ગોયા તેણી ગુમ થઇ ગઈ હતી. ધર્તી માતાના પેટમાં ગરક થઈ ગઈ હતી. આગનું ખુણે ખુણું નવાખના માણસોએ તથા હાજર રહેલાં ઘણાં પરોણાંએએ તે ભુલકાંની તલાશમાં ખુદારી માર્યું, પણ

નવાખની શેહેરાંનો પ-તો નહિ લાગો!

તે રંગ રાગ ભરી મીઝલસ બોલ બોલતાંમાં ગમીમાં ગીરફતાર થઇ ગઈ. સઉકેઈના મોઢા પર ઉદાશી છવાઇ રહી. કોઈને ખાવા પીવા કે હસવા બોલવા મુતલગ ગમયું નહિ. ભારી દીલે એકક પછી પરાણાઓ દાંયબાંય થઇ ગયાં.

નવાખ તો શેહેરાંનો પ-તો નહિ લાગતાં ગભરાત અકરાતને મારે પ્રથમ તો લાકડું થઇ ગયા; પછી ફોકે ફોક ધસાંધસ રડ્યા. બસ કોઈનું સમજાવેલું સમજ્યાજ નહિ.

શીરીન તો આ આફતના સમાચાર સુનતાંજ શુધ્ધ ખોહી બેશુધ્ધ બની ગઇ. અને તેણીની સારવારમા મેહેલમાં ડાકટરોની ધમાલ પડી.

નવાખનો પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી પોલીસ પર દોડ્યો ને શેહેરાંના ગુમ થઈ જવાની ખબર આપી; અને નવાખ જેવા નામદાર નીઝામના મોટા એાધે-દારનું ફરજાંદ ઘોરે દીસે ગુમ થઈ જાય એ કંઈ નહાની મુની કે નજીવી વાત ન હોવાથી પોલીસે તે માટે પોતાથી દરેક બનતું કયું. આજુબાજુના ગામો ને શહેરાંમાં ટેલીફોન અને તારો મારફતે શેહેરાંનું વીગતવાર બારીક વર્ણન મોકલવામાં આવ્યું, અને ચાંપતી તલાશ કરવાની સખત એલતેમાશ કરવામાં આવી. આખ્રુ હૈદરાબાદ ત્યાંની પોલીસે ઉપર તલે કરી માર્યું. જીવ તોડ મહેનત શેહેરાંની શોધ માટે તેઓએ કરી, પણ શેહેરાં મલી નહિ. હૈદરાબાદની પોલીસનો વડો તો એ બાબદમા એમ માનતો હતો કે કોઈ બદમાશ યા બદમાશો હાથે કરી નવાખની બેટીને ઉપાડી ગયા હશે; અને તેમ કરવામાં નવાખ પાસ નાણાં કઢાવવાની તેઓની મતલબ હશે. તે પોતે જતે દીલાસો દેવા નવાખ પાસ ગયો ને તેવણને પોતાનો વિચાર સમજાવીને કહ્યું ને ધીરજ રાખવાની તે સંજોગમાં સલાહ આપી.

નવાખ પણ આ વાજબી દીસ્તી અટકલને માન્ય રાખવા ના પાડી શક્યા નહિ; અને તેવણે તે પોલીશના વડાના કહેવા મુજબ ધીરજ ધરી એક લાખ રોકડા રૂપ્યાનું જંગી ધનામ શેહેરાંનો પ-તો લાવી આપનારને આપવાનું તેઓએ પેપરો દ્વારા જાહેર કયું.

પણ ફોકટ! દહાડાઓ ને અઢવાડીયાંઓ વહી ગયાં, પણ તેવણની બેટીનો પતો મલ્યો નહી; યા કોઈ બદમાશ યા ઉઠાવગીર તરફથી તેને પાછી સ્વાધીન કરવાના બદલામાં નાણાંની મોટી રકમની માંગણી પણ થઇ નહિ. નવાખ તો એકના ચાર લાખ આપવા રાજી હતાં.

તે એક ધણીધણીઆણી આ દુઃખદાયક અનાવથી ઘણોજ ગમ ખાઈ ગયા. જેમાં શીરીન તો તદ્દનજ પોતાની બેટીની જીવદાનના ગમમાં બેમાખરી પડી ગઈ. તે અધીરી માવીતર પોતાની બહાલી પુત્રીના વીયોગમાં સર બસર દીવાની વખતના વહેવા સાથે બનતી ગઈ,

વખત ભલાભલા જખમોને રૂબવે છે એમ કહેવાય છે ને બોલાય છે; પણ શીરીનના કેસમાં તે દ્રષ્ટાંત તદ્દન ખોટું પડ્યું. વખતના વહેવા સાથે તે તો વધારે દુઃખી ને કાહેલી બનતી ગઈ. પોતાના ફરજંદની યાદમાં બળવાબળવા લાગી. નવાખ તેણીનું મન મનાવા, દીલાસો દેવા પોતાથી બનતું દરેક કરી રહ્યા, પણ કંઈ ખી પ્રકારણો સંધ્યારો શીરીન માટે એ ફાયદા નીવડ્યો.

ખરેજ માવીતરનું વહાલ અજબ છે, અચલ છે ! વરસો વહ્યાં પણ તેણીનો જખમ જેવો ને તેવોજ તાજો રહ્યો; અને તે દારૂન જખમ પોતાને પેટે બીજું ફરજંદ ન થતાં વધારે કાટીલ અને ઉડો બન્યો !

બાર વરસ પોતાની બેટીના ગુમ થઈ જવા પછી તેણી વધું જીવી. જીવી નહી પણ ખર કહીએ તો તે બીચારી રીખી. દીન અને રાત પોતાની ખ્યારી વીખુટી પડેલી દીકરીની યાદમાં સમડી.

બીજાં એક ફરજંદની ખરે મને તેણીએ તે પાક પરવદેગાર પાસે આજીવું કરી; પણ કમનશીએ બીજું સંતાન તેણીને થયું નહી; એટલે અંતે તેણી ટુટેલે હૈડે અને જખમી જગરે મરણ પામી.

નવાખ પોતાની ખ્યારી મોહોરદારના મરણથી છેકજ હેબતાઈ ગયા. આ ફટકો વહી તેવણને આગલા થાંને વધું કારી પડ્યો. શીરીનને તેવણ હૃદયગરના ખ્યારથી ચાહતા, પુજતાં હતાં, તેણીને એમ પોતાની આગળથી વાંસો ઉઠાવી ગયલી જેમ તેવણ છેકજ હીંમત હારી ગયા. તેવણની તબીયત આ ફટકાથી કચડાઈ ગઈ; અને તેવણની મગજશક્તી પણ નબળી પડી ગઈ. અર્થે ઘેલા જેવો તેવણનો અવતાર થઈ ગયો.

તેવણની તંદરોસતી એટલી બધી હદ સુધી કચડાઈ ગઈ કે હવા ફેરબદલ કરવા તેવણને કોન્ટ્રીન્ટ ઉપર એન્જ અર્થે જવાની અંતે ડાકટરોએ તેવણની ઘણી ખી નામરજી છતાં ફરજ પાડી.

પ્રકરણ ૪૦ મું.

પશ્ચાતાપ.

મુરશીદાબાદમાંની પેલી ધર્મશાળામાંથી હડધુત અને પશેમાન બની ‘ગલે ગાંઠ ને મોંઢે દુઝો’ રાખી નીકળ્યા પછી દોઢ વરસે શીરોઝ પોતાના એક આગલા કૉલેજ ફ્રેન્ડ સરદાર નવરોજજી મેહેતાના કારભારી તરીકે શહેરાં સાથે મલાદમાં આવી વસ્યો. શહેરાંને છુપાવી રાખવા માફ તેને આ જગા ધણીજ ઉત્તમ લાગી. મુરશીદાબાદમાંથી નીકળ્યા પછીનો દોઢ વરસનો ગાલો તેને હિંદુસ્થાનના જુદા જુદા શહેરોમાં રખડી રઝડી પુરો કીધો હતો.

સરદાર નવરોજજીને ઉધુ ચક્રું સમજાવી પોતાનું ખર્ચ નામ છુપાવી, શહેરાં તેના એક પુરાણું અઝીઝ રશીકની બેટી હતી, કે જેનાં કમનશીબે માયબાપ બેઉ મરણ પામ્યાં હતાં; એવું સરદાર નવરોજજીને વાહી મલાદમાં થરીયામ થયો.

તેને શહેરાંને તેના દરજ્જાને લાયકની દરેક કેલવણી આપી; એ વાતથી વાંચનારાં સજ્જનો અલરૅડી માહેર છે.

પાંચમાં પ્રકરણમાં શહેરાં અને કાઉબા (શીરોઝ) વચ્ચે થયેલી વાતચીત પેલી શહેરાંનાં માયબાપના સંબંધીત વાંચનારાં સાહેબોના લક્ષમાં હશે. જે દીવસે તે વાતચીત થઈ તે દીવસની ફકટ બે માસ અગાઉજ શહેરાંની માતા શીરીન હઈદરાબાદ ખાતે તુટેલાં જીગરે મરણ પામી હતી. અલખતાં આ વાત ન્યુસપેપરો મારફતે શીરોઝે જાણી હતી; અને નવાબની લથડી ગયળી તખીયતના સમાચાર પણ મુંબઈના વર્તમાનપત્રો મારફતે સમજ્યા હતા; અને જે દીવસે શહેરાંએ બજીદ બની પોતાના માતપીતાના બેદ વીષે કંઈ જાણવાનીજ જીદ કરી તે દીવસની એક આગલાજ મેલાપ નવાબ સર ફરામરોઝ-જંગ-બાહાદુર, કે. સી. આઈ. ઈ., હવા ફેરબદલ કરવા યુરોપ તરફ ઉપડી ગયા હતા.

ન્યુસપેપરોની અંદર તેવણની એ રવાંનગીની ખબરો આપવામાં આવી હતી. તે ઉપરાંત તેવણની ઉપયોગી જીંદગીનું ટુંક વર્તીત પણ કેટલાક પેપરોમાં તેમની છેલ્લામાં છેલ્લી તસ્વીરો સાથે આપવામાં આવ્યું હતું. તેમાં નવાબ સાહેબની બેટી ચોરાવાની કમનશીબ બીના વીષે તથા તેવણના મોહોરદારના અઘાળ મૃત્યુ સંબંધી લંબાણથી વીવેચન કરવામાં

આવ્યું હતું; અને તેમાં ભાર મુકીને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે નવાબની તખ્તીયત વહેલી નખલી પડી જવામાં એ કમનસીબ બનાવોનો મુખ્ય હાથ હતો. શીરોઝે તે સધળું વાંચ્યું હતું; અને કહેવાની કશી જરૂરત નથી કે તે તમામ રાસ્ત હતું એમ તેને ખરાં જાગરથી માન્યું. વળી નવાબની છેલ્લામાં છેલ્લી 'જામે'માં આવેલી તસ્વીર જોઈ તે ચોંક્યો. અસલ નવાબ ને હાલના નવાબમાં આસમાન જમીનનો ફરક પડ્યો હતો. તેવણનાં તમામેતમામ બાંલો સફેદ મારી ગયા હતા; ગાલ, અને આંખમાં ખાડા પડ્યા હતા; કપાલ ઉપર કરચલીઓની ગુંચલીઓ વલી હતી. વળી કમરમાંથી પણ તેવણ વાંકા વળી ગયલા દીસ્તા હતા.

શીરોઝના જાગરમાં તેવણની આ તસ્વીર જોતાંજ તેવણના તે નખાઇ ગયલા હાલ પર દયાની લાગણી ઉભરાઇ આવી. તે પોતાનો સવ્વલો કીનો ઘડીબર તમામ વીસરી ગયો.

વરસો પછી દયા જેવી નાનુક લાગણીએ તેના જાગરમાં દેખાવ દીધો, અને વલી ખુદરતી તેજ આછન વખતે શેહેરાં તેની કાકુલદી કરતી પોતાના પીતાને મેલવી આપવા માટે મીનત ગુજરી કરતી આવી; અને કંસાને ખાતર નહીં તો તેણી તરફના તેના પૌઠ પ્યારને ખાતર તેમ કરવાની તેણીએ આજીજી ભરી અરજ કરી, અને તે આજીજીઓથી અર્ધો પીગલી શીરોઝે જે બને તો-જો તેનું જાગર રજા આપે તો શેહેરાંને તેણીના પીતા સાથે મેલવી આપવાનું અચોક્કસ પ્રોમીસ આપ્યું, એ સધળું આપણે આગલાં એક પ્રકરણમાં સ્વીસ્તાર વાંચી આવ્યાં છીએ.

શેહેરાંએ છેદેલી વાતથી તથા કરેલી મીનતગુજરી ભરી અપીલથી તેના દીલમાંની વર્ષો થયાં મંદ મારી ગયલી દયાની લાંગણી પાછી ધીમે ધીમે પોતાની ગતી લેવા લાગી.

નવાબની પેલા લેવાયલા લુટાયલા હાલમેહાલ અવતારની તસ્વીર તેની નજર આગલ આવી જ્યાર ત્યાર ચાલુ ઉભી રહેવા લાગી ને જાણે કરગરી તેને અરજ કરવા લાગી કે 'માહરી બેટી આપ; મેં તાહરે કંઈ બગાડ્યું નથી !'

શેહેરાં સાથની ઉપલી વાતચીતની બીજીજ રાત્રે, અલબત્તાં એના એજ વિચારો તેના મનમાં રાત દીવસ ઘોલાયા કરતા હોવાને લીધે, તેને એક સ્વપ્નું દીઠું. તે સ્વપ્નામાં નવાબના મેહેલના પોતાના પ્રાધવેટ સેક્રેટરી વખતના ખાનગી રૂમમાં શીરીનની તસ્વીર નીહાલતો તે બેઠો હતો; અને ત્યાર પછી જે બધું બન્યું હતું તે-વાંચનાર પ્રકરણો ૩૨-૩૩-૩૪ માં

વાંચી આવ્યો છે તે-તેને આ સ્વપ્નામાં પાછું જોયું. જે વાતચીત નવાબ સાથે તેને તે વખતે થઈ હતી તેજ આ સ્વપ્નામાં પાછી તેને વીગતવારે સાંભળી.

આ ખાખમાંથી બેદાર થતાંજ તે એક બીજા જીવતા ખાખમાંથી પણ બેદાર થયો. નવાબે શા કારણસર તેને ઉલટાવી ઉલટાવી શીરીનના તેની સાથના સંબંધ વીણે ઉપરાસાપરી આડાતીડા પ્રશ્નો પુછ્યા હતા, તેના સંબંધોથી તે હવે છેક અગ્યારમે કલાકે માહેર થયો. તે સવાલોના બેદનો પરદો તેની આંખો આગલથી ખુલી ગયો. નવાબની તે પ્રશ્નો પુછવામાં સમાયલી ખરી ગ્રહસ્થાઈ તથા ભલી નીષ્ટા તે હવે પ્રગટ જોઈ શક્યો; ને પછી તે જાણતાં જોરથી પોતાનું કપાળ કુટી પોતાની ગમખાર કમનશીબી પર પોતેજ અફસોસ કરવા પડ્યો !

અરે ! જે તે વખતે તે જરા જેટલું જીદું ન બોલ્યો હતો તો આજે આ બધું ન થતે એવો હવે તેને ખ્યાલ થયો ! સત્યની ખરી મહત્વતાનો સાચો ભાસ હવે તેને આવ્યો ! સચ્ચાઈની પુરી કીંમતની પીછાન હવે તેને થઈ.

શીરીન બેવફા બની હતી, દગાખાઝ નીવડો હતી પણ નવાબનો તેમાં જરા પણ ન વાંક હતો એમ નીર્વાવાદ વાકેફ થતાં તે એકદમ હજી પણ બગડી જાજી સુધારવાના શુભ ખ્યાલ ઉપર આવ્યો.

કીનો તો તે લઈ ચુક્યો હતો ! તેના કીનાનું ખરૂં કારણ તો તેના કીનાનો ભોગ થઈ મારગે લાગી પણ ગયું હતું, તો પછી નીર્દોશ ભલા નવાબને ખાલી સતાવવામાં શું સાર હતો ?

તેણે વિચાર્યું, ને પછી નવાબને તેની ગુમાયલી બેટી પાછી સ્વાધીન કરવાના નેક ખ્યાલ ઉપર તે આવ્યો,

બદ ખ્યાલોથી ઘેરાયલો શીરોઝ હવે તે ખ્યાલોની ચુંગાલમાંથી મુક્ત બન્યો; કીનાના ભયંકર વિચારોએ હવે તેનો દુઃખાલો છોડ્યો; અને તે પોતાની અસલયાત ઉપર પાછો આવ્યો. તેના અંતરની ભલી લાગણીઓ ફરી એકવાર તેના જીગરમાં પ્રસરી રહી; અને ભલાઈ પોતાનું ધનામ સાથેજ લેતી આવી; અને તે ધનામ મુરશીદાબાદમાંની પેલી ધર્મશાળામાં શહેરાંની ગરદન પરથી ચોરાયલો નેકલેશ હતો.

અતે ચોર પકડાયો. વરસો પછી પણ સાચો ન્યાય શીરોઝને મળ્યો. અને તે નવાબને તેની બેટી સ્વાધીન કરવા નવાબની પાછલ યુરોપ શહેરાં સાથે ઉપડી ગયો.

પ્રકરણ ૪૧ મું.

એક અચાનક મેલાપ.

મીસ્તર અને મીસીસ સોહરાય દલાલ મૉન્ટેકારલોના જંગી જંગ જાહેર જુગારખાના કેસીનોના બાહારના ટેરેસ ઉપર મુકવામાં આવેલા એક બાઝટ ઉપર બેઠાં હતાં. સોહરાયના કપાલ ઉપર ગુસ્સાની કરચળીઓ ચઢી હતી; કંઈ નાખુશ ચશમેએ તે પોતાની મોહોરદારને ટીકતો બેઠો હતો.

આલાં લખતુત ખરચ કરતી હતી; જે માટે તે ઘણો નારાજ હતો.

“આલાં, જરા તાહરો ખર્ચ તું કમી કર!” તે બોલ્યો.

“છટ! સોહરાય, વળી એ વાત તું પાછી કાઢી બેઠો?” તેણી બોલી.

“પણ તું છેલ્લા મહીનામાં પાંચ હજાર રૂપ્યા તાહરા અંગત ખર્ચ પર ખર્ચી ચુકી તેનો કંઈ તને વિચાર છે. એવો બાદશાહી ખરચ તું રાખે તો પછી તો કાહારનનો ખજાનો બી ખલાસ થઈ જાય,” સોહરાયે પ્રોટેસ્ટ કર્યો.

“ડીયર, ત્યારે લંડન, પેરીસ, બર્લીન વગેરે ઠેકાણે મને ફેરવી શું કામ? ત્યાંની મોટી મોટી ભપકાદાર દુકાનોમાં મને શું કરવા લઈ ગયો?”

“પણ એ મોટી મોટી દુકાનોના વાધકાપોના બીલનો બી તુંને કંઈ ખ્યાલ બર્યોછ કે નહિ?” સોહરાયે ભવાં ચઢાવ્યાં.

“જા મા સોહરાય, તું માહરી સાથ એમ શું કરેછ?” આંખમાં આસુ લાવી આલાં બોલી.

“ડાર્લીંગ!” સોહરાય નરમ પડી જઈ બોલ્યો, “તું કંઈ મનમાં માહું ના લાવતી. હું તો તને અમસથો કહું છું, રીતસરની સલાહ ને ચેતવણી આપું છું. અક્ષો એ કાઉબા કારભારી અહીં કાંઠાંથી કુટી નીકળ્યા!”

આલાંએ સોહરાયે ધશારો કર્યો તે ગમ જોયું; અને શીરોઝને (કાઉબાને હવે આપણે એજ નામે ઓલખીશું) આવતાં જોઈ ફીકકી મારી ગઈ. ફીરોઝ હસ્તો હસ્તો તેઓ આગળ આવ્યો; અને શેકહેન્ડ કરી.

“કેમ તમે અહીં?” સોહરાયે સવાલ કર્યો.

“ઓ યસ! મેં તમને સ્ટીમર પર નહિ કહેલું કે હું એક ઘણીજ અગતની ફરજ બજાવવા નવાજ સર ફરામરોઝ-જંગ-બાહાદુરની શોધમાં છું!”

“હા તે મને ખરાબર યાદ છે!”

“તે નવાખ મોન્ટેકારલોમાં છે એવી મને ખબર મલી; અને હું અહીં તેઓની શોધમાં આવ્યો છું !

“પછી તેવણ મલ્યા?”

“નહિ ! તેવણ જીનોઆ ગયાછ,” ફીરોઝ બોલ્યો.

“વેલ ત્યારે જીનોઆ જાવછકે ?”

“નહી ! મેં એવણ પર તાર કરીને એવણનેજ અહીં તેડ્યાછ. વલી હું ત્યાં જાઉં તેટલાં ત્યાંથી તેવણ કેડે બીજે ઠેકાણે ઉપડી જાય તો ? કાંહાં વેર હું એવણની પુઠે એમ ધકેલા ખાયા કરું ?”

“ત્યારે તમે અહીંજ છેવકે ?”

“હા !”

“કાંહાં ઉતર્યાછ ?”

“ડાયદમ હોટલમાં !”

“વેલ, ત્યારે આજે માહરા હોટલ મેત્રોપોલિમા ડીનર પર આવજો, જરૂર આવજો !” ફીરોઝે આગ્રહથી ઇજ્જન કર્યું; અને આલાં પોતાની પ્રોપોઝલને ટેકો આપશે એવા વિચારથી તેણી તરફ ફર્યો; પણ આલાં મુંગીજ ગગડી રહી. જાણે તેને વાત સાંભલીજ નહીં હોયતી ! સોહરાબને આલાંની આવી ઠંડી વર્તણૂકથી ધણોજ ગુસ્સો ચઢ્યો.

“આવજો, જરૂર આંથ વાગે પધારજો મી. ફીરોઝ, અમે ધણીધણી-આણી ધણાંજ ખુશી થઈશું !”

“વાર ! આવશ, ઠેકયુ ! તમારી મેહરબાની થઈ ! હું હવે રજા ચાહું છું !” ફીરોઝ બોલ્યો; અને શેકહેન્દ કરી તેઓથી છુટો પડ્યો. તેના જવા પછી સોહરાબ આલાં તરફ ગુસ્સાથી ફર્યો.

“વોટ નોનસનસ આલાં !” તે બખાલ્યો, “મેં જ્યારે એને ઇન-વાઈટ કીધો ત્યારે માહરા ઇજ્જનને તેં ટેકો કાંય નહીં આપ્યો ?”

તે પોતાના લગ્ન પછી; આ પહેલીજ વાર આમ કડવાસથી આલાં સાથે બોલ્યો હતો. એમતો આલાંમાં છેલ્લા ત્રણ મહીનામાં તેને ન્હાના ન્હાના અનેક દુરગુણો જોયા હતા પણ તે માટે તે કંઈ બોલતો ના ‘કેર’ નહીં કરતો દીસતો હતો ! જે વાજબીજ કહીએ તો આલાં તેને વખતો વખત એવી તા હાથમાંને હાથમાં રંભારી લેતી હતી કે તે આલાંની સામે ઇજ્જન બોલતો ન હતો. હર વાતમા તેણીનીજ મરજી રાખતો હતો.

“ વરી ટેકો આપે ? ધુરને ધુમારો !” આલાં અનકો કરી બોલી સોહરામે વધતી અગ્નયખીથી બલાં જમાવ્યાં.

“ એટલે ? માહરી પ્રોયોઝલને ટેકો આપવાની શું તાહરી ફરજ નહી હતી ?” તેને કંઈક કરાજીથી પુછ્યું.

“ રાટ !” આલાં બોલી, “ વરી માણસખી તેવોજ માહાભારત પડ્યો કેની તે વરી તાહરાં આમંત્રણને હું ટેકો આપું ?”

“ એટલે ?”

“ મને જરા ખી તાહરં કરેણું આમંત્રણ પસંદ આવ્યું નથી !”

“ કારણ ?”

“ એવા રૂકાકુટાઓને તું ડીનર પર શાંના બોલવતો ફરેછ ?” આલાંએ પોતાનો અણગમો પ્રદર્શીત કર્યો, તે સમજી સોહરાય વધતો આશ્ચર્ય પામ્યો.

“ તાહરં ભેનું ગીયુંછ શું આલાં ?” તે બોલ્યો, “ તે દહાડે સ્ટ્રીમર પર તો તું મને કહેતી’તી કે એ એક ‘આઇડીયલ’ ને ઘણો એકોમપલીશડ ગ્રહસ્થ છે ને વરી આજે એકાએક એમ રૂઠાકુઠા કેમ બની ગયો !”

આલાં જવાબમાં જુહું જુહું હસી; અને હંડી હંમી થતાં બોલી. “ ડીયર, તું ખી શું જો ? નાહકનો ફસ કરેછ ! એ બધી રીતે એકોમપલીશડ છે તો શું થયું ? આખર કરેને સરદાર નવરોજજીનો એક હલકો નોકરડોજ કેની ? ચાલ ઉડ, બહાલા અંદર જઈ એકાદ ગેમ રમીએ ! અહીં વેર આવ્યા ને કેસીનોની મજાહ ચાખ્યા વગર જઈએ તે શું ખપનું ?”

સોહરાય પોતાના મનમાં વીસમય પામતો ઉઠ્યો; અને તેણી સાથે કેસીનોની જંગી ધમારતમાં દાખલ થયો.

“ તું શું એકાદ ગેમ રમવા માંગેછ ?” તેને પુછ્યું.

“ ઓ યસ ! વાય નૉટ !” તેણી બોલી, “ મને એક દશ લુધ આપ !”

સોહરામે આપ્યા; અને એક ગેંબલીંગ ટેબલ આગળની ખાલી પડેલી ખુરશી પર આલાં ગોઠવાઈ; અને તેણીએ સ્ટેક લીધી, સોહરાય તેણીની પછવાડે ખુરશીને અધેલી સરકલમાં ફરતાં બોલને રીકતો ઉભો. પા કલાક રમતમાં પસાર થયો. આલાં ઉડ ?” તે બોલ્યો.

“ ઓ નો ! સોહરાય જોની હું કેવી જીત પર છેકં તે ? એટલા વારમાં મેં દશના ત્રીશ લુધ તો કીધા. જા તું જોઈએ તો બહાર બેસ. હું તો હમણા નહી આવતી !”

સોહરાય જરા વાર વધું ત્યાં થોભ્યો ને પછી બહાર ટેરેસ ઉપર પાછો ફરીને, કાંઈ રીફ્રેશમેંટ રમમાંથી ઓરડર કરી એક ખુરશી પર

ગોથવાયો. પા કલાક, અર્ધો કલાક, પોણો કલાક બીજે થયો પણ હજી આલાં પાછી ફરી નહી. અંતે તે ફફડતો ચટકતો ઉઠયો; તે પાછો અંદર ધકેલા ખાતો ગયો. આલાં તો જીગારની મોહીનીમાં ખેંચાઈ હજી રમતી હતી.

“આલની? શું કહેછ તું?” તેને જરા ગુસ્સાથી કહ્યું.

“નાઉ વેટ ડીયર! જોની આજે માહરં નશીબ કંઈ કુકે ફાટેછ. એટલા વારમાં ત્રણસો લુઈ મેં મેલવ્યાછ,” આલાં તેના તરફ જોયા વગર યા તેના ગુસ્સાની ટલભાર પણ ડુંભા કર્યા વગર બોલી, “હું એક હજાર લુઈ આજે અહીંથી મેલવવા માંગુછ!”

સોહરાએ ગુસ્સાથી પોતાનો પગ અફાલ્યો; અને ચુપ ઉભો. તે કાંઈ કરી શક્યો નહિ. આજ સુધી આલાંને પોતાના કાપુમાં, તેને બીલકુલ નહી રાખી હતી. એટલે નાચાર બની તે ગુપચુપ ખામોશ ઉભો.

બીજે પા કલાક થયો; પણ આલાં સસરી કે વસરી નહી યા પાછલ ખોટી થતા ઉભેલા પોતાના ભરથાર ગમ ઝાંખીને જોયું બી નહી!

“હવે તું ચાલેછ કે નહી?” દેખીતા હદ બાહર ગુસ્સાથી સોહરાએ બોલ્યો; પણ આલાં રમતની મોહીનીમાં એટલી તો મશગુલ હતી કે તેણીએ કંઈ જવાબ બી કર્યો નહીં. બીજે પા કલાક થયો; અને હવે સોહરાએ પી-તો ઉછલી આવ્યો.

“એકદમ ઉડી જા!” તે બખાલ્યો, પણ આલાં પોતાની જીતેલી ગેમના પૈસા ગની લેવામાં એટલી ચકચુર બની હતી કે તેણી કંઈ જવાબ દઈ શકી નહીં. “સમજેછ કે?” સોહરાએ આલાંનો હાથ મજબુત પકડી હીલવી કહ્યું. આજીબાજીનાઓ જોવા પડ્યા તેની પણ હવે તે છેડાયલાને દરકાર ન રહી.

“શું જો તું બી સોહરાએ? હું મોટી સ્ટેકો લઈ ગેમો જીતુંછ ને તું ચાલચાલમાં પડયોછ ‘જરા થોભની બેસવા દેની!’ તેણી બોલી.

“નહી ઉડી જા, એકદમ!”

“ફકટ પાંચ મીનીટ!” રમતની લાલચમાં બેહદ પડેલી આલાંએ માંગી લીધું.

પાંચની દશ મીનીટ થઈ, પા કલાક થયો; પણ તેણી ઉડી નહીં.

“તું કહેછ શું? ચાલેછ કે નહિ? એક વાગવા આવ્યોને?” તે ઠોડે વારે પાછો બખાલ્યો.

“જરા થોભની ડીયર!”

“ નહીં બસ ચાલ !” સોહરાય પગ થોડી બખાલ્યો.

“ તાહરે જવું હોય તો જા, સોહરાય ! હું હોટલ પર આવશ, નહીં બુલી પર !” તેણી રમતમાંજ ધ્યાન રાખી એક નવી મોટી સ્ટેક લેતાં બોલી.

સોહરાયે ગુસ્સાથી પોતાના દાંત્યાં પીટ્યાં. જરા વધુ વખત તે ઝોર થોડ્યો; ને પછી ગુસ્સાથી બાહ્યરો અનેકો કંઈ વધુ બોલ્યા કે કહ્યા વગર ત્યાંથી નીકળી પડ્યો.

તેને પોતાની મોહોરદારની આવી વર્તણૂક પર અતીશય ખફગી ચઢી. તે માટે તે મન સાથે બલાપો કરતો વિચારોમાં ચકચુર કેશીનોના અયવાનની સીડીઓ પરથી ઉતરતો હતો તેટલાં એક જુવાનને અડકી પડ્યો. તેની તરફ જોયા વગરજ ‘બેગ ચોર પારદન’ કરી સોહરાય બોલ્યો ને પોતાના ખાલોમાં ચકચુર હોટલ મેત્રાપોલ તરફ ચાલ્યો.

પેલો અડકી પડેલો જુવાન તેનો સાદ સમજી ચમક્યો; અને તેની તરફ જોયું. એક અજ્ઞયખીની ચીસ તેના મુખમાંથી નીકળી પડતી જેમતેમ અટકી. તેને સોહરાયને પોતાને ન ઓળખેલો જેઈ મનમાં હચરત બન્યો; અને પોતાના મનમાં સોહરાયની ત્યાંની હાજરીથી અચરત થતો તે રૂમમાં દાખલ થયો; અને અહીં તહીં કંઈ ખાલી ખુરશી માટે પોતાની ચગોર ચશમ દોડાવા લાગો.

સારાં નશીબે ખુરશી ખાલી થઈ, અને વળી કરમ સંજોગે આલાં બેઠી હતી તેની સાંમેનીજ તે ખુરશી હતી.

તે તે પર ગોઠવાયો; અને પોતાના ગળાંમાંથી ઠોડાક લુઈ કાઢી ટેબલ ઉપર મુક્યા; અને ઠોડાક લુઈ એક ચોક્કસ નંબર પર મુકવા પોતાનો હાથ લાંબાવ્યો; તેજ વખતે આલાંએ પણ તેજ નંબર ઉપર પોતાની સ્ટેક મુકવા પોતાનો હાથ લાંબો કીધો. તેઓ બેઉના હાથો અડક્યા. તેજ વખતે તેઓએ એકમેક પર નજર કરી.

“ કોણ ? અદી !” આલાં ઘણી અજ્ઞયખ બની બોલી.

“ આલાં ?” તે પણ તેટલોજ અચરત થયો !

પ્રકરણ ૪૨ મું.

વધુ દગાખાતી.

તેઓ બેહું અગ્નયખીમાં ગરક ગયાં.

આલાંની અગ્નયખી ઘણીજ વહેલી ખતમ થઈ ગઈ; અને ધાસ્તીથી તેણી શીકી મારી ગઈ. પોતાની ખુરશી ઉપરથી તે તુરત ઉડી ઉભી થઈ.

“અદી-અરદેશર, બહાર આવો. માહરે તમારી સાથ કંઈ અગનની વાત કરવી છે,” તેણી મોટેથી બોલી.

“ચાલો, મીસ બામજી,” ઉડી ઉભો થતાં સરદાર અરદેશર મેહેતા બોલ્યો.

“મીસીસ દલાલ, પલીઈઝા!” આલાં બોલી. “નો મોર મીસ બામજી.”

અદી ચોક્યો; તેના દીલમાં કોઈએ આખી પીન ચલાવી દીધી હોય ને ચોકે તેટલી હદ સુધીનો ચમક્યો; અને આલાંની પાછળ બહાર નીકળ્યો તેઓ ટેરેસ ઉપર આવી એક ઘણાજ એકાંત ખુણામાં ગોથવાયાં.

“તમે કાંય નાહશી ગીયા, અરદેશર?” તેણીએ પુછ્યું.

અદીએ આલાં ઉપર એક ઝડપી નજર નાખી. “હું કાંય ઘર છોડી નાહશી આયો તે તમે જાણોછ, આલાં માય, હું ચોર હતો. હું નાહશી આયો કારણ હું મુરખ ગધેડો હતો. ક્યાં જવું ને શું કરવું તેનો વિચાર કર્યા વગર હું ઘરથી નીકળી પડ્યો, ને હજી કાંહાં જવું ને શું કરવું તે મને સમજ પડતું નથી !”

આલાં ધુનતી બેડી હતી. તેણીનું હૈડું ધાસ્તીને મારે જોરમા ધડકી રહ્યું હતું. અદીને જોતાંજ ખુદરતી તેણીના જીગરમાં દહેશત બેડી હતી. રખેને અદી અને સોહરાબનો મેલાપ થાય, એવી તેને ધાસ્તી હતી. તેથી તે અદીનો બાહરો બાહરથી રસ્તો કરી નાખવાની; સોહરાબ અને તેનો મેલાપજ નહી થાય એવું કંઈ કરવાની પેરવીમાં પડી.

“તું હાંધથી જો કેઠે જવા માંગતો હોય તો હું તને મદદ કરવા તૈયાર છું !” તેણી ધીરેથી બોલી; અને અદીના જવાબની રાહ જોવા પડી પણ અદીએ વિચારોના વમલમા તે પોતે લપટાયલો હોવાથી આલાંનું બોલવું સમજ્યું નહી.

“અરદેશર, તમે ચાલી ગીયા પછી કાંહાં ગીયાને શું ક્યું તે કહેશો ?” જરા વાર રહી આલાંએ પુછ્યું.

“ મલાદમાંથી નીકળેલો હું મુંઝાઈ ગયો,” અદીએ ‘મીકેનીકલી’ જવાબ વાલ્યો, “અને ત્યાં રખડ રજડ કરી માહરા એક ફેંદની હરથી એક સ્ટીમર ઉપર એસીસટન્ટ સ્ટોર કીપર તરીકે નોકરી મેલવી હું મારસેલસ આવ્યો. મારસેલસ આવ્યા પછી મેં નોકરી છોડી દીધી અને ત્યાંજ રખડ રજડ ભરેલું વહીતરું જાત જાતનું કરી, ઠોડાં નાણાં તેમ કરી ઉભાં કરી, ત્યાંથી હું હંધ આવ્યો. માહરી અંહી આવવાની મતલબ માહર નસીબ ફેરવવાની હતી અને છે. છેલ્લા અંધી મહીના થયા હું હંધજ છું; અને દરરોજ કેસીનોમા હું માહર તકદીર અજમાવવા જાઉં છું. કોઈ વાર થોડું ઘણું મેલવું છું તો કોઈ વાર ગુમાઉં છું; એમ ધીક પાપે દહાડા કહાડું છું!”

“ તમે ચાલી જવામાં ઘણું ખોટું કીધું!” આલાં બોલી, “ પ્રથમ તો અમે જ્યાં તમને ચોર સમજ્યાં, પણ પછી ખરું જણાયું!”

“ શું? શું ખરું જણાયું!” કંઈ આશાવંત બની અદીએ સવાલ કર્યો.

“ કે ફેંદની એ કામની જોખમદાર છે?”

અદીની છાતી જવાબ સમજતાંજ જાણે બેસી જવા લાગી.

“ નહીં-નહીં? એ ખોટું છે. તદ્દન જુદું છે! હુંજ ચોર હતો. હું કમુલ કરું છું કે તમારો નેકલેસ મેંજ તફડાવ્યો હતો!” અદીએ પોતાની બેહેનનો ખ્યાલ કર્યો.

“ તમે બેશક ઘણાજ બલો છેવ, અરદેશર તમારી બેહેનનો એમ ખ્યાલ કરવા કાજ. પણ હવે બધું પાદેફરા થઈ ગયુંછ” આલાં બોલી.

“ શું?”

“ કે ફેંદનીજ ગુનેહગાર છે!”

“ કેમ? કેવી રીતે?”

આલાંએ સોહરાબને કહેલી વાત પાછી સફાઈથી અદીને કહી સમજાવી.

“ આલાંમાય, ગુસ્સો ના કરતાં, મગર મને પણ કંઈ ફેંદનીની મતલબને ખરનુંજ એ બાબદમાં લાગુ’તું, ને હજી બી મને લાગેછ. એવી લાગણી મને ખુદરતી થાયછ કે તમેજ આય બાબદના ખરાં જોખમદાર છો!”

આલાં ચાદર જેવી શીકકી મારી ગઈ. પોતાના રૂની પુણી જેવા સફેદ થઈ ગયલા એહેરા ઉપર રતાશ લાવવા તેણીએ પોતાનો હોથ જોરમા કરદ્યો! તેણીનું હાટું બે પળ સ્તબ્ધ બની ગયું!!

“ હવે તું શું કરવા માંગેછ?” તેણીએ જરાવાર રહી ઠાવકું મોહકું સખી વાત ફેરવી.

“ મને નહીં સમજ પડતી કે હું શું કરું ?” તે બોલ્યો, “ માહરં નશીબ ફેરવવાની આશાથી હું હાંધી આવ્યો; પણ હું કમનશીબ કીસમત-નોજ મુવેલો છું; એટલે-એટલે—!” તેની છાતી ભરાઈ આવવાથી વધુ બોલતાં અચકી ગયો.

“ અરદેસર, માહરી સાચી સલાહ માનો ! આ જગા તમને તવગર બનાવવાને બદલે ઉલટા વધારે દુઃખી, દર્દીને ગરીબાઈમાં અવત્યાં મારતા કરશે. તમારૂં તકદીર ફેરવવાને બદલે સામું તમને વધારે મુશીબતમાં ઉતારશે. માહરં માનો ને આજે ને આજેજ અતર ઘડી સદા માટે આ નહેસ્ત ધામ તજી જવ,” તે મકકારે ઓરતે વળી પાછી પુર સીફતથી પોતાની દગલબાઝીઓની નવી જલ્લ અદી માટે બીછાવી. અદીને સોહરાબથી દુર કરવા થકી એક નવી દગાબાઝી દીલશોઝ દોસ્તના રૂપમાં રમવાની હામ બીંડી.

“ તમારી નશીબત નેક છે; મગર બાહાર જઈને કરું શું ?” અદી બોલ્યો, “ ખાઉ કરદું કોણને ? કામ ધંધો શું કરું ?”

“ પાછા હીંદુસ્થાન ફરો !”

“ નહી, કદી નહી !”

“ ત્યારે અહીંજ કંઈ વેપાર વનજમાં પડે, પણ ખુદા ખાતર આ બદીના ધામથી દુર રહો !” આલાં કમકમાતનો દેખાવ કરી બોલી.

“ પણ કયા ચુલામાંથી હું વેપાર વનજમાં પડું ? માહરી પાસ બરયુંજ શું જે હું વેપાર કરું ?”

“ હું તમને મદદ કરવા તૈયાર છું !” આલાંએ તુરત દીલશેઝાઝીથી કહ્યું.

“ તમારી ઘણી મેહેરબાની છે !” અદીએ અનકો કર્યો.

“ છટ ! એમાં મેહેરબાની શાંતી ? માહરી પાસ ખુદાએ આપેલું પુરતું છે તો પછી તેમાંથી જે હું એક માહરા જાત ભાઈ અને તે બી વળી તમારા જેવા મીત્રને નહીં મદદ કરું તો પછી તે માહરી પાસ બધું હોયલું નહીં હોયલું સરખુંજ છે !”

“ ઠંકસ ! ઓલ ધી સેમ ! તમે બોલ્યા એજ ઘણું છે !” અદીએ હજી પોતાની તોખમી તુમાખી તજી નહિ.

“ ઓ નો ! આય લેવ, આય માહરી તરફની એક નજીવી ભેટ સમજો, એ ફકટ અગ્યાર સો લુઈ છે. એ હમનાંજ મેં કેસીનોમાંથીજ મેલવ્યાછ. હું દશ લુઈ લઈ બેઠી હતી ને નશીબના નખરાંથી ૧૫૦૦ લુઈ

લઈ ઉઠીશ!" આલાંએ પોતાનાં બુલંદ એકગાલની વાત કહેતાં, પોતાની પર્સમાંથી ૧૨૦૦ હુધની નોટોનું બંદલ કાઢી અદી આગલ ટેબલ ઉપર મુક્યું.

અદીએ ડોકું ધુણાવી તે લેવા ના પાડી.

"નહી લેવ! ના ના કહે!" આલાંએ ગોંઠોંશ કરી.

"પણ એટલી બધી બોંઠોંશ કરવાનું શું કારણ છે?" આલાંની જીદથી અદીએ નારાજ થઈ પુછ્યું.

"અરદેશર, હું તમારી વર્ષોની એક મીત્ર છું; એટલે તમને મદદ કરવાનો મને દરેક હક છે. લેવ, અને આય પાપી મક્ક છોડી જવ, સદા માટે તજી જવ! ને આય નજીવી રકમની મદદથી કંઈ પ્રમાણીક કામ ધધે લાગી તમારૂં રહી આવ!" આલાંએ મારી કુટી અદીના હાથમાં બંદલ થેસવતાં કહ્યું.

"તમારી ઘણીજ મેહરબાની છે પણ—"

"મેહરબાની ખુદાની છે," આલાં બોલી, "અસ લેવ, માહરા સમ, લેવ! ના ના કહેવ!"

"તમારી ઉદારતા હું સ્વીકારી શકતો નથી!" હજી ધચું પચુંજ રહી અદી બોલ્યો. તેની રગેરગમાં તેના તોખમની તુમાખી ભરેલી હતી; એટલે તેને તે મેહરબાની ભરી ઉદારતા સ્વીકારતાં ઘણુંજ ભારી લાગું. કોઈ વાર પણ આગળ તેને એવી કોઈની મેહરબાની સ્વીકારી ન હતી, કે પોતાના ગમે તેવા કબસ વખતમાં પણ એવી કોઈની મેહરબાનીની આરજી તેને કદી કરી નહી હતી; એટલે તેને તે સ્વીકારતાં ઘણુંજ ખસ્યાણું લાગું.

"એ મેહરબાની નથી!" આલાં બોલી, "એમજ સમજો કે તમે માહરી પાસ એ નાણાં ઉઝીના લીધાંજ. જવ, ખુદા તમને મદદ કરે."

"આલાં માય, તમારે માટે હું ઘણુંજ ખુર ધારતો હતો." અદી ખરાં દીલથી આલાંનો હાથ પોતાના હાથમાં લઈ તે ઉપકારના ઉભરાથી ચાંપી બોલ્યો. "પણ આજે હું જોઉંજ કે તમે ખરેજ અમારાં કુટુંબના કેવાં ને કેટલાં ભલાં દાદખાહ છો. આ પૈસા હું લઉંજ, યાદ રાખજો ઉછીનાં તરીકે લઉંજ, ને તેથી તમારી માહરાં ભલાં માટેની ખરાં દીલની કાકુલદીથીજ પીગલીને લઉંજ. લાગ ફાવતાં હું તમોને તે પાછાં ફેરવરા!"

"તમે એકદમ આ ખુહારીનું ધામ છોડી જજો! એની નાશવંત મોહીનીમાં વધું લલચાતા ના! હમનાંજ અર્ધો કલાકમાં હાંધી એક ગાડી

ઉપડેછ તેમાંજ હું તમને એડવાઈસ કરૂંછ કે આ પાપી ધામ છોડી જવ!"
આલાં શું એક તેનાં ભલાંમાં દમ બાંધીને કાળજીમંદ હોય તેવા દરેક
આવભાવ સાથે બોલી " શું જશો કે ?"

" હા ! હું જવશ ! મોંડેકારતો બીજા અર્ધા કલાકમાંજ છોડી જવશ ?"

" સદા માટે ! " આલાંએ અંકે કરાવ્યું.

" હા ! સદા માટે ! "

" ચાલો ત્યારે ગુડ-બાય ! " આલાં જવા ઉઠી બોલી.

" ગુડબાય ! " અદી હેશાંનથી ઉભરાતાં જીગરે શેકહેન્દ કરતાં બોલ્યો.

લુચ્ચી આલાં પોતાની આ બીજી ફતેહ માટે મનમાં બેહદ મત્રકાતી
ત્યાંથી પોતાના હાંટલ મેત્રોપોલ તરફ સપાતાબધ નીકલી ગઈ !

પ્રકરણ ૪૩ મું.

પાપનો ઘડો હવે છલકાય છે.

આલાં ખુશાલ જીગરે હાંટલ મેત્રોપોલ તરફ ચાલી; અને થોડા
વારમાં હાંટલના દરવાજા પર આવી પોહ્યાંથી.

" મોંસીઅ, તમારે માટે ખોટી થાયછ; મેંડમોઝલ ! " એક ફ્રેંચ
સરવંટે તેણીને નમીને કહ્યું; અને આલાંને તેજ વખતે સોહરાબ તેણી પર
ધણો ખોદે ભરાઈ ફેસીનોમાંથી ચાલી ગયો હતો તેનું પેહેલુંજ સાર પછી
ભાણુ આવ્યું.

લગાર શીકકે એહેરે, અને ધડકતાં જીગરે તેણી તેઓ માટે 'એનગેજ'
ડરેલા રૂમો તરફ ગઈ; અને જેવી પોતાના રૂમમાં દાખલ થવા જાય છે
તેટલાં તેના વરના રૂમવાલું ખારણું ઉઘડ્યું; અને અંદરથી શીરોઝ
કાલાપેસી બહાર આવ્યો.

આલાં તેને જોઈ પોતાના રૂમમાં દાખલ થતાં અચકી ફગલાઈ ગઈ.

" કેમ ? " તેણીએ પુછ્યું.

" હું ! મીસીસ દલાલ, તમે મને જોઈને એમ ગભરાઈને ચાલુ શીકકા
શું મારી જવછ ? " તેને હસીને પુછ્યું.

" કાઉબા—, " તેણી બોલવા ગઈ પણ શીરોઝે તેણીને અટકાવી.

“શ-શ! માહરું નામ કાઢ્યા નથી પણ શીરોઝ કાલાપેસી છે?”

“ઓ આઘ બેગ થોર પારદન, મી. કાલાપેસી!” આલાં વાત ઉઠાવી દેતાં બોલી.

“જવની, તમારે માટે સોહરાયજી ખોટી થાયછ! તેવણ હમણાજ મને કહેતાંતા કે તમને જુગારનો ચરસ લાગોછ; ને કાંદારનાં કેસીનોમાંજ ભરાયલા છે. કેમ કંઈ જીત્યાં કે?”

“તમે શું ધારોછ?” આલાંએ પ્રશ્ન કર્યો.

“હું ધારુંછ કે તમે જીત્યાંછ!”

“સખખ?”

“તમે આજ લગી સર્વ કાલાદવા ને ધોંકાયાજીમાં જીત્યાંછ તેથી!” શીરોઝે મુઝ મરદતાં હસી ઉત્તર આપ્યો. આલાંએ ગુસ્સાથી ભવાં જમાવ્યાં; અને પોતાના હાથ પર બાંધેલા રીસ્ટ વાંચ ઉપર નજર કરી. પેટી અદીને કહેલી ત્રેન ઉપડવાનો ટાઇમ થવા આવ્યો હતો; એમ તેણીએ ટાઇમ પરથી જોયું ને પછી મનમાં મલકાઈ વમાસ્યું કે અદીને દુર કરવામાં તેણી ફાવી હતી!

“આજે શહેરાંએ કંઈ મને લગાર ન માનવા જેવી ખબર આપી!” શીરોઝ જરા વાર રહી બોલ્યો.

“શું?”

“કે અદી હંઈ મોંટેકારસોમાં છે!”

તોપનો ગોસો પગ પાસ આવી ફાટો હોય તેમ આલાં ચમકી ઉઠી.

“હેં! શું ખરી વાત?” બીજાજ પક્ષે સમયસુચકતા રાખી પોતે પાછી અસલ એક વારની કાંતી ફસાઈ નહિ જાય તેથી તુરત બોલી, “શું ખરેખર?”

“શહેરાં તો મને એમ કહેતી’તી!” શીરોઝે ખમાં ચઢાવી જવાખ વાલ્યો.

“એને અદીને કાંહાં જોયો?”

“એ આજે સહવારનાં, હું જ્યારે કેસીનો તરફ તમને મલ્યો ત્યારે મોટારમાં શોપીંગે નીકળી હતી; ને ત્યાંથી પાછી ફરતી’તી ત્યારે તેણીની નજર અછડતી અદી ઉપર પડી!”

“હોય નહીં! કદાચ અદીના જેવો કોઈ બીજો હશે!”

“હોય બી! બનવાજોગ છે!”

“તમે હમનાં કાંય અહીં આયા?”

“હું તમે ધણી ધણીઆણીને આજે માહરી અને શેહેરાં સાથ ડીનર લેવા ઇનવાઇટ કરવા આયોજી!”

“પણ તમે તો આજે અહીં હમારી સાથ ડીનર લેવાના છેવ!”
આવાંએ પુછયું

“હા હું હતો! તમારા માયાણુ ઇનવીટેશનની વાત મેં શેહેરાંને જઇને કહી ત્યારે તેણીએ તમે લોકનેજ અમારે ત્યાં ડીનર પર તેડવાની મરજી બતાવી!

“પછી?”

“પછી શું વલી? તેણીની અરજ મુજબ હું અહીં તમને ઇનવાઇટ કરવા તુરત આયો કે મને તમારા પ્રેમીસમાંથી મુક્ત કરો અને તેના બદલામાં આજે રાતે હોટલ ડાયનમમાં માહરી તથા નવાબઝાદી શેહેરાંની સાથે ડીનર લેવા પધારો!”

“નવાબઝાદી!” આવાં અચરત બની, “કોણ?”

“શેહેરાં!”

“તમારી કરી લીધેલી છોકરી!”

“જેટલા તમે માહરાં કરી લીધેલાં છોકરી છેવ તેટલી તે છે?”

“એટલે?”

“તે માહરી કરી લીધેલી છોકરી નથી!”

“ત્યારે કોણની છે?”

“માહરા આગલ શેઠ નવાબ સર ફરામરોઝ-જંગ-બાહાદુર, કે. સી. આઇ. ઇ. ની!”

“તાણુબ! પણ મને ધ્યાન છે તે મુજબ તો એ નવાબની છોકરી તો આસરે ચઉદેક વરસની વાત પર એકાએક ચોરાઇ ગઈ હતી!”

“હા તેજ એ છોકરી છે! ને તેને ચોરી જનાર હું હતો!”
પ્રીરોઝ બોલ્યો, “ને તે તેજ રાત હતી કે જે રાતે એક ન્હાની છોકરીને લઇ મુરશીદાબાદમાંના તમારા બાપના પેલા હોટલમાં રાતના નવેક વાગતે હું આવ્યો હતો; અને હાજતે ગીયો તેટલાં તમે પેલો નેકલેસ તે છોકરીની ગરદન પરથી સેરવી લીધેલો હતો. યાદ છેની તે? તેજ છોકરી નવાબની દીકરી શેહેરાં હતી, અને છે. ને તેજ કારણસર મેં તે દહાડે તમારી પર વધું પગલાં ભરવાની હીમત કરી નહી; કેમકે તમારી માફક હું પણ એક તે વખત ચોર હતો; અને પોલીસના હાથમાં ઝીલાઈ જવાની ધાસ્તીથી ધુજી ઘડકી રહ્યો હતો!”

“પણ તેમ કરવાનું કંઈ કારણ?”

“તે એક ઘણી લાંબી વાત છે, જે હું તમને કોઈ બીજી વખત કહેવશ. હાલ તો ધીર ધરો ને આજે રાતે જરૂર પધારજો!” તેને આગ્રહ કર્યો.

“સોહરાય કહેશે તો મોટી ખુશી સાથે!” આલાંએ પતાવ્યું.

“સોહરાયજી પ્રેમીસ થઈ ચુકાછ!”

“થઈ ચુકા?” કંઈક નારાજીથી આલાં બોલી; કારણ તેને શીરોઝનું આ ઇનવીટેશન જરા થઈને પસંદ આવ્યું નહીં. તેના દીલમાં તે સમજતાંજ કંઈ ખાનાખરાખીનો પાયો નખાવાની આગાહીનો છુપો ખતરો ભરાયો.

“હા! સોહરાયે આવવા હા બણીછ! તમે આવશોની?” શીરોઝે-પાછું કાળજીથી પુછ્યું.

“હા!” ઠોડો વાર શીરોઝ તરફ એકકડી ટગરે જોઈ આલાં બોલી. શીરોઝ ગયો!

આલાં પોતાના રૂમમાં દાખલ થઈ અને એક ખુરશી પર પોતાનું ખ્યાલોથી ચક્રભ્રમ અનેકું માંથું પકડી બેઠી!

શીરોઝના તે ઇનવીટેસનની શું મતલબ હતી? તે ટેડાંમાં શું ભેદી ભરમ સમાયલો હતો તે જાણવા, શોધી કાઢવા તે વિચારમાં પડી.

અદી શહેરાંની નજરે પડ્યો; પણ તેણીના સારાં ને ખુલ્લું નશીબે તેઓ વચ્ચે મુલાકાત થઈ નહીં; અને સોહરાય કે શીરોઝ તેને મલવાને સમર્થ બને તે અગાઉ તો અદીની બાબદમાં તે હમણાજ નચીત બની આવી હતી! તેની મોટી દીલશેઝ દાદખાહ ને ખચખવાહમાં ખપી, દોસ્તીનો સાહયો એધી, ફરેશતાનો લેખાશ સજી તેને સફાઈથી અને સહેલાઈથી તેઓના રસ્તામાંથી દુર કરી નાખ્યો હતો; અને તેટલાં આય વળી બીજી આફતનું વાદલ શું ઘેરાઈ આવ્યું?

“માહરા દોસ્તના કુટુંબ પર તેં વરસાવેલી જફાઓનો હું કીનો લેવશ!” શીરોઝના એ સખુનો તેને યાદ આવ્યા; અને તેણી ધ્રુજી પડી! શું તેના કીનો લેવાના ઠરાવ સાથે આજના ‘ઇનવીટેસન’ને કંઈ નીસબત હતી?

થોડો વાર તે એ વિચારમાં દતાઈ બેસી રહી, પછી ઉઠી જરા હાથ મોઢું ઊંટી; પોતાના વરના રૂમમાં ગઈ.

સોહરાય તેણીને હજી પાછી નહી ફરેલી જાણી તેણીની વાટ જોતો સદંતર મીનજો બરખેલાફ બની બારી આગલ ઉભો હતો.

“ કેમ ? હજી જરા રહીને આવતેની ? ” તેને નેણુ ફરવી આ પેહેલ વહેલીજ વાર પોતાની ધણીઆણી સાથ વાત કરી. આલાં તેના મોઢાં પર ચઢેલો ગુસ્સાનો થોભરો જોઈ દગમગી ગઈ; પણ સોહરાયને કેમ રમારી લેવો તે તે બરાબર જાણતી હતી; તેને કેમ સમજાવી દંડો પાડવો તેની નાડ તેણીના હાથમાં હતી.

તેણી તેની નઝદીક ગઈ, તેને વલગી પડી કીસી કરી, તેના ગલાંમાં હાથ નાંખી, તેની છાતી પર માથું મુંકી તેના મુંછનાં આંકડા વહાલથી મરોદતી અને ખેંચતી ઉભી; અને પોતાની આંખ તેની આંખ સાથ મેલવી.

સોહરાયનો અર્ધો અર્ધ ગુસ્સો તેણીના આ પ્યારના પ્રાક્રમથી ઉતરી ગયો “ શું જો તું બી સોહરાય ? માહરી સાથ દહાડે દહાડે એમ ચીઠડાં કાંચ ફરેછ,” તેની મુંછના આંકડા સાથ એડાં કાઢતી તેણી ધણાજ મીઠા હલકે બોલી.

“ તું મને નાફરમાન કાંચ બની ? ” સોહરાયે હજી અર્ધા ગુસ્સાથી પુછ્યું.

“ ડીયર, આઈ એમ વેરી-વેરી સોરી ! રમતની મોહીનીનાં જોરાવર ખેંચાણમાં મેં તાહરા બોલવા કે ગુસ્સા પર ધ્યાન આપ્યું નહિ ! ” આલાં તેને એક મીઠી મધ જેવી બકી લઈ બોલી.

“ તાહરી એ વર્તણુંક મને જરા પસંદ નથી ! ”

“ માહરી શું વર્તણુંક તને પસંદ નથી ડીયર ? ”

“ તું જુગાર રમવા બેઠી તે ! ”

“ ડીયર, એમાં શું છે ? એમાં ખોટું શું હતું ને છે ? ભલા ભલાના બૈરાંઓ હાઈ રમવા બેઠેલાં ઉતાં તે તેં જોયાં કેની ? વરી ઠોડી હુ કંઈ રીયલી જુગાર રમવાના ખ્યાલથી રમવા બેઠી હતી; માત્ર એ ઘડી એન જોય કરવા હું તો રમવા બેઠેલી ! ”

“ આપણી જાતવાલાં ત્યાં કોઈ હતાં કે તું બેઠી ? ”

“ શું ઠોડા પારસીઓ ત્યાં હતા ? મેં કંઈ નહી તો નાખી દેતાં નવ જણને રમવા બેઠેલા જોયા ! ”

“ પણ તે બધા મરદો હતા ! કોઈ બાઈ નહી હતી ? ”

“ જા બા તું તો અમથોજ મને કુહરેછ ! મૉન્ટેકારલોમાં કોઈ બીજી પારસણ હાલમાં હોય તો તે રમવા આવે કે ? સોહરાય, તું એમ માહરી

સાથ બરબેલાફ ના થા! મને ઘણું લાગેછ," આલાં સોહરાબની છાતીમાં માથું દાખી, દયકાં ખાવા લાગી. તેણીની આંખમાંથી એક આંસુ પણ તેણીના ગોરા ગાલ ઉપર ખરી પડ્યું. બસ સોહરાબનો તમામ કટાક્ષ આવભાવ તે દેખી ઠડો થઈ ગયો. તેનું હૈયું તે આંસુ નીહાલી મોમ મીસાલ નરમ બની ગયું.

તેને પોતાના રમાલ વડે ઘણાંજ વહાલથી આલાંના આંસુ નુકી નાખ્યાં; અને તેણીને પોતાની ગોદમાં પ્યારથી ખેંચી; તેણીના પરવાલાસમ સુંદર હોથોની જોડ ઉપર મોહોબતથી ચુબન કર્યું.

“ડાર્લીંગ, તું રંજીદા યા રડમસ ના બન! તુંને તેમ બનતાં જોઈ માહર કાલજુ ચીરાઈ જાયછ! માહર અંતકરણ બલી જાયછ! ડીયર, માફ કરજો જો હું તાહરી સાથ કરર યા ઘાટકી બન્યો હોઉ તો!” તે ઘણાજ નરમ બની માયાથી બોલ્યો.

“છટ, વહાલા, મારી તો માહરે તાહરી પાસ આહવી જોઈએ. માંગવી જોઈએ!” આલાં તેને બહાલથી બગલગીરી કરી બોલી.

“કારણ?”

“હું તને આજે નાફરમાન બનીછ!” તેણી બોલી, “ડાર્લીંગ, ફરગીવ મી! ફરીથી એવું કદી નહી બનશે એવું હું તને વચન આપુંછ!”

“નાઉ ડરોપ ધી મેતર!” તે બોલ્યો, “આલાં ડીયર આજે કાઉબા આઇ મીન શીરોઝ આપણી સાથ જમવા નથી આવવાનો; પણ આપણે તેને ત્યાં ડીનર પર જવાના છઇએ. તૈયાર થઈ રહેજો, શું?”

“વાર! મને હમણાંજ શીરોઝ એ કહી ગયો!” આલાં બોલી, “સોહરાબ કેવું અજબ જેવું. શહેરાં, પેલી એની કરી લીધેલી દીકરી તો કોઈ નવાબની છોકરી છે!”

“હા! એ મને પણ હમણાંજ કહી ગયો કે શહેરાંને તે ચોક્કસ સબખોને સર ચઉદ વરસની વાત ઉપર નવાબને ત્યાંથી ઉઠાવી ગયો હતો; પણ હવે તે પોતાના પાપી કામથી પશતાઈ પાછો તે છોકરીને નવાબને સપુરદ કરવા માંગેછ; ને નવાબની કાલપરમમાં અહીં આવી પુગવાની વકકી છે!”

“પણ નવાબને ત્યાંથી ઉઠાવી જવાનો સબખ?”

“તે તો ખુદને ખબર!” સોહરાબ બોલ્યો, “તે કંઈ એ વીશે બોલ્યો નહી!”

“બીજું કંઈ એ બોલ્યો કે?” આલાંએ ચોખો ચાંપ્યો.

“ નહીં !”

“ શેહેરાને ઉઠાવી લઈ ગયા પછી શું શું બન્યું તેને માટે કંઈ ?”

“ નહીં ! કંઈ નહીં ! એટલી લંબાન વાત પર એ ગીથોજ નહીં !”
સોહરાએ કહ્યું.

આલાંએ તે સમજ સંતોષનો એક દમ ખેંચ્યો.

“ ડીયર ?”

“ કેમ ?”

“ આજે તાહરે પેલો હીરાનો નેકલેસ ડીનર વખતે સફેદ સાડી સાથે પહેડજે. તે તાહારી ગોરી ગરદન ઉપર ઘણો દીપી રહેછ !”

“ સોરી, સોહરાજ તે નેકલેસ તો હું મુબ્બમાં મુકી આવીછ. એ ભારી દાગીનો લઈ કાંઠાં ગમેગામ દોડતી ફરું. વળી ચોરઘ બોરઘ જાય તો આપદા,” આલાં બોલી, “ ડીયર, માહરે વાસ્તે કંઈ ખાવાનું ચોરડર કર, હું સહવારની ભુખી છું.”

“ હા ! કાહારની બોલતી કાંચ નહીં, બેસી રહીછ તે ?” સોહરાજ બોલ્યો, અને પછી બોયને બોલાવવા ટેબલ પરનો ચંગ બેરમાં અફાલ્યો.

પ્રકરણ ૪૪ મું.

નશીબો ફરે છે.

આલાંના ગયા પછી ઠોડી વાર અદી ત્યાંજ વિચારના વમલમાં વીંટલાઈ બેસી રહ્યો.

આલાંએ દીધેલી નશીયત ઉપર તે ગોર કરતો હતો. મૉન્ટેકારલો છોડી જવું કે નહીં તે માટે દરયાફત કરતો હતો. તે કસા પણ નકકી નીર્ણય પર હજી આવ્યો ન હતો. જવું કે નહીં જવું, અને અહીંજ રહી મનેલા પૈસાની બરકતથી એક છોલ્લી વાર પાછું પોતાનું નશીબ એક સારો તડાકો મારી લેવા માટે કેસીનોમા અજમાવું ?

પાએક કલાક એમ ખ્યાલમાં ગીરફતારને ચકચુર પડી રહી તે ઉઠ્યો; અને સ્ટેશન તરફ ચાલ્યો. આલાંએ કહ્યું હતું તેમ એક ટ્રેન ઠોડા વખતમાં મૉન્ટેકારલોથી ઉપડનાર હતી. તેમાં અંતે આલાંની શીખામણુ માન્ય રાખી તે મેન્ટેકારલો છોડી જવાના ધસુપસુ ઠરાવ ઉપર આવ્યો.

સ્ટેશન ઉપર આવી તેને ત્યાંથી એક નઝદીકનાજ શેહેર નાઈશની ડીકીટ કરાવી; અને પલેટફોર્મ ઉપર ગયો; અને ગાડીના આવી પોહોંચવાની ટગર કરવા પડ્યો. પલેટફોર્મ ઉપર લટાર લેવા લાગો. આ મધ્યે વખત જરાજરાવારે તેની નજર કેસીનોની ઠોડે દુર આવેલી બાદશાહી ભવ્ય ઇમારત ઉપર જઈને ફરતી હતી; અને તેજ પળે તેના હાથ ખુદરતી પાટલુનના ખીસામાં જઈ પડતો હતો. કે જેમા આજ્ઞાએ આપેલું નોટોનું અંદાજ પડેલું હતું.

તેના હાથોની અંદર ચોક્કસ કીડ લાગીત્યાવી હતી જે પોતાને નરમ પાડવા ખાતર તેના જીગરને જુગારખાના તરફ ધસાડવા લલચાવતી ભોલવાવતી હતી!

મેહેતા ખાનદાનના લોહીમાંજ જુગારના યુરા લખતો કસ ઉતર્યો હતો; અને તેથીજ અદીનું મન તેની ઘણી ખી ના મરજી છતાં,—તેની ઘણીખી મન ઉપર કાચુ રાખવાની જલ્દેમ તાનતોડ અને ઝહેમત છતાં,—ખુદરતી બસ તે વજાણુ તરફજ ધળતું હતું. તેની નજર કેસીનો તરફજ ચાતું ખેંચાઈ રહી હતી. ગોયા તે પોતાની ખ્યાત્રી આંખે ત્યાં પલેટ ફોર્મ ઉપરથીજ કેસીનોના જુગારખાનાના દીવાનખાનામાં ચાલી રહેલો ધમચકરી ભરેલો મહેમાર જાણે જોતો હતો! તેના મનની ચશમે આગળ જાણે સરકલની અંદર બોલ જોરમા ગયરડી લેતો, અને એક ચોક્કસ નંબર પર જઈ ઢબ પડતો, અને તે નંબર પર સ્ટેક લેનારાઓને હાથો લંબાવી પોતાની જીતના પૈસા ગણી લેતાં પ્રગટ જોઈ શકતો હતો!

અંતે ત્રેન આવી. એક છેલ્લી નજર કેસીનોવાલી ઇમારત પર નાંખી તે એક ફર્સ્ટ ક્લાસ કમ્પાર્ટમેન્ટમાં ચઢી બેઠો. હજી ખી તેનું મન, ગાડીમાં ગોથવાવા છતાં, ધચું પચું હતું.

સીગનલ પડી, ઘંટો ઠોકાયો, ગાર્ડે લાઇન કલીયર આપી; અને ત્રેને સીપટી ફ્રીડી ધીરે ધીરે ફુંકારા મારી ચાલવા માંડ્યું; કે તેવુંજ ઘડાક દેતું કે અદીએ બારણું ખોલી નાંખ્યું, પલેટફોર્મ ઉપર કુદી પડ્યો અને સ્ટેશન બહાર દોડ્યો.

બહાર પડતાંજ તે ઝપાતાબંધ કેસીનો તરફ ચાલ્યો. જરા વારમાં તે ત્યાં આવી ચઢ્યો; અને ઘડકતે જીગરે તે રૂમમાં દાખલ થયો; અને સહવારે આલાં જે ટેબલ આગલ અને જે ખુરશી પર બેઠી હતી તે તરફ ગયો; પણ કમનશીમે તે રોકાયલી હતી. મનમાંને મનમાં બે ચાર ગામ તે રોકનારને ચોપડી કાઢી; તે ખુરશીની પાછલ અદી ઉભો.

ડોળા તણાવી કલાકેકે તે ખુરશી પર બેઠેલો પેલો કંઈ ઉઠ્યો; કે તુરતજ અદી તે પર ફસી ગયો; અને પોતાનાં ખીસામાંથી એકસો લુઈની નોટ કાઢી એક નંબર પર મુકી; અને સુકી તસ ચશ્મોએ બોલને સરકલમા ગળડતો બેવા પડ્યો.

ધરરરરરર ! દશ એક ચક્રખાઇ બોલ એક નંબર પર જઇ થોભ્યો અને ઓ ખુશાળી ! તે નંબર અદીએ જે પર નોટ મુકી હતી તેજ હતું !

* * * * *
આપેલાં પ્રેમીસ મુજબ આંઠ વાગે તેઓ બેઉ ઘણીઘણીઆણી—
સોહરાબ અને આલાં—બનીથની ડાયદમ હાંટલમા શીરોઝ અને શેહેરાંની સાથે ડીનર લેવા ગયાં.

આલાંની તો ઘણી મરજી હતી કે જવાનું ભાંગી પડે યા પાડે અથવા તો તેણી પોતે કંઈ બાંહાંણું કાઢી ફસી જવાનો વિચાર તેણીને પ્રથમ આવ્યો; પણ તેમ કરી સોહરાબ કે જે આજે તેણીની બપોરની ના ફરમાન વર્નાણુકથી ઘણો રંજીદા અને બરબેલાફ બન્યો હતો તે વધું છેડાય ને દીલગીર થાય એ ધાસ્તીથી તેણી તેમ કરતાં અટકી ગઈ; અને સાથે ગઈ.

તેણીને એવોજ ખતરો ખુદરતી ભરાઈ ગયો હતો કે શીરોઝનાં આ ઇજ્જત-મનાં કંઈ ભેદ હતો, ભરમ હતો ! તેણીની પોતાની સામેજ કંઈ છુપી ઉંદી નેમ હતી ? પણ કરે શું ? જવા વગર છુટકજ નહી હતો.

શેહેરાંએ તથા ફીરોઝે તેઓને ઘણો હરખ ભર્યો આવકાર આપ્યો; અને ઘણી અચ્છી તરેહથી તેઓની મનમાંનતી આગતાસ્વાગતા કરી. તેઓ વચ્ચે તરેહવાર કીસમની ખુશ ગોફતેગો ખાના અગાઉ ચાલી જેમા ફીરોઝે અદી વીષેની વાત ખાસ ખસુસ પાછી કાઢી.

“ ઘણુંજ અજબ જેવું કે સરદાર અરદેસર અહીં ! ” તે બોલ્યો.

“ કંઈ ભુલ હોશે, ” આલાંએ તુરત તાહુકો પુર્યો. તે પકકી ઓરત પામી ગઈ કે તે વાત છેરવામાં ફીરોઝની કંઈ ખાસ મતલબ હતી; કંઈ આડકત્રી રીતે તેણીને ફસાવી દેવાની ઉંદી પેરવી હતી; તેથી તેણીએ ચાલાકીથી તે વાતને ટુંકમાંજ ડહામવાની કોશિશ કરી. “ કંઈ નજર ચુક થઈ હશે ? ”

“ નહીં ! અદીજ હતો ! ” શેહેરાં ખાત્રીથી બોલી, “ મેં બરાબર જોયો ! ”

“ કોઈ અદીના જેવોજ ખીજો હશે ! ” આલાંએ હજી ખી ટુંકમાંજ પતાવત કરવા ચાહી.

“એમાં કંઈ ઘણું નહીં બનવાભેગ નથી. આલાંમાય!” તેણીની મતલબ પામી જઈ ફીરોઝે વાત ચાલુ રાખી, “માહરી શેહેરાં ઘણી ચગોર ચશમની અને ચોકકસ નજરની છે એટલે તે ભુલ તો નહીંજ કરતી હોય તે વાસેની મને ખાત્રી છે!”

આ વખતે વેટરે આવી ખાતું તૈયાર હોવાની ખબર આપવાથી; આલાંની ઘણી ખુશાલી વચ્ચે વાત ત્યાંજ ઢગ પડી.

તેઓ ડીનર લેવા ગયાં!

ડીનર પછી બહાર ફરવા જવાની ખાહેશ શેહેરાંએ જાહેર કરી.

“ચાલો!” સોહરાએ તે દરખાસ્તને તુરત આવકાર આપ્યો; અને તે ચારો હાટલમાંથી બહાર પડ્યા; અને કેસીનો તરફ ચાલ્યાં.

તેઓ કેસીનોના દીવાનખાનામાં દાખલ થયાં ત્યારે કંઈ અસાધારણ ‘રશ’ આજે તે દીવાનખાનામાં પડેલો હતો અને વધુમાં વલી સઘલાં ડોકાં ઉંચાં કરી ડોળા તાણી વચમાંની એક ટેબલ ઉપર રમવા બેઠેલાઓની ગમ જોતાં હતાં.

“અલો, એ શું છે?” સોહરાએ અજબબી બતલાવી.

“ખુદા ખબર!” ફીરોઝે ખભાં ચઢાવ્યાં.

“મરે, બધાં એકજ ટેબલ પર કાંચ ટીંગાઇ ટીંગાઇને જોયછ!” શેહેરાંએ અચરતી પ્રદક્ષીત કરી.

“કોઈ ઘણીજ મોટી સ્ટેકો લેતું હશે, તેથીજ એટલું ‘એકસાઇટ-મેન્ટ’ છે!” સોહરાજ બોલ્યો.

“તેવુંજ કંઈ લાગેછ,” ફીરોઝે ઉત્તમ કર્યો; અને પાસે ઉભેલા એક ફ્રેંચમેનને શું હતું તે પુછ્યું!

તે ફ્રેંચમેને પોતાના જાતબાઇઓને પેશ પડેલી હરહંમેશની નર્મ-તાથી ઉત્તર આપ્યોકે એક ફ્રેંચમેન ત્યાં ઘણીજ મોટી સ્ટેકો લઈ ગેમ ઘણીજ સેનસેસનલ બનાવતો હતો; અને તેના જોરાવર એકમાલને સખએ કાંદારનો જીતતો હતો. તે છેલ્લા ચાર કલાક થયાં જરા ખી અટક્યા કે થોભ્યા વગર ચાલુ આંધલાની મીસાલ રમ્યો જતો હતો. તેને એ વખત ત્યાંની બેંકને નાણાં આપતી બંધ કરી હતી; અને ઘણો ભાગ ત્રીજ વખત પણ તે બેંક ભાંગશે એવું તે ફ્રેંચમેન માનતો હતો.

“બેંકને નાણાં આપતી બંધ કરી એટલે શું? એ શું કહેવા માંગેછ?” આલાંએ પુછ્યું.

શીરોઝે આલાંતો સવાલ પેલા ફ્રેન્ચમેનને કર્યો; ને બાઉ કરતા અર્ધો અર્ધ કમરમાથી વાંકો વણી જતાં તે ફ્રેન્ચમેને ઉત્તર આપ્યો કે, “તે રમનાર એટલું તો જાણ્યો હતો કે ત્યાંના ખુફીંગ કલારક પાસેના નાણાં ખી ખુટી ગયાં હતાં. અને એ વાર રમત ઠોડોવાર અંધ પાડી એકમાંથી મોટી મોટી રકમો મંગાવવાની તેઓને ફરજ પડી હતી!”

“ત્યારે તો એને દશ પંદર હજાર લુઈ એટલાવારમાં માર્યા હશે?” સોહરાબે પ્રશ્ન પુછ્યો.

“ઓછામાં ઓછા પચાસથી સાડક હજાર લુઈ એ જાણ્યો, મોંશીઅ!” પેલા ફ્રેન્ચમેને જવાબ આપ્યો, “અને તે કારણથીજ આય નશીબના લીલાને રમતો જોવા આય અંધી તુંતાતુત પડેય. આવો બનાવ કંઈ ઘડી ઘડી બનતો નથી!”

આ વખતે તે ગુંચલું થઈ ઉભેલા જંગી ટોળામાં ઉભેલી એક મડમ ઘણાં ઉકલાટને લીધે ફ્રેન્ટ મારી ગઈ; અને તેણીને બાહાર હવામાં લાવવા માટે ખીચોખીચ થઈ ગીચ ઉભેલાં લોકના ટોળાંને બાજુ થઈ વગો આપવાની ફરજ પડી; તે તકનો લાભ લઈ શીરોઝે આલાં તથા શેહેરાંને અંદર ફેસવી દીધાં; અને ત્યાં જડ થઈ ઉભેલા થોડાક ફ્રેન્ચમેનોને તે બાઈ માણુસોને મેહેરઆનીની રાહ જરા જોવા દેવાની તેને અરજ કરી. જે હમેશના ‘ગાંઘાટ’ ફ્રેન્ચમેનોએ એક બોલે ઉપાડી લીધી. તેઓ ખસી ગયા અને તેઓ સઘળાંઓને મોટી ખુશી સાથે જગા કરી આપી.

“ઓ ! એ તો અદી છે!” શેહેરાંની નજર તે રમનાર પર પડતાંજ તે ખુશાલીમાં આવી જઈ પુકારી ઉડી.

“હા એજ છે!” સોહરાબ ધીરથી બોલ્યો; ને આલાં તરફ ફર્યો તો આલાં તદ્દન ફીકડા મારી જઈ શીરોઝ હાથનો ટેકો લઈ ધુજતી ધડકતી ઉભી હતી.

“શું છે, આલાં?” તેને પુછ્યું.

“ક-ક-કંઈ ન-નહી?” તેણી તુરત પોતાનો હોથ જોરમાં કરડી બોલી.

“એવણુ અદીને અહીં જોઈ જરા જોઈએ તે થાંને વધારે અજબ બની ગયલાં દીસેછ!” શીરોઝે કહ્યું.

આ પહે અદીની નજર તેઓ પર પડી. તેને હસીને તેઓને ડોક્યું કર્યું અને આંખ મીચીને રમતમાં પાછો ગુંતાયો!

દશેક મીનીટ બીજી નહી ગઈ તેટલાં ત્રીજી વાર નાણું ખુટ્યું. અને તે દીવાનખાનામાં ઘણી ઉશકેરણી ચાલી રહી.

‘અદી હવે ઉઠ્યો, અને તેઓ તરફ આવ્યો.

ફીરોઝે તેને ઘણાજ હંતથી ચાંપીને શેકહેન્ડ કરી, અને તેના બુલંદ નશીબ માટે મુબારકબાદી આપી, સોહરાબે પણ કંઈ ભારી દીલે તેમ કર્યું.

“એ માટે હું તમારી આલાંભાયનોજ આભારી છું.” તે બોલ્યો, “એવણુ આજે બપોરે મને આયજ ટેબલ ઉપર મલેલાં ને મને એક સારી જેવી રકમની મદદ કરેલી કે જેની મદદથીજ આજે હું હમનાં એક ન્હાની જેવી દોલત મેલવવાને ભાગ્યશાળી નીવડ્યો છું,” એટલું સોહરાબને કહી તે આલાં તરફ ફર્યો, ‘માફ કરજો આલાંભાય કે હું તમારી સલ્લાહ મુજબ ચાલ્યો નથી; પણ તમે જેવછ તેમ ખરેખર તો તેમ નહી ચાલવા-માંજ મને લાલ થયોછ.”

“ચાલો બહાર જઈ વાત કરતે,” ફીરોઝ બોલ્યો; અને તેઓએ બહાર નીકલવા કર્યું, પણ તેમ કરતાં તેઓને ઘણી મુશ્કેલી લોકની ભારે ઠઠને લીધે પડી.

‘હુરરરેએએ!’ ના પુકારોથી નશીબવતાં અદીને સહુએ વધાવી લીધો અને સેહેંકંડો જણે તેનો હાથ ફરજ્યાત હીલવી તેને મુબારકબાદીઓ પર મુબારકબાદીઓ આપી.

પ્રકરણ ૪૫ મું.

પાપ બોલે નહી પણ બોરે.

તેઓને બહાર નીકલતાં ઘણીજ હલામણુ પડી. સેહેંકંડો જણા નશીબના લીલા-અદીને શેકહેન્ડ કરવા અને તેના બુલંદ નશીબ માટે મુબારકબાદી દેવા તેની આનુબાનુ ફરી વલ્યાં; અને શેકહેન્ડ માટે હાથ લંબાવતાં લંબાવતાં અને હીલવતાં હીલવતાં અદી બેજર બની ગયો.

એ બધી ધાંધલ ધરપચની ધમાધમીનાં હીંગામમાં એક મવલા બખ્શ અદીના નોટો અને ગીનીઓથી બધાં ખીચોંખીચ બની ગયલાં ભરેલાં ગજવાંઓમાંના એકમાં પોતાનો હાથ લંબાવી ચીલકડપનો દાવ રમવા ગયો, પણ ફીરોઝની નજર તેના પર ખેંચાઈ. તેને બોચીમાંથી ધરી દુર કરી, એક મજબુત કાનસલાપ જોરી કાઢી, અને ધકેલો મારી લોકોના

દીલ ઉપર તેને તોડી પાડ્યો; અને તે બાપડાની પુરી કમબખ્તી જાગી: જેવું લોકોએ જાણ્યું કે તે અદીના ખીસામાં હાથ નાખવા ગયો હતો તેવું જ કેટલાંક તેઓમાંના છેડાધ પડ્યા, ને ત્યાંનો ત્યાંજ તેનો ગુણ કાથરો કરી નાખ્યો.

અદી તેના પર પડતી મુબારકબાદીની ધમાધમીથી આજેજ આવી ગયો; તેને પોતાને સીધો ચાલી જવાની મેહેરયાંની ફરમાવવા લોકોને વીનતી કરી, પણ સમજે કોણની બલા? બસ ખાધપીને બધા તેને શેક-હેન્ડ કરવા માંગે ને તેટલાં વળી એક સાચુ સુકાદ્યાએ ટાહુકો પુર્યો કે અદીએ એક ભાષણ કરવું; કે તુરતજ દજનેક ગમથી અદીને બે બોલ બોલવાની અરજ થઈ.

અદીને ફરજિયાત અંતે એક ખુરશી પર ચઢી ઠોડુંક બોલવાની ફરજ પડી. તેને ટુંકું કરતાં તે બધાંઓની તેના તરફની દીલસોઝી માટે ઘણો ઘણો આભાર માન્યો ને ખતમ કરતાં ઇચ્છ્યું કે આજના તેના જેવું ખુલ્લું કીસમત ત્યાં હાજર રહેલાં દરેક જણને ફાજલ આવે.

‘હુરરેએ!’ ના પુકારોથી અદીના તે ન્હાના ભાષણને વધાવી લેવામાં આવ્યું. અદી અંતે મહામુશકેલીથી બાહાર શીરોઝ, શેહેરાં, તથા કેસીનોના નોકરોની ભેગી મદદથી નીકળ્યો.

આલાં અને સોહરાય લોકોના રસમાં પાછળ પડી ગયાં. શીરોઝે બહાર નીકલતાંજ એક ટેક્ષી તેડીને તેમાં અદીને પેહેલો ચઢાવી દીધો, અને શેહેરાંને બેસાડી પોતે પણ ઝટ ચઢી બેથો; ને સોહરાય અને આલાંને જોવા પડ્યો; પણ તેને તેઓની ધનનસલ નહીં જણાતાં, અને ટેક્ષી પર લોકોને રસ લાવતાં જોઈ ડાયદમ હોટલ પર હાંકી જવાનો શોકરને હુકમ કર્યો.

ટેક્ષી હંકરાધ ગઈ; અને જરા વારમાં ત્યાં હંમેશ મુજબની શાંતી ફેલાઈ. લોક વીખરાઈ ગયું; અને કેસીનોની ગેંબલીંગ ટેબલો પાછી ચીકાર ભરાઈ ગઈ; ને રોજના સરેસ્તા મુજબ ત્યાં કામ ચાલુ થઈ ગયું.

આલાં અને સોહરાય, ટેક્ષીના ચાલી જવા પછી કેટલો વખત રૂમમાંજ ધેરાઈ રહ્યાં. અંતે તેઓ બહાર પડ્યાં; અને સોહરાયે પોતાના હોટલ મેત્રોપોલ તરફ ચાલવા માંડ્યું.

આખે રસ્તે તે ધણીધણીઆણી વચ્ચે એક બોલ વાતચીત ચાલી નહી. સોહરાય વીચારમાં લીન હતો. આલાં ધાસ્તીને મારે ઉજલી વાખ

જેવી હજી હતી. તેણીની છાતી ડરને મારે ઉડ ઉડ થતી હતી. અંતે તેણીનું, પાપ પકડાઇ જતું હતું! બપોરે તો તેણીએ અદીને મલવા છતાં સોહરાબ આગલ એક બોલ પણ તે માટે કહ્યો ન હતો; અને ઉલટું શેહેરાંએ કહ્યું ત્યારે જીદ કરી અદી નહીજ હશે એવી દલીલ ઉઠાવી હતી; અને તે દલીલ ઉઠાવવામાં તે કેટલી વાજબી ને ખરી હતી તે વાંચ નાર જાણે છે; કારણ કે અદીએ તેણીને પ્રામીય કર્યું હતું કે બીજા અર્ધા કલાકમાં તે મોન્ટેકારલો સદા માટે છોડી જશે. તેથી, તેણી નચીંત બની ગઇ હતી; અને તેથીજ શીરોજ તથા શેહેરાં સાથે તે અદી તો હોય નહીજ એવી તકરાર તેણીએ ઉઠાવી હતી. ને આ શું થઇ ગયું?

અદી તો ગયો નહી ને સાંમે સોહરાબ આગલજ કુટી નીકળ્યો, અને વધુમાં વળી તેણીએ તેને મદદ કરી હતી એમ વધારે ભાંગડો વાટી દીધો. હવે તેણી તે સર્વ સંબંધી સોહરાબ આગલ શું ખુલાશો કરે?

સોહરાબ આખે રસ્તે એક બોલ પણ બોલ્યો નહી, વાંકી મુંદીએ, વીચારમાં ચકચુર, આંત્રાં ગમ નજર પણ કર્યા વગર તે ગુપચુપ ચાલ્યજ કર્યો.

તેઓ હોટલમાં આવી પુગાં. સોહરાબ સરભોગ પોતાના રૂમમાં ચઢી ગયો; અને આંત્રાંને પાછલ આવવાની ઇશારત કરી.

રૂમમાં દાખલ થતાંજ, અંદરથી બારણું સોહરાબે બંધ કર્યું, અને આંત્રાં ગમ ફરી ઘણાંજ કરડા અવાજે પુછ્યું, “આંત્રાં, તેં મને કહ્યું કાંય નહી કે અદી તને બપોરે કેસીનોમાં મળેલો?”

આંત્રાંએ જાણે કંઈ બન્યુંજ ન હોય એવા દરેક સાદા અવભાવથી જવાબ આપવાની તજવીજ કરી. અંદર ખાનેથી તો તેણીની છાતી હેબ તને મારે ઠડઠડી રહી હતી, છતાં બાહરથી શાંતી જળવવાનો મક્કમ પ્રયત્ન કરી તેણી બોલી, “હું જ્યારે હંધ આવી ત્યારે તું માહરી સાથે ગુસ્સે થયેલો હતો—ને તે માટે હું તને સમજાવવા માંગતી હતી, તેથી તે વાતની ગરબરમાં હું વીસરી ગઇ, વળી ત્યાર પછી ‘ડીનર’ પર જવાના ટ્રેસની અફાલજીકમાં હું ગુંટાઇ તે એ બાબદ માહરાં મનમાંથી નીકલી ગઇ,” તેણી પોતાની સાડીની સોડ કાંધી ઘણાંજ કંટાળીને ઠાકી જવાના ઢાંગ કરી બોલી, “સોહરાબ, હું આજે એટલી થાકી ગઇછ; ને માહરી બપોરની નાફરમાની માટે તેં જે ઉદાર દીલ બતલાવી મને દરગુજર કરીછ તેથી હું એટલી ખુશાલીમાં આવી ગઇછ કે હમના એ નાપસંદ વાત આપણા વચ્ચે નહી થાય એવું હું ઇચ્છુંછ. શું ડીયર?”

“એ તું બકેછ શું?” આલાંની દેખીતી ઉડાવનારી વાતથી સોહરાય જીંજર બન્યો. આલાં તેની છાતી પર પોતાનું માથું ટેકવવા ગઈ; પણ સોહરાયે તેને હડસેલી દુર કરી મેલી! પ્યાર અને મોહબતના ઘેલાં ચેડાં કાંધવાના નરમ મુડમાં હાલ તે ન હતો!!

“અદી બોલ્યો કે આજની તેની જીત તને આભારી છે, તેનો મીનીંગ શું?” તેને તીખાસથી પુછ્યું. આલાંએ પોતાના શીકકા મારી ગયલા ચેહેરા પર લોહી આણુવા પોતાના હોઠ જોરમાં પીસ્યા.

“શું જો, તું બી સોહરાય ડીયર? માહરામાં વીશવાશ નહી હોય તેમ કરેછ?” તેણી હસવાના ચરત કરી મીઠાશથી બોલી, “મને હમણા એ વાત કરવી પસંદ નથી. આપણે સહવારે વીગતથી કરશું. સોહરાય ડીયર, આપણે બ્યારે અદરાયાં ત્યારે એકમેકને પ્રામીશ આપ્યું છ કે ભુતકાળમાં બનેલાં બનાવોને આપણે સદંતર વીસરી જઈશું. ખર કેની? ત્યારે શું તું બધું પાછલું ભુલી નહી જશે-દરગુજર નહીં કરશે?”

“ભુલી જાઉં? દરગુજર કરું?” આલાંના માર્મીક બોલવોનો અર્થ ન સમજી સોહરાયે અચરતી દરશાવી “શું ભુલી જાઉં? ને શું દરગુજર કરું? ભુલી જવા યા દરગુજર કરવા જેવું વરી શું છે? આલાં, એ બધું તું શું ગોલ ગોલ બકેછ? મને માહરા સવાલનો સીધો જવાબ આપ. અદી તુંને આજે બપોરે મલેલો કે?”

“હાં!”

“ત્યારે તે વીશે તેં મને કહ્યું કાંય નહી?”

“તેનો ખુલાશો મેં તુંને આપ્યો કેની!”

“તે તદ્દન શંતોષકારક નથી!”

“તો વધારે શંતોષકારક ખુલાશો સહવારે આપણે હલ્લુ ફલ્લુ કરશું. હમના તો મને ઘણીજ ઠાક ચધીછ!” આલાં એટલું બોલીને સરભોગ પોતાનાં રૂમમાં અંદરનાંજ કનેક્ટીંગ ડોરમાંથી ચાલી ગઈ. સોહરાય તેની પુઠે ગયો.

“સહવાર સુધી થોભવું માહરે માટે અશકત છે!” તે બોલ્યો.

“શું જો સોહરાય તું બી મને કંટાલો આપેછ?” તેણી ગુસ્સે થવાના પેતરા ભરી ચીલ્લાઈ, “બપોરે અદી બી કેસીનોમા જીભાર રમવા આયો; ને પોતાના ખીસામાંની પૈએ પૈ હારી ગયો. તે મને ત્યાં જોઈ માહરી આગળ આવ્યો, ને માહરી પાસ ઠોડા પૈસાની મદદ માંગી ને મેં આપ્યા!”

સોહરાએ ખુલાશો સમજી ભવાં ચઢાવ્યાં.

“ તેં તેને મદદ કીધી ! કાંય ? શું કામ ? એ એની બેહેન જેટલોજ ગુનેહગાર છે તે શું તું નથી જાણતી ? એ જો જરા બી સારો માણસ હતો તો આટલું આટલું અત્યાર આગમચ એને જીગરના ખુરા લખથી ખમયાં છતાં તે હજી હાંધ રમવા આવતે કે ? એ બધું તું જાણેછ, સમજેછ ને તે છતાં તેં તેને મદદ કીધી ? તાજુબ ! તેમ કરવા પેહેલાં તેં મને પુછ્યું કાંય નહિ ? !

“ હું નહી જાણતીતી કે તું એટલો કઠરને કથોર બનશે ! ”

“ એટલે ? મને પુછ્યા પરછવા વગર એને પૈસા આપવાનું તને શું કામ પડ્યું ? ”

“ હું મકુજે તું માહરા એ કાર્યથી સામો રાજી થશે ! ”

“ કારણ ? ”

“ તાહરો એ અસલ ફેંદ હતો ! ” આલાં બોલી, “ ઉપરાંત તાહરી એક વારની જીગરનો ભાઈ ઉતો ! ”

“ રોટ ! ” સોહરાએ એ પલ ચુપ રહી, પછી એમથી તેમ રૂમમાં ફરી બોલ્યો, “ શું એને તાહરી પાસ આવીને મદદ માંગી ? ”

“ હા ! મને આવીને કહ્યું કે માહરી પાસ ટુંટી બદામ બી નથી ! ” આલાં બોલી, “ તે મને દયા આવી ને મેં એને ડોડા પૈસા આપ્યા ! ”

“ અજબ જેવું-ઘણુંજ અજબ જેવું ! માહરા માનવામા એ વાત નથી આવતી ! ”

“ એટલે ? વરી એમાં અજબ જેવું ને નહી માનવા જેવું શું બયું છે ? ” આલાંએ ભવાં ચઢાવી પુછ્યું.

“ અદી માંગે એ આસમાન ને જમીન એક બનવા બરોબર છે ! એની આગલી મુશીબત વખત મેં બોંહાશો બોહોશ ને કાલાવાલા કરી એને મદદ આપવા કરીતી પણ એને માહરી ઓજરખવાહી ભરી માંગણી પણ સાફ ના પાડી હતી. તે માણસ તાહરી પાસ ચાલી ચલાવી આવી માંગે એ બીલકુલ નહીજ બનવા જોગ છે ! એના ખાનદાનતું મગરર ખમીર એને તેમ કરાવે, એ હું માંનતો નથી. આજે વરસો થયાં હું એને પીછાતુંછકે એ ગમે તેવા મુશકેલ સમયમાં પણ કોઈની આશ કરે તેવો નથી ! ”

“ પણ આજે વખત બદલાયોછ, ”આલાં બોલી, “ અસલનો હાલ અદીનો હાલમા નથી.”

“ અસલ પણ એજ હાલ હતો, બલકે એથી પણ બતેતર હતો. અસલ બી જો એ ચાહતે તો ૫૦૦ રૂપ્યા જેટલી નજીવી રકમ એક લહેનમાં પોતાના મુંબઈના કોઈ પણ ફેંદ મારફતે મેલવી શકતે પણ તેમ કરવા કરતાં કોઈ આગલ જઈ હાથ ઝોરવા કરતાં એ આપઘાત કરવાનું વધારે પસંદ કરતે; અને આજે પણ તે તેમજ કરે એમ મને માલૂમ જીગર કહેછ !”

“ સોહરાય, તને ત્યારે શું તાહારી જીગરના કહેવામાં વીશવાશ નથી ?” આલાંએ પુછ્યું, “ શું હું કોઈ દીગર છેઉ કે તને ખોટું કહું.”

સોહરાયે શંકાશીલ બની ખલાં ચઢાવ્યાં !

“ હું જાતે એ બાબદમાં ખાત્રી કરવા માંગુંછ !” તેને પોતાની હેટ પાછી પેહેડી લાકડી ટેબલ પરથી ઉપાડી કહ્યું.

“ કાંહાં જાયછ ?”

“ અદીને મલવા !”

“ પણ અદી ઠોડો પોતાનું કરેકાણું આપી ગીયોછ !”

“ એ શીગેઝ સાથ ગીયોછ એટલે હજી હોટલ ડાયનમમાંજ હશે !”

“ હવે રાત પડી શું કામ જાયછ ? સહવારે જાજો !”

“ નહિ ! આ વાતની પકડી પતીજ મેલવ્યા વગર મને ધડીનું ચેન પડવાનું નથી !” સોહરાય બોલ્યો, “તેં એને કેટલાક પૈસા આપ્યાછ ?”

“ મને બરાબર ધ્યાન નથી. પણ આસરે ૧૦૦ લુઈ,” આલાં બોલી.

સોહરાયે વીચીત્ર ચશમથી આલાં ગમ જોયું. “ એ ખરેજ ધણો નશીબદાર કે એને આજે તે સો લુઈના લગભગ સીતેર હજાર મેલવ્યા !” તે બોલ્યો.

“ હા ! ધણોજ નશીબદાર !” આલાં બોલી, “ સોહરાય, હવે તું કાંહાં જાયછ છેક મોડી રાતે ? સહવારે જાજો !” તેણી કરગરી તેનો હાથ ધરી બોલી.

“ આલાં, તું મને ત્યાં નહી જવા દેતી તેનું કારણ શું ? શું સખ બ સર તું મને જવા ના કહેછ ?”

“ ફકટ ધણી મોડી રાત ચઈજ તેથી !” આલાં બોલી.

“ તેની કાંઈ હરકત નહીં! હું જાઉં છું. તું તાહરે સુધ જા. માહરે માટે ખોટી થતી ના ! ”

પોતાનો હાથ આલાંના હાથમાંથી છોડાવી તે ગયો.

આલાં આરસીમાં પોતાનો પડછાયો ટીકડી સુકી તસ ચશમોએ ઉભી, ધાસ્તી તેણીની આંખોમાં વાસો કરી પડેલી પ્રગટજ જણાતી હતી.

પ્રકરણ ૪૬ મું

“ હું માહરું વચન તોડનાર નથી ! ”

જેવું ટેક્ષીએ ગમડવા માંડ્યું તેવુંજ શેહેરાં અદી તંરફ વહાલ જરી આંખોએ જોઈ ખોલી, “ અદી, તું શું કામ નાહશી ગીયો ? ”

“ હું ચોર હતો તેથી ! ” અદીએ ઉત્તર આપ્યો. તેના મગજમાંથી બીન્નબીન્ન કીસમના વિચારોનો ઘોષ પુર ઝડપે હમના વહેતો હતો. પલ્લકમાં ફેરવાઈ ગયલા પોતાના કીસમતના ફાટાખાઝ નખરાં પર તે મનન કરવા પડ્યો. એ ઘડી તેને પ્રથમમાં તો માનવાને પણ ના પાડી કે તે બધું ખરેખર બન્યું હતું! પણ નોટોના અને ગીનીઓના ચોરાયા લચ્ચીને ઉપસાઈ આવેલા પોતાના દગલાને પાટલુનના ખીસાઓ તે વાતના ખરાંપણની જીવતી સાહદત પુગાડતા અને પુકારતા હતા, તે જોઈ એ પણ તે અન્યથાના ગારમા ગરકાવ ગયો.

“ તું નાહશી જવામાં મોટો ગધેડો બન્યો છો, “ અને તાહરા આપના મરણની ખબર થતાંજ તું નહીં પાછો ફર્યો એ તેં ઘણીજ મોટી મુરખાઈ વાપડી! તાહરે તુરત આવવું હતું, અમે તાહરી કાગને ડોલે વાત જોય હતી ! ”

“ કારણ ? ” અદીએ પુછ્યું.

“ કારણ એ કે મેં તાહરી નીર્દોષતાની ખાત્રી તેણીને પુરતી કરી આપી છ ! ”

અદી આ સમજી પોતે તે વખતે એક ટેક્ષીમાં ખેડો હતો તે તમામ જુલ જઈ પોતાના પગ ઉપર ઉછલી ઉભો થવા ગયો; પણ તેનું માથું તેમ કરવા જતાં ટેક્ષીના ટોપ સાથે જોરમાં અઠડાયું, અને તે પાછો ઢબ દેતો કે પોતાની જગાએ ખેસી પડ્યો.

“ તમે તેમ કાંય કીધું ? ”

“ ગધેડા ! ” શીરોઝ ઠૂંડે કહેજે બોલ્યો, “ મેં તાહરી નીર્દોષતાની ખાત્રીની સાથ તેણીની પોતાની પણ એ બાબતની તમામ નીર્દોષતાની ખાત્રી કરી આપીછ ! ”

અદી સ્તબ્ધ બની, ડોલા ફાડી, શીરોઝને ટીકવા પડ્યો. તેને પોતાનું વિચારોથી ભ્રમીત બની ગયલું મગજ તે વિચારોની યાદ કમી કરવા જોરમા દાખ્યું.

“ માર્છ ગોડ ! માર્છ ગોડ ! હું કેવો મુરખ ગધેડો બન્યો ! તેણીનું કહ્યું માની લેવામાં કેટલો સચુપીડ બન્યો, ” તે પોતાનું ધમધમી રહેલું દેમાગ દાખી બોલ્યો.

“ ત્યારે તેણીએ તાહરી આગળ કનફેશબી કીધેલું કે ? ” શીરોઝે પુછ્યું, “ તમે જેઉ તે વખતે એકમેકને બચાવવાની ધુંધમાં હડહડતું જીવું બોલ્યાં. ખાલી કાગનો વાધ કરી મેલ્યો. અને એ સઘસો વખત ખરો ચોર તો તમારી મુરખાઈ નાદાન્યત ઉપર હસ્તો અને મનમાં રમુજ મેલવતો ત્યાંજ હાજર હતો ! ”

“ ખરો ચોર ત્યારે શું-? ત્યારે શું-? ” અદી બોલતાં અચકી અટકી ગયો. અત્રે ટેક્ષી હાટલ આગળ આવી થોભી. તેઓ ઉતરી પડ્યા. શીરોઝ બાહું ચુકવ્યું; અને તેઓ પોતાના રમમા જઈ બેઠાં.

“ કાઉબા ! ” અદી બોલ્યો.

“ મને હવે એ નામથી બોલાવતો ના ! ”

“ કારણ ? સબબ ? ” અદીએ અચરત બની પુછ્યું.

શીરોઝે પોતાની કાંઠાંણી જેમ આલાંને બપોરના કહી હતી તેમ કહી. તે જાણી અદી કંઈ ઠોડો અચરત ને અજબ થયો નહી.

“ ત્યારે શું ફેની નીર્દોષ છે એમ તમે ધારોછ ? ”

“ હા ! ખાત્રીથી માનુંછ ! ”

“ ત્યારે ગુનેહગાર કોણ છે ? ”

“ તું નહી અટકલી શકતો ? ”

“ હું અટકલી તો શકુંછ મગર માહરા મનની ખાત્રી થતી નથી ! ”

“ કારણ ? ”

“ તે માહરા કુંડુંબની મોટી દીલશોઝ ખપર ખવાહ છે ! આજેજ બપોરે તેણીએ માહરી સાથ એવી ભારી વાપરીછ બલાઈ કે તેણી પર શકબી લઈ જવો એ હું ગુનાહનું કામ સમજુંછ. આજેજ બપોરે એને

મને એકએને અગયારસો લુછ આપ્યાં, અને આ મઠક એકદમ છોડી જવાની બહી સલાહ આપી ? ”

“ કોણે ? ” શહેરાંએ પુછ્યું.

“ આલાંએ ! ”

“ એજ-એજ રાંડ નાપાકના ત્યારે બધાં કરુંક છે ! ” શહેરાં બોલી ઉઠી.

“ એ તું શું બકેછ, શહેરાં ? ”

“ અદી-અદી-તાહરી સુધી કાંલં ગઈછ ! તું શું વિચારી શકતો નથી કે એ આલાંએ તુને એટલા બધાં નાણાં કાંચ આપ્યાં ? શું તેં માગ્યાં ? ”

“ નહી ! મને ઉલતાં એનેજ બોંહોંશા બોંહોંશીથી આપ્યાં. પેહેલાં તો હું લેતોજ નહી હતો; કારણ તું જાણેછ શહેરાં કે કોઈ પાસ હાથ ઓરવા કરતાં મરવું હું વધારે પસંદ કરેછ ! ”

“ બોંહોંશા બોંહોંશીથી ? ”

“ હા ! ને જ્યારે મેં લેવા નાજ પાડી ત્યારે કહ્યું કે બસ એમ સમજ કે એ મેં તને ઉછીના તરીકે આપ્યાંછ ! ”

“ ને બીજું શું કહ્યું ? ”

“ મને મોંટેકારસો અર્ધા કલાક પછી ઉપડી જનારી ત્રેનમાં છોડી જવાની મજબુત બલામણ કરી ! ”

“ ને તે છતાં-ને તે છતાં અદી તું સમજી શકતો નથી કે તેમ કરવામાં તેણીની મતલબ શું હતી ? ”

“ વળી શું ? મને આય અદીના ધામથી દુર રાખવાની—”

“ ખામોશ ! તાહરી સુધી બુધી મને ગુમાવલી લાગેછ. અદી તું શું એટલું નથી જોઈ શકતો કે તેણીની તેમ કરવામાં મતલબ તુને સોહરાબને મલતો અટકાવવાની હતી ! ” અગોર શહેરાં બોલી.

“ તેનો કંઈ સબબ-કારણ ? ”

“ સોહરાબ અને ફેનીનાં ગોઠવાવા—”

“ બસ-બસ ! હું સમજ્યો-બધું સમજ્યો ! ” અદીની આંખ આગલ અત્યાર સુધી ફરી રહેલો અધકારનો પરદો હવે તડાકામાર ખુલી ગયો. હવે તે દીવાની જોત જોવું બધું પ્રગટ જોઈ શક્યો.

“આલાં સોહરાંય પર મોહીત હતી, માટે ફેનીનું નીકદન કાઢી નાખવા પોતાનો નેકલેસ તેણીના ઝવેલ કેસમાં છુપાવ્યો ને-ને આય બધો ઘોંટાલો વરી ગયો! હા! હવે મને ભાન આવ્યું!” તે બોલ્યો.

“દીવાની જોત જેવું એ પેહેલેથીજ ખુલ્લું હતું!” શ્રીરાજ કે જે અત્યાર સુધી ઉપલી વાતચીતમાં એક પણ બોલ બોલ્યો નહીં હતો તે હવે બોલ્યો. તેના નહીં બોલવાનું કારણ તેને આલાંને એ સંબંધી આપેલું વચન હતું કે કોઈ પણ પ્રકારની તેની નામોશી તે હેઠળ બહાર કાઢશે નહીં. પણ હવે તેણીનું પાપ અદી અને શેહેરાની નજર આગત વધુવાર છુપું રહેલું નહીં જોઈ; તેને પોતાના વચનમાંથી મુક્ત થયેલો ધારી તે બોલ્યો. “અગર જો તમે ધીરજથી વિચાર કીધો હતો તો તુરતજ ખરું જણાતે! પણ એકમેકને બચાવવાની ઉમીદમાં તમે શાંતી તજ સામો ગોલો પીદારો વારી દીધો. ખરાંનું ખોટું અને ખોટાંનું ખરું કરી માર્યું!”

“મને તો પેહેલેથીજ એવો ખટકો થયો હતો!” અદી બોલ્યો.

“તો તે પર તેં પેહેલેથીજ પુખ્ત વિચાર કાંય નહીં કીધો?”

“મને તેમ કરવાનો સમો મલ્યોજ નહીં!”

“કારણ?”

“આલાંની બહારની બલમનશાઈ તથા દીલશોઝી ભરી ખ્યરખવાહીયે તે ખ્યાલ માહરા બેજાંમાંથી નાખુદ કીધો. ફેની પણ ખરી ખંખારીને કંઈ બોલીજ નહીં તે!

“કારણ તે તુને ચોર ધારતી’તી?”

“હા! હવે બધું મને ખુલ્લું સમજ પડેછ, પ્રગટ જણાયછ. આલાં દોસ્તના સાહયામાં દુશમન નીકળીછ; ફરેશતાના લીઆશમા શયતાન નીવડીછ. એ દગાબાઝ દદાનાજ મટલખી પ્રપંચોનો હું અને ફેની સેહેલા-ધથી ભોગ થઈ પડ્યાંછ. અને તેથી સોહરાબની જગર કોઈ દીગર થઈછ ગરીબ માહરી વાહલી માનઈ, તે હાલ શું કરેછ?”

“એક આખરદાર પારસી ફ્રીલીમાં ‘ગવરનેસ’ની નોકરી!”

“નોકરી! ગુડ હેવનસ! નોકરી!” અદી પુકારી ઉઠ્યો, “સરદાર નવરોજની બેટી, અને સરદાર અરદેશરની બેહેન એક હલકી નોકરી કરે! માહરા ખુદાય; એ કેવી નામોશી? કેવી બેજલત!!”

“અદી, એમાં નામોશી કે બેજલત જેવું કંઈજ નથી! કોઈ બી રીતે આખર દરકારથી ગુજરાન કરવામાં શરમાવા જેવું નથી. મેં તેણીને

મદદ કરવા માંગી, માહરી સાથે હાંધે આવવા પણ સમજાવીને કહ્યું પણ તે એકની એ થઈ નહી. મેં આપવા કરેલો સારો માસીક મુસારો પણ તેણીએ કમુલ રાખ્યો નહી. એટલે પછી છેલ્લે સરવારે નાચારીએ એની મરજીથીજ મેં આપ નોકરી એને મેલવી આપી !”

“ ઓ હીનસપતી !” અદી છેડાઈ બોલ્યો, “ એ બધી નામેશી અને બેગલતોનું પુરેપુરું વેર પેલી દગાખાજ દદા ઉપર હું જરૂર બા જરૂર લેવશ !” તે બોલ્યો; અને હડાક દેતો કે ઉડી ઉભો થઈ, બારણા તરફ ધસ્યો.

“ કાંઈ જાયછ ?”

“ આલાં આગલ !”

“ કાંય ?”

“ એનું પાપ ઉઘાડું પાડવા ! એ દગાખોરને એને ફેજે પુગાડવા ! એ ચુડેલને તેના ખરા રંગ રૂપમાં રજુ કરવા !”

“ એવકુદ ! તું કરવા શું માંગેછ !” શીરોએ પુછ્યું.

“ ખરું નરું !”

“ તાહરી પાસ પુરાવો શું છે ?”

“ પુરાવો ? પુરાવો ?”

“ હા ! પુરાવો ! તું ત્યાં જઈને કહેશે કે તું ચોર છે તે એ કંઈ એમ માની ને કમુલ લેવાની છે યા બીજું કોઈ બી માનનાર કોણ છે ? તાહર સાંભળનાર કોણ છે ? તાહરી પાસ પકડી પતીજનો પરફજ શું છે ? આલાંને તું હજી પુરતી પીછાનતો નથી. તે મકકરખાજ માહીલાને બરાબર ઓળખતો નથી ! તું શું એમ ધારેછ કે તેણી પોતાનો અપરાધ તાહરી એવી વગર પાયાની ધામધુમથી એક ઘડીભર બી કમુલ કરી દેશે ! જા-જા, નાનાં તે ખંધી ચોરતે તને અહીં જેતાં સાથજ કંઈ એવો પલાન આગમચથીજ પોતાના બચાવ કાજ મનમાં ગોઠવી રાખ્યો હશે કે તું જેવું કંઈ એવું કરવા જશે તેવોજ હડધુન ને પશેમાન બની બહાર પડશે ! આલાંને શુનેહગાર પુકરાવનારો એક બી પુરાવો બ્યારે તાહરી પાસ નથી તો પછી તાહર ઘડીભર બી કમુલ કરશે કોણ ?”

“ ખચ્ચીતજ ! તમે કહેવછ તે ખરુંજ છે, વાજબી છે ! માહરી પાસ કંઈ બી પકડો પુરાવો નથી ! ને તેની ગેરહાજરીમાં કોઈ બી માહરી વાત માનનાર નથી ! પણ ત્યારે હું શું કરું ? શું તે દગાખાજ દદાને સુખે જવા દેઉ ?”

“ નહીં! તેના કરતુક મુજબની શીક્ષા તેને થવીજ જોઈએ !”

“ કેવી રીતે? શું સોહરા ” પાસ જાઉં ને આ વાત કહું ?”

“ નહીં! આલાંએ તેના મનને એવી રીતે વસ કરી લીધુંજ કે તે તાહરં ખીલકુલ માનનાર નથી ! તે તો તને એમજ સામે સવાલ કરશે કે તેજ વખતે એ ખુલાશો તેં કર્યો કાંય નહીં ? રહી રહીને હમના કયાંથી આયો ?”

“ રાઈટ યું આર ! ત્યારે શું કરું ?”

“ આલાંને માહાત કંઈ આડકત્રી રીતે કરવી જોઈએ ! તેણીએ રમેલા ફરેખનો ખટ્લો ફરેખથીજ વાલવો જોઈએ !! એ અફઝાતુન ઓરતને તું તેના મોઢાં પર જઈ ચોર પુકારશે, યા તેના ખાવીંદ આગળ એવી વાત કરતો જશે તેથી કંઈ એ ડરશે, યા માહાત થશે નહીં ? એને ઘેરવા માટે તો કંઈ આડકત્રો ઉપાય ગોઠી, એને અચાનક સપડાવવી જોઈએ !”

“ તેવો ઉપાય તમે નહીં સુચવો, કાઢ્યા ?” શેહરાંએ અદી તરફથી વીનંતી કરી,

“ તમે મને નહીં મદદ કરો ?” અદીએ સવાલ કર્યો.

“ હું તને મદદ કરું ને નહીં ખી કરું એવી કદંગી હાલતમાં છું !”

“ તે કેમ ?”

“ જેમ તું એ નાપાકની દગાખાત્રીનો ભોગ થઈ પડ્યોજ, જેમ સોહરાખ તેના ફરેખમાં ફસી તેણીને ભલાઈનો ભંદાર ને નેકકેરદાર નમુનેદાર સમજી તેને વરી ખેસી પોતાને વેચી ચુકોજ તેમજ હું પણ એ ચંદાત્ર ઓરતના હાથ ઉપર વેચઈ ચુકોજ.”

“ માઈ ગોડ ! શું તમારી સાથ ખી એને કંઈ દગો કીધોજ ?”

“ માહરી સાથ અંગત તો નહીં-પણ આડકત્રો !” ફીરોઝ ખોલ્યો.

“ કેમ ? કેવી રીતે ?” શેહરાંએ પુછ્યું.

“ અદી, મને પેહેલેથીજ શક હતો કે તમે ભાઈ ખેલેન નીર્જીવ છો; અને તે માહરા શકમાં તેં શેહરાં આગળ તે યાદગાર દીવસની સહવારે ફેની અને સોહરાખ વચ્ચે નકકી થયલા કારજની કાંધેલી વાતથી ઉમેરો થયોજ ! પણ એક ચોક્કસ સખખ સર હું અનધન વિચારમાં હોવાને લીધે તે વખતે માહરા વિચાર જાહેર કરી શક્યો નહીં. ત્યાર પછી મેં આલાંને, હું મહાલ છોડી ગયો તેની ખે દીવસ આગમચ ઓચીંતો એ સવાલ કર્યો; તેણી ફગલાઈ ગઈ-સપડાઈ ગઈ. પણ તે મકકારે ઓરતે પોતાના ફીતુરી આ

ચરીત્ર ચલાવી મને ઘડી ભર બાન બુલો બનાવો દમ, માહરા મુવા
આપના કસમ માહરી પાસ લેવાદી તેણીની કાઠ પણ પ્રકારની નામોશી
હોય બહાર નહી કાઢવાના ફરેયથી સપત લખ લીધા; અને હું તેમ કરી
ફસી ગયો!”

“પણ એવા કસમ લેવાનો સગમ?” અદીએ પુછ્યું.

“તે હું જાહેર કરી શકતો નથી!”

“કારણ?” શેહેર એ મનતેજ્ઞતાથી પુછ્યું.

“તેમ કરતાં તેણીની નામોશી જાહેર થાયછ!”

“નામોશી! કંઈ નામોશી? આય નેફલેસ સંખંવીજ?”

“નહી બીજી!”

અદીએ કંઈ નહી સમજ પડવાથી અજ્ઞયખીથી ડોલા ફાડી તેની
ગમ જોયું.

“ત્યારે શું તમે અદીને નહી મદદ કરશો?” શેહેરાંએ ગદગદીત
કરે કહ્યું.

“નહી! માહરા મુવા આપના સોગંદ હું તોડનાર નથી!”

“પણ તે સોગંદ તમારાજ પોતાના કહેવા મુજબ ખીલકુલ ફરેયથી
લીધા હતાની?” શેહેરાંએ દલીલ કરી.

“હા! સરયામ બુચ્યામથી-દગાથી-ધોંકાથી!”

“તો પછી તેના કેસમાં આપેલું વચન એક વચન કેમ ગણાય?”

“આખર કરે તે વચનજ છે! ફરેયથી કે દગાથી, દાગાથી કે ફીતુ-
રથી તે જે હોય તે મગર માહરા મુખમાંથી પુર ગંભીરામથી નીકળેલા તે
ખોલો એક સાચ્યા જરથોસ્તી તરીકે હું કદી તેડનાર નથી,”

“ત્યારે શું તમે અદીને મદદ નહિજ કરશો?” શેહેરાંએ આંખમાં
પાણી સહીત પુછ્યું.

“નાચાર છું! અગર જો હું ચાલું તો હું એક તડાકામાં-એક પક્ષમાં
તેણીને ઉઘાડી પાડી શકું; પણ માહરા ખોલ-કોલ મને તેમ કરતા અટકાવેછ!”

“ત્યારે હું શું કર?” અદીએ ઓજરખવાડીથી પુછ્યું, “મને
કંઈ ઉપાય તો મુચવો?”

“હું તુંને દરેક આડકત્રી મદદ કરશા! મગર કોઈખી પ્રકારની સીધી
મદદ કરવાથી તદ્દન પરહેજ રહેવશ!

“હીક! કહો હું શું કર?”

“તું આવતી કાલે સહવારના પોહોરમાં મોન્ટેકારલો છોડી જા ને રાતના આસરે સવાનવ સાડાનવને સુમારે હાંધી પાછો ફરજો ને સીધો રોયલ ઓપેરા હાઉસમાં નંબર ત્રીજા બોક્સમાં આવજો. જ્યાં હું, શેહેરાં, સોહરાય અને આલાં બેઠેલાં હોઈશું. ત્યાં આવી તું જાહેર કરજો કે ફેની નાઇસ આવીછ. તું આલાં તરફ ઉભો રહી આ ખુલાશો આપજો; ને મને ખાત્રી છે કે એ તાહરા બોલવાની સાથ તેણી બેહદ ગભરાટ તથા દીવના દંખને મારે શીકડી મારી જશે, કદાચ ‘શોક’થી બેશુદ્ધ બી બની જશે. પછી તું સોહરાય આગળ પરમ દહાડે જઈ સમ્રાજો ખુલાશો વીગતવાર કરજો !”

“ને શું સોહરાય તે માનશે?”

“હા !” શીરાજે ખાત્રી આપી.

“કારણ ?”

“તું આવશે તેની અગાઉ હું સોહરાયને આલાં સંબંધી કંઈ સામુદ વસવસામાં મુકશ ને તાહરા એકાએક આગમણ અને ખચરથી તેણીનું ચોકવું તેને વધારે વસવસામાં મેલશે ! એટલે તાહર કામ પછી સેહેનુ થશે ?”

“પણ તમે એવું તે શું કરશો કે જેથી સોહરાય વસવસામાં પડશે ?”

“વેલ ! તે હમના હું તને કહી શકતો નથી ! બસ હું કહું છું તેમ તું કરજો !”

“પણ આલાં, સોહરાય ઓપેરામાં આવશે ?” અદીએ પુછ્યું.

“હું કંઈ બી કરી તે લોકને લાવશ ! પણ તું હાંધી સહવારના પોહોરમાં ને બને તો રાતો રાત, નાઇસ યા હેનટન જેવાં કોઈ નજદીકના મથકે ચાલી જા, ને ત્યાંજ કાલનો આમો દહાડો કાઢી નાખજો !”

“પણ એમ એટલું બધું કરવાનો સખખ !”

“તું હજી તદન નાદાન છે ! લુચ્ચી આલાંને તાહરી હાંધની હાજરી ઘણી ગભરાવનારી થઈ પડીછ, તેથી તે કાંઈ બી કરી હાંધથી કાલ બપોર યા રાત પડતા નાહશવા કરશે ! મોન્ટેકારલો છોડી જવા સોહરાયને ઉધું ચતુ સમજવશે, દયાણુ કરશે ને હાથમાં આવેલો શીકાર જો તેમએમ થયું તો છટકી જશે ! શું સમજ્યો ? તેથી જો હું એ લોકને સહવારના જઈ એવી ખચર પુગાડશ કે તું રાતો રાત હાંધથી ઉઘાંગરી કરી ગીચોછ તો પછી આલાંને જરા ધીરજ આવશે; નચીત બનશે; અને તે નચીતાઈનો લામ તને બેવડો મુલશે ! શું વાત ધ્યાનમાં ઉતરી ?”

“હા! તમે કેહવછ તે તદ્દન રાસ્ત વ દરસ્ત છે!”

“તો જા! મેં કહ્યુંછ તેમ બરાબર કરજો?”

“ડીક! ત્યારે હું રજા લેકુંછ!” તે ઉડી ઉભો થતાં બોલ્યો; અને શીરોઝને શેકહેન્દ કરી શેહેરાંને બાઉકર્યો.

“કેમ? મને શેકહેન્દ કરતાં શરમાયછ શું?” શેહેરાંએ હસીને પુછ્યું.

“ન-નહી! પણ તમારો હવે દરજ્જો માહરાં થાને વધારે આજ્ઞા છે માટે તે માહરે જાલવવો જોઈએ!” તે બોલ્યો.

“માહરા વધેજ્ઞા દરજ્જાની સાથ માહરી તાહરા તરફની લાગણી પણ ફેરવાયતી સમજેછ શું?” તેણીએ ગુસ્સો કર્યો; તેણીના મુખ ઉપર તે બોલવા સાથ સુરખી ચઢી, “અદી, હું તને વીસરી ગઈ નથી! શું તું મને વીસરી—!”

“ઓ નો! જરા બી નહિ! તમારી યાદ માહરા દીલમાં હરપલ છે!” અદી બોલ્યો.

“નાઉ શું કવીટ અસ!” શીરોઝે જરા ભવાં અધાવી કહ્યું, “ને મેં કહ્યુંછ તે ધ્યાન રાખજો!”

“ડીક ટટા!”

“ટટા!” શેહેરાં શેકહેન્દ કરતાં બોલી.

અદી હાંટલ ડાયદમમાથી બહાર પડી પોતાના હાંટલમાં ગયો. એક ઘણાજ મધ્યમ કલાસના કંગાલ જેવા હાંટલમાં તે રહેતો હતો..

તેના ગયા પછી શેહેરાં ડોડો વાર ટાહેલું કરતી બેઠી. પછી સુવા ગઈ; અને રૂમમાં એખસો શીરોઝ બહીસકી સોડા મીપ કરતો, ને આજના બનેલા બનાવો પર વિચાર કરતો બેઠો. પણ તે ઘણો વાર એકસો રહ્યો નહી કેમકે આજ્ઞા સાથ તણુપાંચ કરી નીકળેસો સોહરાખ તેટલાં ત્યાં આવી ચઢ્યો!

પ્રકરણ ૪૭ મું.

શંકાની શરૂઆત.

“કેમ? તમે હાઈ રાત પડી!”

“હા! મને કામ છે.

“ શું ?”

“ અહી કાંઠાં છે ?”

“ ગીયો !”

“ ગીયો ? કાંઠાં ગીયો ?” કંઈક નાશીપાસ યની સોહરાબે બોલ્યો.

“ બેસો, બેસો એટલો બધો અકરાત ગમરાત શાંતો કરો છ ?”

શીરોઝે ધીરજ આપી, “ શું છે ?”

“ કંઈ નહી રે ! હું અહીંને મલવા માંગું છ !”

“ એ તો હમણાંજ અહીંથી ગીયો !”

“ કાંઠાં ?”

“ એના હોટલમાં !”

“ ક્યાં ?”

“ તે કંઈ મેં એને પુછ્યું નહી !” ફીરોઝ બોલ્યો, “ પુછી લેવાની મને ક્ષમ બી રહી નહી ?”

“ કેટલો વખત થયો એને ગીયાને ?” દીલગીર સાદે સોહરાબે પુછ્યું.

“ પા કલાક ઉપર થયો !” ઘડિયાલ તરફ જોઈ ફીરોઝ બોલ્યો.

“ ક્યા હોટલમાં એ હાંઈ રહેછ તે કંઈ એને તમને નહી જણાવ્યું ?

“ નહી ! ને મને પુછી લેવાની બી યાદ નહી રહી.”

“ પીટી ! હું એને મલવા માંગતો તો ! એક ખુલાશો એની પાસ મેલવવા માંગતો તો ! !”

“ શાંતો ખુલાશો ?”

“ એને પોતાનેજ લગતો !”

“ યું મીન પેલી નેકલેશની ચોરીને લગતો !” શીરોઝે પુછ્યું.

જરા વાર રહી સોહરાબે હકારમાં જવાબ કર્યો,

“ તે વીશે મને એની સાથ હમનાજ વાત થઈ !” શીરોઝે કહ્યું.

“ હાં ! પછી ! એને શું ખુલાશો કર્યો ?” ઘણીજ આતુરતાથી સોહરાબે પુછ્યું.

“ એ નીર્દોષ છે !”

“ વેલ, તે તો મને બી ખબર છે કે એ ગુનેહગાર નથી. હું તો એમ પુછવા ચાહતો તો કે એ ચોરીમાં એનો જરાબી હાથ છે કે ? એ ચોરીની વાત એ ચોરી થઈ તે આગમચની જાણતો હતો કે ?”

“ તેઓ તો ‘કવેશચન’ મેં એને પુછ્યો નથી!” શીરોઝ બોલ્યો,
 “ સોહરાયજી તમે શું એ વીશે નક્કી ધારો છો !”

“ આઠ એમ નોટ એટ ઓલ સ્યુર! મગર એટલું તો ખરું જ છે કે
 એ અદી બગડીને ધુર થઈ ગયો છો! માહરી ધણીઆણીએ આજે એને
 નાણાંની મદદ કીધી તે મને આટલી થઈને પસંદ નથી. તેમ કરવા માટે
 હમના હું તેણીને ગાંગરી આપો છો !”

“ ધણીજ દીલગીરી સાથ મને તમારા વિચારથી છુટું પડવું પડે છે.
 હું અદીને જરા બી બગડી ગયલો ધારતો નથી. તે અસલ જેવો હતો
 તેવો જ હાલ છે,” શીરોઝ ભાર મુકી બોલ્યો, “ સોહરાયજી, અદી માટેનું
 તમારું મત ધણું હલકું પડી ગયલું લાગે છે.”

“ હા! તેમ છે ખરું!”

“ ને તેની બેહેન માટે ?”

“ મીસ ફ્રેની વીષે કંઈ વાત હું કરવા માંગતો નથી.” સોહરાય બોલ્યો.

“ સોહરાયજી શેઠ, આજ વરસો થયાં હું અદી અને ફ્રેનીને
 પીછાનું છું, અલકે રાસ્ત કહું તો માહરી નજર આગલ તેઓ ઉધર્યા છે;
 ને તેથી તે લોકની ચાલચલન ને રહેની કરની તપાસવાની મને ધણી અચ્છી
 ટકો મલી છે, ને તે ટકોનો ઉપયોગ મેં પુરેપુરો કરેલો છે, ને તે પરથી હું
 કહું છું, ખાત્રીપુરવક કહું છું કે અદી યા ફ્રેની ચોરી જેવો નીચમાં નીચ
 અપરાધ કરે, એ હું યા તમે હમના જીવતા નથી એવું કહેવા બરાબર
 છે. તેઓ નીર્દોષ છે એમ હું સાચ્યાં દીલથી ને ખાત્રીથી માનું છું; ને
 ચાહવું ખુદાનું છે તો ચંદરોજીમાં તે પુરવાર કરી આપવા માંગું છું!”

સોહરાય શીરોઝનું બોલવું સમજી ખુરશીમાંથી ઉછલી ઉભો થયો;
 અને ધણાંજ ઝનું નથી શીરોઝ તરફ જોઈ બોલ્યો, ‘ ગુડ ગોડ, મેન! તમે
 એ વાત અત્યાર અગાઉ બોલ્યા કાંય નહીં! તમે તેઓને નીર્દોષ પુરવાર
 કરવા માટે કંઈ પગલાં ભર્યાં કાંય નહીં! ?”

“ બેસો! ધીરા પડો, સોહરાયજી, ઉશકેરાવ ના! મેં કાંય નહીં પગલાં
 ભર્યાં તેનું કારણ હું તમને કહું! હું તે વખતે એક સાધારન ફરજી નોકર
 હતો, તેથી કાંઈ પણ બોલી શક્યો નહીં, તે ઉપરાંત માહરી પાસ પકકા
 પુરાવાઓ પુરતા પ્રમાણમાં હતા નહીં!”

સોહરાય ઓરડામાં આમથી તેમ વિચારના વમલમાં ફરવા લાગો.
 ખ્યાલોના ધસાદાથી તેનું મગજ બધું ધમધમી ગયું. તરેહવાર વિચારો
 તેના મગજમાં કલાકના હજાર માઈલથી બી વધું ઝડપે પસાર થવા લાગ્યા;

જેમાંનાં કેટલક તો વળી હદ ઉપરાંત આશ્ચર્ય પમાડનારા અંતે ભયંકર હતા। તેને તે ખ્યાલોનો રોહ પોતાના મગજમાં વહેતો અટકાવવાની ઘણી ખી તજવીજ કરી જોઈ; પણ તેઓએ તેને છોડી જવા ના પાડી. શીરોઝ ચુંચી આંખે બારીકાઈથી તેની આ હીલચાલ જોતો બેઠો હતો. શંતોષનું એક છુપું હસવું તે તે જોઈ હસ્યો.

“તમારી પાસ હવે હાલમાં પુરતા પુરાવાઓ છે કે?”

“નહી!”

“તમે જેટલું જાણો છો તેટલું મેહેરમાંની કરી મને નહીં કહો? જે તે બેઉ ભાઈ બેહેનો નીર્દોષ છે, તો ખરું દોષીત કોણ છે?” તેને આજી-જીથી પુછ્યું.

“તે હું કહી શકતો નથી!”

“સખબ?”

“મેં કહ્યુંની કે માહરી પાસ પુરતા પુરાવા હજી નથી!”

“પણ તમને કોઈ પર શક તો છેની?”

“હા છે?”

“કોણ પર છે?”

“ઘેટસ અન ફર! જે એકબારગી ગુનેહગારનું નામ તમને હું કહું તો ખી તમને કંઈ તેથી ફાયદો થનાર નથી!”

“શીરોઝ, એ તમે શું બોલો છો? તે જાણવાથી મને ફાયદો નહીં થશે એમ તમે કેમ ધારો છો? સમજો, એ બેઉ ભાઈ બેહેનોને લાગેલો કલંક દુર કરવા, તેઓને બેગુનાહ પુરવાર કરવા, હું ઘણોજ-ખાહેશમંદ છું; ને તેમ કરતાં હું કંઈ ખી ભોગ આપતાં અચકશ નહીં!”

શીરોઝ ઉઠી ઉભો થયો; અને સોહરાબના ખેભાં પર હાથ મુકી, તેની તરફ એકકી તગરે જરાવાર જોઈ બોલ્યો, “કોઈ ખી ભોગ, મીં દલાલ?”

“હા! કંઈ ખી-કોઈ ખી ભોગ!” સોહરાબ મક્કમતાથી બોલ્યો.

“માઇન્ડ વેલ! શું કોઈ ખી ભોગ તે માટે તમે ઘણો નહીં ગણુશો,” શીરોઝે ફરીથી બાર નાંખીને પુછ્યું.

“નહીં ગણુસ!” સોહરાબે તેવીજ મક્કમતાથી વલતી ખાત્રી આપી.

“વેલ, ત્યારે તો ઠીક! તમોએ આજે મને આપેલી ખાત્રી ભવી-શમાં મને ઘણી મદદ કરતા થઈ પડશે!” શીરોઝ બોલ્યો, “હવે એ વાત

જવા દેવ, લેવ જરા વ્હીસકી ખીસકી લેવ !” ફીરોએ એક ગલાસ તથા વ્હીસકીની ડીકાન્ડર તેના હાથમાં થેસવી કહ્યું. સોહરાએ એક પેગ લીધો.

“બાઈ ધી બાઈ, સોહરાબજી, હું તમારે ત્યાં સહવારના પોહોરમાં તમને ઇનવાઇટ કરવા આવનાર હતો !” ફીરોજી જરાવાર રહી બોલ્યો.

“વળી શાંતુ ઇનવીટેશન છે ?”

“ફાયલ ઓપેરાનું, આવતી કાલનું ! તમે તમારા ઘણીઆણીને લઈ જરૂર આવજો. નંબર ત્રણવાલા ઓફસમાં. તે સ્પેશીયલી આપણે માટેનું નવાખઝાદી શેહેરાંએ રીઝર્વ કરાવેલો છે.”

“ઠંકસ ! નવાખઝાદીની ઘણી મેહેરબાની છે. પણ—”

“નાઉ નો પણ ! તમને આવવુંજ પડશે ! શું ? જરૂર પધારી અમને માન આપજો !”

“ઠીક છે આવીશ !”

“આલાંમાયને ખી જરૂર બા જરૂર લાવજો !”

“વાર !” સોહરાએ ઉતર આપ્યો, “અદી સહવારે અહીં આવનાર છે કે ? જો, તેમ હોય તો—”

“નહી ! એ તો આજે ને આજેજ રાતે મૉન્ટેકારલો છોડી જનાર છે !”

“કાંય ?”

“મેંજ તેને સલાહ આપી !”

“શું કામ ?”

“એ જો અહીં રહે તો વળી કેસીનોની મોહીનીમાં પાછો સપડાય ને વધું મેલવવાના ખુરા લોભમાં, આજે જ મેલવ્યુંછ તે ખી કદાચ ગુમાવી દય !”

“રાઈટ યું આર ! તમે ઘણુંજ નેક કીધું ! પણ એ આપણને કેટ પાછો મલશે ખરો કે ?”

“તે હું કહી નથી શકતો ?”

“એ કાંહાં ગીયોછ ?”

“ખુદા ખબર ! મેં તો એને મૉન્ટેકારલો એકદમ છોડી જવાની સલાહ આપીછ ને તે એ પ્રમાણે ગીયો હશે. ક્યાં તેની મને ખબર નથી !”

“ઝોલ રાઇટ! ત્યારે હું હવે રજા લઉં છું! ગુડનાઇટ!”

“ગુડ-નાઇટ!”

સોહરાજ ક્ષીરોઝથી છુટો પડી હોટલ ડાયડમમાં પાછો ફર્યો ત્યારે આલાં જાગતી બેઠી હતી!

“કેમ ડીયર હજી સુતી નહી?” તેને પુછ્યું.

ડીયર સુવે ક્યાંથી? ડીયરના પેટમાં એવો ધાર જેવો ધસકો પડ્યો હતો કે ઉંધ તેણીની આંખમાંથી ઉડી ગઈ હતી.

“હું તમારીજ વાર જોતી’તી!” તેણીએ ફીકરમંદ ચેહેરે સોહરાજ ગમ નજર કરી કહ્યું. “કેમ શું કરી આયો? અદી મલ્યો?”

“નહી! તે તો મૉન્ટોકારલો છોડી ગીયો છ!”

આલાંનો અર્ધો અર્ધ ચીતાંનો બોલો આ સમજતાં ઉતરી ગયો. શંતોષનો એક ઉંડો શ્વાસ તેણીએ ખેંચ્યો.

“ક્યારે?”

“આજે રાતેજ!”

“ક્યાં ગીયો?”

“તે કંઈ ખબર નથી!”

“શીરોઝને કહ્યું હશેની?” આલાંએ પુછ્યું.

“નહી!” સોહરાજ બોલ્યો, “આલાં ડીયર, આજ શું કહે તો’તો જો, હું વીસરી ગીયો. હા, કાલે આપણને આપેરામા જવાનું છે, આવશેની?”

“ક્યાં?”

“રૉયલ!”

“કોણની સાથ?”

“નવાખઝાદી શેહેરાં ને શીરોઝની સાથ.”

“હું નહિ આવશ!”

“તને આવવુંજ પડશે!”

“મને નથી ગમતું!”

“નેવર માઈન્ડ! હું પ્રોમીસ આપી આયો છું તને બી લાવશ, એટલે તાહરે આવવુંજ પડશે. બીચારા શીરોઝે ખતી ખતીને તને બી લાવવા કહ્યું’છ. આપણે માટે સપેશયલી બોક્ષ’ રીઝરવ કરાવેલો છે!”

“પણ માહરી મરજી નથી!” આલાં બોલી. “તું જાજો!”

“ હું વચન આપી ચુકો છ એટલે તને આવવું જ પડશે.” સોહરાબ જરા ચીરડાઈ બોલ્યો; ને તેનો મીઠાઈ અસકતો જોઈ આંખોમાં કાંઈ વધુ બોલી નહિ. તેણીના પેટમાં પાછો ધાસ્તીનો ધસકો પડ્યો.

તે આખી રાત સોહરાબે પોતાના ખીજાના પર જાગીને કાંધી. તેને ઉંઘ મુદ્દલ જ આવી નહિ. પેલી નેકલેસની ચોરી સંબંધી વિચારોથી તેનું મગજ ચર્ચાઈ ખવાઈ ગયું. તેનું દેમાગ બધું ધગધગીતે ધમધમી આવ્યું. છેક પાછલો પોહોર થવા આવતાં વીચારોના જાળમાં ધસારાથી તેના મગજને ઠાક ચઢી, અને તેની આંખ જરા લાગી. તે ઉંઘમાં પડ્યો. પણ તે ઉંઘ ખીલકુલ શાંતી વગરની હતી.

પ્રકરણ ૪૮ મું.

નવો દાવપેચ.

મોન્ટેકારલોની કેસીનો હીએતરનું આલીશાન બાદશાહી મકાન ઉલટ-મંદ તમાશગીરોની ભારે હાથી તમામ ચીકાર ભરાઈ ગયું હતું. આખા યુરોપની બત્રીશીએ ચાંચી રહેલો એક ઘણો જ સુંદર ઑપેરા આજે ત્યાં સ્ટેજ થનાર હતો; અને ‘કવીન ઓફ પ્ર્યુટી’ની પોતાની અનુપમ ખુબસુરતીને લીધે વાજખી ઉપમા પામેલી એક ઘણી જ પ્રખ્યાત એકત્રેસ આજે તે ઑપેરામાં પાર્ટ ભજવનાર હોવાથી, હાઉસ અસાધારણ ખમ-પર હતું.

સ્ટેજની બરાબર સાંમે જ પેહેલા મજલાની ગેલરીની ઉપર ઑક્સી-સોની અલગાર હતી; અને તેમાં નંબર ત્રીજાવાલા બરાબર વચલા જ બોક્સમાં નવાબઝાદી શેહેરાં તથા ફીરોઝ કાલાપેસી ખેલ શરૂ થવાની પંદર મીનીટ આગમચના આવી બેઠાં હતાં. આખા ઑડીયંસની નજર ઠોડોવાર સુધી તેઓ પર જ બેઠાઈ રહી. તેઓ પોતાનાં જ નેશનલ ટ્રેસમાં હોવાને લીધે આટલું બધું ખેચાન થયું હતું. શેહેરાં તરફ ચાલુ ઑપેરા-ગલાસીસો ઑરકેસ્ટ્રા તથા સ્ટોલસમાંથી ટીકાતા હતા; કારણ શેહેરાં કસબી સફેદ સાડીમાં કંઈ અજબ હદ સુધીની મનોહર અને મનહરણ દીસ્તી હતી; અને તેણીની તે ખુદરતી ખુબસુરતીમાં તેણીની ગોરી ગરદન આસ-પાસના એક હીરાના કીંમતી નેકલેસથી જ્યાં વધારો થયો હતો. તે નેકલેસમાં જડેલા આબદાર મોટા સુંદર હીરાઓ ઇલેક્ટ્રીક લાઈટના ઉજ્જ-

શમાં ઝગઝગી રહી દીપી રહ્યા હતા, અને તેના પેહેડનાર પંખેરાંને પણ દીપાવી રહ્યા હતા.

પેહેલી ધંટી ઠોકાવા છતાં આલાં તથા સોહરાબને ન આવેલાં જોઈ ફીરોઝ જરા ચીંતાતું બન્યો હતો; અને ઘણીજ આતુર ચશમોએ ઑકસના બારણાં તરફ વારંવાર જોતો હતો. તે ઇંતેજરીમાં પડ્યો. રખે તેઓ નહીં આવે, ને હાથમાં આવેલી બાજી પાછી બગડે!

બીજી ધંટી પડી; અને તેના અવાજનો ગનમનાત નાનુદ ચતાંની સાથજ ઑકસનો દરવાજો ખુલ્યો; અને દરવાજા પર નાંખેલી મખમલની ભારે ઝાલર ખીસાડી સોહરાબ તથા આલાં અંદર આવ્યાં.

ફીરોઝ, શેહેરાંએ તેઓને ઘણાંજ હેત અને કદરથી આવકાર આપ્યો. ફીરોઝ સાથ હાથ હલાવી, સોહરાબે શેહેરાં તરફ શેકહેન્ડ માટે હાથ લંબાવ્યો, તેજ વખતે તેની નજર પેલા નેકલેસ પર પડી; કે તુરત શેકહેન્ડ કરવાનું બી બે ઘડી બાનબુલો બની જઈ, સોહરાબ વીસરી ગયો; અને નીકળી પડતે ડાળે ટગર ટગર તે નેકલેસને જોવા પડ્યો. તેની અગ્નયખી માધસમાધ ગઈ નહી. શેહેરાંને શેકહેન્ડ કરી તે એક ખુરશી પર ગોથવાયો, અને આલાં ગમ નજર કરી.

આલાંની નજર પણ નેકલેસ પર શેહેરાં સાથ હસ્ત મીલાપ કરતી વખત ખેંચાઈ; અને તેજ પળે તે ધાસ્તીથી મોહોત જેવી ફીકકી મારી ગઈ. ગભરાત તેણીની આંખમાં સ્પષ્ટ તે વેલા જોઈ શકાતો હતો. તેણીનું તનબદન ધાસ્તીને મારે ધ્રુજી રહ્યું હતું, શેહેરાંએ પુછેલી ખેર આશ્ચર્યનો જવાબ બી અલછટપ્પે આપી તે એક ખુરશી પર ધમ દેતી કે બેસી પડી. તેણીએ સોહરાબ ગમ જોયું; સોહરાબે પણ તેણી તરફ તેજ વખતે નજર કરી; અને તેણીના બદનમાં મચી રહેલું ગભરાતનું તુફાણ તેને તુરતજ તેણીની ફગલાઈ ધાસ્તી ખાઈ ગયલી ચશમોમાંથી વાંચી લીધું.

પડદો ઊંચકાયો, પણ સોહરાબે નાટક જોવાને બદલે શેહેરાંની ગોરી ગરદન ઉપર ખીરાજેલા પેલા નેકલેસને જોવાનું જારી રાખ્યું.

“ખચ્ચીતજ, તેને વમાસ્થું; એટલા બધા એક સરખા બે નેકલેસ તો દુન્યામાં હસતી ધરાવતા હોયજ નહીં! તે ત્યારે તેજ નેકલેસ હતા કે જે એકવાર તેના પોતાના હાથમાં મલાદમાં હતો, તે તેજ નેકલેસ હતો કે જે એકવાર આલાંની ગરદન ઉપર ખીરાજતો હતો, આલાંની મતા-મીલકત હતી. ત્યારે તે શેહેરાંની પાસે આવ્યો ક્યાંથી?

તેને ફીરોઝ ગમ નજર કરી, તો ફીરોઝને પોતાની મોહોરદાર ગમ ટગર ટગર કંઈ જાણવા ઇચ્છતી ચશમોએ જોતાં જોયો; અને તેજ વખતે ગઘ રાતે ફીરોઝે તેણીને ઑપેરામાં લાવવાનું કેવું દા'ખીને-ખતી ખતીને ઇજન કર્યું હતું તેની યાદ થઈ અને તેની પોણી ખાત્રી થઈ કે શહેરાંએ હમના પેહેડેલો નેકલેસ અમલ આલાંવાલોજ હતો!

પેહેલો એકટ પુરો થયો; તેજ વખતે એક નોકર એક ત્રેમાં કાર્ડ લઈ ઑક્સમાં આવ્યો, અને શીરોઝ હજુર તે કાર્ડ ધર્યો. શીરોઝે ઉપરનું નામ વાંચી તે સખશને અંદર લાવવાનો હુકમ તે નોકરને કર્યો અને ખીજીજ પળે સરદાર અરદેસર મેહેતા ત્યાં હતો હતો આવી પુગો!

સોહરાય એ ઘડી તેને પેહેલે ઓલખી પણ શક્યો નહી; કારણ તે ગઈ કાલે કગાલ ચીકડે હાલ કપડામાં સજ થયેલો હતો. જ્યારે આજે તેના દીલમાંનો ફેસ કીમથી અને લેટેસ્ટ ફેશનનો ડીપ-ટોપ હતો. પોતાની દાઢી તેને કલીન સેવ કરાવી હતી; ખાલો આર્ટિસ્ટીકલી કપાવ્યા હતા; અને ફાંકડો ભીંધ્યો સેંટો વચમાંથી ઝાંધ્યો હતો; દીલમાં મોંઘામાંનો ઇગલીશ શુટ ધાલ્યો હતો. તથા પગમાં ઘણાંજ ફાંકડા છુટની નવીજ જોડી તેને પેહેડી હતી. ગઘ કાલે તેને હાલ હવાલ અવતારે ને તે ખી વળી ઠોડો વારજ જોવાથી તેનો હાલનો ફેરવાયેલો અવતાર જોઈ સોહરાય તેને પ્રથમમાં તો પીછાની પણ શક્યો નહી.

તે હતો હતો અંદર આવ્યો; અને શીરોઝને ચાંપીને શેકહેન્ડ કરી; અને સોહરાય તરફ ફર્યો; સોહરાયે પણ તેને ચાંપીને શેકહેન્ડ કરી, કે તે આલાંગમ ફર્યો. આલાં તો તેને જોતાંજ ધાસ્તીને મારે ફાટીજ ગઘ. તેનો એહેરો જર્દ મારી ગયો; હદખાહર ગભરાતને મારે તેણીને ચકકર આવવા લાગા; તેણીએ શેકહેન્ડ માટે હાથ લાંબો કર્યો પણ તે પાંદડાં પેરે ધુજતો હતો; એમ સોહરાય જે એક ચી-તે તેણી તરફ ક્યારનો ટીકતો હતો તેને સ્પષ્ટ જોયું.

“અલો! તું અનધાર્યો અહીં?” શીરોઝે પુછ્યું.

“હા! નાઇસમાં મને કંઈ શોહવાયું નહી તે પાછો ત્યાંથી ચાલી આવ્યો. હોટલમાંથી મને ખબર મલી કે તમે અહીં આયાંજ તે અહીં આવ્યો.” અદી બોલ્યો.

“ડીક કીધું!” શીરોઝે કહ્યું, “કેમ બધું નાણું તાહરં ડીકઠાક કીધું?”

“હા! આજેજ નાઇસની ફેંચ બેંકની શાખામાં મુક્યું!” અદી એક ખુરશી પર બેસતાં બોલ્યો, જે ખુરશી આલાંની બરાબર સામેનીજ

હતી, “ માહરા કીસમતની અન્નયખીઓ ગોયા જાણે ગઈ કાલની બપોરથી શરૂ થઈ. ગઈ કાલે બપોરના અનધાર્યા મીસીસ દલાલ મલ્યાં, ને તેવણની મદદની બરકતથી કેસીનોમાંથી સારો જોવો હાથ માર્યો ને વરી ખુશ નસીએ તમે લોક ખી બધા મલ્યાં; વરી આજે બપોરે ફ્રેંચ બેંકમાં ગયલો ત્યાં શું ધારો છ મને કોણ મલ્યું ?”

“ કોણ ?” સોહરાએ પુછ્યું.

“ ફ્રેંચી !”

“ ફ્રેંચી !” આલાં ગભરાતને મારે ઝખકી ઉડી બોલી.

“ હા ! માહરી બેહેન ફ્રેંચી ?” આલાં સામેજ નજર રાખી અદી બોલ્યો, “ એ જો કુટુંબમાં ગવરનેસ તરીકે રહી છ તે કુટુંબ કોન્વીનન્ટની મુસાફરીએ નીકલ્યું છ ને સાથે એ ખી આવી છ. ગઈ કાલેજ તેઓ નાઇસ આવી પુગાં ને આવતી કાલે હાંઈ આવનાર છે.”

આલાં પેહેલાયાંને હવે વધારે સુફેદ મારી ગઈ; અને ધાસ્તીઓના ધસારાને મારે ઓય તેણી સુધ્ધી બોહી બેશુદ્ધ બની ખુરશી પરથી ઉખલાઇ જશે એમ તેણીને લાગ્યું; પણ તેણી જીવ પર જોરાવરી કરી, હીંમત રાખી, ખુરશીના હાથા જોરથી પકડી રાખી ટટાર બેસી રહી સોહરાએ એ સમસો વખત તેણી તરફ ચાલુ નજર રાખી હતી; અને તેણીના એહેરા પર થયલા ફેરફારો બારીકાઈથી જોયા હતા.

“ આલાંમાય, હું કાલે બપોરે તમારું પેલું માંગતું મોટા ઉપકાર સહીત ભરી જવાની રજા લેવશ ?” તેને માંગી લીધું.

“ ક-ક-ક-ઈ ન-નહિ ! ગમે ત્યારે !” આલાં ધુજતા સાદે જોમતેમ બોલી.

“ મને ખી મલતો જજે, અદી,” સોહરાય બોલ્યો, “ માહરે તાહરી સાથ કંઈ અગતની વાત કરવી છે.”

“ હીક !” અદી બોલ્યો; અને પછી શેહેરાં સાથ વાટ કરવા પડ્યો. આ વખતે તેની નજર પેલા નેકલેશ પર પડી; અને તે પણ એ પણ અચરતીને મારે દીગમુઘ બની ગયો. તેને શેહેરાં પર ને શેહેરાં પરથી આલાં પર વારંવાર અન્નયખીથી પુર ચશમો ફેંકી. સોહરાય જો નાટક જરા ખી જોવાને બદલે, એક ચી-તે પોતાની ધણીઆણીને, શીરોઝને તથા અદીને જોતો બેઠો હતો; તે અદીની અન્નયખી નીરખી વધું ખાત્રીપુરવક થયો કે તે નેકલેસ આલાંનોજ અસલ હતો. પણ ત્યારે તે તેની પાસ આબ્યો ક્યાંથી ?

અને તે એ અંકી ઑપેરા પુરો થયો ને તેઓ છુટાં પડ્યાં. સોહરાજ આલાંને લઈ પોતાના હાટલ પર આવ્યો, અને પોતાના રાખેલા રૂમમાં જતાંજ એક ખુરશી પર બેસવાની આલાંને ઇશારતથી ફરમાશ કરી. તેણી બેઠી.

“આલાં, એ તાહરો નેક્લેસ શેહેરાં પાસ ક્યાંથી આવ્યો?” તેને સીધોજ સવાળ કર્યો.

“હું નહીં જાણતી!” આલાંએ તુરતજ રોકડો જવાબ આપ્યો.

“શું ઉઠે? તું નથી જાણતી,” સોહરાજ છેડાયો, “હું કહું છું કે તું જાણેછ. એકદમ મને કહે કે એ તેણી પાસ કેમ ને ક્યાંથી આવ્યો?”

“હું નથી કહેવાની?” આલાં ટડઠાઇ.

“તને કહેવુંજ પડશે!” સોહરાજે ડોલા કકડાવી બાંગ મારી. આલાં ઠઠરી ગઈ. પણ માત્ર બેજ પળ ત્રીજીજ પળે તેણીને કંઈ વિચાર એકાએક સુઝયો. તેણી ખુરશી પરથી ઉઠી ઉભી થઈ અને ઘણાંજ મક્કમ સાદે બોલી, “સોહરાજ, એ માહરી પાસથી બીજી વખત ચોરાઈ ગયો હતો; હું હાલમાંથી ફેની સાથે રીક્રીક કરી પાછી આવવા નીકળીતી ત્યારે! પણ એ ખખર મેં કોઈને કહેવાની હીંમત કરી નહીં; કારણ કે પેહેલી વખતની એ ખખરે જે ભયંકાર પરીણામ નીપજવ્યું હતું તેથી હું ડરી ગયલી છું. બીજી વખત પણ ખુદાની કરમો બક્ષેશથી ચોર પકડાયોછ, ને તે ચોર કાઉબા-શીરોઝ છે!”

પ્રકરણ ૪૯ મું

“ખરું બોલ, ખુદા ખાતર ખરું બોલ!”

ઐયારી આલાંએ હજી પોતાના મક્કર મુક્યાં નહીં; હજી પોતાની દગાબાઝી છોડી નહિ; પોતાના પાપી પ્રપંચોમાં આટલી હદે પકડાવા, સપડાવા છતાં, તેમાંથી છટકવા ખાતર નવાં પ્રપંચો રચવાં તે દગાબાઝ દદાએ ચાલુજ રાખ્યાં!

સોહરાજે તેણીનો ખુલાશો સમજી કંઈ ઉતર ઠોડો વાર સુધી વાલ્યો નહીં; તે તેણીને એકકડા ટગરે ટીકતો તેણીની સાંમે ઉભો. આલાંએ દમપર સુમાર રાખી હીંમતથી કેટલો વાર સુધી પોતાની આંખોને તેની આંખો

સાથ મલવા દીધી, પણ અંતે તેણીના પાપી હૈદાંના દંખે તેણીને આજેજ કરી મેલી. તેણીએ પોતાની અશમાં નીચે કરી દીધી, ફેરવી લીધી.

“તું જુહું બોલેછા!” ઘણાંજ કરદા સાદે સોહરાખ બોલ્યો, “તું સદંતર જુહું બોલેછ. ગઘ કાલેજ મેં તને નેકલેસ ડીનર પર પેહરી આવવા કહ્યું—”

“તે વખત બીહીને મેં એ ખરો ખુલાશો નહી કીધો!” આલાં બોલી.

“પણ તને બીહીવાનું શું કારણ હતું?”

“હું તે સમજી નહી શકતી- પણ પેલી ના પસંદ વાત હું પાછી ઉભી કરવા નહી માગતી’તી!” આલાંએ બચાવ કર્યો.

પાછી તેઓ વચ્ચે ચુપકીદી ફેલાઇ. સોહરાખ તે રૂમમાં એક ધીમી લટાર મારી આવી પાછો આલાંની સાંમે ઉભો. તેનો ચેહેરો સદંતર કરદો બની ગયો હતો.

“વાત માહરા માનવામાં નથી આવતી!”

“સખમ?”

“શીરોજ જેવો એવું કામ કરે એ બનવા જોગ નથી,” તે બોલ્યો, “આલાં, મને ખરું કહે?”

“મેં ખરું કહ્યુંછ. શીરોજજ એ નેકલેસ માહરી પાસથી ચોરી ગીયોછ !”

“તો પછી એ નેકલેસને જોઈ તું મોહોત જેવી શીકકી કાંચ મારી ગઇ?”

“શીકકું શાનું મારી જાય? એ તો શહેરાંને એમ છડે ચોક પેહરી બેઠેલી જોઈ હું અચરત થઇ?” આલાં બોલી.

“નોનસનસ! મેં માઈન્યુટલી મારક કીધુંછ કે તું કંઈ છુપી ધાસ્તીને મારે ફગલાઈ ગઇ, શીકકી ફચ મારી ગઇ!” સોહરાખ ભાર મુકી બોલ્યો.

“કમલાની આંખે બધું પીલુંજ દેખાયછ!” આલાં બોલી.

“એટલે? વાંટ હુ યું મીન?”

“એટલે એજ કે તુંને માહરામાં વીશવાશ વધુ વાર રહ્યો નથી!” આલાં ચીલ્યાઇ.

“ને તે માટે તું તને પોતાનેજ આભારી છે! તાહરી જુઠી વાતો-થીજ માહરો વીશવાશ તાહરા પરથી ઉઠી ગીયોછ !”

“ શેમ ! તાહરે એમ બોલતાં બી શરમાવું જોઈએ—લજવાવું જોઈએ !”
આલાં બીજવાધ બખાલી.

“ આલાં ! આલાં ! ! તું મને બનાવવાજ બેડીછ—ફડાવવાજ બેડીછ !”
સોહરાય કરમરી બોલ્યો, “ ખુદા ખાતર ખરં બોલ ! એ શીરાઝને જોઈ
તું વારંવાર શીકડી કાંચ પડી ગયછ ?”

“ મને એની ગંધ મુદલજ ગમતી નથી ! મને એના જેવા એક
નીચ નોકરડા સાથે બેલાવા બીલકુલ ગમતુંજ નથી ! એને જોતાંજ માહરા
દીલમાં કંપારી છુટેછ !”

“ કારણ ?”

“ હું એને ધીકકારંછ !”

“ સખખ ?”

“ એ ચોર છે !”

“ માઈ ગોડ ! શું ત્યારે તું નહીંજ ખરં બોલશે ?” સોહરાયે
વીનંતી કરી.

“ પણ શું ખરં બોલું માહરં કપાલ !” આલાં તડડાધ.

“ મને કહે કે એ નેકલેસ એની પાસ કેમ ગીયો ? કાંચ ગીયો ?”

“ મેં એકથી અનેક વખત કહ્યું કેની કે એ ચોરી ગીયો, તફડાવી
ગીયો, ઉંચકી ગીયો !” આલાં બોલી.

“ એને ચોરી જવાનો મખખ શું ? કારણ શું ? એ પોતે લાખોનો
ધણી છે, તો પછી એવો એક નેકલેસ ચોરવા જેવો અજીમ અપરાધ
કરવાનું એને કારણ શું ? અગર જો એ ચાહે તો એથી દશ ગણો સરસ
ને કીમતી નેકલેસ એ ખરીદી શકે એવી સારી હાલતમાં એ છે !”

આલાં લજવાખ ઉભી. સોહરાયની મુસ્તકીમ ફલીલનો રદયો તે બી
તેણી શું આપે ?

પાછી તેઓ વચ્ચે જરાવાર ચુપકીદી ફેલાધ. રૂમમાં બે ચાર આંટા
મારી સોહરાય પાછો તેણીની સાંમે આવી ઉભો.

“ વાર, તું આજે અદીને જોઈ એટલી ફંકડી કાંચ બની ગઈ”

“ તે વળી કાણે કહ્યું ?” આલાં તોરમાંજ બોલી.

“ હું કહુંછ !” સોહરાય ઉશકેરાઈ બોલ્યો, “ મેં માહરી નજરે નજર
જોયું કે તું તેને જોતાંજ એટલી ગભરાધ ગઈ કે બેશુધ થઈ જતી જેમ
તેમ અટકી.”

“તું તદ્દન જીહું બોલેછ!” આલાં હવે કંઈજ બચાવની બારી નહીં
જોઈ તરીઆપોવપર આવી ગઈ.

“તાહરા જીવને પુછ આલાં કે હું જીહું બોલુંછ કે સાચ્યુ” સોહ-
રાખ તેણીને ખભાંમાંથી હીલવી બોલ્યો, “હજી બી મને બધું સાચ્યું
કહી દે. નહીં તો કાલે હું શીરોઝ આગલ બડી બામદાદમાં જવશ; કારણ
એ નેકલેસના બેદની માહીતી મેલવ્યા વગર મને ઘડી બરનું ચેન પડવાનું
નથી. માટે આલાં, હું તને વીનંતી કરુંછ-આમ્રહ કરુંછ-અરજ કરુંછ કે
બધું સાચ્યે સાચ્યું જે હોય તે મને કહી દે?”

“મેં તુને બધું ખરુંજ કહ્યુંછ!”

“બીલકુલ જીહું!”

“નહી! સાચ્યું!”

“આલાં, ખુદા ખાતર સાચ્યું બોલ?”

“મેં તુને સાચ્યુંજ કહ્યુંછ!” આલાં બોલી.

“હું માનતો નથી!”

“શું તને તાહરી બૈરીમાં વીશવાશ નથી?”

“બીલકુલ નહીં!” સોહરાખ ઉશકેરાધને બોલ્યો, “તું ખરું કહી દે,
નહીં તો મને શીરોઝ આગલ જવાની ફરજ પડશે!”

“તેમ કરી તું નાહક આપણો ફેસ્તો કરશે?” આલાં બોલી, “આપણા
વચ્ચે ફાટકુટ પડીછ એવી ચાવાચીવી ઉભી કરશે!”

“તે માટે તું પોતેજ જોખમદાર છે!” સોહરાખ બોલ્યો.

“નહીં તું છે, કારણ તુંજ એ ઘેડફનેટો શીરોઝ આગલ જઈ ઉભો
કરવા માંગેછ!” આલાં બોલી,

“આલાં, અગર જો તું સાચ્યુંજ બોલી દય તો પછી કોઈ બી
આગલ જવાનું મને કામ નથી!” સોહરાખે હજી બી સમજાવ્યું.

“મેં તો સાચ્યુંજ કહ્યુંછ!”

“જો હજી બી માન. બહેરે ખુદા સાચ્યું બોલ!” સોહરાખે
અરજ કરી.

“મેં કહ્યુંછ તે ખરુંજ છે. જો તે તું નહીં માનતો હોય તો
જા પછી તાહરે ગમે તે કર!” આલાંએ છેવટનો ‘અલ્ટીમેટમ’ આપ્યો.

સોહરાબ ખીજી સહવારે ઉંઘમાંથી જાગ્યો ત્યારે તેનું માથું કટકા થઈ જતું હતું. આખી રાત તેને જરા ઉંઘ નહીં આવી હતી. છેક પાછલી રાત પડતાં તે જરા જુકણમાં પડ્યો હતો. પેહેલી રાતના કલાકો તેને પોતાનાં ખીજાનામાં ગજબનાક દારૂન વિચારોની દુઃખદાયક તાસવીસમાં કાધ્યા હતા.

તે ઉડી ઉભો થયો, અને ખારી આગળ જઈ પરદો ખીસાડી બહાર ડોકાવ્યું. સહવાર ક્યારની પડી ગઈ હતી. સુરજના તાજગી અને હુંફ બક્ષનારા કીરણો તેના મુખ પર પડ્યાં. ઠંડા સીતલ પવનની મધુર લેહેકાથી તેના દુખતા દેમાગને જરા તાજગી મળી. તે થોડોવાર ખારીએ હવા ઘેરતો ઉભો. એ સઘસો વખત તેના મગજમાંથી ડોકા બંધ સેહેકંડો વિચારો પસાર થયા હતા; તેઓ એક ઘડી ખી તેને શાંતી બક્ષી રાહત આપતા ન હતા.

ઘડીયાલમાં નવના ટકોરા પડવાનો અવાજ સમજી તે ચોક્યો; અને ખારીએથી ખસી દાંતણુ પાણી કરવા પડ્યો અને પછી તૈયાર થઈ આંત્રાંના રમમા ગયો તો તેને મોટી અજબખી વચ્ચે જોયું કે આંત્રાં રમમાં ન હતી.

તુરંતજ તેને ચંગ વગ્ગડી માણસને બોલાવ્યો ને તે સંબંધી પુછપરછ કરી તો તેની મોટી અજબખી વચ્ચે તેને જાણ્યું કે આંત્રાં અર્ધો કલાક અગાઉ તૈયાર થઈ હોટલમાંથી બહાર ગઈ હતી.

આ ખબર સમજી તે ઘણો વીસમ્ય પામ્યો; ને તે નોકરને એક કોશીનું કપ લાવવા દોડાવ્યો; અને તે આવી પુગતાંજ જલદીથી ઓટી જઈ તે પણ હોટલમાંથી બહાર પડ્યો.

ગરીબ બાપડો તો! એક દીગરને મન મનાવી પોતાની જીગર બનાવવા માટે હવે તે પશતાતો હતો. ફેની! તેની ખરી જીગર અગર જો તેની મોહોરદાર બની હતે તો તે આવું અનુભવતે કે? મીઠા ખવાસની તે રૂપસુંદરી તેની સાથે એખી દુઃખ ભરી રીતે વર્તતે કે? ફેની ઉપર ખરાં દીલથી શીદા સોહરાબને હવે ખ્યાલ થતો હતો કે આંત્રાં ઉપર નહીં દીલ છતાં તેણીને વરવામાં તેને એક ગંભીર ભુલજ કરી હતી, કે જે ઉતાવલી ભુલનું પરીણામ આજે તે સેહેવતો હતો.

પ્રકરણ ૫૦ મું.

“કબુલ કર—યા મર!”

આલાંએ પણ આખી રાત મનમગબની તેવીજ સીતમનાક તાસવી-સમાં સબરીને ગુજરી હતી. ઉંઘ તેણીની આંખમાંથી સદાબડી ઉડી ગઈ હતી. મનની શાંતી તમામ નાબુદ થઈ ગઈ હતી. છેલ્લા ત્રણ દહાડા થયા જે ઉપરાસાપરી ફટકાઓ તેણી ઉપર આવી પડ્યા તેથી તેણી સર બ સર ખેબાખરી પડી ગઈ. આવશે ત્યારે આફતો એમ ઝુરાખંધ સામતીજ આવશે એવી તેણીએ વકકી રાખી ન હતી. આવી બલાઓ આજે નહીં તો વરસો પછી પણ કોઈ દહાડો ખી આવી તો પડશેજ એવી તેણીની પકકી ખાત્રી હતી, અને તેવી વખતે તે બલાગતોને કુને-હથી પુગી વલવાને તેણીએ પુરતી તૈયારીઓ કરી રાખી હતી, અને કહેવાની જરૂર નથી કે જો આ બધી આફતો છુંટી છુંટી તેણી પર આવી પડી હોતે તો તેણી પોતાનાં ચરત અને મક્કરથી તેઓને સફાઈથી અને સીફ-દુર કરી બેસતે! પણ ધનશાન ધારેછ શું ને ખુદા કરેછ શું?

હજી તો તેણીની મનની મુરાદને ભારે દગાબાઝીથી પાર પડવાને પુરા પાધરા ત્રણ મહીના થયા હતા નહીં ને તેટલાંજ તેણીના કીધા કર્તુકોની શીક્ષાઓ તેણીને મલવી ગૈબી શરૂ થઈ. કરમ સંજોએ શીરોઝ અને અદી સામતાજ તેણી પર ઉલટી આવ્યા; અને તેણી ઘેરાઈ ગઈ.

હવે શું કરવું તે તેણીને સમજ પડ્યું કે સુઝ્યું નહીં. સોહરાબને મનાવવાની દરેક બનતી તજવીજે વાપરી જોતાં આપણે તેણીને છેલ્લા પ્રકરણમાં જોઈ આવ્યા છીએ; પણ સોહરાબ એકનો બે થયો નહીં, સમજ્યોજ નહીં. તેના મનની સમાધાનીજ થઈ નહીં, તેના દીલમાં પેડેલો ખતરો દુર થયોજ નહીં. અને સહવારે તો તે હવે એ વાતની પકકી પતીજ મેલવવા ફીરોઝ આગલ તેના હાટલમાં જનાર હતો, એટલે તો બસ આલાંએ વિચાર્યું કે તેણીનું આવીજ બન્યું હતું. ફીરોઝ પોતાનું વચન તોડી સધલુ ખરું કહી દેશે, સત્ય પ્રગટી નીકલશે, અને તેણીની સધલી દારૂન દગાબાઝીઓ ને શયતાનયત ઠાગો ઉંઘાડો પડી જશે! ને તે બજાતાં સોહરાબ તો શુંનું શું કરી બેસશે? સોહરાબને સર્વ થાંને પોતાની આખર વધારે પ્રીય હતી એમ આલાં સારી રવેસે જાણીતી ને માનતી હોવાથી તેણી વધારે ડર ખાઈ ગઈ-હેબતાઈ ગઈ!! સોહરાબ પોતાને એમ સાબુટ

વેચાયલો જોઈ; આલાંના હાથ ઉપર થગાયલો, બોલવાયલો જોઈ; તથા એક ચોર ચોરત સાથ-બમે મરંતબાની ચોર બનેલી ચોરત સાથ પોતાને સરયામ ઠાગાથી શેહાદીના ગાંઠથી જોડાયલો જોઈ તે કેવો ગુસ્સાથી. હદયાહ-રના ક્રોધથી હાવરો બાહવરો, દીવાના જેવો બની જશે!!

આલાં, નીકળી પડતા ફાટે ફાટે ડોળે, ને વિચારોથી ધમધમીને ધગધગી રહેલાં મગજે ઉપલો ગજબનાક ખ્યાવ વમાસતી સીંલીગને ટીકતી પોતાના બીજાનામાં તદ્દન સજગૃત કલાકો વેર પડી રહી.

સહવારના તો સોહરાખ ફીરોઝ આગળ જશે, સધનું પાદેફરા થઈ જશે, તેણીની સદાની સત્યાનાશીનું સીંઘ તે મુલાકાતના સાથ મંડાઈ, મરાઈ જશે!!

શું તેમાંથી છટકાનો ઇલાજ નથી-ઉપાય નથી?

તેણીએ હજી બી આવા કટોકટ આઈન વખતે પણ માહામુશકેલીએ પોતાના મનને જરા શાંત પાડી પોતાના પાપી અંતરણ્યને સવાલ કર્યો; અને તેવો કંઈ ઇલાજ જો હોય તો-દર્યાફત કરી, ગમે તે ભોગે પણ તે અજમાવવાનો તેણીએ મોહકમ ઠરાવ કર્યો!

નવ્વાણું તાંહાં ભર્યાં સો! તેણીએ આટલા આટલા પ્રપંચો વગર ડરવે ધુજવે કર્યા હતા તો કાંય નહી તે ઢાંકવા એક ચોર બી, તે છુપાવવા, પોતાની સલામતી જાલવવા એક વધું બી!

પ્રપંચી પાપીઓનો હંમેશ એજ હાલ થાય છે. એક પાપ કરી, તે છુપાવવા બીજું, બીજું છુપાવવા ત્રીજું, ત્રીજું છુપાવવા ચોરું, એમ એક પછી અનેક અસંખ્ય પાપો આગલાંઓને ઢાંકવાની મીઠયા ઉમીદમાં આંખ વીંચીને કર્યાજ નાચ છે, અને તેમ કરી ખુવાહરીના ગાર તરફ વધું ને વધું ધસ્યાજ નાચ છે; અને અફસોસ, જેમ દુન્યાનો છેડોજ નથી તેમ તેઓના પાપી કર્મોનો પણ અંતજ આવતો નથી.

તેણી વિચારમાં પડી; અને તે વિચારમાંને વિચારમાં અંતે સહવાર પડી. સુરજના તેજસ્વી કારણો તેણીના રમતી ઉંઘાડીજ રહેલી આરીમાંથી પોતાનો પ્રકાશ ફેંકતાં અંદર આરી તેણીના મુખ ઉપર પડ્યાં, અને તેણી બીજાનામાંથી ઝખઝી ઉઘી ઉભી થઈ, હાથ મોઢું ધોઈ, દાંતણુ પાણી કરી તૈયાર થવા લાગી.

દ્રેસ કરી તેણી હલવે હલવે પોતાના પતીના રમમાં દાખલ થઈ, અને પોતાના શુની ટો ઉપર ચાલતી તેના બીજાના આગલ ગઈ અને તે સુતો

હતો, ઉંઘમાં હતો એવી ખાત્રી કરી, તેણી એક ત્રંક આગલ ગઈ, અને તે જરા પણ ખખડાત કર્યા વગર ઉંઘાડી; અને અંદર જરાવાર કંઈ શોધવાના ફાંફાં મારી તે પાછી બંધ કરી દીધી. પછી બીજી ત્રંક ખોલી અને અંદર બહુજ સાવચેતીથી તંતોસવા માંડ્યું. એક ધીમું હસવું તેણીના મોંહ પર પ્રગટી રહ્યું. અને બીજીજ પળે એક ન્હાનો કેસ તેણીએ બહાર કાઢ્યો; અને ત્રંક ધાંકી દઈ, પોતાના રૂમમાં દોડી!

પોતાના રૂમમાં પોહોંચતાંજ તેણીએ અંદરથી બારણું બંધ કર્યું; અને પછી તે કેસ ખોલ્યો; અને અંદરથી એક ડબલ બારની ન્હાની રમકડાં જેવી રીવોલવર કાઢી, તેની એમબરસો ભરેલી હતી કે નહિ તે તેણીએ ખુબ સંભાલથી તપાસી. તે ભરેલી હતી. તેણીએ તે ન્હાની રીવોલવર બહુજ સાવચેતીથી પોતાની પૈસા રાખવાની ડ્રાઈ મોટી હેન્ડ પસમા મુકી. પેલો કેસ પાછો બંધ કર્યો; અને પોતાની એક ત્રંકમાં તે આલાંએ સંતાડી દીધો. તે પછી તે રીવોલવર સાથની પર્સ લઈ તેણી પાછી પોતાની ભરથારના રૂમ તરફ ગઈ અને તે હજી સુતો હતો કે નહી તેની તપાસ કરી; અને પછી તેણી ધીમેથી બારણું ખોલી બહાર પડી.

* * * * *

શીરોઝ કોશીનું કપ સીપ કરતો પોતાના હાંટલના રૂમમાં બેઠો હતો; તે એકાએક ચમકી ઉડી ઉભો થયો; કારણ આલાં ચેટાવ્યા પુછાવ્યા, યા નોકર પાસ કહેવડાવ્યા વગર એકદમ સરભોગ અંદર ધસી આવી, ને અઝગબીથી ચમકી ખડા થઈ ઉભેલા શીરોઝની સામે એક ખુરશી પર ગોઠવાઈ; અને તેને (શીરોઝને) માટે પડેલું, અધું પીધેલું કોશીનું કપ તેણી એક શ્વાશે ગટાવી ગઈ! પછી મોઢું નુંછી તેણીએ છેડાયેલી વાઘણની અદાથી રાતી ભુંદ ચશમેએ શીરોઝ ગમ જોયું.

“કેમ? એટલાં જલદી કંઈ તમે આજે અહીં પધાર્યા?” શીરોઝે હસી સવાલ કીધો; અને પાછો પોતાની ખુરશી પર ધીરેથી બેઠો.

“શીરોઝશાહ શેઠ, તેનું કારણ તમે છો!” આલાં ક્રોધથી વાલેલી મુથ્થીઓ ને પીસેલા દાંત્યાંઓ સાથ ચીચવાયલા સાદે ખોલી, “તમે એક ગ્રહસ્થ તરીકે મને આપેલા પવીત્ર વચનનો ભંગ કીધોછ. તમારા બેહેશતી આપના નામના પાક કોલનું તમે ઉલંઘન કીધુંછ!”

“બીલકુલ નહીં! માહરાં વચનને હું અક્ષરે અક્ષર વલગી રહ્યો છું,” શીરોઝ હલવેથી ખોલ્યો, “મેં વચનના એક બોલનો પણ ભંગ કર્યો નથી!”

“ શેમ ! તમે જુદું બોલો છ ?” આલાંએ છેડાયલા સર્પની અઘાથી સનસનાત કર્યો.

“ નહીં મીસીસ દલાલ, તમે મને ગેરમનશાદ કરો છ !” ઘણોજ દહે પેટે ફીરોઝ બોલ્યો.

“ તમે પેલો નેકલેસ શેહેરાને શું કામ આપ્યો ? કાંય આપ્યો !”

“ કાંય આપ્યો ? એટલે ? એ અસલ એનો હતો તેથી મેં એને પાછો આપ્યો !”

“ શું કામ ?”

“ પેહેડવા !”

“ નહિ મને ફસાવવા !” આલાં બોલી.

“ એઅદબી માફ છે, પણ જો તમે એમ ધારતાં હોવ તો એમ !”

“ ઓ એવચની, તમે તેમ કરી તમારા મુવા આપના નામનું કસમ વેચ્યું છ !”

“ નહિ જરા બી નહીં ! મેં શેહેરાને એ નેકલેસ ગઘ સાંજે આપ્યો ને ઑપેરામાં તે પેહરી આવવા કહ્યું એ ખરું, પણ તેની આગલી તવારીખ માટે તથા હાલમાં તે માહરા હાથમાં કેમ આવ્યો તે સંબંધી મેં એક હરફ પણ એની આગત્ર કાઢ્યો નથી !” શીરોઝે ખુલાસો કર્યો, ને વાંચનારા સાહેબોને અત્રે જણાવવાની જરૂર છે કે તે ખુલાસો બીલકુલ સાચોજ હતો.

“ માહરી સામે અદીને પણ તમે હુલકાળી મુક્યો છ, એમ તેના ગઘ રાતના આવભાવ ઉપરથી હું જોઈ શકીય ?” આલાં ચીલ્લાઈ.

“ ખુદા સાહેદ છે કે માહરો તેમા હાથ નથી ! અદીની સુધ્ધ રહી રહીને છેક અગ્યારમે કલાકે હવે ઉંઘડી છે. ધીરજથી વિચાર કરતાં તેને હવે ખરી વાતનો ખ્યાલ ખુદરતી થયો છે; તે દહાડની અપોરની તમારી એણે ૧૧૦૦ લુઈ આપી મૉન્ટેકારલોમાંથી ખરતો કરી નાંખવાની નાદાન્યત ભરી ગફલતીએ એને તે ખ્યાલમાં ટેકો આપ્યો છે !”

આલાંએ પોતાના હોથ જોરમાં કરડ્યા;

“ પણ અધું હજી તમારા હાથમાં છે ! હજી મોકું થયું નથી ! જો તમે ચાહો તો હજી બી મને અચાવી શકો એમ છે !” આલાંએ સુંચવ્યું.

“ આલાંમાય, માહરું વચન હું તોડશ નહીં, એ ખાત્રી અત્યાર અગાઉની મેં તમને એકથી અનેક વાર આપી છે, ને આજે ફરીથી પણ

આપું છું; પણ તે સીવાય હું તમને મદદ કરવા માહરા હાથની છેલ્લી આંગલી પણ ઉચકીશ નહીં, હું તમને ફરીથી કહું છું ને ચેતાઉં છું કે કોઈ બી આડકત્રી રીતે હું તમારી પર વેર લેવા ચુકશ નહીં!”

“જો જો પસતાશો!” આત્માં તેને નહીં સમજતો જોઈ ધમકી આપતાં બોલી.

“મને પરવાહ નથી!”

“શીરોઝશાહ, હું જીવ પર આવી ગયલી છું; ને શુંતું શું કરી બેસશ. માટે હું તમને ચેતાઉંછ, સલાહ આપુંછ કે મને બચાવો. માહરો સોહરાબ પેલો નેકલેસ તમારા હાથમા કેમ ને ક્યાંથી આવ્યો તે સંબંધી પુછપરછ કરતો હમનાં આવી ચધશે!” આત્માં ઉશકેરાઈ જઈ બોલી.

“હાં! ત્યારે તેવણે તે નેકલેસ ગઈ રાતે દીકો કે?” શીરોઝે એનકો કરી અંબણી અમ્મા બની પુછ્યું.

“હા જોયો! તમે માંડેલાં છટકામાં તે સપડાયો!”

“નહી એમ કહો કે તમે સપડાયા!” શીરોઝે ભુલ ભાંજ.

“બસ બસ મને વધું ના છેડો!”

“તમારી ધાંધલ ધરપચ છોડી દો! તમે જો કંઈ નવો દગો માહરી સાથ રમવા આવ્યાં હોવ તો હવે ખાંડ ખાવછ! જીવ, માહરી આગળથી તમારું કારું કરો. સોહરાબ આવશે તો સાફ સાફ હું કહીશ કે તે નેકલેસ તેજ છે કે જે એકવાર અસલ તમારી મતા હતી, અને તમે મને આપ્યો છે; પણ તેની કંઈ પણ વધું વીગત આપવાથી માહરા વચનના સખખ સર હું પરહેજ રહીશ!” શીરોઝ ઉઠી ઉભો થઈ એટલું ગુસ્સાથી બોલ્યો, અને ટેબલ પર પડેલો ચંગ વગાડી, નોકરને બોલાવી આત્માંને બાહર મુંકી આવવાનો ઓર્ડર કરવા ગયો, પણ આત્માં તેની મતલબ પામી ગઈ, તેણીએ તુરતજ તેને તેમ કરતાં અટકાવ્યો; અને તેની સામે પેલી બે બારની રીવોલવર કાઢી ધરી. તે જીવલેન આગયાબતાલને તેણીના હાથમાં જઈ, તથા તેણીનો મક્કમ ઠરાવબર્યો ચેહેરો નીરખી, અને તેણીના આંખમાં વરસી રહેલો ગુસ્સાનો આતસ નીહાલી, બે ઘડી શીરોઝ સ્તબ્ધ બની ગયો.

“ખબરદાર!” તેણી રીવોલવર તેની સાંમે ટાંકી રાખી બોલી, “મને છેડશો ના! હું જીવપર આવી ગયલી છું. શીરોઝશાહ, જો માહરા ફરમાવવા મુજબ તમે નહીં કરશો, માહરી મતલબ રાખવાનું વચન જો

અવ ઘડી તમે નહીં આપશો તો બીજી પક્ષે હું તમારે ભેગું, ખાત્રીથી માથાને કે જરૂર ઉદારી મેલીશ !”

“તમે શું કહેવા ને કરાવવા માંગો છો?” શીરોઝ તે ખુનપર ચઢેલી ખુનસુરત ગાંધી દગમગી ડરી જઈ બોલ્યો.

“એજ કે સોહરાબ આવે તો તેને એ નેકસેસ તેજ છે કરી બેલાશક કહેજો, પણ મેં આપ્યો છું એમ કહેતાં ના !”

“તો શું કહું?”

“કંઈ બીજું કહેજો!”

“શું?”

“મેં તો એને ગઈ રાતે એમ કહ્યું કે તે નેકસેસ પાછો માહરી પાસથી ચોરઈ ગયો હતો, ને તે ચોરનાર તમે હતા !”

“હાં!” શીરોઝે ગુસ્સે થઈ બરાબ મારી. “એમ કહ્યું!”

“હા! ને તમે બી એ વાત ખરી તરીકે કમુલ કરજો!” આંત્રાં બોલી.

“અરે વાહ! એ શું તમે નરમ ધી જોવી વાત કરો છો? એ તમે શું બકો છો?”

“એજ કે તે નેકસેશના બીજી વારના ચોર તમે છો!” આંત્રાં ઠટે સાદે બોલી.

“ખામોશ! ઓ બેલયા ચોરત! ખામોશ!!” શીરોઝ છેડાયો, “એ કદી બનનાર નથી!”

“એ બનવું જોઈશે!”

“એટલે? તમે મને સાચું ખુલ્લું કરવાથી રોકનાર કોણ છો? હું તો જો ખરું છે તેજ કરીશ!”

“તે તમે કદી કરી શકશો નહીં!” આંત્રાં ઠડાવનારા સાદે બખાલી, “જોવ, ફીરોઝશાહ વિચાર કરો-ખ્યાલ કરે! હું તમને કદી ચુકી છું ને ફરીથી કહું કે હું જીવ પર આવી ગયલી છું. અગર જો પ્રોમીશ નહીં થશે તો તમે જ્યાં હાલ ઉભા છો ત્યાં જ જનથી બેજન ગતી મુરદું થઈ પડશો. હું ફરી એક વાર ચેતાકિ છે હું જીવ પર આવી ગયલી છું, ને ખુન કરવાથી બી હું અચકનાર કે અટકનાર નથી!” આંત્રાં ઘણાં જ હરાવ ભરેલા સાદે બોલી. યસ! તે હવે જીવ પર આવી ગઈ હતી!!

“ના અટક! ના અટક! ઓ દગાખાજ ચોરત, ના અટક!! તાહરી એ માંગણીને કદી હું શરણ થનાર નથી. સત્ય હવે વધું વાર હું છુપાવનાર નથી!” શીરોઝ મોહકમ અવાજે બોલ્યો.

“તો યાદ રાખો કે તમને હું જીવવા દેનાર બી નથી; સત્ય પુરવાર કરવા જીવતા રાખનાર બી નથી. હાં! ખબરદાર, હુશીયાર, જે જરા બી તમારી જગોએથી તમે ખીસ્યાછ તો હું તેજ ઘડીએ ફાયર કરશ!” આલાં પોતાની જગાએથી શીરોઝને ખીસવાની ત્રાય કરતાં જોઈ તુરત બોલી. શીરોઝની ખીસવાની મતલબ નેમ છટકાવી, ચુંકાવી, તેણીના હાથમાંથી પેલું જીવલેણ હથ્થાર પડાવી લેવાની હતી.

“તમારા પાપોના ભારામાં એક ઓર બી ઉમેરી લેવ; પણ યાદ રાખજો કે કર ને જે બધું અહીંનું અહીંજ છે!” શીરોઝે કહ્યું.

“બસ ચુપ થઈ જાવ! વધું બકવા ના કરો! માહરી માંગણી કબુલ કરો, યા મરો!”

“તમારી માંગણી કબુલ કરે? નહીં, કદી નહી, હરગીઝ નહી, માહરા એક બદલ એક દજન જાન હોય, તો બી નહી!”

“તમને શું તમારા જાનની દરકાર નથી!” આલાંએ તેનો મોહકમ ઠરાવ જોઈ હચરત બની પુછ્યું.

“નહી! નથી. મને માહરા જાન કરતાં માહરાં મીત્રના છોકરાઓનું ધમાન જીયાદ વાહાલું છે, કે જેઓના ધમાન પર તાહરા કાળાં કરતુકથી એક સીહા કલંક લાગેલો છે, જે માહરા જાનના ભોગે બી ધોધ નાખવા હુ આતુંર છેઉ!”

“શું તમે નહીંજ સમજતાં?” આલાંએ હજી તે પોતાની હથ છોડશે એવા વિચારથી ફરી એકવાર પુછ્યું, “અને નહી સમજી, મને તમારા લોહીમાં હાથ તર કરવાની ફરજ પડોછા!”

“લે-લે-ઓ ઓરતના રૂપમાં શયતાનના અવતાર, તાહરી બધી ભયંકર દગાબાઝીઓના અપરાધમાં એક ખુનનો અપરાધનો પણ ઉમેરો કરી લે! નહી તો ખચ્ચીતજ તે તને શરમાવા જેવું લાગશે!” શીરોઝ અનકો કરી બોલ્યાં.

“હું તમને વિચાર કરવાની હજી ત્રણ મીનીટ આપુંછ,” આલાં બોલી

“ત્રણની ત્રીસ મીનીટ આપ.યા ત્રીસ વરસની મહેતલ આપ! પણ માહરો વિચાર હરગેઝ થઇને ફરનાર નથી. નેંકીની સાથ હું છોડનાર નથી!”

“અંહ! એટલું બધું! તો ચાલો મોહોત માટે તૈયાર બની જાવ!”

“તૈયાર છું, તાહરી સાંમનેજ ઉસતવાર ખડો છું.”

“મોહતના ખ્યાલથી શું તમે ડરતા નથી?”

“ મોહોતથી બીલવાનું કામ હીચકારાઓનું છે. મોહોત એક દેશ છોડી બીજે દેશ જવાનું માત્ર નામ છે,” શીરોજે મક્કમતાથી જવાબ કર્યો. તે આલાં પર એકદમ હલ્લો લઈ જઈ તેણીના હાથમાંથી રીવોલ્વર પડાવી લેવાની ટક મલવાની ઘણી આતુરતાથી રહ જતો હતો; પણ આલાંએ એક ઘડી ભરનીબી ગફલતી ખાઈ તેને તેવી ટક આપી નહી.

“ ત્રણ મીનીટ પુરી થઈ જાય !” જરા વાર રહી આલાં બોલી. તે વાર તેણીની ચશ્મોમાં ખુન વરસી રહ્યું હતું, “ બોલ, તું શું કહેછ ! છે માહરી માંગણી કયું ?”

“ ના કયું !” શીરોજે જવાબ કર્યો. ને આલાંએ તે સમજી ગોડો ચહડાવી રીવોલ્વર શીરોજના માંથાની સાંમે બરાબર ટાંકી; અને ત્રીગર ઉપર અંગુથો મેલ્યો, કે તેજ સેંકદે ઠડાક દેતું કે તે રમતું બારણું ઉઘડી ગયું, અને અંદર સોહરાબ ધસી આવ્યો.

“ ખમરદાર, આલાં, ખમરદાર !” તે પુકાર્યો.

સાદ પીછાની આલાં બારણું તરફ ફરી, અને સોહરાબને ત્યાં જોઈ એક જીગર તોડ ચીસ સમેત પોતાના પગ ઉપર ચક્રર ખાઈ, બેશુદ્ધ બની, જમીન ઉપર તુટી પડી !!!

પ્રકરણ ૫૧ મું.

બાપ બેટીના મેલાપ.

તે અનુપમ સુખનું એક નાદર ચીત્ર હતું.

ડાયદમ હોટલના એક કુશાદે રમમાં એક કોચ ઉપર નવાબ સર ફરામરોઝ-જંગ-આહાદુર, કે. સી. આઈ. ઇ. પોતાની વર્ષોની ગુમ થયેલી છોકરી શેહેરાં, ખુદાની કરમો બક્ષેશથી પાંચી મલવાથી, ખુશાલીના આંસુઓનો એક ન્હતો જોવો દર્યાવ પોતાની જમ્મ ચશ્મોમાંથી વરસાવતા, પોતાની બેટીને માયાથી ગોદમાં લઈ બેઠા હતા. શેહેરાંની આંખમાં પણ હર્ષના આંસુઓ ભરાઈ આવ્યાં હતાં; તેણીનું જીવાન જીગર તે ભારે ખુશાલીને ભારે તેણીના ગલામાં આવી ખુદું હતું.

તેઓ બેઉ બાપ દીકરાંને એકમેકની ગોદમાં વહાલથી ચંપાઈ સુખ અને ખુશાલીના આંસુઓનો ધોધ વરસાવતાં જોતો શીરોઝ દોડે દુર ચુપ બેઠો હતો. તેની આંખમાં પણ આંસુઓ હતાં.

નવાખને નગરે જોતાંજ એક અસહ્ય દુઃખનો કારી ચમતો શીરોઝના ઝગરમાં તુટ્યો. નવાખ છેકજ લકડી ગયા હતા. તે ધારતો હતો તે થાંને પણ વધું ખખડી ગયા હતા. તે જોઈ તેનું દીલ દયાથી દાઝી ગયું. તેને તેના પોતાના પર હઠ્યાહરનો કાર છુટ્યો, ધીકકાર ચડ્યો. તેને દુઃખથી ઉછલતાં જગરે પોતાનો ગુનાહ નવાખ આગલ કચુલ કરી, તેની મારી ચાલી; અને શહેરાંને તેનાં હકદાર પોતાને સપુરદ કરી.

નવાખ પોતાના ગુમામ ગયલાં ખચ્યાંને વરસો પછી જીવતું જાગતું હસતું રમતું પાછું મલેકું જોઈ હરખથી ફાટીજ ગયો. તે ખુશાલી ભરી ખચર સુતતાંજ તેની બધી નાતવાની નાશ પામી ગઈ. તેનું બુધ્ધું મંદ મારી ગયલું લોહી પાછું તેની જઠર રંગોમાં જોરમાં-ગુવાનીના પુરતા બાહરના વખતના તોરમા ઉછલી રહ્યું! તેની આંખોમાં વરસોની જડ ધાલી બેઠેલી ગમી એક પળમાં નાચુદ બની ગઈ અને ખુશાલી-નાચતી કુદતી ગેલગમત કરતી ખુશાલી તેની જગાએ પ્રગટી રહી. તેવણના મુખ પરનો ગંભીર ઉદાશીનો છાપ પણ પલમા ગાયેખ થઈ ગયો; અને તેવણ અસહની મુઆંફક મલક મલક હસતા રમતા બની ગયા.

હઠ્યાહરના હરખના અવેશમાં આવી જઈ શીરોઝને તેવણે આંખીને શેકહેન્દો પર શેકહેન્દો ને કોટીઓ પર કોટીઓ કરી; તેનો ઝાલીમ ગુનાહ સદંતર વીસરી, ભુલી ગયા; ખરાં દીલથી તેવણે ફીરોઝને માફી બક્ષી.

બસ તેવણના દીલમાં પેદા થયલી હરખ અને ખુશાલીની લાગણીઓની સીમાજ ન હતી, તેવણે શહેરાંને ભચડી કચડી કોટીઓ પર કોટીઓ કરી, અને તેણીના ગોરા ગાંધો પર અસંખ્ય ચુમ્મીઓનો ન્હાનો જેવો વરસાદ વરસાવી તેણીને તમામ ગુંગલાવી મેલી.

તેવણ પોતાના તમામ દુઃખ દરદોને ભુલી ગયા; જાણે તમામ તંદ રોસ્ત બની ગયા; ને જો તેવણ જરા વધારે ટટાર હોતો તો ઓરડામાં શહેરાં અને ફીરોઝનો હાથ પકડી 'ડેન્સ' પણ કરતે !!

શીરોઝનો તાર પુગતાંજ તેઓ જીનોઆથી એકલાજ નીકળી પડ્યા હતા; પોતાના મોટા રસાલા મસાલાના જંગી અરાખાને ત્યાંજ જીનોઆમાંજ નાંખી આવ્યા હતા. તે મોટા રસાલામસાલાના અરાખાને મૉન્ટેકારલોમાં ટેડી લાવવાની પોતાની જાણાસા દેખાડતાંજ, તેવણનો પડ્યો બોલ અદીએ ઉપાડી લીધો, ને તે પોતે જીનોઆ જઈ આ ખુશખબરથી તે રસાલાને વાકેફ કરી, તેઓને મૉન્ટેકારલોમાં પોતાની બાંહેધરી અને સંભાલ હેથલ

લાવવાને તૈયાર થઈ ગયો; અને નવાખની રમ્મ લઈ સહવારના પોહોરમાંજ જીનોઆ તરફ નીકળી ગયો.

આ પેલા ઑપેરાવાલી રાત પછીનીજ બીજી સહવારની અને આલાંના બેશુધ થઈ પડવા પછીની વાત છે.

અદીની આ વગર માંગવે અરપણ થયતી સેવાએ નવાખને બેહદ રાજી કરી મેલ્યા. અદી માટે ઘણુંજ-ઘણુંજ સાર મત તેવણે બાંધ્યું.

“ફીરોઝ, પણ તેં એમ કાંય કીધું?” પોતાના હદ વીનાનો હરખનો ઉભરો જરારતી નરમ પડતાં નવાખે પુછ્યું.

“નવાખ, મેં તમને કહ્યું કેની કે મોહોખતનો જીગરનોડ હારથી હું દીવાનો બની ગયો હતો-ફીનાયાઝ થઈ ગયો હતો; તે મેં માહરં વેર શેહેરાંને ઉઘાતી જઈ લીધું. શીરીને માહરં જીગર નોડી નાખ્યું હતું તેના અલ્લામાં મેં તેનું તોડ્યું!”

“તે સાથે માહરં બી,” નવાખ લાગણીથી બોલ્યા.

“મને અભાગયાને તે વખતે તમારો ખ્યાલ બીલકુલ હતોજ નહીં! ફીનાતી આગમાં હું એટલો જલતો બલતો હતો કે તમારો વિચાર મેં મૂતલગ કીધો નહીં. માહરા વેરની ખ્યાસ છુપાવવાજ હું કસદ કરી બેઠો તે શેહેરાંને ઉઘાતી ગયો. મેં ત્યાર પછી તમારી એ છોકરીને ઘણીજ સારી જતન ને માહવજતથી પોપી છે. માહરાં પોતાના અચ્ચાના જોટલાજ-બલકે તેથી બી વધું વહાલથી મેં એને ઉછેરી છે. મેં એની પર આટલું બી દુઃખ પડવા દીધું નથી!”

“પપા દીયર, એવણુ કહેછ તે ખરંજ છે,” શેહેરાં પોતાના પપાને ગલે વહાલથી વળગી બોલી, “હું એવણુને ત્યાં ઘણીજ-ઘણીજ સુખી હતી. એવણુ માહરી પર અત્યંત મેહેરબાની, માયા ને કદરદાની ધરાવતા હતા!”

“માહરાં વહાલાં અચ્ચાં, તાહરા જેવી એક નીડી મધુરી પર કોણુ સંગદીલ બી નહીં માયા ને મેહેરબાની રાખે;” નવાખ તેણીના સુંદર જીલ્લા દ્વાઓ પસવારી બોલ્યા, “ફીરોઝ હું તાહરો ભારે એહેશાનમંદ છું કે તેં માહરા અચ્ચાંને એટલી કાલજી ને જતનથી એટલું સુખમાં ઉઘાયું; ને એટલી સારી તરબીયત એને આપીછ!”

“તમારી માફી માહરા હેશાનોનો જોઈતાં થાંને પણ વધું પુરતો બલકો છે,” ફીરોઝ બોલ્યો.

“ ફીરોઝ, મેં તને માફ કીધું. સાચ્યા દીવથી માફ કીધું,” નવાખ બોલ્યા, “ પણ મને જનાવી દેવા દે કે આય બધી તાહરી પરની તેમજ માહરી પરની મુશીબતોનું મુલ જે જેશે તો તુંજ છે !”

“ તે હું જાણું-માનું,” ફીરોઝ ધણાજ ગમનાક સાદે બોલ્યો, “ ને તે મેં કમનશીએ ઘણુંજ મોડેથી જાણ્યું !”

“ મગર જે તેં તેજ દહાડે મને કહ્યું હતે કે શીરીન સાથ તું ગોથવાયલો છે તો હું હરગેઝ થઈ—”

“ બસ નવાખ હવે એ વાત જવા દેવા !” ફીરોઝ વચમાં બોલ્યો.

“ નહી મને ખર કહેવા દે !”

“ તેથી હું હવે પુરતો માહીતગાર છું !” ફીરોઝ બોલ્યો, “ મેંજ ભુલ કીધી મેંજ કમબખ્તે ચુક કીધી. અગર જે તે દિવસે હું તે જરા જેટલું જુદું નહી બોલ્યો હતે તો આજે આય હાથે હું નહી પોંદચ્યો હતે !”

“ ખરીજ વાત છે, ફીરોઝ, ખરીજ વાત છે ! મેં તુંને ખતીખતીને અને ફેરવી ફેરવીને તે વાર શીરીન સાથના તાહરા સંબંધ માટે પુછ્યું હતું; પણ તાહરા કમભાગયે તે વખતે તને ઉંધુંજ સુજ્યું. તેં સાચ્યું છુપાવ્યું; અને પછી આજને નતીજે પોહોંચ્યો. એમાં માહરો કંઈજ વાંક નથી-કસુર નથી !”

“ અને નવાખ તેથીજ મેં તમને આજે તમારી દીકરી પાછી સ્વાધીન કરી. જેની પર માહરૂં વેર લેવાનું હતું તે લેવાઈ ચુકેલું જેઠ માહરા જીગરમાં પડેલા જખમને ધનિતેકામના મલમથી રૂઝાયેલો જેઠ, મેં વધું વેરસી બનવાનું તહકુબ કીધું.”

“ પણ તેં ઘણું મોડે કીધું ?”

“ તેમાં માહરો કસુર નથી. તમારી તે વખતની મને ખતીખતીને પુછવાની શુંલ નેમથી તો હું માત્ર ત્રણ માસ અગાઉજ એક અકસમાતીક સંજોગથી માહેર થયો, ને તે જાણતાંજ હું તમારી પુઠે બગડી બાઝી સુધારવા નીકલી આવ્યો.”

“ તેં ઘણુંજ ઠીક કયું. માહરી પર તેં ઘણુંજ તેમ કરી હેશાંન કર્યું. હું જીવતો છતાં અત્યાર સુધી સુવેલા જેવોજ હતો. દુન્યા બધી મને અકારી ઝેર જેવી હતી. બાઝે વખત જીવપર કરી બેસી માહરી દુઃખી જીંદગીતો અંત આણવા જેટલી હદે હું પુગી જતો હતો પણ તેમ કરવામાં સમાયલા મોટા ભારે ગુનાહના કસુર હું અટકી જતો હતો !”

“પપાજી, કાઢ્યા!” શેહેરાં તેઓની આ વાતથી દીલથી દુઃખી થઈ બોલી, “હવે એ ના પસંદ વાત હાલ તુરત વધુ કરી આજની આપણી મેલાપની અનુપમ ખુશાલીમાં ખલલ ના કરો! એ વાત હમના જવા દેવ, કોઈ ખીજી વખત કરજો.”

“જેમ તાહરી મરજી દીકરી,” નવાખ બોલ્યા. શેહેરાં પોતાના પીતાના પાસામાંથી ઉઠી શીરોઝ આગલ જઈ, તેને કોટી કરી, ચુંખી લઈ ઘણાંજ વહાલથી બોલી, “કાઢ્યા, તમે માહરી પર આજે માહરા પપાજી સાથે મને મેલવી જે મોટું હેશાંન ક્યું છ તેનો બદલો કેમ વાલવો તે હું સમજી શકતી નથી, તમારા માહરી પર તો અસંખ્ય ઉપકારો છેજ કે જેનો બદલોજ વાલી શકાય એમ નથી; તેમાં આજે તમે એક ઘણાંજ મોટા આભારથી હદ વીનાનો ઉમેરો કર્યો છે!”

“માહરી અચ્ચી,” શીરોઝે તેણીને ઘણાંજ હેતથી પોતાના પાસામાં દાખીને કહ્યું, “તાહરા મુખમાંથી નીકલેલા મીઠા સખુનોમાં માહરી તમામ માયા મેહેરયાંનીઓનો બદલો મલી ગયલો હું સમજું છું. તું માહરીજ ઘણીજ કલ્યાગરી ને તાબેદાર ડાહી ને શયાણી ખેટી હતી, માહરી દુવા છે કે તેવીજ તું તાહરા આપની ખી થાય. શેહેરાં, તું રંગ રૂપ ને શીકલમાં આપ્પાદ તાહરી માયના જેવીજ છે પણ ખુદા કરેને તું તેણીના જેવાજ સ્વાર્થી ગુણોની નીકલે નહીં! આય તાહરા સાચ્યા દીલશોઝ શીરોઝને હર હંમેશ યાદ કરતી રહેજે—મને ભુલતી નાં એટલીજ માહરી ઉમીદ છે!”

“તમને હું કોઈ કાલે ભુલનાર નથી. તમારી ભલામઓ હરગીઝ થઈ વીસરનાર નથી. માહરા દમમાં દમ રહેશે ત્યાં સુધી તમારી મીઠી યાદ સદા માહરા મનમાં મોજુદ રહેશે. પણ કાઢ્યા, મરે તમારું નવું નામ તો મને યાદજ નથી રહેતું, તમે એમ કાંય બોલો છ? શું તમે અમને મુકી જવાના છો, છોડી જવાના છો?”

“નહી દીકરી, શેહેરાં; એવણુ હવે આપણી સાથેજ રહેશે,” નવાખ બોલી ઉઠ્યા.

“શું ખરેખર?” શેહેરાં ખુશીમાં આવી જઈ બોલી.

“તુંને ગમશે?” શીરોઝે હસીને પુછ્યું.

“જનો જીગરથી! તમે માહરી આગલ રહેશો તો હું ઘણીજ—ઘણીજ ખુશી થવશ—સુખી થવશ!!” શેહેરાં બોલી, અને અતીશય હરખમાં આવી જઈ પોતાના પીતાને અને શીરોઝને બકીઓ લેવા વારાફરતી દોડી.

પ્રકરણ પર મું

મારી!—મારી!

ચોવીસ કલાક પસાર થઈ ગયા પણ કમબખ્ત આલાં શુધ્ધીમાં બેશુધ્ધીમાંથી આવી નહીં.

સોહરાબની એ અરસામાંની હાલતની તો વાતજ પુછતા ના. તે બિચારો તો સદંતર સર બ સર દીવાના જીવો બની ગયો હતો. કસ્તું તેને સુઝ કે સમજ પડતું નહીં હતું. તે છેકજ સકમબકમ બની બેબાબરો પડી ગયો હતો; અને અર્ધે અર્ધે કલાકે આલાંના રૂમમાં દોડી જઈ તે શુધ્ધીમાં આવી હતી કે નહીં તેની ધનતેજરી ભરી પુછપરછ કરતો હતો.

આલાંના બેશુધ્ધ બની જવા પછી તુરતજ તેણીને ઉપાડી તેજ હોટલના એક રૂમમાં તેણીને લઈ જવામાં આવી હતી; અને સોહરાબ પણ ત્યાંજ રહી પડ્યો હતો; હાટલ મેંત્રોપોલમાંથી તેને પોતાનો સંબંધો સર સામાન મંગાવી લીધો હતો. આલાંની સારવાર માટે મૉન્ટેકારલોના સર્વથી સરસ તબીબને સોહરાબે મોટી શીએ ખાસ રોક્યો હતો.

પણ તે બાહોશ ડાક્ટરની બધી કોશીશો પાણીમાં ગઈ. આલાં બેશુધ્ધીમાંથી શુધ્ધીમાં આવવાની કંઈ પણ નીશાણીઓ બતાવવા લાગી નહીં; અને તેથી વખતે તેણી બેશુધ્ધીમાંજ ગુજરી જશે એવી તે કાબેલ અને વીદવાન ડાક્ટરે અંતે શંકા બતાવી. સોહરાબ તો આ બખર સમજી છેકજ બેકામ બની ગયો.

“માઈ ગોડ! ડાક્ટર, શું એ નહીજ બચશે?” તેને ભારે ઇતેન્ન-રીથી કાળજીમંદ પુછપરછ ચલાવી.

“હું તમને કંઈ પણ ચોક્કસ મત આપી શકવા અશક્ત છું. કદાચ એ બાઈ શુધ્ધીમાં આવશે તો પણ તે બેંજની સખ્ત તાવની ખરાબ બીમારીથી તે વખતે પીડાતી તો રહેશેજ; કારણ હમના પણ બાઈનું આંગ બધું ખખરી જાયછ!”

આ સનાનના સમાચાર સમજી તે છેકજ હારી ખાઈ ગયો, તેને જોટલું આલાંની બચબીત માંદગી માટે નહીં લાગતું હતું તેટલું તેને આલાંના પેલા નેકસેસ સંબંધી ભેદી ભરમ માટે લાગતું હતું. તે ભરમ જાણુવા

તે ઘણોજ તણખગાર હતો; અને ખીજ કસાં ખાતર નહિ તો તે ભરમ ખુલ્લો કરવા થકીજ આલાં શુધ્ધીમાં આવે એવું તે ઈચ્છતો હતો.

ઉપર કહ્યું તેમ તે ઘણીજ ધનતેજ્ઞરીથી પુછપરછ કરતો ઠોડે ઠોડે વારે આલાંના રૂમમાં જતો હતો; પણ સઘલી વખત 'ના' નો નાશીપાશી ને ખીજવાત ઉતપન્ન કરનારો જવાબ સીવાય, ખીજો કસો ઉતર તેને મલતો નહિ હતો.

તે બધો ગુંચવાઈ ગયો હતો! આલાં શીરોઝ આગલ શું કામ ગઈ હતી? શું કામ તેને મારી નાખવા— તેનું ખુન કરવા તૈયાર બની ગઈ હતી!! તે તે જાણુવા થકીજ આલાંના ઓરડા તરફ ધકેલા ખાયા કરતો હતો!

આલાંના એશુધ્ધ બની જવા પછી જરા વારમાં શીરોઝ તો શેહેરાંને લઈ નવાખ સર ફરામરોઝ-જંગ-આહાદુરને સ્ટેશન ઉપર લેવા ગયો હતો; અને નવાખને લઈ હોટલમાં પાછો ફરતાંજ તેવણ સાથે રૂમમાં ભરાઈ એડો હતો; તે હજી આહર નીકળ્યો નહી હતો તેથી સોહરાબની ધનતેજ્ઞરી એવડી વધી ગઈ હતી. શીરોઝ જો તેને મલે તો તેનીથી ખી કંઈ પુછપરછ કરી પોતાના હૃદયનાહર જીજ્ઞાસાથી આતુર બનેલાં અધીરાં જીગરને શંતોડે! પણ શીરોઝને ખી પ-તો ન હોવાથી તે ઘણો મુજવણુ ને ગુચવણુમાં પડ્યો!!

ત્રણ કલાક પછી--શીરોઝ નવાખ સાથે સ્ટેશન ઉપરથી આવી તેના ઓરડામાં તેવણ સાથે ત્રણ કલાક સુધી ભરાઈ એડા પછી આહર આવ્યો કે અધીરો બનેલો સોહરાબ તેને પોતાના રૂમમાં ખેંચી ગયો.

“ કેમ સોહરાબજી તમારા વાઘફ ‘સેન્સ’માં આયાં?” શીરોઝે કાલજીથી પુછ્યું.

“ નહી!” સોહરાબે જવાબ આપ્યો, ને ફીરોઝને એક ખુરશી પર બેસવાની ઇસારત કરી. ફીરોઝ તેના ફરમાવવા મુજબ એડો.

“ ફીરોઝ માહરી આલાં સહવારે તમારે ત્યાં કાંય આવીતી?” તેને સીધોજ સવાલ મુક્યો.

“ સોહરાબજી!” ઠોડો વાર સુધી સોહરાબના ધનતેજ્ઞર બનેલા ને સોહરાબ ફીકકા બનેલા ચેહેરા પર નજર કરી ફીરોઝ બોલ્યો, “ તે પુછવાનો કંઈ સમય?”

“ હું જાણુવા માંગુ છ કે સહવારે તેણી તમારી આગલ કાંય આવીતી?” સોહરાબ જરા તોરમાંજ બોલ્યો, “ ને તે જાણવાનો મને દરેક હક તેણીના

હકદાર ભરથાર તરીકે છે. ખરું કેની ?

“તે તો રાસ્ત છે !”

“તો પછી જવાબ દેવ કે તે કાંય આવી’તી ? ને તેણીનો નેકલેસ તમારી પાસ કેમ ને ક્યાંથી આવ્યો ?” સોહરાબે ઘણીજ ઇનતેઝરીથી પુછ્યું.

“તમારા કયા સવાલનો જવાબ તમે પેહેલાં માંગો છો ?”

“કોમ્પ બી ! ખુદા ખાતર જલદી જવાબ દેવ ! માહરા મનની મુજ-વણુ કમ કરો ! વખત કાઢી મને ના વધું તવલાવો ! શીરોઝ ખરું બોલો, આય નેકલેસ શું તેજ છે કે ?”

“હા !”

“અસલ આલાંવાલોજ ?”

“હા !”

“તે તમારા હાથમાં કેમ આવ્યો ?”

“આલાંમાએજ મને તે આપ્યો !”

“ક્યારે ?”

“મલાદમાંથી હું નીકલ્યો ત્યારે !”

“સખખ ?”

“તે હું તમને કહી શકતો નથી !”

“કારણ ?”

“તે નહી કહેવાનાં વચનથી હું બંધાયેલો છું ?”

“કાણુને ?”

“તમારા ઘણીઆણીનેજ !”

“તેણીએ રાજપુશીથી નેકલેસ તમને આપ્યો ?”

“નહી ! તેમ કેવું સ્ત્રીકલી જોતાં વાજખી નથી !”

“ત્યારે ?”

“મેંજ તેણી પાસ મેલવ્યો !”

“કેવી રીતે ?”

“માંગીને !”

“જેર જુલમથી ?”

“તેમ ધારો તો ચાલો !”

“કંઈ ડીઝહોનેસ્ટ મીન્સથી ?”

શીરોઝના કપાળ પર ગુસ્સાનો ચીલ્લો ચઢ્યો

“ એક્ષકયુઝ મી! પણ આલાંએ તેમ મને ગમ રાતે કહ્યું!”

“ શું?” શ્રીરાજે પુછ્યું.

“ કે તેણીનો એ નેક્લેસ એકવર ફરીથી ચોરાઈ ગયો હતો અને તેના ચોર તમે હતા!” સોહરાય બોલ્યો.

“ તે તમે માન્યું?”

“ નહિ! તે માટેની પકડી પતીજ મેલવવા હું હંધ સહવારે આવનાર હતો પણ માહરી અગાઉ આલાં હંધ આવી. એ શું કામ હંધ આવી તે કહેશો?”

“ માહરી પાસ એમ તમને કહેવડાવવા કે તે નેક્લેસ તેણીએ મને આપ્યો નહિ હતો, પણ મેં તે તેણી પાસથી ડીઝહોનેસ્ટ મીન્સથી-ચોરીથી મેલવ્યો હતો. મેં તેમ કરવા ના પાડી; ને માહરી નાથી છેડાઈ તેણીએ માહરીપર પીસ્ટોલ ટાંકી તેટલાં કટોકટો વખતે તમે આવ્યા તે પછી શું બન્યું તે તમને રોશન છે?”

“ મને નહી કહો કે એ નેક્લેસ તમને આપવાનો તેણીનો સખખ શું છે?”

“ તે હું કદી શકતો નથી. માહરં વચન-માહરો બોલ તોડી શકતો નથી!”

“ ફરીશ, જરા વિચાર કરો, દર્યાફત કરો. તેણી હાલ એશુધ્ધ પડેલી છે ને તેણી કદાચ એશુધ્ધીમાંજ મરણ પામશે, તો એ ભેદ તેણીની છાતી-માંજ લઈ તે આખર થશે; ને એ ભેદ જાણવા હું એહદ તત્પર છું. તો શું તે કેસમાં બી તમે મને નહિ કહેશો?”

“ નહિજ!”

“ પણ હવે એ જીવનાર નથી એમ તબીબો કહેછ!”

“ તો શું થયું? માહરં વચન હું પાલશ!”

“ તમારં વચન બી તેણી સાથ મરણ પામવું જોઈએ!”

“ નહિ? માહરા મુવા બાપના નામના ગંભીર સોગંદ લઈ આપેલું વચન હું મરતાં તુલીક પાલશ!”

“ તમે ઘણાંજ ગેરઘનસાફી બનોછ!” સોહરાય કરગરી બોલ્યો.

“ ખચ્ચીતજ હું બનુંછ-તમે ધારોછ ને માનોછ તે થાંતે પણ વધારે બનુંછ. પણ લાચાર છું. માહરં વચન મને સડથી વધુ વાહલું છે!”

“ ત્યારે તમે માહરા હાલપર નહિ દયા કરતા?”

“ હું દીલગીર છું. ચાલો ટટા, હું ઇચ્છું છ કે આલાંમાય જલદી સુધ્ધીમા આવે ને એ ખુલાશો કરે !”

“ આમીન !” સોહરાય ધીમેથી ખખડ્યો.

અને એ રીતે સોહરાયના મનનો વસવસો એક લાખધણો વધુ પેહેલાં થાને શીરોઝ સાથ થયલી ઉપલી વાતચીત પછી વધી ગયો.

એક આખો દહાડો ને આખી રાત-પુરા ચોવીસ કલાક પસાર થયા પણ આલાં સુધ્ધીમાં આવી નહિ. એ કલાકો સોહરાયે કેમ કાઢ્યા તે તો સોહરાયજ નાણે યા તેનો પરવરદીગાર નાણે !!

ખીજી સહવારે આસરે દસને સુમારે નર્સ સોહરાય આગલ દોડતી આવી ને તેને ખખર આપી કે આલાં સુધ્ધીમાં આવી હતી અને તેને મલવા માંગતી હતી. ડાક્ટરોએ તેને શાંત પડી રહેવા, કોઈ પણ સાથ વાતચીત નહી કરવાની સલાહ આપી હતી, પણ તેણીએ તે ગનકારી નહી, અને સોહરાયને મલવા જીવજ લઈ બેઠી. તેણીએ જણાવ્યું કે તેણી હવે વધું જીવસેજ નહી એમ તેણીને ખુદરતી લાગતું હતું માટે તેણીને તેના ભરથાર સાથ મલવા દેવો. એટલે ડાક્ટરોએ અંતે તેણીની મમત આગલ હારી ખાઈ સોહરાયને તેણી આગલ ટેડાવ્યો હતો.

સોહરાય તો આ ખખર સુનતાંજ દોડ્યો—ઉડ્યો આલાંના રૂમ તરફ, અને ડાક્ટરોની તેણીને ઘણી નહી ઉશકેરવાની સલાહનો કંઈ ભાગો ટુટો જ નહી સમજી શકાય એવો ઉત્તર ઉતાવળમાં આપી તે ધસ્યો રૂમની અંદર.

આલાં તેને જોઈ ખીજાનામાં ઉડી બેસવા ગઈ; પણ નાતવાનીને સખ્ય સર તેણી તેમ કરી શકી નહી. સોહરાય તેની પાસ ખીજાના પર બેઠો, ને તેણીનો હાથ પોતાના હાથમાં લીધો. તે તાવથી ખખડી જતો હતો.

સોહરાયનો હાથ પોતાની આંખમાં ચાંપી આલાં પેહેલાં ઘોઘમાર રડી પડી, પછી તેણીએ સઘલો ખરો ખુલાશો ધીરે ધીરે કર્યો.

સોહરાય તે સમજીને એટલો તો ભડક્યો, ખભડ્યો, ફફડ્યો ને ગુસ્સાથી બાહવરો બની ગયો કે બોલવાનીજ વાત નહી.

હજાહર ઝનુની ગુસ્સાથી ઠરઠર કાંપતો તે ખીજાનામાંથી ઠડાક દેતો કે ઉડી ઉભો થયો.

“ માછ ગોડ! માછ ગોડ!! આલાં-આલાં!! એ હું શું સમજું છું?” ગુસ્સાથી ઉછાલા માહરી રહેલી છાતી સહીત તે આલાં તરફ ક્રોધથી રાતી બની ગયલી ચશમે હલ્લવનાના ગુસ્સાથી જોતો, દાંતો કચકચાવી બોલ્યો, “ શું એ બધું ખરું છે?”

“ હા!” આલાં બોલી. “ ખરું છે! તદ્દન ખરું છે!!”

“ એવું દારણુ કર્મ કરવાની તને હીંમતજ કેમ થઈ? એવો શય-તાન્યત ખ્યાલ તાહરાં ભેંજમાં ખરપાજ કેમ થયો? તાહરા મગજમાં આવ્યોજ ક્યાંથી?”

“ તાહરાથી થયો! તેં કીધો?” આલાં રડતી બોલી.

“ મેં? માહરાથી?”

“ હા તેં! તાહરાથી! સોહરાય, તાહરાથી, તાહરી મોહોતતથી! તાહરા પ્યારમાં હું દીવાની બની ગઈ હતી; ને તે દીવાન્યતપણામાં મેં આંખે બધું કીધું, સોહરાય મને માફ કર, ખુદા ખાતર મને માફ કર! એમાં માહરો કસુર નથી! માહરી તાહરા તરફની હલ વીનાની મોહોતતને કસુર છે. હું તને ચાહતી હતી, જનથી બી જીયાદ ચાહતી હતી, તેથી, તુંને કોઈ બીજોનો બનતો હું જોઈ શકી નહીં. તેથીજ મેં આય ધોર કર્મ કર્યું.”

“ કદી નહીં! ઓ ઓરત, કદી નહીં! તેં જે ભયંકર દગાખાત્રીઓ ચલાવીછ તે નહીં માફ થઈ શકે એવી છે!”

“ પણ તે બધી તાહરી મોહોતતને ખાતર હતી. તાહરી ચાહતને વાસ્તે હતી તેનો ખ્યાલ કર, વિચાર કર! સુખે તું હવે તાહરી જીગરનો થજે, હા સોહરાય, હું જાણું છું કે તું મને ખરાં જીગરથી ચાહતોતો નથીજ. તાહરી જીગર ફેની છે, મગર તેં તેને માહરી મોહોકાણમાં દીગર કીધી, આલાં સોહરાયનો હાથ પકડી ઘણીજ આજીજીથી બોલી, “પણ હું હવે વધું જીવનાર નથી. માહરી પર પડેલા છેલ્લા સામતાં ફટકાઓએ મને બેહાલ બનાવી મુકીછ; માહરા સાંધે સાંધા બધા ધીલા પડી ગયાછ. મને લાગેછ કે માહરું આવી બન્યું. માહરી છાતી બધી ધીરે ધીરે દબાઈ જતી હોય એમ મને લાગેછ. માટે મને માફ કર. દરગુંજર કર?”

“ કદી નહીં! અગર જે ફરીશતાબી સીફારશ કરે તો બી તાહરા જોવી એક દગાખાત્ર દદા ઉપર મુતલગ રહેમ થવી નહીં જોઈએ!” સોહરાય ઘણીજ કથોરતાથી બોલ્યો.

“ ઓ દયા કર?” આલાંએ ભારે ઓઝરખવાહીથી માંગી લીધું.

“ કદી નહીં ! ”

“ મયા કર ! ”

“ ઝીનહાર નહીં !

“ હું હવે જીવનાર નથી માટે માહરી એટલી છેલ્લી, અરજ બહાલ રાખ. મને માફી બક્ષ ! ”

“ કોઈ કાલે નહીં ! ” સોહરાય એકદમ સંગદીલ બની જઈ બોલ્યો.

ગંભીર ચુપકીદી તેઓ વચ્ચે પંથરાઈ. મીનીટો પછી મીનીટો પસાર થઈ. પણ આંત્રાં એક બીજાં બોલ બોલી નહીં. બોલે ક્યાંથી ! સોહરાયના સંગદીલ જવાબોએ તેને ફરી એકવાર બેશુદ્ધ કરી મેલી હતી !

“ આંત્રાં ! ” તેણીને ચુપ જોઈ સોહરાય જરા વાર રહી બોલ્યો, “ આંત્રાં-આંત્રાં ! ” જવાબ નહીં મળતો જોઈ તે ગભરાઈ ગયો; અને ટેબલ પરનો ચાંગ જોરમાં વગાડ્યો. ડાક્ટર અને નર્સ દોડી આવ્યા.

“ એ પાછી બેશુદ્ધ થઈ ગઈ, ” ડાક્ટરે આંત્રાંને તપાસી કહ્યું.

સોહરાય એક ખુરશી ઉપર ઢબ દેતો કે બેસી ગયો.

તેને પોતાની ઉપર ઘણાજ ધીકકાર છુટો. અરેરે ! તે કેવો સંગદીલ બન્યો હતો ? કેવા પત્થરના હૈદાંને નાતરસ બન્યો હતો !! તેનાજ સંગદીલપણાથી-હેવાન્યતપણાથી ગમ ખાઈ તે પાછી બિચારી બેશુદ્ધ બની ગઈ હતી !! સોહરાયના જીગરમાં આ બ્યાલથી ઘણુંજ ચચરી આવ્યું.

“ ડાક્ટર, એ પાછી સુધ્ધીમાં આવશેની ? ” તેને ઘણીજ ઇનતેજ-રીથી પુછ્યું.

“ હું આશા રાખતો નથી, ” ડાક્ટર ગમખાર સાદે બોલ્યો, “ તમે કંઈ ઘણીજ નાણુક આબદપર, માહરી તેમ ના કરવાની સખત તાકીદ છતાં, વાત કરી તેણીને અસાધારણ ઉશકેરેલી જણાયછ ? ” તે ડાક્ટરે ફરદા સાદે ઠપકો આપ્યો.

સોહરાયે પોતાનું કપાળ નાશીપાશીને મારે કુટ્યું !

અરેરે ! કેવો નીર્દય તે બન્યો હતો !!

“ શું બીલકુલ આશા એની સુધ્ધીમાં આવવાની નથી ? ” તેને બારે ગમખાર જીગરે સવાલ કર્યો,

“ જ્યાં સુધી ઇનશાનના દમમાં દમ છે ત્યાં સુધી આશા હમેશાં રહેછ ! ” ડાક્ટર બોલ્યો.

“ ત્યારે એ સુધ્ધીમાં આવે એવા કંઈ ચાતસીસો છે કે ? ”

“સોએ એક ! કદાચ આવે ખી, પણ તેણી તેમ સુધ્ધીમાં આવ્યા પછી પણ જાણું જીવશે નહી. તમારી સાથની વાતચીતના ઉશકેરાતના મભરાતથી અથવા નાશીપાશીથી હાર્ટ છેકળ નબલું પડી મર્યુંછ;” તે બાહોશ તખીએ અભીપ્રાય આપ્યો.

ડાક્ટરના મુખમાંથી નીકલેલા એકેએક શબ્દો સોહરાખના આજ્ઞેરદે થયલા જીગર ઉપર તાવેલાં સીસાંના ચોખ્ખાની મીસાલ જઈ પડ્યા.

“મને તરત તમે એ સુધ્ધીમાં આવે ને તેડાવી મંગાવજો,” તેને ડાક્ટરને કહ્યું.

“તમે અહીંજ રહેવ તો ઠીક. તમે આવો તે પેહેલાં કદાચ એવણુનો દમ આખર ખી થઇ જશે. કેશ ધણેજ સીરયસ છે !” તે વિદવાન ડાક્ટરે મત આપ્યું.

સોહરાખ ત્યાંજ થોભી ગયો. કલાક-એક જમાના જેટલો લાંબો કલાક ગુજર્યો-જે સઘલો વખત ડોળા ફાડી આલાંને એકકી ટગરે ટીકતો તે ખુરસીપર દુઃખથી છીન્ન બીન્ન થતાં જીગરે ખેસી રહ્યો.

એક કલાક પછી આલાં સુધ્ધીમાં આવી, તુરતજ સોહરાખ તેણીના ખીછાના આગળ દોડી ગયો.

આલાંએ પોતાની આંખો ખોલી ધણેજ દયામણુ ચેહેરે સોહરાખ મમ જોયું.

“સોહરાખ !” તેણી ધણાંજ દબાયલા સાદે ખોલી.

“આલાં !” સોહરાખે ધણાંજ નરમ અને માયાલું અવાજે ઉતર આપ્યો.

“સો-હ-રા-ખ, મ-મ-ને માફ કરા !” તેણીએ બેહદ આજુજી ભરી ધપે માંગી લીધું, “મેં-જે-કીધુંછ તે-તાહરી-મોહોખતને ખાતર કીધુંછ.”

“આલાં, મેં માફ કીધુંછ !” સોહરાખ આંખમાં પાણી સહીત આલાંનું માથું માથાથી પસવારી બોલ્યો.

“માહરી વીટી તું અદી અને ફેની પાસ પણ માફ માંગજે ને કહેજે કે માહરો મરતી ઇચ્છા એ છે જે તેઓ ખી મને માફ કરે ! સોહરાખ વહાલા તાહરો હાથ મને આપ !” તેણીએ ધણાંજ કરગરેલા સાદે માંગી લીધું.

સોહરાખે પોતાતો હાથ તેના હાથમાં મુક્યો. આલાંએ તે પોતાના તાવથી ખલખલી જતાં હાથોમાં લઇ હેતથી દાખ્યો; અને તે પર મુખ્ખીઓ લઈ, પોતાની આંખોમાં દાખ્યો.

“સોહરાય ડી-યર, તું ફેની સાથ હજી બી સુખી થજે-
તેણીને સુખી કરજે, સ-લા-મ, માહરા જાન-થી વ-હાલા સોહરાય, સ-લા-
મ-છેલ્લી સ-લા-મ!” સોહરાયનો હાથ પોતાની છાતીએ દાખી બહુજ
ધીમા સાદે આલાં ખેલી, “છે-લ-લી-સ-લા-મ!”

કશી પણ ખેંચતાણ કે તાણ તોડ વગર ધીમેથી તેણીનો શ્વાસ
ચાલતો અંધ પડી ગયો! તેણીનો જીવ કમજ થઈ ગયો!!

પ્રકરણ ૫૩ મું.

છેવટ.

કર ને જો બધું અહીંનું અહીંજ છે. નેકી અને બદી, ભલાઈ
અને ભુંડાઈ, આદી પુરાં કર્મોનું ફળ આ સૃષ્ટીમાંજ જોવાનું ને મેલવવાનું
છે. એ એક ખુલ્લું સીંધાંત છે, છતાં અફસોસ ઇનશાન આ ચાર દીનની
નાપાયદાર જીંદગી માટે કેટલી ઉકવેઠ કરે છે. આ અવણીની તકલીદી ને
નાપાયદાર મોહીનીઓમાં લલચાઈ કેવાં શયતાન્યત ભુંડાં કર્મોનો જવાબદાર
બને છે. રોજે અવ્વલથીજ એ ચાલતું આવ્યું છે અને આખર હજી-
રોના દીન તુલીક એ ચાલવું જાયજ રહેશે એ એક વગર શકની વાત છે.
આપણી આ વારતાની હીરોઇન આલાંના બાપમાં બી તેમજ બનેલું આપણે
આગલા સદ્ગુણોમાં વાંચી આવ્યા છીએ. તેણીએ પોતાની સઘળી કુનેહ
ને હુશયારી બદીની પાછલ પોતાનો સવાઈ સાંધવા વાપડી આંધલા શું
નતીજો મેલવ્યો? નામોશી, પાયામાલી, ખુલ્લારી! બસ એજ! એથી બેહુ-
તર હાલ બદીના બંડમાં હાથ ખોરનારાઓનો કદી થયો નથી અને રોજે
કયામત તુલીક થનાર પણ નથી.

આલાંના અચાનક નીપજેલાં મૃત્યથી સોહરાય ઘણો ગમ ખાઈ ગયો.
તેને આલાંએ તેની આગલ કરેલો સઘળો ખુલાશો પાછલથી અદી, શેહેરાં
શીરોઝ અને નવાબ આગલ કર્યો. તે સઘલાંઓએ તેને મનતો ઘણો
ઘણો દીલાસો આપ્યો.

આલાંની લાશને મૉન્ટેકારલોમાંજ દફનાવવામાં આવી, અને તે બાદ
અદી, શીરોઝ, શેહેરાં અને નવાબ હિન્દુસ્થાન આવવા ઉપડ્યા. તેઓએ
સોહરાયને પણ પોતા સાથે હિન્દુસ્થાન પાછું ફરવા ઘણું સમજાવ્યું, મગર
તે સમજ્યો નહીં. તે બાપડાને સારી દુન્યા અકારી ઊર જેવી થઈ પડી

હતી. આલાંએ તેની ઈજ્જતને દગાથી લગાવેલો કારી ફટકો તેનો કાંકણો રાંક સ્વભાવ ન સહન કરી શકે એટલો સખ્ત હતો.

તે પોતાનું મોઢું કોઈને ન બતાવવા આહાતો હતો; અને તેથી તેને હિન્દુસ્થાન પાછું ફરવા સાફ ના પાડી; અને પોતાની જીંદગી રખડી રઝડીને કૉન્ટ્રીનંટ ઉપરજ તે પુરી કરવાનો વિચાર રાખતો હતો, એવો નિશ્ચય જાહેર કર્યો.

તેની એવી ઈચ્છા જાણી તેઓ ઘણાજ દીલગીર થયા. તેને મનાવવામા-સમજાવવામાં તેઓએ કાંઈજ બાંકી રાખ્યું નહી. પણ સોહરાજ કોઈનું સમજાવેલું સમજાવેજ નહિ! અંતે નાચારીએ અને ભારે દુઃખી જીગરે તેને માન્ટેકારલોમાંજ છોડી નવાખ, શીરોઝ, અદી તથા શેહેરાં મુબઈ આવ્યાં.

સરદાર નવરોજીની વરસીને દહાડે સરદાર અરદેશર નવરોજી મેહેતાના લગન નવાખ સર ફરામરોઝ-જંગ-આહાદુરની બેટી શેહેરાં સાથ મુબઈમાં કરી પણ ભારે ધામધુમ વગર થયાં.

સરદાર અરદેસર માટે નવાખને એટલો સારો છાપ પ્રથમથીજ બેસી ગયો હતો કે તેવણે પોતાની દીકરી સાથના તેના લગનની આહાલી એકક બોલે આપી.

એ અરસામાં સરદાર અરદેશરે પોતાની બેહેન ફેનીને તેણીની નોકરી એથી તેડી લઈ પોતા સાથ 'મેહેતા માહાલ'મા ઘણાંજ અમન અમનમા પાછી રાખી હતી એમ જણાવવાની જરૂર નથી.

તેઓના લગનના ખુશખબરી બર્યા દીવસે મેહેતા માહાલને લગતી તમામ જગીરો કે જે શીરોઝના નામ પર મારગેજ હતી તે તમામે તમામ પોતાના તરફની લગનની પહેરામની તરીકે તે ઘણીઘણીઆણીના જોડ્યા નામ પર તેને ચઢાવી આપી.

શેહેરાં અને અદીના સાચ્યા પવીત્ર પ્યારની એ રીતે આયંદા કામ ચાખીજ થઈઅહા! ખુલંદ પવીત્ર પ્યારની ફતેહ ક્યારે થઈ નથી? ગમે તેવી મુશીબતો, આફતો તથા સફતોના ભારે પર્વતો સાથ અઠડાઈ પવીત્ર પ્યારનો મુસ્તકીમ મોજો દીવસેને દીવસે તેની પરની અસખ્ય સીતમ જરીઓ છતાં વધું બલવાનજ હર હંમેશ બન્યો જાય છે; ને અદી અને શેહેરાંના પાક પ્યારમા એ સીદાંત કંઈ ખોટું પડ્યું નહિ. તેઓનો અગાધ પ્યાર તેઓને નડેલી મુશીબતોથી વધું મક્કમ ને તેઝશવી બન્યો હતો.

પણ સોહરાય એ સઘણો વખત કય. હતો ?

કોન્ટ્રીનંટ પર !

અદીએ પોતાના લગનમા પધારવા તેને ધણું ધણું વીનવીને કરગરીને લખ્યું હતું; પણ તેને નાજ પાડી હતી; અને નહીં આવી શકવા માટે ધણી ધણી દરગુજર ચાહી તે ધણીધણીઆણીઓને ખરાં દીલથી શેહાદી મુખારક ઇચ્છી હતી; અને તેઓ માટે એ કીંમતી ભેટો મોકલી હતી.

પણ સોહરાય શું એ અરસામાં જરા ખી સુખી હતો ?

નહીં ! જરા ખી નહીં !

સુખ ! એ શબ્દ જાણે તેની જીંદગીની ડીક્ષનરીમાંથી ભુસાઈ ગયો હતો !

તે શહેરે શહેર શાંતીની શોધમાં દમકચો; પણ કંઈ તે તેને મલી નહીં. તે જ્યાં જતો હતો ત્યાં આલાં, અને આલાંએ લગાડેલી નામોશીના વિચારો તેને પજવતા, સતાવતા હતા; અને તે તેઓની ઝાલેમ અને દુર નહીં થઈ શકે એવી સતાવણીઓથી બીલકુલ આઝેઝ આવી ગયો હતો, જીવ પર આવી ગયો હતો !!

એકથી વધું વાર તેને ખુદકશી કરી પોતાની દુઃખી જીંદગીનો અંત આણવાનો વિચાર કર્યો; પણ તેમ કરવાથી હમેશાં તે એક ખ્યાલથી— એક વિચારથી પરહેજ રહી જતો હતો, અટકી જતો હતો; અને તે ખ્યાલ અને વિચાર ફેનીનો હતો !

સાચી મોહોખત જેમ કોઈની માંગેલી મલતી નથી તેમ કાઢેલી જતી પણ નથી. સોહરાયના આખમાં ખી તેમજ હતું. ફેનીનો ખ્યાલ પડતો મુકવાનો તે મક્કમ નીશ્ચય કરતો હતો, પણ જ્યારે તેના મનની અનદીથ આખ્યો આગલ તેણીનો મીઠો મોહોખતવંતો મધુર આકાર આપાદ આવી ખડો રહેતો હતો ત્યારે પોતાનો પાકટ નીશ્ચય તે સઘણો ભુલી જતો હતો.

ધીરે ધીરે અને મક્કમપણે તેણીની મોહોખતનો આતશ પાછો સોહરાયના જીગરમાં પુરતા જોરમાં સજગૃત બન્યો; અને અંતે તેનાથી તેનો તાપ વધું વાર નહીં ખમાયો, અને હિન્દુસ્થાન સદા માટે નહીં જવાનો તેનો પાકડો વિચાર બરફ પેરે પીગલી ગયો; ને તે એક દીન એકાએક હિન્દુસ્થાન ઉપડી આવ્યો.

મુંબઈ પુગતાંજ તે દોડ્યો મેહેતા માહાલમાં જ્યાં હાલ નવાબ, શીરોઝ, અને અદી, શહેરાં તથા તેના મનની મુરતી ફેની બધાં સાથેજ અમનચમનમાં રહેતાં હતાં.

તેઓ તેને આમ અચાનક પાછો ફરેલો જોઈ ઘણા અજબ ને ખુશી થયાં.

ફેનીની અજબબી ને ખુશાલીની તો વાતજ ના પુછતા. તેણીના તો બધાં હૈયાંજ તેને પાછો ફરેલો જોઈ હરખાઈ હરખાઈ જતાં હતાં.

“મને માફ કરજો, મને માફ કરજો, ફેનીઆધ,” સોહરાબ તેણી સાથે એખસો પડતાંજ બોલ્યો.

“શાંને માટે?” તેણીએ મીઠાશથી હસીને પુછ્યું.

“પેલા નેકલેસની——”

“શ-શ! ચપી જવ, સોહરાબજી એ વાત જવા દેવ! મઈ ગુજરીને યાદ ના કરો. જે બન્યું તે તો બન્યું. આપણા લલાટમાં કંઈ એવુંજ ખુરં બની જવાતું સરખાયતું હશે તે બધું બની ગયુંજ. હવે બધું પાછું યાદ કરવાની કંઈજ અગત નથી.”

“તમે તેમ સમજોછ?” સોહરાબે ધડકતાં જીગરે પ્રશ્ન કર્યો.

“હા. હું તો એમ સમજુંજ કે કંઈ બન્યુંજ નથી,” ફેની જવાબમાં બોલી.

“ખરાં દીલથી તમે તેમ સમજોછ.”

“હા!”

“હું એ સમજી દેટલો ખુશી છેઉં તે તમને કયા શબ્દોમાં કહું. ફેની, ડીયર ફેની, અગર જો તું તેમજ સમજતી હોય તો પછી આપણે દીગર શાંને માટે રહીએ, ત્યારે તો આપણે જીગરજ બન્યે, જેમ અસલ એક વખત આપણે હતાં તેમ! બોલ, ડાલીંગ, તું તેમ બનશે?”

“હા, જીગર, જરૂરજ. હું દીગર તમને કરી શકીજ નથી ને શકનાર બી નથી,” ફેની ખુશાલીથી ઉછલતાં જીગરે બોલી. “મગર શું તું પાછો એ સંસારી જીસરીમાં પડવા ઇચ્છેછ?” તેણીએ ઘણાજ મીઠાસથી હસી તેના ગમ જોયું, “અગર જો હોય તો આ તાહરી માંગણી મને મંજુર છે.”

“હા. માહરા જન, ખુદા મને એ જીસરી મુઆરક કરે!” તેણીને જ્હાલથી પોતાની ગોદમાં લઈ ચુમી લેતાં સોહરાબ બોલ્યો.

“આમીન!” ધીમા મીઠા હલકે ફેનીએ પડવો કર્યો.

મુંબઈની જાણીતી

ઢેરી

પેરીશીયન ઢેરી કું.

વગર ભેલનું દુધ, ચોખ્ખું માખણ,

સ્વચ્છ ઘી, ઁષ્ટ કીમ,

મેળવવાનું તમામ ભરૂશાપાત્ર

એકલું મથક છે.

એકવાર ત્રાયલ લેશોજી ?

ટેમરીડ લેન, કોટ, મુંબઈ.

બલસારા ટ્યુશન કલસ.

સ્થાપના ૧૯૦૫.

- (૧) ઘોષીતળાવ મીં ચીચગરના બંગલામાં.
- (૨) કોટમાં હકીમનાં દવાખાનાની બરાબર સામે,
ગનખાવ સીટ.

ઉપલા કલસોમાં કોઇપી ઉંચ કોમના છોકરા-છોકરીઓ, બાનુઓ અને ગૃહસ્થોને સવારે, સાંજે, રાતે અથવા આખો દિવસ વહેવાર અંગ્રેજી, મ્યુઝીક, શોર્ટ-હેન્ડ, ટાઇપ-રાઈટીંગ, બુક-કીપીંગ, 'ફસ્ટ-એડ' અને ક, ખ, થી મેત્રીક સુધીની બધી બાબતો ગ્રેડ્યુએટ, અંડર-ગ્રેડ્યુએટ, અનુભવી પારસી શિક્ષકો દરેક છોકરાંપર છુટું છુટું ધ્યાન આપી કાળજી અને મહેનત લઇને શીખવે છે.

બાનુઓ માટે મહલાબલરેલી ખાસ સગવડો છે. ઉત્તેજન માટે ચાલાક છોકરાંને ધનામો આપવામાં આવે છે.

અનુભવી બાનુ અને ગૃહસ્થ શિક્ષકો ઘેરે બી આવી શીખવશે.

તાકીદ માલિકને અથવા મેનેજરને મળો અથવા લખો.

કરાંચીના બાણીતા દસતુર ડોં ઘાલા શું કહે છે ?

મીં અરદેસર માણેકજી બલસારા મારાં છોકરાંઓને ખાનગી શિક્ષણ આપતા હતા જે દરમ્યાન હાજરી નિયમીત હતી, તેમજ છોકરાંઓનાં અભ્યાસ માટે કાલજીમંદ રહેતા હતા. એવણુ ભલી વર્તણુક સાથે શાંત સ્વભાવ ધરાવતા હોવાથી પોતાનાં બાળકોનાં શિક્ષણની લગામ એવા ગૃહસ્થના હાથમાં આપવાને પારસી કુટુંબોને હું ભલામણ કરું છું.

ડૉક્ટર વામન ગોપાલનું

આયોડાઇઝ્ડ

સાર્સા પરિલા.

લોહી સુધારવા માટે અકસીર દવા.

લગભગ સાઠ વરસથી હજારો દરદી સારાં થઈ
આશીરવાદ આપે છે.

પ્રદર્શનમાં પણ સોના ચાંદીનાં
ઈનામો મળ્યાં છે.

શીશી ૧ ની કૌંભત રૂ. ૧-૪-૦

ટપાલ ખર્ચ પાંચ આના.

ડૉ. ગૌતમરામ કેશવ અને સન.

કાકુરદાર—મુંબઈ.

ઑટો મોહીની

(રજીસ્ટર્ડ.)

સેન્ટનો રાજ, ચંબેલીના પુલનો બહાર.

ઑટો મોહીનીની સુગંધ ચાર દીવસ ટકતી નથી,
એમ સાબીત કરનારને રૂ. ૧૦૦ ધનામ.

કીંમત બા આઉંસના રૂ. ૨.

૧ દ્રામ સુંદર ટયુબ ૧૨ આના.

સુગંધી કાર્ડ ડજનના ૧૨ આના.

મોહીની એજન્સી.

ફીદા બીલ્ડીંગ જુમા મસીદ, મુંબઈ.

જાહેર ચેતવણી.

ચાલુ જમાનાના સુગંધીદાર તેલો માત્ર બ્હાઈટ ઓઈલ અને ઘાસ્લેટ તેલમાં ખુશબો નાંખી બનાવવામાં આવે છે, જે વાપરવાથી આખરે ખાલ સફેદ થઈ જાય છે, તેમજ લાંબા વખતનાં તેના વપરાસથી ખાલ ખરી માથામાં તાલક પડી જાય છે.

જેથી જીવાનીઆઓની અવસ્થા ખુદાના જેવી થાય છે.

તેવા સુગંધીની સહેલ કરી જીવાનીઆએ ખુદા

થવાના કરતાં તમો શા માટે અમારું જગપ્રસિદ્ધ.

પુખ્પાકર હેર ઓઈલ.

(રજીસ્ટર્ડ.)

વાપરતા નથી? જેમાં બ્હાઈટ ઓઈલ તેલ નાંખી બનાવવામાં આવે છે, તેવું સાબીત કરનારને રૂ. ૧૦૦] નું ઇનામ આપવાને બંધાઈએ છીએ આ તેલ લાંબા પ્રયાસ પછીજ ખાસ ફેંચ કુલોના અરકમાંથી બનાવવામાં આવે છે. જેથી ખુશબો ઘણીજ મધુર હોવાથી અમો માત્ર તેની એકજ બાટલી વાપરવાની ખાસ ભલામણ કરીએ છીએ.

કીંમત બાટલી ૧ નો રૂ. ૧.

પોષ્ટ ખર્ચ જુદું.

એકલા બનાવનારાઓ--

ધી ઓરીએંટલ ટ્રગ એન્ડ કેમીકલ કું.

ફીદા બીલ્ડીંગ, જુમા મસીદ, મુંબઈ.

સુગંધમાં એ—વન

બજારમાં બીનહરીફ

ઑટો પરસ્તાન.

દેશી તેમજ ઇંગ્લીશ સેંટ તથા અત્તરો બેઝિની ગરજ સારે છે.
ફક્ત ચારજ ટ્રીમાં નાખવાથી અસબેહુબ “બટ મોગરા”ના
તાજા ફુલો જેવો દીલખુશ સુવાસ આપે છે.

એક નૉવેલ્ટી સેંટ.

સરસતુ અને સારું.

સર્વેથી શ્રેષ્ઠ. વાપરી ખાતરી કરો.

પરસ્તાન હેર ઑઇલ.

હેર ઑઇલનો રાજા

એ હેર ઑઇલ જગપ્રસિદ્ધ છે. તેમજ બજારમાં બીનહરીફ
છે. બહાઈટ ઑઇલથી તદ્દન નીરાલું છે. એમાં ઘાસ્લેટ
રૂપી હેર ઑઇલનું તત્વ છે એમ સાબીત કરો
આપનારને રૂ. ૧૦૧ આપીશું.

એ હેર ઑઇલ “એશીઆનું ઝવેરાત” બોલાય છે.

એકલા બનાવનારાઓ:—

ધી ‘પરસ્તાન’ પરફ્યુમરી કુંઠ

નંબર ૧, પાયધુની, મુંબઈ.

